Jerome K. Jerome

ARTA DE A NU SCRIE UN ROMAN

junimea

Jerome K. Jerome

ARTA DE A NU SCRIE UN ROMAN

Cuvînt înainte de Horia Hulban
În românește de
Horia Hulban
și Călina Gogălniceanu

Editura JUNIMEA
1987

CAPITOLUL I

Cînd, întors acasă într-o seară după o partidă de fumat pipă de la prietenul meu Jephson, mi-am informat soția că voi scrie un roman, ea s-a arătat foarte încîntată de idee. Mi-a spus că se întrebase adesea de ce nu m-am gîndit să o fac mai înainte.

— Privește, adăugă ea, cît de proaste sînt romanele în zilele noastre. Sînt sigură că ai putea scrie unul. (Ethelberta sînt convins că dorea să mă complimenteze, dar în modul ei de a se exprima există o imprecizie care face uneori ideea confuză).

Totuși, cînd i-am spus că prietenul meu Jephson va colabora cu mine, ea a remarcat :

— Oh, cu îndoială în voce.

Cînd am continuat să-i explic că Selkirk Brown și Derrick MacShaughnassy își vor da și ei concursul, ea a replicat :

— Oh, cu o voce care nu conținea nici o urmă de îndoială.

Era clar că interesul ei față de această problemă văzută ca o schemă practică se evaporase cu totul.

Îmi închipui că faptul că cei trei colaboratori ai mei erau cu toții celibatari micșora într-un anumit fel șansele noastre de succes în mintea Ethelberthei. Împotriva clasei burlacilor ea nutrea o puternică prejudecată. Un bărbat care nu avea destulă minte să vrea să se însoare, sau care, avînd-o, nu era totuși destul de înțelept să o facă, dovedea

în judecata ei fie o slăbiciune a intelectului, fie o depravare naturală, prima făcîndu-și victima incapabilă iar a doua nepotrivită să devină vreodată un romancier cu adevărat valoros.

Am încercat să o fac să înțeleagă avantajele deosebite ale planului nostru.

— Vezi, i-am explicat, în romanul obișnuit, banal, întîlnim de fapt ideile unei singure persoane. Ei bine, la acest roman vor lucra împreună patru oameni inteligenți. Publicul va putea astfel să cunoască gîndurile și opiniile a patru persoane la prețul cerut de obicei pentru părerile unui singur autor. Dacă cititorul britanic își cunoaște interesele, își va comanda această carte din timp, pentru a evita să rămînă cu buzele umflate. O astfel de ocazie poate să nu mai apară pentru a doua oară timp de ani de zile. Ethelbertha a fost de acord că acest lucru este posibil.

— În afară de aceasta, am continuat eu, entuziasmul meu crescînd pe măsură ce reflectam mai intens asupra acestei chestiuni, o astfel de lucrare va fi un adevărat chilipir și în altă privință. Nu vom include în ea doar ideile noastre de fiecare zi. Intenționăm să adunăm în acest unic roman întreaga inteligență și înțelepciune de care sîntem în stare noi patru, dacă această carte va fi în stare să le cuprindă. Nu vom mai scrie după aceea un alt roman. Firește, nu vom mai fi în stare să o facem. Nu vom mai avea nimic altceva de spus. Această lucrare va fi prin natura sa o adevărată epuizare intelectuală. Pur și simplu vom pune în acest roman absolut tot ceea ce știm.

Ethelbertha a tăcut atunci din gură, spunîndu-și în schimb ceva în gînd ; apoi a remarcat cu voce

tare că presupune că va fi o treabă potrivită pentru un singur volum.

M-am simțit rănit de ironia implicită a acestei observații. I-am spus clar că exista deja un corp numeros de oameni special instruiți care sînt angajați pentru a nu face nimic altceva decît observații extrem de neplăcute asupra autorilor și a operelor lor, o îndatorire de care sînt în stare să se achite, după cîte îmi dau seama, fără nici un fel de sprijin din partea unor amatori. Și am sugerat că, în propria sa viață de familie, un scriitor dorește să respire o atmosferă ceva mai plină de înțelegere.

Ethelbertha a replicat că eu, desigur, am înțeles bine ce a vrut ea să spună. Evident că nu se gîndea la mine și că Jephson era, fără îndoială, destul de inteligent (Jephson este logodit), dar că nu se vede pentru ce am băga în treaba asta o jumătate de parohie. (Nimeni nu sugerase să băgăm „o jumătate de parohie". Ethelbertha obișnuia să vorbească aiurea.) A presupune că Brown și MacShaughnassy ar putea fi în vreun fel de folos era cu totul absurd. Ce ar putea ști doi celibatari lipsiți de experiență despre viața umană? În ceea ce-l privește pe MacShaughnassy personal, ea era de părere că dacă am dori să scoatem de la el tot ceea ce *știa* el, și l-am putea face să rămînă la subiect, ar trebui să reușim să includem totul cam într-o jumătate de pagină.

Această apreciere a soției mele asupra cunoștințelor lui MacShaughnassy este rezultatul unei reacții. Prima dată cînd s-au întîlnit amîndoi s-au înțeles minunat și cînd m-am întors în salon după ce l-am condus pînă la poartă, primele ei cuvinte au fost :

— Ce om minunat este acest domn MacShaughnassy. Pare să știe atît de mult despre orice vrei.

Aceasta îl descria pe MacShaughnassy exact. El într-adevăr pare să știe îngrozitor de mult. El posedă mai multe informații decît orice om pe care l-am întîlnit vreodată. Ocazional, informațiile sînt corecte, dar, vorbind în general, sînt remarcabile pentru minunata lor inexactitate. De unde le obține este un secret pe care nimeni nu a fost încă în stare să-l pătrundă.

Ethelbertha era foarte tînără cînd ne-am întemeiat căminul. Îmi amintesc cum primul nostru măcelar era pe punctul de a o pierde de clientă odată pentru totdeauna numind-o „Micuță domnișoară" și dîndu-i un mesaj pentru mama ei. A sosit acasă plîngînd. A spus că probabil nu era potrivită pentru a fi soția cuiva, dar nu înțelegea de ce trebuie să i se spună acest lucru de către negustori. Ea era în mod firesc cam lipsită de experiență în treburile casnice și, simțind acut aceasta, era recunoscătoare oricui îi dădea sugestii și sfaturi utile. Cînd a apărut MacShaughnassy el părea, în ochii ei, ceva asemănător celebrei doamne Beeton. El știa tot ce trebuia știut într-o casă, de la metoda științifică de a curăța cartofii pînă la vindecarea spasmelor la pisici, iar Ethelbertha obișnuia să-i stea la picioare, vorbind la modul figurat, adunînd într-o seară destule informații pentru a face casa de nelocuit timp de o lună.

El îi spunea cum ar trebui aprins focul. Susținea că felul în care se aprinde de obicei focul în această țară era contrar tuturor legilor naturii și îi arăta cum se face acest lucru în Crimeea locuită de tătari, sau în vreun alt asemenea loc unde știința aprinderii focului este aplicată corect. El i-a de-

monstrat că s-ar putea face o uriașă economie de timp și muncă, ca să nu mai pomenim de economia de cărbune, prin adoptarea sistemului tătarilor din Crimeea. A învățat-o asta pe loc, iar ea a coborît imediat ca să-i explice acest lucru fetei în casă.

Amenda, „fata noastră la toate" de atunci, era o tînără extrem de nepăsătoare și, în anumite privințe, o servitoare model. Nu discuta niciodată în contradictoriu. Nu părea să aibă vreodată vreo părere a ei proprie. Accepta ideile noastre fără comentarii și le îndeplinea cu o asemenea precizie pedantă și cu o absență atît de evidentă a oricărui sentiment de responsabilitate privitor la rezultat, încît regulile casei noastre păreau inspirate de o atmosferă cu adevărat cazonă.

Cu acea ocazie ea a rămas impasibilă în timp ce metoda de aprins focul a lui MacShaughnassy i-a fost expusă. Cînd Ethelbertha a terminat, ea a spus simplu :

— Vreți să aprind focul așa ?

— Da, Amenda, vom aprinde întotdeauna focul astfel în viitor, dacă ești de acord.

— Bine, coniță, replică Amenda cu o nepăsare perfectă. Și așa s-au încheiat lucrurile pentru seara aceea.

Coborînd în bucătărie dimineața următoare am găsit masa pentru micul dejun aranjată foarte frumos, dar nu era nimic de mîncare. Am așteptat. Au trecut zece minute... un sfert de oră... douăzeci de minute. Apoi Ethelbertha a sunat. Ca răspuns, Amenda s-a prezentat calmă și respectuoasă.

— Știi că ora pentru micul dejun este opt și jumătate, Amenda ?

— Da, coniță.

— Și știi că acum este aproape nouă ?
— Da, coniță.
— Ei bine, și nu e gata ?
— Nu, coniță.
Și ai de gînd să-l termini *vreodată ?*
— Păi, coniță, replică Amenda cu un ton de sinceritate jovială, ca să spun adevărul, nu cred că va fi gata vreodată.
— De ce ? Nu se aprinde focul ?
— Ba da, se aprinde bine.
— Ei, atunci, de ce nu poți pregăti micul dejun ?
— Pentru că înainte de a apuca să te întorci cu spatele se stinge din nou.
Amenda nu se aventurase niciodată să facă observații. Răspundea la întrebarea care i se punea și apoi amuțea. Odată pe cînd era la parter i-am strigat de la etaj, asta pe vremea dinainte de a-i cunoaște ciudățeniile, ca să o întreb dacă știe cît e ceasul. Ea a răspuns :
— Da, domnule, și a dispărut înapoi în bucătărie. La capătul a 30 de secunde sau cam așa ceva am strigat din nou.
— Te-am rugat, Amenda, am spus eu cu reproș, să-mi spui cît e ceasul.
— O, da ? a răspuns ea curtenitoare. Iertați-mă. Credeam că m-ați întrebat dacă știu cît e ceasul. E patru și jumătate.
Pentru a ne întoarce la foc, Ethelbertha s-a interesat dacă a încercat să-l aprindă din nou.
— Da, coniță, a răspuns fata. Am încercat de patru ori. Apoi a adăugat bine dispusă : Voi încerca din nou, dacă doriți, coniță.
Amenda a fost servitoarea cea mai binevoitoare din cîte am angajat noi vreodată.

Ethelbertha a spus că va coborî și va aprinde ea însăși focul. I-a cerut Amendei să o urmeze și să urmărească cum îl face ea. Mi-am dat seama că experiența mă interesează și am urmat-o și eu. Ethelbertha și-a suflecat mînecile rochiei și s-a pus pe treabă. Amenda și cu mine stăteam în preajmă și o priveam.

La sfîrșitul unei jumătăți de oră Ethelbertha a cedat, înfierbîntată, murdară și un picuț iritată. Soba își menținea aceeași înfățișare rece, cinică cu care ne-a întîmpinat la intrare.

Apoi am încercat eu. Vă mărturisesc sincer că mi-am dat toată silința. Eram dornic și nerăbdător să reușesc. Unul din motive era că-mi doream din tot sufletul micul dejun. Pe de altă parte doream să pot spune că eu am făcut acest lucru. Îmi părea că pentru orice ființă omenească a reuși să aprindă un foc aranjat așa cum era aranjat focul acela ar fi fost o faptă de care putea să fie mîndră. Nu este o treabă ușoară să aprinzi un foc chiar în împrejurări obișnuite ; să o faci handicapat de regulile lui MacShaughnassy ar fi fost o realizare la care puteai să te gîndești cu plăcere. Eram sigur de asta. Intenția mea, dacă aș fi reușit, ar fi fost să merg prin vecini ca să mă laud cu asta.

Dar n-am reușit. Am aprins diverse alte lucruri, printre care covorul din bucătărie și pisica, care adulmeca pe acolo ; dar materialele din sobă păreau a fi neinflamabile.

Ethelbertha și cu mine ne-am așezat jos, cîte unul de fiecare latură a vetrei noastre posomorîte și ne-am uitat unul la altul gîndindu-ne la MacShaughnassy, pînă cînd Amenda a intervenit în disperarea noastră cu una din acele sugestii practice pe

care ni le arunca ocazional pentru a le accepta sau nu, după cum doream :

— Poate, spusé ea, l-aș putea aprinde ca mai înainte, doar de data asta.

— Fă-o, Amenda, spuse Ethelbertha, ridicîndu-se. Apoi adăugă : Cred că-l vom aprinde întotdeauna ca înainte, Amenda, dacă ești de acord.

Altă dată ne-a arătat cum să facem cafea după metoda arabă. Arabia trebuie să fie o țară tare murdară dacă fac deseori cafea acolo. El a murdărit două oale, trei ibrice, o față de masă, o răzătoare pentru nucușoară, o carpetă din fața căminului, trei cești și pe el însuși. A rezultat cafea pentru două persoane. Ce-ar fi fost necesar în cazul că aveam o petrecere nu putem îndrăzni să ne gîndim.

Faptul că nu ne-a plăcut cafeaua atunci cînd a fost gata, MacShaughnassy l-a atribuit gustului nostru pervertit, rezultatul unei îndelungi tolerări a unui produs inferior. A băut el însuși ambele cești și a plecat cu o birjă acasă.

Îmi amintesc că pe vremea aceea avea o mătușă, o doamnă vîrstnică misterioasă, care locuia într-un adăpost izolat de unde producea neajunsuri incalculabile prietenilor lui MacShaughnassy. Ceea ce el nu știa — unul sau două din lucruri în care el *nu* era o autoritate — această mătușă a lui știa.

— Nu, obișnuia el să spună cu o candoare fermecătoare, nu. Acesta este un lucru asupra căruia nu vă pot sfătui singur. Dar, adauga el, vă spun ce voi face. Voi scrie mătușii mele și o voi întreba.

După o zi sau două, venea din nou, aducînd cu el sfatul mătușii sale și dacă erai tînăr și fără experiență sau nătărău din născare, puteai să-l urmezi.

Odată ne-a trimis, prin MacShaughnassy, o rețetă pentru exterminarea gîndacilor negri de bucătărie. Ocupam o casă veche foarte pitorească, dar, așa cum se întîmplă cu majoritatea caselor vechi, pitorești, avantajele ei erau mai cu seamă exterioare. În structura ei existau multe găuri și crăpături sau fisuri. Broaștele care se rătăceau și o luau într-o direcție greșită se trezeau dintr-o dată în mijlocul sufrageriei noastre, în mod evident atît spre surprinderea și neplăcerea lor cît și a noastră. O companie numeroasă de șobolani și șoareci deosebit de îndrăgostiți de exercițiul fizic au transformat locul într-o sală de sport proprie, iar bucătăria noastră, după ora zece, devenea clubul gîndacilor negri. Ei ieșeau din dușumea și din pereți și se zbenguiau acolo voioși și nepăsători pînă în zori.

Față de șobolani și șoareci Amenda nu obiecta. Spunea că-i place să-i observe. Dar față de gîndacii negri era intolerantă. De aceea atunci cînd soția mea a informat-o că mătușa lui MacShaughnassy ne dăduse o rețetă infailibilă pentru distrugerea lor, s-a bucurat.

Am cumpărat materialele, am făcut amestecul și l-am împrăștiat. Gîndacii au venit și l-au mîncat. Se pare că le-a plăcut. L-au mîncat tot și erau în mod evident supărați că nu era mai mult. Dar nu au murit.

I-am spus aceste lucruri lui MacShaughnassy. El a zîmbit, de fapt a rînjit și a spus cu o voce joasă, plină de înțelesuri :

— Lăsați-i să mănînce !

Se părea că era una din acele otrăvuri lente și înșelătoare. Nu omora gîndacul imediat, ci îi submina constituția. Zi de zi el slăbea și se stingea, fără a fi în stare să spună ce se întîmpla cu el,

pînă cînd într-o dimineață urma să intrăm în bucătărie ca să-l găsim zăcînd rece și nemișcat.

Așa că am făcut tot mai mult amestec și l-am împrăștiat în fiecare seară și gîndacii din toată parohia au dat năvală pe el. În fiecare noapte veneau în număr tot mai mare. Își aduceau toți prietenii și rudele. Gîndacii străini — gîndacii din alte familii, fără nici un fel de drept asupra noastră — au ajuns să audă de acest preparat și veneau în hoarde, încercînd să-i lipsească pe gîndacii noștri de el. Pînă la sfîrșitul săptămînii am ademenit în bucătăria noastră toți gîndacii care nu erau ologi pe o rază de mai multe mile împrejur.

MacShaughnassy a spus că acesta era un lucru bun : vom curăța suburbia dintr-o singură lovitură. Gîndacii mîncau deja această otravă în mod regulat de zece zile și el spunea că sfîrșitul nu putea fi departe. M-am bucurat să aud aceasta, deoarece începeam să descopăr că această ospitalitate nelimitată mă costa scump. Otrava pe care le-o dădeam era scumpă, iar ei erau mîncăi plini de zel.

Am coborît la parter să vedem cum le mergea. MacShaughnassy credea că nu erau în apele lor și i se părea că erau pe ducă. Din punctul meu de vedere, pot spune doar că nu doresc să văd vreodată un grup de gîndaci care să arate mai sănătoși.

Este adevărat că unul a murit totuși chiar în seara aceea. A fost depistat în clipa în care încerca să o șteargă cu o porție nepermis de mare de otravă ; alți trei sau patru l-au atacat cu sălbăticie și l-au omorît. Dar acesta a fost singurul, atît cît am putut vedea eu, pentru care rețeta lui MacShaughnassy s-a dovedit fatală. În ceea ce-i privește pe ceilalți, s-au îngrășat și au prins luciu de pe urma ei. Unii chiar au început să ia proporții. În cele din

urmă le-am micșorat numărul cu ajutorul unui preparat dintr-un magazin obișnuit. Dar în casă se stabiliseră, atrași de otrava lui MacShaughnassy, un număr atît de mare încît acum era imposibil să-i exterminăm definitiv.

Nu am mai auzit de mătușa lui MacShaughnassy în ultimul timp. Probabil că unul din prietenii intimi ai lui MacScaughnassy i-a descoperit adresa, s-a dus la ea și a omorît-o. Dacă s-a întîmplat așa, aș dori să-i mulțumesc.

Cu puțin timp în urmă am încercat să-l vindec pe MacShaughnassy de această pasiune fatală de a da sfaturi, repetîndu-i o pevestire foarte tristă pe care mi-a spus-o un gentleman întîlnit într-un vagon de tren din America. Călătoream de la Buffalo la New York și, în timpul zilei, mi-a venit ideea că aș putea să-mi fac călătoria mai interesantă părăsind trenul la Albany și parcurgînd restul distanței pe apă. Dar nu știam cum circulă vapoarele și nu aveam la mine un îndrumar. M-am uitat în jur după cineva pe care să-l întreb. Un domn în vîrstă cu înfățișare blîndă stătea la fereastra alăturată citind o carte a cărei copertă îmi era familiară. Am considerat că este inteligent și l-am abordat.

— Îmi cer scuze că vă întrerup, am spus, așezîndu-mă în fața lui, dar ați putea să-mi dați vreo informație în legătură cu vapoarele care circulă între Albany și New York ?

— Ei bine, răspunse el ridicîndu-și privirea cu un zîmbet plăcut, există numai trei linii de vapoare. Este linia Hoggarty, dar merge numai pînă la Catskill. Apoi există linia Poughkeepsie, care merge din două în două zile. Sau mai există ceea ce noi numim navigația pe canal.

— O, am spus eu, atunci care m-ați sfătui să...

A sărit în picioare cu un strigăt și m-a privit de sus cu o strălucire în ochi care era cu siguranță ucigătoare.

— Ticălosule! șuieră el cu o voce joasă. din cauza întregii furii adunate, deci de-ăștia-mi ești! O să-ți dau eu ceva pentru care vei avea nevoie de sfaturi și scoase repede un revolver cu șase cartușe.

M-a rănit în amorul propriu, dar am simțit că dacă interviul s-ar prelungi m-aș putea simți chiar și mai rănit, așa că l-am lăsat în plata domnului, fără a scoate un cuvînt și m-am îndreptat spre celălalt capăt al vagonului, unde m-am instalat între o doamnă robustă și ușă.

Mai meditam încă asupra incidentului cînd ridicîndu-mi privirea l-am observat pe prietenul meu mai vîrstnic îndreptîndu-se spre mine. M-am ridicat și am pus mîna pe mînerul ușii. Nu trebuia să mă găsească nepregătit. Dar el a zîmbit liniștitor, întinzînd spre mine mîna.

— M-am gîndit, a spus el, că poate adineaori am fost cam nepoliticos. Aș dori, dacă îmi permiteți, să vă ofer o explicație. Cred că atunci cînd îmi veți fi auzit povestea mă veți înțelege și ierta.

Era ceva în el care mă determina să am încredere. Am găsit un colț liniștit în vagonul pentru fumători. Eu am luat un cocktail cu whisky și lămîie iar el a comandat o băutură după fantezia sa. Apoi ne-am aprins trabucele și el a început să povestească.

— Acum treizeci de ani, a spus el, eram un tînăr cu o mare încredere în mine însumi și cu dorința de a face bine celorlalți. Nu îmi imaginam că sînt un geniu. Nici cel puțin nu mă consideram excepțional de inteligent sau de talentat. Dar mi se părea, și cu cît urmăream mai mult faptele băr-

baților și femeilor din jurul meu cu atît eram mai sigur de asta, că posedam un bun simț practic într-o măsură neobișnuită și chiar remarcabilă. Conștient de aceasta, am scris o cărțulie pe care am intitulat-o „Cum să fii fericit, sănătos și înțelept“ și am publicat-o pe propria-mi cheltuială. Nu căutam cîștigul. Doream pur și simplu să fiu util.

Cartea nu a făcut senzația pe care o anticipasem. S-au vîndut vreo două sau trei sute de exemplare, iar apoi vînzarea practic a încetat. Mărturisesc că la început am fost dezamăgit. Dar după un timp m-am gîndit că dacă oamenii nu-mi vor urma sfaturile era mai mult pierderea lor decît a mea și nu m-am mai gîndit la asta.

Într-o dimineață, cam după un an, stăteam în biroul meu de acasă cînd servitorul a intrat să-mi spună că jos mă așteaptă un bărbat care dorea foarte mult să mă vadă.

Am dat instrucțiuni să fie trimis sus și în consecință a urcat la etaj.

Era un om obișnuit, dar avea o expresie deschisă și inteligentă, iar felul său de a fi era foarte respectuos. I-am făcut semn să ia loc. Și-a ales un scaun și s-a așezat chiar pe marginea lui.

— Sper c-o să-mi iertați acest deranj, domnule, a început el, vorbind domol și învîrtindu-și pălăria în tot acest timp; dar venii cale de mai mult de două sute de mile ca să vă văd, domnule.

I-am spus că mă simt încîntat, iar el a continuat.

— Mi s-a spus, dom'le, că dumneavoastră ați fi gentlemanul care a scris cărticica asta, „Cum să fii fericit, bogat și înțelept“.

A enumerat cele trei cuvinte încet, zăbovind cu plăcere la fiecare. Am admis că e așa.

— Ei, asta-i o carte minunată, dom'le, a continuat el. Nu-s unul din ăia care judecă de capul lor — ce să mai vorbim — dar sînt în stare să-i recunosc pe cei ce o fac și cînd am citit cărticica asta mi-am spus : Josiah Hackett (că ăsta-i numele meu, dom'le) cînd ai să stai la îndoială nu-ți bate capul ăla al tău, căci o să-ți spuie totul pe dos. Mergi la domnul care a scris cărticica asta și-l roagă să-ți dea un sfat. Este un domn bun la suflet, așa cum îți poate spune oricine, și-o să ți-l dea, și cînd l-ai *căpătat,* mergi drept înainte, cu toată încrederea și nu te opri pentru nimic în lume, că el știe ce-i mai bine pentru tine, cum știe care-i lucrul cel mai bun pentru toți. Iaca ce cred eu, dom'le și de-aia îs eu aici.

A făcut o pauză și și-a șters fruntea cu o batistă verde din bumbac. L-am rugat să continue.

Se părea că acest om vrednic dorea să se însoare, dar nu putea să se hotărască cu cine să se căsătorească. Era cu ochii — după cum s-a exprimat el — pe două tinere și avea motive să creadă că ele îi răspundeau cu mai mult decît o bunăvoință obișnuită. Dificultatea era de a hotărî care i-ar fi soția cea mai bună, ambele fiind niște tinere minunate și pline de calități. Pe una din ele, Juliana, fiica unică a unui căpitan de marină ieșit la pensie, o descria ca fiind o fată fermecătoare. Cealaltă, Hannah, era o fată ceva mai în vîrstă și mai coaptă. Era cea mai mare dintr-o familie numeroasă. Tatăl ei, spunea el, era un om cu frica lui Dumnezeu și se descurca bine în comerțul cu cherestea. M-a întrebat cu cine l-aș sfătui să se însoare.

Am fost flatat. Ce om în locul meu nu ar fi fost ? Acest Josiah Hackett venise de departe să-mi cunoască înțelepciunea. Era dornic — ba mai mult,

nerăbdător — să-și încredințeze fericirea întregii sale vieți judecății mele. Nu aveam nici o îndoială că dădea dovadă de înțelepciune procedînd astfel. Am considerat întotdeauna că alegerea unei soții este o problemă care necesită o judecată calmă, fără prejudecăți, așa cum nu o poate avea nici un îndrăgostit. Într-un astfel de caz nu aș fi ezitat să-mi ofer sfatul celui mai înțelept dintre oameni. Am simțit că ar fi o cruzime să-l refuz acestui om sărman și naiv.

Mi-a înmînat fotografiile ambelor tinere aflate în discuție. Am notat pe spatele fiecărei fotografii acele amănunte pe care le consideram că mă vor ajuta în aprecierea calificării lor pentru a ocupa locul în discuție și am promis să reflectez cu grijă asupra problemei și să-i scriu într-o zi sau două.

Recunoștința lui era mișcătoare.

— Nu vă deranjați să-mi scrieți, dom'le, a spus el. Notați doar pe o bucățică de hîrtie „Julia" sau „Hannah" și băgați-o într-un plic. O să știu ce înseamnă și aia va fi cea cu care am să mă însor.

Apoi mi-a strîns mîna și a plecat.

Am acordat o mare importanță alegerii soției lui Josiah. Doream să fie fericit.

Juliana era cu siguranță foarte drăguță. Exista o veselie tăinuită pe la colțurile gurii Julianei, care chema sunetul unui murmur de rîs. Dacă aș fi acționat sub acest impuls aș fi aruncat-o pe Juliana în brațele lui Josiah.

Dar, am reflectat eu, pentru o soție sînt necesare calități mai profunde decît simpla veselie sau drăgălășenie. Hannah, deși nu la fel de fermecătoare, are în mod clar și energie și minte, calități extrem de necesare soției unui om sărac. Tatăl lui Hannah era un om evlavios și „o ducea bine", un

om chibzuit și econom, fără îndoială. El trebuie să-i fi strecurat lecții de economii și virtute și, mai tîrziu, s-ar putea ca ea să se aleagă cu ceva de pe urma lui. Era cea mai mare dintr-o familie numeroasă. Era sigur că trebuise să-și fi ajutat mama. Ea trebuie să aibă experiență în probleme de gospodărie și să se priceapă la creșterea copiilor.

Tatăl Juliei, pe de altă parte, era căpitan de marină la pensie. Oamenii care călătoresc pe mare sînt în general petrecăreți. Avusese probabil obiceiul de a umbla prin casă dînd glas unui limbaj și unor opinii a căror ascultare puteau să exercite doar un efect dăunător asupra caracterului unei fete în plină creștere... Juliana era singurul său copil. În general copiii unici devin bărbați și femei rele. Li se permite să-și facă prea mult de cap. Fiica drăguță a unui căpitan de marină în retragere trebuie să fie cu siguranță răsfățată.

A trebuit să-mi amintesc, de asemenea, că Josiah era în mod evident un om cu un caracter slab. Avea nevoie să fie condus. Ei bine, în ochii lui Hannah era ceva care sugera în mod remarcabil arta conducerii.

La capătul a două zile hotărîrea mea era luată. Am scris „Hannah" pe o bucățică de hîrtie și am pus-o la poștă.

La două săptămîni după aceea am primit o scrisoare de la Josiah. Îmi mulțumea pentru sfat, dar adăuga, ca din întîmplare, că ar fi dorit ca eu să o fi ales pe Julia. Oricum, a spus el, era sigur că eu știam cel mai bine și la data cînd voi primi scrisoarea el și Hannah vor fi uniți prin căsătorie.

Scrisoarea m-a îngrijorat. Am început să mă întreb dacă, la urma urmelor, alesesem fata potrivită. Să presupunem că Hannah nu era așa cum

am crezut eu !! Ce groaznic ar fi fost pentru Josiah. Ce date, suficiente pentru a mă lămuri posedam eu ? De unde să știu eu că Hannah nu e o fată leneșă, morocănoasă, un ghimpe înfipt permanent în inima bietei ei mame copleșită de muncă și o pacoste perpetuă pentru frații și surorile ei mai mici ? De unde să știu eu dacă fusese bine educată ? Tatăl ei ar putea fi un bătrîn escroc fără pereche : majoritatea oamenilor aparent pioși sînt astfel. Ea ar fi putut învăța de la el numai ipocrizia. Apoi, cum să știu eu că inocenta veselie de copil a Julianei nu se va maturiza într-o feminitate dulce și voioasă ? Tatăl ei, în ciuda a tot ceea ce credeam eu în sens contrar, ar putea fi un model de ceea ce ar trebui să fie un căpitan de marină în retragere ; posibil chiar cu o mică sumă frumușică investită sigur pe undeva. Iar Juliana era unicul său copil. Ce motiv aveam eu de a respinge dragostea pentru Josiah a acestei tinere și frumoase creaturi ?

Am luat de pe birou fotografia ei. Mi se părea că detectez o privire plină de reproș în ochii ei mari. Am văzut în fața ochilor scena din micuțul lor cămin îndepărtat în clipa cînd primele vești despre căsătoria lui Josiah au căzut ca o piatră necruțătoare în apele pînă atunci liniștite ale vieții ei. O vedeam îngenunchind lîngă scaunul tatălui ei, în timp ce bătrînul cărunt și bronzat mîngîia încet capul auriu care se sprijinea scuturat de suspine mute pe pieptul său. Remușcarea mea era aproape de nesuportat.

I-am pus poza deoparte și am luat-o pe a Hannei — cea aleasă de mine. Îmi părea că mă privește cu un zîmbet necruțător de triumf. A început să mă cuprindă un sentiment puternic de antipatie față de Hannah.

Am luptat împotriva acestui sentiment. Mi-am spus că este o prejudecată. Dar cu cît raționam mai mult luptînd împotriva acesteia, cu atît devenea mai puternic. Îmi dădeam seama că, pe măsură ce zilele treceau, sentimentul va crește, transformîndu-se din antipatie în aversiune și de la aversiune în ură. Și aceasta era femeia pe care o alesesem în mod deliberat ca tovarăș de viață al lui Josiah !

Timp de cîteva săptămîni nu am cunoscut liniștea. Îmi era groază să deschid orice scrisoare sosea, temîndu-mă că ar putea fi de la Josiah. La fiecare bătaie în ușă, săream în picioare și căutam un ascunziș. De fiecare dată cînd dădeam peste rubrica „Tragedii domestice" din ziare mă cuprindea brusc o transpirație rece. Mă așteptam să citesc că Josiah și Hannah se omorîseră unul pe altul și muriseră blestemîndu-mă.

Totuși, pe măsură ce timpul trecea și nu am auzit nimic, temerile mele au început să se potolească și mi-a revenit încrederea în propria mea intuiție și bună judecată. Poate că făcusem un lucru bun pentru Josiah și Hannah și ei mă binecuvîntau. Au trecut în bună pace trei ani și am început să uit de existența familiei Hackett.

Apoi el a venit din nou. Într-o seară cînd m-am întors acasă de la treburi l-am găsit așteptîndu-mă în hol. În clipa în care l-am văzut am știut că temerile mele cele mai rele erau încă departe de adevăr. I-am făcut semn să mă urmeze în birou. El m-a urmat și s-a așezat pe același scaun pe care stătuse acum trei ani. Schimbarea sa era izbitoare ; arăta bătrîn și ros de griji. Avea o înfățișare de deznădejde resemnată.

Am rămas pentru un timp fără să vorbim, el învîrtindu-și pălăria ca la prima noastră întreve-

dere, eu dînd dovadă de zel în aranjarea hîrtiilor pe birou. În cele din urmă, simțind că orice ar fi mai suportabil decît această tăcere, m-am întors spre el.

— Mie teamă că n-au prea mers bine lucrurile cu tine, Josiah, am spus eu.

— Nu, domnule, a răspuns el liniștit, nu pot spune că da, după cum sînt. Hannah asta a dumneavoastră s-a dovedit a fi cam sîcîitoare.

Nu era nici o urmă de reporș în vocea sa. Pur și simplu afirma un fapt trist.

— Dar în alte privințe îți este o soție bună, am insistat eu. Desigur, are și ea lipsurile ei. Toți le avem. Dar este plină de energie. Ei, sper că vei admite că e energică.

Mă simțeam dator față de mine să găsesc ceva bun în Hannah și acesta era singurul lucru la care mă puteam gîndi în acel moment.

— O, da, este, a fost el de acord. Puțin cam prea energică pentru căsuța noastră mică, îmi vine să cred uneori. Vedeți, continuă el, Hannah asta este puțin cam colțoasă din fire, iar mama ei este și ea cam prea sîcîitoare uneori.

— Mama ei ! am exclamat eu, dar ce are ea de-a face cu voi ?

— Ei bine, vedeți, domnule, răspunse el, ea locuiește acum cu noi... de cînd bătrînul s-a dus.

— Tatăl lui Hannah ! Deci a murit ?

— Ei, nu chiar, domnule, replică el. A fugit acum un an cu una din femeile a'ea tinere care predau la Școala de duminică și s-a alăturat mormonilor. A fost o mare surpriză pentru toată lumea.

Am oftat.

— Și negoțul său, am întrebat eu, comerțul cu cherestea ; cine-l face ?

— O, ălă ; răspunse Josiah. Totul a trebuit să fie vîndut pentru a-i plăti datoriile, sau cel puțin o parte din ele.

Am remarcat că acesta a fost un lucru groaznic pentru familia sa. Mi-am imaginat că familia s-a destrămat și că s-au împrăștiat cu toții.

— Nu, domnule, a replicat el simplu, nu s-au împrăștiat prea mult... Toți locuiesc acum cu noi. Dar, continuă el, văzînd expresia de pe fața mea, desigur, toate acestea nu au nimic de a face cu dumneavoastră, domnule. Îndrăznesc să spun că aveți și dumneavoastră necazurile dumneavoastră, domnule. Nu am venit aici să vă necăjesc cu ale mele. Asta ar fi nerecunoștință după toată bunătatea pe care mi-ați arătat-o.

— Ce s-a întîmplat cu Julia ? am întrebat. Simțeam că nu mai doream să-l mai întreb despre propriile lui probleme.

Un zîmbet risipi melancolia ce-i cuprinsese trăsăturile feței :

— Ei, spuse el, cu o voce mai veselă decît cea pe care o folosise pînă acum, îți face bine să te gîndești la ea, zău așa, domnule. S-a măritat deja cu un prieten de-al meu, tînărul Sam Jessop. Din cînd în cînd o șterg și le fac cîte o vizită, atunci cînd Hannah nu-i prin preajmă. Doamne, e ca și cum ai privi raiul, cînd te uiți la căsuța lor. Sam adesea mă tachinează pe chestia asta : „Ei, tare prost ai mai fost, Josiah, zău așa“ îmi spune el. Știți domnule, Sam și cu mine sîntem prieteni vechi, așa că nu-i displace să glumească pe chestia asta.

Apoi zîmbetul i s-a stins și a adăugat cu un suspin :

— Da, m-am gîndit adesea de atunci, domnule, cît de bine ar fi fost dacă aţi fi găsit un motiv să o alegeţi pe Juliana.

Am simţit că trebuie să ne întoarcem cu discuţia la Hannah cu orice preţ. Am spus :

— Presupun că dumneata şi soţia trăiţi în vechea voastră casă.

— Da, a replicat el, dacă puteţi numi ăsta trai. Fiind aşa de mulţi e o luptă tare grea.

A spus că nu ştie cum s-ar fi descurcat dacă nu i-ar fi ajutat tatăl Julianei. Căpitanul, zice el, se purtase mai frumos decît un înger, aşa cum nu văzuse pe nimeni înainte purtîndu-se.

— Ştiţi domnule, nu spun că e un om deştept ca dumneavoastră, îmi explică el. Nici nu e omul la care să mergi după sfaturi, cum merg la dumneavoastră, domnule, dar cu toate acestea e un om tare bun. Şi asta îmi aminteşte, domnule, continuă el, pentru ce am venit aici. O să credeţi că e o mare îndrăzneală din partea mea să vă rog ceva domnule, dar...

L-am întrerupt :

— Josiah, am spus. Recunosc că sînt foarte vinovat pentru ce s-a abătut asupra ta. Mi-ai cerut sfatul şi eu ţi l-am dat. Care dintre noi a fost idiotul cel mai mare n-are rost să mai discutăm. Problema e că într-adevăr ţi l-am dat şi nu sînt omul care să mă eschivez de la responsabilităţile mele. Voi face ceea ce mă vei ruga în mod întemeiat, dacă îmi stă în putere.

A fost copleşit de recunoştinţă.

— Ştiam eu, domnule, a spus el, ştiam eu că nu mă veţi refuza. I-am spus asta lui Hannah. Aşa i-am spus : „Voi merge la domnu' acela şi-l voi ruga. Voi merge la el şi-i voi cere sfatul".

— *Ce* să-i ceri ? l-am întrebat.

— Sfatul, repetă Josiah, în mod evident surprins de tonul meu, în legătură cu o mică chestiune asupra căreia nu mă pot hotărî.

La început am crezut că încerca să fie sarcastic, dar nu era. Omul acela stătea acolo în fața mea și se lupta cu mine să mă convingă să-i dau un sfat dacă să investească o mie de dolari, pe care tatăl Julianei îi oferise ca împrumut, în cumpărarea unei spălătorii sau a unui bar. Nu-i era de ajuns sfatul pe care i-l dădusem ; îl dorea din nou și-mi înșira motivele pentru care să i-l dau. Alegerea unei soții a fost un lucru cu totul diferit, argumenta el. Poate că *n-ar* fi trebuit să mă roage să-mi exprim opinia în legătură cu aceasta. Dar un sfat cu privire la pe care din două afaceri ar fi mai bine să o aleagă, cu siguranță că orice om de afaceri i-l poate da. A spus că tocmai îmi recitise cărticica „Cum să fii fericit...“ etc. și dacă domnul care a scris-o n-ar putea alege între avantajele unei anumite spălătorii și cele ale unui anumit bar, ambele situate în același oraș, ei bine, atunci tot ce avea el de spus era că înțelepciunea și cunoștințele erau lipsite în mod clar de orice folos practic în lumea asta.

Ei bine, problema îmi părea un lucru destul de simplu pentru a-i da un sfat. Desigur că în legătură cu o problemă de acest fel un cunoscut om de afaceri trebuia să fie în stare să formuleze o judecată mai sănătoasă decît acest mielușel cu cap de dovleac. Aș fi fost lipsit de inimă să refuz să-l ajut. Am promis să examinez problema și să-l anunț la ce concluzie am ajuns.

— El s-a ridicat și mi-a strîns mîna. A spus că nu va încerca să-mi mulțumească ; cuvintele ar părea insuficiente. Și-a șters o lacrimă și a ieșit.

M-am gîndit atît de mult la această investiție de o mie de dolari încît ar fi fost suficient să pun și o bancă pe linia de plutire. Nu voiam să se întîmple la fel cum s-a întîmplat cu Hannah, dacă îmi stătea în putință. Am studiat actele pe care Josiah mi le lăsase, dar nu am încercat să-mi fac o părere din ele. M-am dus discret în orașul lui Josiah și am cercetat ambele afaceri la fața locului. Am pornit cercetări discrete dar minuțioase prin vecini. M-am prezentat ca un tînăr candid care intrase în posesia unei mici sume de bani și am cîștigat încrederea servitorilor. Am stat de vorbă cu jumătate din locuitorii orașului, pretextînd că scriu istoria comercială a Noii Anglii și doream să cunosc cîteva amănunte legate de cariera lor și invariabil îmi încheiam examinarea întrebîndu-i care era barul lor preferat și unde își spălau rufele. Am stat în oraș două săptămîni. Cea mai mare parte a timpului meu liber mi-o petreceam la bar. În momentele de răgaz îmi murdăream hainele pentru ca să poată fi spălate la acea spălătorie.

Ca rezultat al investițiilor mele am descoperit că, în ceea ce privește cele două afaceri în sine, nu era absolut nici o diferență între ele. Rămăsese doar întrebarea care afacere s-ar potrivi mai bine familiei Hackett.

Am reflectat. Proprietarul unui bar este expus multor tentații. Un om slab la minte, care stă permanent în compania beților, ar putea sfîrși prin a nu rezista în fața băuturii. Ei bine, Josiah era excepțional de slab la minte. Trebuia, de asemenea, avut în vedere că avea o soție arțăgoasă și că întreaga ei familie venise să locuiască cu ei. În mod evident, să-i lași lui Josiah la îndemînă o cantitate nelimitată de băuturi alcoolice ar fi o nebunie.

Pe de altă parte, nu aveam de ce să mă neliniștesc în ceea ce privește spălătoria. Activitatea într-o spălătorie necesită multă mînă de lucru. Rudele Hannei ar putea fi folosite în spălătorie și făcute astfel să-și cîștige existența. Hannah și-ar putea cheltui energia călcînd, iar Josiah ar putea mînui tamburul mașinii de călcat. Ideea îmi evoca un tablou familial foarte plăcut. Am recomandat spălătoria.

Lunea următoare, Josiah mi-a scris ca să-mi spună că a cumpărat spălătoria. Marți am citit în „Știri comerciale" că una din cele mai remarcabile trăsături ale timpului era o creștere extraordinară a valorii hotelurilor și barurilor, care avea loc în toată Noua Anglie. Joi, pe lista falimentelor am găsit nu mai puțin de patru proprietari de spălătorii ; ziarul adăuga, ca explicații, că industria americană a spălătoriilor se găsea la strîmtoare datorită creșterii rapide a concurenței chineze. Am ieșit în oraș și m-am îmbătat.

Viața mi-a devenit un blestem. Cît era ziua de lungă mă gîndeam la Josiah. Toată noaptea îl visam. Să presupunem că, nefiindu-mi de ajuns că sînt cauza nenorocirii sale familiale, l-aș lipsi acum și de mijloacele de a-și cîștiga existența și aș fi făcut inutilă generozitatea acelui bun și bătrîn căpitan de marină. Am început să mă consider un prieten nefast, pe urmele acestui om simplu dar demn de respect, pentru a-i face rău.

Totuși, timpul a trecut ; nu am primit nici o veste de la el sau despre el și în cele din urmă m-am eliberat de această povară.

Apoi, după cinci ani, a venit din nou.

A apărut în spatele meu în timp ce deschideam zăvorul cu cheia și a așezat o mînă șovăi-

toare pe brațul meu. Era o noapte întunecoasă, dar o lampă cu gaz m-a lăsat să întrezăresc fața. I-am recunoscut-o în ciuda umflăturilor roșii și a vălului pîclos care îi ascundeau ochii. L-am apucat strîns de braț și l-am vîrît repede în casă și apoi în birou.

— Stai jos, am șuierat printre dinți și spune-mi mai întîi tot ce-i mai rău.

Era gata să-și aleagă scaunul său favorit. Am simțit că dacă-l văd asociindu-se cu acel scaun pentru a treia oară, le-aș putea face ceva groaznic amîndurora. I l-am smuls din mînă și el s-a așezat cu greutate pe dușumea și a izbucnit în lacrimi. L-am lăsat să rămînă acolo și, cu o voce groasă, printre sughițuri, și-a spus povestea.

Spălătoria a mers din ce în ce mai rău. O nouă cale ferată a apărut în oraș, schimbîndu-i întreaga topografie. Cartierele de afaceri și rezidențiale s-au mutat treptat spre nord. Locul unde era barul pe care l-am respins în favoarea spălătoriei devenise centrul comercial al orașului. Omul care-l cumpărase în locul lui Josiah îl vînduse făcînd astfel avere. Regiunea de sud, unde era situată spălătoria, se descoperise că era construită pe o mlaștină și oferea condiții extrem de insalubre. Gospodinele grijulii aveau în mod firesc reticență să-și trimită rufele la spălat într-o astfel de zonă.

Au apărut și altfel de necazuri. Copilașul său, odorul lui Josiah, singurul lucru luminos în viața lui, a căzut în cazanul de rufe și a murit opărit. Mama Hannei fusese zdrobită de tamburul mașinii de călcat și era acum o infirmă neajutorată, care trebuia îngrijită zi și noapte.

Împovărat de toate aceste nenorociri, Josiah își căutase consolarea în băutură și devenise un al-

coolic fără speranță. Își simțea acut degradarea și era copleșit de plîns. Spunea că într-un loc vesel, cum ar fi un bar, ar fi putut fi puternic și curajos, dar în mirosul permanent de haine ude și transpirație era ceva care părea că-l vlăguiește.

L-am întrebat ce a spus despre toate astea căpitanul. El a izbucnit din nou în lacrimi și mi-a răspuns că acesta nu mai era. Asta, adăugă el, îi amintea de ce venise. Bătrînul cu o inimă atît de bună îi lăsase prin testament cinci mii de dolari. Dorea să-i dau un sfat cum să-i investească.

Primul meu impuls a fost să-l omor pe loc. Acum aș vrea să o fi făcut. Totuși, m-am abținut și i-am oferit alternativa de a fi aruncat pe fereastră sau de a ieși pe ușă fără a mai rosti un singur cuvînt.

A răspuns că era întru totul pregătit să iasă pe fereastră dacă îi voi spune mai întîi cum să-și investească banii : în Compania de nitrați Terra del Fuego, Limited, sau în Banca Union Pacific. Viața nu mai prezenta nici un alt interes pentru el. Singurul lucru care îl mai interesa era să fie convins că acești bani albi pentru zile negre erau investiți cu siguranță pentru cei dragi lui după ce el nu va mai fi.

A insistat să-i spun ce gîndeam despre nitrați. Am replicat că refuzam să spun un singur cuvînt asupra acelui subiect. Din răspunsul meu el a presupus că nu apreciez nitrații și în consecință și-a anunțat intenția de a-și investi banii în Banca Union Pacific.

I-am spus să facă așa negreșit, dacă asta dorește.

El a făcut o pauză și părea că descîlcește în mintea sa problema. A zîmbit cu interes și a spus

că i se părea că știa ce voiam eu să spun. Va investi toți dolarii pe care-i avea în Compania de Nitrați Terra del Fuego.

S-a ridicat cu dificultate pentru a pleca. L-am oprit. Știam la fel de sigur cum știam că soarele va răsări în dimineața următoare, că oricare companie i-aș recomanda-o eu, sau oricare va persista el să creadă că i-aș recomanda-o eu, ceea ce era același lucru, ca să-și investească banii în ea, va da faliment mai curînd sau mai tîrziu. Bunica mea își avea întreaga sa avere investită în Compania de nitrați Terra del Fuego. Nu puteam suporta să o văd sărăcită la bătrînețe. În ceea ce-l privește pe Josiah, pentru el nu mai avea nici o importanță. El își va pierde banii în orice caz. L-am sfătuit deci să investească în acțiunile băncii Union Pacific. A plecat și a făcut așa.

Banca Union Pacific a rezistat optsprezece luni. Apoi a început să se clatine. Lumea financiară a rămas uluită. Fusese întotdeauna recunoscută ca una din cele mai sigure bănci din țară. Oamenii se întrebau care putea fi cauza. Eu o știam foarte bine, dar nu le-am spus.

Banca a dus o luptă curajoasă, dar mîna sorții era deasupra ei. La sfîrșitul altor nouă luni a venit falimentul.

Nitrații, nu-i nevoie să mai spunem, în tot acest timp progresaseră rapid. Bunica mea a murit lăsînd o avere de un milion de dolari și i-a donat pe toți unei instituții filantropice. Dacă ar fi știut cum am salvat-o de la ruină, ar fi putut fi mai recunoscătoare față de mine.

La cîteva zile după falimentul băncii, Josiah a apărut în pragul ușii mele și, de data asta, și-a adus familia cu el. Erau șaisprezece cu totul.

Ce era să fac? Îi aduseserem pe acești oameni pas cu pas la punctul unde îi pîndea foametea. Le ruinasem în aceeași măsură fericirea și toate șansele oferite de viață. Singurele corecturi pe care le-am mai putut face au fost să am grijă să nu le lipsească cele necesare existenței.

Asta s-a întîmplat acum șaptesprezece ani. Și astăzi mai am grijă de ei să nu ducă lipsă de cele necesare, iar conștiința mea se mai liniștește puțin văzînd că par împăcați cu soarta lor. Acum sînt douăzeci și doi și avem speranța să mai vină unul pe lume la primăvară.

Aceasta este povestea mea, domnule, a spus el. Poate că-mi vei înțelege acum brusca emoție atunci cînd mi-ați cerut sfatul. De fapt, acum nu mai dau sfaturi nimănui asupra nici unui subiect.

I-am spus această poveste lui MacShaughnassy. A fost de acord cu mine că era instructivă și a spus că și-o va aminti. A remarcat chiar că și-o va aminti pentru a o spune unor tipi pe care-i cunoștea și cărora, crede el, lecția li s-ar putea dovedi folositoare.

CAPITOLUL II

Cinstit nu pot spune că am progresat prea mult la prima noastră întîlnire. A fost vina lui Brown. El a început prin a ne spune o poveste despre un cîine. Era foarte vechea poveste a cîinelui care obișnuia să meargă în fiecare dimineață la o anumită brutărie cu un peni în gură, în schimbul căruia primea întotdeauna o chiflă ce costa exact un peni. Într-o zi, brutarul crezînd că acesta nu-și va da seama de diferență, a încercat să-i vîre pe gît bietului animal o chiflă de jumătate de peni, la care cîinele a ieșit imediat în stradă și a adus un polițist. Brown auzise această anecdotă răsuflată pentru prima dată în după-amiaza aceea și era entuziasmat de ea. A rămas un mister permanent pentru mine unde a trăit Brown în ultima sută de ani. Te oprește pe stradă cu :

— O, trebuie să-ți spun ceva. E o poveste colosală !

Și după aceea începe să-ți relateze, cu mult spirit și entuziasm una din cele mai cunoscute glume ale lui Noe, sau vreo istorie pe care Romulus trebuie să i-o fi spus inițial lui Remus. Într-una din zilele acestea cineva îi va spune povestea lui Adam și Eva, iar el va crede că a intrat în posesia unui subiect nou și-l va dezvolta într-un roman.

Brown prezintă aceste antichități venerabile ca amintiri personale, sau, cel mult, ca episoade din viața vărului său de al doilea. Există anumite catastrofe ciudate și mișcătoare care par să se fi întîmplat fiecăruia sau au putut fi urmărite de aproape de orice cunoscut pe care îl întîlnești. Încă n-am întîlnit niciodată un om care să nu fi văzut un altul smucit de pe platforma unui omnibus pentru a cădea în căruța ce transportă noroiul din canale, pentru a fi pescuit de acolo la capătul unei lopeți.

La fel este povestea doamnei al cărei soț se îmbolnăvește brusc într-o noapte într-un hotel. Ea aleargă jos și prepară o prișniță cu făină de muștar pentru a i-o aplica, iar apoi fuge din nou sus la el. În emoția ei, însă, se repede în altă cameră și, dînd la o parte așternuturile, așază cu dragoste prișnița pe un alt bărbat. Am auzit această poveste atît de des încît am devenit acum temător cînd trebuie să mă duc la culcare într-un hotel. Toți bărbații care mi-au spus-o au dormit în mod invariabil în camera de alături de cea a victimei și fuseseră treziți de urletele omului cînd i s-a pus prișnița. Așa au ajuns ei să știe totul despre asta.

Brown dorea să credem că acest animal preistoric despre care ne povestise aparținuse cumnatului său și a fost de-a dreptul jignit cînd Jephson a murmurat *sotto voce*, că el este al douăzeci și optulea bărbat pe care l-a întîlnit al cărui cumnat avusese cîinele, ca să nu mai pomenim de cei o sută șaptesprezece care-l avuseseră ei înșiși.

Am încercat să ne apucăm apoi de lucru, dar Brown ne stricase dispoziția pentru seara aceea. Este tare rău să începi să povestești despre cîini unei adunări de bărbați cu păcate de duzină. Este de

ajuns să spună un bărbat o poveste despre cîini și toți ceilalți din cameră vor simți că vor să spună una și mai și.

— Mai e o istorie — nu pot garanta pentru adevărul ei — dar mi-a fost spusă de un judecător — despre un om care era pe patul de moarte. Pastorul parohiei, un om bun și pios, a venit să stea alături de el și, gîndindu-se să-l înveselească, i-a spus o anecdotă despre un cîine. Cînd pastorul a terminat, bolnavul s-a ridicat în capul oaselor și a spus :

— Știu una și mai bună decît asta. Am avut odată un cîine, unul mare, maro, aplecat puțin într-o parte...

Efortul s-a dovedit prea mare pentru puterile lui. A căzut înapoi pe perne, iar doctorul, pășind spre el, a constatat că mai avea de trăit doar cîteva clipe.

Bătrînul și bunul pastor s-a ridicat și a luat mîna bietului om, strîngînd-o :

— Ne vom întîlni din nou, a spus el blînd.

Bolnavul s-a întors către el cu o privire împăcată și recunoscătoare :

— Mă bucur că vă aud spunînd asta, a murmurat el slab. Amintiți-mi să vă povestesc de cîinele ăsta.

Apoi muri liniștit, cu un zîmbet suav pe buzele sale palide.

Brown, care își spusese povestea cu cîinele și era acum satisfăcut, dorea să discutăm despre eroina noastră ; dar noi ceilalți nu simțeam aceeași tragere de inimă să discutăm despre cineva, oricine ar fi, tocmai atunci. Ne gîndeam, în schimb, la toate poveștile adevărate despre cîini pe care le auziserăm vreodată, întrebîndu-ne care avea șansele de a fi cel mai puțin pusă la îndoială.

MacShaughnassy, în special, devenea cu fiecare clipă tot mai neliniștit și mai iritat. Brown a încheiat un discurs lung — pe care nimeni nu l-a ascultat — remarcînd cu oarecare mîndrie :

— Ce vreți mai mult ? Subiectul ăsta nu a mai fost folosit înainte, iar personajele sînt în întregime originale !

Atunci MacShaughnassy nu a mai putut să reziste :

— Pentru că vorbești de intrigă, spuse el, mutîndu-și scaunul puțin mai aproape de masă, asta îmi amintește ceva. V-am spus vreodată despre cîinele pe care l-am avut pe cînd locuiam în Norwood ?

— Sper că nu e aia cu buldogul, nu-i așa ? a întrebat Jephson neliniștit.

— Ei, ba era un buldog, a admis MacShaughnassy, dar nu cred că v-am spus-o vreodată.

Știam, din experiență, că a discuta problema ar însemna doar să prelungim tortura, așa că l-am lăsat să continue.

— O mulțime de spargeri avuseseră loc în ultimul timp în preajma casei noastre, începu el, iar bătrînul ajunsese la concluzia că e vremea să ia un cîine. Se gîndea că un buldog s-ar potrivi cel mai bine nevoilor sale și a cumpărat exemplarul cu înfățișarea cea mai sălbatică și de ucigaș care putea fi găsit.

Mama s-a alarmat cînd a văzut cîinele.

— Sper că nu ai de gînd să lași liberă prin casă fiara asta ! exclamă ea. O să omoare pe cineva. Îi citești intenția pe față.

— Dar chiar vreau să omoare pe cineva, replică tata. Vreau să omoare spărgătorii.

— Nu-mi place să te aud vorbind astfel, Thomas, a răspuns mama ; nu-ți cade bine. Avem drep-

tul să ne apărăm proprietatea, dar nu avem dreptul să luăm viața unei ființe umane, unui semen al nostru.

— Semenii noștri vor fi în afara pericolului atît timp cît nu ne intră în bucătărie de vreme ce nu au treabă acolo, ripostă tata, cam țîfnos. Am de gînd să-i fac un culcuș cîinelui în spălătorie, iar dacă un hoț ne dă tîrcoale, ei bine, e treaba lui.

— Bătrînii s-au certat cu intermitențe cam o lună din cauza cîinelui. Tata considera problema a fi absurd de sentimentală, iar mama îl considera pe tata inutil de răzbunător. Între timp cîinele căpăta un aspect tot mai fioros pe zi ce trecea.

Într-o noapte, mama l-a trezit pe tata spunînd :

— Thomas, este un spărgător jos, sînt sigură de asta. Am auzit deslușit deschizîndu-se ușa de la bucătărie.

— E-n regulă atunci ; cîinele l-a prins deja, murmură tata, care nu auzise nimic și era somnoros.

— Thomas, replică mama cu severitate, n-am de gînd să tac în timp ce un semen de-al nostru e omorît de o bestie sălbatică. Dacă tu nu vrei să salvezi viața acelui om, voi merge eu.

— O, fire-ar al naibii, spuse tata, pregătindu-se să se scoale. Întotdeauna îți închipui că auzi zgomote. Cred că voi, femeile, vă culcați doar ca să stați în capul oaselor atente la hoți. Dar, pentru a-i da satisfacție, tata și-a tras totuși pantalonii, și-a pus șosetele și a coborît.

— Ei bine, cum era de așteptat, mama a avut dreptate de data asta. *Era* un hoț în casă. Fereastra de la cămara de alimente era deschisă și o lumină strălucea în bucătărie. Tata s-a furișat încet și a iscodit cu privirea prin ușa întredeschisă. Hoțul ședea mîncînd friptură rece de vacă și murături, iar

lîngă el, pe dușumea, privindu-l în față cu un zîmbet ce-ți îngheța sîngele în vine de afectuos ce era, stătea idiotul de cîine care dădea din coadă.

Tata a fost atît de surprins încît a uitat să-și țină gura.

— Să fiu al... și a folosit un cuvînt pe care nu aș vrea să vi-l repet, domnilor.

Hoțul, auzindu-l, a făcut un salt și a șters-o pe fereastră, iar cîinele părea foarte supărat pe tata că l-a gonit.

În dimineața următoare am dus cîinele înapoi la dresorul de la care-l cumpărasem.

— Pentru ce credeți că am dorit acest cîine? a întrebat tatăl meu încercînd să vorbească cît mai calm.

— Ei bine, replică dresorul, ați spus că doriți un bun cîine de casă.

— Exact așa, a răspuns tata. Nu am cerut un tovarăș pentru hoți, nu-i așa? Nu am spus că vreau un cîine care să se împrietenească cu un hoț de prima dată cînd intră în casă, ca să nu se simtă singur, nu-i așa? Și tata a povestit întîmplările nopții precedente.

Omul a fost de acord că era motiv de nemulțumire.

— O să vă spun care-i treaba, domnule, spuse el. Băiatul meu Jim a fost cel care a dresat cîinele ăsta și bănui că neobrăzatul l-a învățat mai mult să prindă șobolani decît hoți. Lăsați-mi-l mie o săptămînă, domnule; am să fac tot ce trebuie.

— Așa a rămas și la sfîrșitul săptămînii dresorul l-a adus înapoi acasă.

— O să-l găsiți destul de bun acum, domnule, spuse omul. Nu-i ce se cheamă un cîine deștept, dar cred că i-am băgat ideea în cap așa cum trebuie.

Tata s-a gîndit că i-ar place să încerce cum stau lucrurile, așa că am angajat un om la prețul de un șiling, care urma să pătrundă prin fereastra din bucătărie în timp ce dresorul ținea cîinele cu un lanț. Cîinele a rămas perfect liniștit pînă ce omul a intrat cu totul în casă, apoi s-a repezit cu o săritură sălbatică spre el și dacă lanțul nu ar fi fost rezistent, omul și-ar fi cîștigat scump șilingul.

Tata era acum mulțumit că putea merge la culcare liniștit, iar alerta mamei pentru securitatea spărgătorilor locali a crescut în mod proporțional.

Au trecut luni fără a se întîmpla nimic și apoi alt hoț a încercat casa. Nu mai era nici o îndoială că de data aceasta cîinele a făcut ceva pentru a-și cîștiga existența. Zarva de la parter era îngrozitoare. Casa se zguduia de izbitura corpurilor care se rostogoleau.

Tata și-a înșfăcat revolverul și s-a năpustit jos pe scări, iar eu l-am urmat. Bucătăria era în dezordine. Mesele și scaunele erau răsturnate, iar pe dușumea zăcea un bărbat care implora bolborosind ajutor. Cîinele stătea pe el, sufocîndu-l.

Tata a îndreptat revolverul spre tîmpla omului, în timp ce eu, printr-un efort supraomenesc, l-am tras pe apărătorul nostru și l-am legat cu lanțul de chiuvetă, după care am aprins lampa de gaz.

Atunci ne-am dat seama că omul de pe dușumea era un agent de poliție.

— Doamne dumnezeule! a exclamat tata, lăsînd să-i cadă revolverul, cum naiba ați ajuns aici?

— O, chiar cum am ajuns aici? răspunse omul, ridicîndu-se în șezut și vorbind cu un ton de indignare amară, dar deloc nejustificată. Ei bine, în exercițiul funcțiunii, așa am ajuns. Văd un hoț intrînd pe fereastră, așa că-l urmăresc și mă strecor după el.

— L-ați prins ? întrebă tata.

— Dacă l-am prins ? aproape că a țipat omul. Cum puteam să-l prind cu blestematul ăsta de cîine care m-a trîntit jos apucîndu-mă de gît, în timp ce hoțul și-a aprins pipa și a ieșit pe ușa din spate ?

Cîinele a fost de vînzare în ziua următoare. Mama, care ajunsese să-l placă, deoarece lăsa copilul cel mai mic să-l tragă de coadă, dorea să-l ținem. Greșeala, spunea ea, nu era din vina animalului. Doi oameni au pătruns în casă aproape în același timp. Cîinele nu putea să-i atace pe amîndoi. A făcut tot ce a putut și a atacat unul. Că alegerea s-a oprit asupra polițistului și nu asupra hoțului a fost un lucru cît se poate de nefericit. Totuși, acesta era un lucru care s-ar fi putut întîmpla oricărui cîine.

Cu toate acestea, tata dobîndise o prejudecată împotriva bietului animal și în aceeași săptămînă a scris un anunț în ziarul „The Field", în care acesta era recomandat ca o investiție ce se putea dovedi utilă pentru orice membru întreprinzător al lumii interlope.

După ce MacShaughnassy și-a terminat povestirea, Jephson a intervenit și ne-a spus o poveste plină de patetism despre o corcitură nenorocită care a fost călcată într-o zi de un vehicul pe Strand *, cînd acesta i-a rupt piciorul. Un student la medicină, care trecea pe acolo în acel moment, l-a ridi-

---

* Strand : Arteră principală de circulație a Londrei, care merge aproape paralel cu Tamisa și se întinde la nordul acesteia între Trafalgar Square în vest și se continuă cu Fleet Street, strada unde sînt plasate cele mai celebre cotidiene britanice, în est.

cat și l-a dus la Spitalul Charring Cross *, unde i-a fost pus în ghips și unde a fost ținut și îngrijit pînă ce a fost din nou bine, după care a fost trimis acasă.

Bietul animal înțelesese exact ce se făcuse pentru el și a fost pacientul cel mai recunoscător care trecuse vreodată prin spital. Întregul personal a fost foarte trist cînd a plecat.

Într-o dimineață, o săptămînă sau două mai tîrziu, internul spitalului, privind afară pe fereastră, a văzut cîinele venind pe stradă. Cînd s-a apropiat a observat că avea un peni în gură. Un cărucior plin cu niște carne de cal pentru animale aștepta cumpărătorii lîngă bordură și pentru o clipă, în timp ce trecea pe lîngă aceasta, cîinele a ezitat.

Dar natura lui nobilă și-a spus în fine cuvîntul și, îndreptîndu-se direct spre gardul metalic al spitalului și ridicîndu-se pe picioarele din spate, a pus banul în cutia pentru chete.

MacShaughnassy a fost foarte impresionat de această poveste. Spunea că această faptă arăta o trăsătură extrem de frumoasă a caracterului cîinelui. Animalul era un biet nenorocit alungat de toți, un vagabond care probabil că nu avusese niciodată în viața lui un peni al lui propriu și s-ar putea să nu mai aibă niciodată altul. Spunea că banul cîinelui reprezintă pentru el un dar mai de preț decît cel mai mare cec pe care l-a semnat vreodată cel mai bogat patron.

Ceilalți trei erau acum nerăbdători să se apuce de lucru la roman, dar mie nu mi se părea asta

---

* Charring Cross se află în imediata apropiere și este cunoscut în special pentru gara sa, una din cele mai importante din Londra, aflată în imediata apropiere a Tamisei.

prea cinstit. Știam și eu vreo două povești despre cîini.

Cu ani în urmă am cunoscut un terrier negru-cafeniu. Locuia în aceeași casă cu mine. Nu aparținea nimănui. Își părăsise stăpînul (dacă într-adevăr acceptase vreodată să aibă unul, ceea ce este îndoielnic avînd în vedere caracterul său agresiv de independent) și acum se descurca în întregime pe cont propriu. Și-a însușit holul din față transformîndu-l în dormitorul său și își lua mesele cu ceilalți chiriași ori de cîte ori se întîmpla ca aceștia să mănînce.

La ora cinci obișnuia să ia o gustare de dimineață foarte devreme la tînărul Hollis, adjunctul unui inginer, care trebuia să se scoale la patru și jumătate ca să-și facă repede cafeaua, astfel încît să ajungă la uzină pînă la ora șase. La opt și jumătate își lua micul dejun într-un mod mai elegant cu domnul Blair, la primul etaj și uneori i se alătura lui Jack Gadbut, care se scula tîrziu, la un grătar cu rinichi la ora unsprezece.

De atunci și pînă la cinci, cînd obișnuiam să-mi iau o ceașcă de ceai cu un cotlet, dispărea în mod regulat. Unde mergea și ce făcea între acele ore nimeni nu a știut vreodată. Gadbut s-a jurat că l-a întîlnit de două ori ieșind din biroul unui agent de bursă din strada Threadneedle și, la prima vedere afirmația părea extrem de improbabilă ; am început să-i atribuim o oarecare credibilitate cînd am reflectat asupra pasiunii exagerate a cîinelui de a dobîndi cît mai mulți gologani și de a strînge toate monezile.

Această sete de bogăție era într-adevăr cu totul remarcabilă. Era un cîine în vîrstă, cu un mare simț al propriei demnități ; totuși la promisiunea

că va căpăta un peni l-am văzut învîrtindu-se după propria-i coadă pînă ce nu mai știa care îi era capul și care coada.

Obișnuia să învețe șiretlicuri și seara, mergînd din cameră în cameră, își prezenta numărul, iar cînd își termina programul, se așeza în două labe și făcea chetă. Toți obișnuiam să-i facem pe plac. Pe parcursul acelui an trebuie să fi adunat multe lire.

Odată, chiar în fața ușii noastre, l-am văzut stînd într-o mulțime și urmărind un pudel care își făcea numărul acompaniat de o flașnetă. Pudelul stătea în cap și apoi, cu picioarele din spate în aer, mergea pe labele din față. Oamenii au rîs copios și cînd după aceea s-a dus printre ei cu farfurioara de lemn în gură, i-au dat bani cu generozitate.

Cîinele nostru a intrat în casă și imediat a început să exerseze. În trei zile el putea să stea în cap și să meargă în cerc pe labele din față și din prima seară cînd și-a prezentat exercițiul a adunat șase peni. Trebuie să fi fost o treabă extrem de grea pentru el la vîrsta lui, așa bolnav de reumatism cum era ; dar făcea orice pentru bani. Cred că s-ar fi vîndut și diavolului pentru opt peni bani gheață.

Cunoștea valoarea banilor. Dacă îi ofereai un peni într-o mînă și o monedă de trei peni în cealaltă, el o înșfăca pe cea de trei peni și apoi i se frîngea inima de durere că nu o putuse lua și pe cea de un peni. L-ai fi putut lăsa în cameră cu un picior întreg de carne de oaie în deplină siguranță, dar nu ar fi fost înțelept să-ți lași acolo punga cu bani.

Din cînd în cînd el cheltuia cîte ceva, dar nu prea deseori. Se dădea în vînt grozav după pandișpan și, ocazional, cînd avea o săptămînă bună,

obișnuia să-și ofere cîte unul sau două pentru a-și astîmpăra pofta. Dar nu suporta să le plătească și întotdeauna făcea un efort intens și adesea încununat de succes de a rămîne atît cu prăjitura cît și cu banul. Planul operațiilor sale era simplu. Intra în magazin cu banul în gură, ținut la vedere și cu o expresie dulce de mielușel în ochi. Mergea cît putea mai aproape de prăjituri și, fixîndu-și ochii cu afecțiune pe ele, începea să scîncească, iar vînzătorul, crezînd că are de-a face cu un cîine cinstit îi arunca una.

Pentru a lua prăjitura era obligat, desigur, să lase banul ; apoi începea o luptă între el și vînzător pentru a intra în posesia monezii. Omul încerca să o culeagă. Cîinele punea laba pe ea și mîrîia sălbatic. Dacă apuca să mănînce prăjitura înainte de sfîrșitul luptei, el înșfăca banul și o lua la fugă. Știam că vine acasă îndopat cu prăjituri, cu același ban în gură.

Această practică necinstită a sa deveni atît de notorie în împrejurimi încît, după un timp, majoritatea negustorilor localnici refuzau să-l mai servească. Numai cei foarte iuți și voinici se încumetau să facă afaceri cu el.

Apoi a început să-și practice obiceiul mai departe de casă, în cartiere unde reputația sa nu ajunsese încă. Și își alegea în special magazinele ținute de femei nervoase sau de bătrîni reumatici.

Se spune că dragostea de bani este rădăcina tuturor relelor. Se părea că pe el îl făcea să renunțe la orice principiu.

În cele din urmă îi luă și viața și asta s-a întîmplat astfel. Într-o seară își dădea reprezentația în camera lui Gadbut, unde cîțiva din noi stăteam fumînd și discutînd, iar tînărul Hollis, fiind într-o

dispoziție generoasă, i-a aruncat, așa cum credea el, o monedă de șase peni. Cîinele a înhățat-o și s-a retras sub sofa. Acesta era un lucru ciudat din partea lui și noi l-am comentat. Dintr-o dată lui Hollis i-a venit o idee; și-a scos banii și a început să-i numere.

— Dumnezeule! exclamă el, i-am dat javrei ăsteia o jumătate de sovereign*. Ei, Tiny!

Dar Tiny s-a băgat și mai mult sub sofa, și nici o invitație verbală nu-l putea convinge să se miște. Așa că am adoptat un plan mai convingător și l-am scos afară apucîndu-l de ceafă.

A ieșit afară tîrît cu greutate, mîrîind amenințător și ținînd strîns în dinți jumătatea de sovereign a lui Hollis. La început am încercat să-l înduplecăm cu blîndețe. I-am oferit în schimb o monedă de șase peni. Părea de-a dreptul insultat și în mod evident considera propunerea echivalentă cu a-l considera drept tîmpit. I-am oferit un șiling, iar apoi o jumătate de coroană, dar el părea de-a dreptul pliotisit de insistențele noastre.

---

* Lira *(pound sterling)* a fost și este și astăzi moneda națională de bază în Marea Britanie. Pînă la reforma monetară de la 15 februarie 1971, însă, lira era împărțită în 20 de șilingi *(shillings)*, această subdiviziune avînd la rîndul ei 12 peni *(pence)*. Jumătății din valoarea unui peni îi corespundea o monedă de jumătate de peni *(halfpenny)*, iar unei pătrimi de peni îi corespundea farthing-ul. Șilingul, introdus în 1503, a fost inițial o monedă de argint; el a ieșit oficial din uz în 1971, de cînd lira (Ł) este subdivizată direct în 100 de peni noi. Tot o monedă de argint era coroana *(crown)*, avînd o valoare de 6 șilingi. Sub domnia regelui Henry VII au fost emise și monezi de aur, numite sovereign, a căror valoare a variat în timp. Pe vremea cînd se desfășoară povestirea, valoarea sa era de 20 de șilingi, existînd și monezi de o jumătate de sovereign.

— Nu cred că vei mai vedea vreodată din nou această jumătate de sovereign, Hollis, spuse Godbut rîzînd. Noi toți, cu excepția tînărului Hollis, considerăm povestea drept o glumă bună. El, dimpotrivă, părea supărat și luînd cîinele de la Gadbut, încerca să-i scoată moneda din gură.

Tiny, credincios principiului său de o viață de a nu se despărți niciodată de ceva dacă era posibil, nu se dădu bătut în ruptul capului, pînă cînd, simțind că micul său cîștig îi scăpa încet dar sigur, făcu o disperată încercare finală de a-l păstra și... înghiți moneda. I s-a oprit în gît și a început să se sufoce.

Atunci ne-am alarmat în mod serios pentru cîine. Era amuzant și nu doream să i se întîmple vreun accident. Hollis a alergat în camera sa și a adus o pensetă lungă, iar noi cu toții îl țineam pe micul avar în timp ce Hollis încerca să-i înlăture cauza suferinței.

Dar bietul Tiny nu ne-a înțeles intențiile. El tot credea că vrem să-l jefuim de cîștigul lui din acea seară și se lupta cu disperare. Lupta sa fixă moneda și mai bine și, în ciuda eforturilor noastre, muri — încă o victimă printre multe altele, a febrei cumplite produsă de aur.

Odată am visat un vis foarte curios despre bogății, care m-a impresionat puternic. Se făcea că eu și un prieten — un prieten foarte drag — locuiam împreună într-o casă veche și stranie. Nu cred că mai locuia altcineva în acea casă în afară de noi doi. Într-o zi, hoinărind prin casa veche și ciudată, am descoperit ușa ascunsă a unei camere secrete,

iar în această cameră erau multe cufere ferecate în fier ; cînd am ridicat capacele grele am văzut că fiecare din aceste cufere era plin cu aur.

După ce am văzut toate astea m-am furișat afară ușor și am închis ușa ascunsă, am tras tapiseriile uzate din nou în fața ei și m-am strecurat înapoi de-a lungul coridorului întunecat, uitîndu-mă în urma mea înfricoșat.

Prietenul pe care îl iubeam se îndreptă spre mine și am mers împreună ținîndu-ne de mîini. Dar îl uram.

Toată ziua m-am ținut de el, sau l-am urmărit fără să-și dea seama, ca nu cumva, din întîmplare, să afle secretul ușii ascunse ; iar noaptea am stat treaz cu ochii pe el.

Dar într-o noapte adorm și, cînd mă trezesc, el nu mai e lîngă mine. Alerg repede sus pe scara îngustă și de-a lungul coridorului tăcut. Tapiseria e trasă la o parte, iar ușa ascunsă e deschisă și în cameră prietenul pe care îl iubeam stă îngenunchеat în fața unui cufăr deschis ; strălucirea aurului se aprinde în ochii mei.

El stă cu spatele la mine, iar eu mă strecor spre el pas cu pas. În mînă am un cuțit cu o lamă puternică, îndoită ; iar cînd sînt destul de aproape îl omor, așa cum stă îngenunchеat acolo.

Corpul lui se prăbușește împingînd ușa, iar aceasta se închide cu un zgomot de zăvor ; încerc să o deschid și nu pot. Bat cu mîinile în cuiele ei din fier și țip, iar mortul rînjește la mine. Lumina pătrunde prin crăpătura de sub ușa masivă, apoi pălește și din nou reapare, iar eu rod capacele din stejar ale cuferelor ferecate în fier, căci nebunia foamei mi se strecoară în creier.

Atunci mă trezesc și descopăr că sînt într-adevăr flămînd și-mi amintesc că, în urma unei dureri de cap nu mîncasem nimic la cină. Pun așadar pe mine cîteva haine și cobor la bucătărie, într-o escapadă de căutare a hranei.

Se spune că visele sînt aglomerări momentane de gînduri centrate în jurul incidentului care ne trezește și, ca în cazul majorității faptelor dovedite științific, acest lucru este cîteodată adevărat. Există un vis care, cu foarte mici variații, îmi revine permanent. Mereu visez că dintr-o dată sînt chemat să joc un rol important într-o piesă oarecare la Teatrul „Lyceum". Faptul că bietul domn Irving *) trebuie în mod invariabil să fie victima pare incorect, dar în mod cert întreaga vină-i aparține. El

---

* Sir Henry Irving (1838—1905), pe numele adevărat Henry Brodribb, este considerat după David Garric drept cel mai mare actor pe care l-a dat scena britanică. A debutat la Royal Lyceum Theatre. După ce joacă pe multe scene din provincie, ajunge în cele din urmă la Lyceum Theatre, unde joacă mai multe roluri de mare succes. Rolul titular din „Hamlet", abordat în 1874, îi aduce recunoașterea de cel mai mare actor al timpului său, spectacolul bătînd toate recordurile de longevitate ale vremii: peste 200 reprezentații. Din 1878 devine concesionar și director al Teatrului Lyceum. Cunoaște alte mari succese în piesele lui Shakespeare, în mod deosebit în rolul Shylock din „Negustătorul din Veneția", despre care spunea: „cu toată umilința... singurul mare Shylock este al meu". Din nou un mare succes cu Iago din „Othello", dar eșuează ca... Othello, personaje pe care le interpreta alternativ. Au urmat alte succese cu piesele lui Shakespeare, dar și ale unor contemporani, pînă la desființarea companiei Lyceum în 1902. Se retrage din teatru în plină glorie, în ciuda marilor săi contestatori (printre care G. B. Shaw, care îi reproșa un anumit manierism al interpretării și Jerome K. Jerome), în 1905, pentru a muri la 13 octombrie a aceluiași an. În semn de omagiu pentru meritele sale a fost

este cel care încearcă să mă determine și mă îndeamnă să joc. *) Eu însumi aș prefera să rămîn liniștit în pat și i-am spus-o în față. Dar el insistă să mă scol imediat și să mă duc la teatru. Îi explic că nu am nici un pic de talent ca actor. Se pare că el consideră aceasta cu totul neimportant și spune :

— O, asta nu are nici o însemnătate.

Discutăm în contradictoriu un timp, dar el face din chestiune o problemă de prestigiu personal și pentru a-i îndeplini dorința și a-l determina să iasă din dormitor accept, deși împotriva convingerii mele. În general, ca să-mi joc personajele mă îmbrac în cămașă de noapte, deși odată, pentru a-l juca pe Banquo **), am purtat pijama. Și încă ceva : niciodată nu-mi amintesc un singur cuvînt pe care trebuie să-l rostesc. Cum am terminat habar nu am. Irving vine după spectacol și mă felicită, dar n-aș putea spune dacă pentru reușita rolului meu sau pentru norocul de a fi ieșit de pe scenă înainte ca cineva să fi aruncat în mine cu vreo bucată de cărămidă.

Ori de cîte ori visez acest incident, în mod invariabil mă trezesc găsind așternutul pe podea, iar eu tremur de frig ; presupun că din cauza dîrdîielii

---

înmormîntat la Westminster Abbey. Înnobilat în 1895, Henry Irving a reprezentat cel mai înalt ideal al profesionalismului în teatru, fiind aproape la fel de celebru și în calitate de regizor.

* Aluzie la profesiunea de actor pe care a practicat-o mai mulți ani înainte de a deveni gazetar și scriitor, pe timpul cînd credea că va putea deveni și el celebru în slujba Thaliei și a Mellomenei, muzele comediei și tragediei.

** General în armata scoțiană, personaj al piesei „Macbeth" de William Shakespeare.

visez că merg pe scena Teatrului Lyceum fără a purta altceva în afară de cămașa de noapte. Dar nu înțeleg de ce trebuie să fie în totdeauna Teatrul Lyceum.

Un alt vis pe care cred că l-am visat mai mult de o dată — sau, cel puțin am visat că l-am visat înainte, un lucru care se întîmplă uneori — este unul în care merg pe un drum foarte larg și foarte lung din East End *. Este ciudat să găsești un astfel de drum aici. Omnibuse și tramvaie trec în sus și în jos și este plin de standuri și cărucioare, în spatele cărora stau și-și strigă marfa bărbați cu șepci unsuroase ; totuși pe fiecare parte este mărginit de o pădure tropicală. Drumul, de fapt, combină avantajele de pe Kew ** și Whitechapel ***.

---

* Sub numele generic de East End este cunoscută o mare zonă a Londrei care se întinde între Shoreditch High Street — Houndsditch — Aldgate — Tower Bridge, mergînd în est pînă la rîul Lee. Deși există din evul mediu, East End-ul s-a conturat în mod deosebit în secolul al XIX-lea ca un mare cartier al muncitorimii și sărăcimii londoneze. Pe timpul lui Jerome K. Jerome mortalitatea infantilă a copiilor sub 5 ani atingea 60%, iar vîrsta medie era de 16 ani. În jur de 40% din populație, care forma forța de muncă a docurilor, industriei textile și a mobilei, trăia în cea mai cumplită sărăcie. Astăzi populația din East End este doar jumătate din cea de la începutul secolului, zona fiind reconstruită în cea mai mare parte după cel de-al Doilea Război Mondial. „New Town" („Orașul Nou"), plasat în această zonă, a constituit la timpul respectiv, cel mai mare proiect britanic de dezvoltare urbană modernă.

** Kew se găsește în orășelul londonez Richmond, pe malurile Tamisei. Acolo se află celebra Royal Botanic Gardens („Grădina botanică regală") — la care se face aluzie — cunoscută mai ales sub numele de Kew Gardens, înființată în secolul al XVII-lea. Prin 1960 avea peste 25 000 de plante, o bibliotecă de specialitate de 100 000 de volume și un ierbar cu 4 000'000 de foi, considerat ca

Cu mine este cineva, dar eu nu-l pot vedea și mergem prin pădure, făcîndu-ne drum prin vița de vie încîlcită care ni se agață de picioare și din cînd în cînd, între trunchiurile uriașe de copaci, prindem imagini ale străzii zgomotoase.

La capătul acestui drum este o cotitură îngustă, iar cînd ajung la ea mă apucă frica, deși nu știu de ce îmi este frică. Duce la o casă unde am locuit odată pe cînd eram copil, iar acum mă așteaptă cineva acolo ca să-mi spună ceva.

Mă întorc pentru a fugi. Trece un omnibus, iar eu încerc să-l prind. Dar caii se transformă în schelete și se îndepărtează în galop de mine, iar picioarele mele devin grele ca de plumb, iar ființa aceea care este cu mine și pe care nu o pot vedea mă apucă de mînă și mă tîrăște înapoi. Mă trage cu forța după ea și mă duce în casă ; ușa se izbește în urma noastră, iar sunetul stîrnește ecou prin camerele lipsite de viață. Recunosc camerele : cu mult timp în urmă am rîs și am plîns în ele. Nimic nu e schimbat. Scaunele stau la locurile lor, goale. Lucrul de mînă al mamei zace pe covorașul din fața căminului, de unde pisoiul, îmi amintesc, trăgea de ghemul de lînă cîndva prin anii șaptezeci ****.

---

fiind excepțional de bogat, trei muzee și multiple laboratoare de cercetare. Acestei grădini botanice i se datorează industria plantațiilor de arbori de cauciuc din întreaga lume și priorități în multe alte domenii.

*** Whitechapel era un cartier din East End, dezvoltat de-a lungul Whitechapel Road, important încă din secolul al XVII-lea și locuit în timpul vieții scriitorului de o mare comunitate evreiască care a emigrat ulterior în alte părți ale Londrei. Cei rămași au devenit cunoscuți pentru rolul jucat în dezvoltarea industriei confecțiilor.

**** Ai secolului trecut.

Urc în mica mea mansardă. Pătuțul meu stă în colț, iar cuburile mele sînt rostogolite pe dușumea, căci am fost întotdeauna un copil dezordonat. Intră un bătrîn — un bătrîn încovoiat și uscat — ținînd o lampă deasupra capului. Îl privesc în față, iar aceasta este propria mea față. Și mai intră unul, iar acesta sînt din nou eu însumi. Apoi intră tot mai mulți, pînă ce camera este plină de fețe, ca și scara de alături și toată casa tăcută. Unele fețe sînt bătrîne iar altele tinere; unele sînt frumoase și-mi zîmbesc, dar multe sînt respingătoare și se uită chiorîș la mine. Și fiecare față este fața mea proprie, dar nu sînt două la fel.

Nu știu de ce imaginea mea trebuie să mă sperie atît de tare, dar fug din casă îngrozit și fețele mă urmăresc; alerg din ce în ce mai repede, dar știu că nu le voi putea lăsa niciodată în urma mea.

De regulă ești eroul propriilor vise, dar am visat uneori un vis în întregime la persoana a treia — un vis cu ale cărui întîmplări nu aveam nici în clin nici în mînecă în afara calității de spectator nevăzut și neputincios. La unul din acestea m-am gîndit adesea, întrebîndu-mă dacă nu ar putea fi prelucrat într-o povestire. Dar, probabil, ar fi o temă prea dureroasă.

Am visat că văd fața unei femei într-o mulțime: o față haină, dar exista o frumusețe stranie în ea. Licăririle tremurătoare aruncate de lămpile străzii o luminează, arătînd miraçolul frumuseții ei vicioase. Apoi luminile se sting.

O văd apoi într-un loc care este foarte departe și a devenit chiar mai frumoasă decît înainte, căci răul a dispărut. O altă față se uită la ea, o față

luminoasă, pură. Cele două fețe se întîlnesc și se sărută și, în timp ce buzele lui le ating pe cele ale ei, sîngele ei se urcă în obraji și spre frunte. Văd din nou cele două fețe. Dar nu pot spune unde sînt sau cît timp a trecut de atunci. Fața bărbatului a îmbătrînit puțin, dar este încă destul de tînără și de frumoasă, iar cînd ochii femeii se opresc asupra ei, pe fața femeii apare o strălucire care o face asemănătoare feței unui înger. Dar uneori femeia este din nou singură și atunci văd véchiul rău luptîndu-se să pună din nou stăpînire pe ea.

Apoi văd mai clar. Văd camera în care locuiesc ei. Este foarte sărăcăcioasă. Un pian de modă veche stă într-un colț și lîngă el este o masă pe care se află împrăștiate o mulțime de hîrtii în jurul unei călimări. Un scaun gol stă ca în așteptare în fața mesei. Femeia se amuză lîngă fereastra deschisă.

De departe, de jos, se ridică sunetul marelui oraș. Luminile lui aruncă raze slabe în camera întunecată. Mirosul străzilor sale se simte în nările femeii. Din cînd în cînd ea privește către ușă și ascultă, apoi se întoarce spre fereastra deschisă. Și observ că de fiecare dată cînd se uită spre ușă răul din fața ei dispare, dar de fiecare dată cînd se întoarce către fereastră devine mai cumplit și mai neiertător.

Brusc ea se ridică și ochii ei trădează groaza, o groază care mă înspăimîntă în vis ; pe fruntea ei văd apărînd broboane mari de sudoare. Apoi, foarte încet, fața ei se schimbă și văd din nou creatura rea a nopții. Își înfășoară în jurul ei o mantie veche și se strecoară afară. Îi aud pașii coborînd pe scări. Ei devin din ce în ce mai slabi. Aud o ușă deschizîndu-se. Zumzetul străzilor pătrunde în casă, iar pașii femeii sînt înghițiți de el.

Timpul se scurge în visul meu. Scenele se schimbă, prind contur și pier ; dar totul este vag și nedefinit, pînă ce, din întunecime se conturează o stradă lungă, pustie. Luminile proiectează cercuri sclipitoare pe pavajul umed. O siluetă, îmbrăcată în haine ieftine și țipătoare, se furișează, ținîndu-se pe lîngă zid. Este cu spatele spre mine și eu nu-i văd fața. Din umbră se desprinde încă o siluetă. Îi privesc fața și văd că este chiar fața pe care ochii femeii o priveau și o venerau cu mult timp în urmă, cînd visul meu tocmai începuse. Dar frumusețea și puritatea ei s-au dus : este la fel de bătrînă și rea ca și aceea a femeii cînd am privit-o ultima dată. Silueta în zdrențe țipătoare înaintează încet. Cea de a doua siluetă o urmează și o ajunge din urmă. Cei doi se opresc și-și vorbesc unul altuia, apropiindu-se unul de altul. Strada este foarte întunecoasă în locul unde s-au întîlnit, iar silueta în zdrențele țipătoare își ține încă fața întoarsă într-o parte. Merg împreună în liniște, pînă ce ajung lîngă o lampă de gaz atîrnată în fața unei taverne ; și acolo femeia se întoarce și văd că este femeia din visul meu. Iar ea și bărbatul privesc unul în ochii celuilalt încă o dată.

În alt vis pe care mi-l amintesc, un înger (sau un diavol, nu sînt chiar sigur care din ei) a venit la un om și i-a spus că atît timp cît nu va iubi nici o ființă omenească, atît timp cît nu va fi înclinat niciodată să simtă cea mai mică umbră de tandrețe față de soție sau copil, față de cunoștințe și rude, față de străini sau față de prieteni, atît timp va reuși în viață și va prospera în afacerile sale, atît timp îi vor merge bine toate afacerile și în fiecare zi

va deveni tot mai bogat, mai mare și mai puternic. Dar dacă va lăsa vreodată să-i pătrundă în inimă un singur gînd bun pentru vreo ființă, în acea clipă toate planurile și schemele sale se vor prăbuși și din acea clipă numele său va fi disprețuit de oameni și fi-va apoi uitat.

Omul păstră aceste cuvinte ca pe o comoară, căci este un om ambițios, iar bogăția, faima și puterea sînt pentru el cele mai dulci lucruri din lume. O femeie îl iubește și moare însetată după o privire afectuoasă din partea lui ; pași de copii îi pătrund în viață și se strecoară din nou afară din ea ; vechi fețe dispar, altele noi vin și pleacă.

Dar niciodată în acest timp o atingere prietenoasă a mîinii sale nu coboară asupra vreunei ființe ; de pe buzele sale nu iese niciodată un singur cuvînt binevoitor. Și în tot ce face soarta îl favorizează.

Anii trec și în cele din urmă îi rămîne un singur lucru de care i-ar putea fi teamă — fața mică, plină de dor a unei fetițe. Copilul îl iubește, așa cum îl iubise și femeia cu mult timp în urmă, iar ochii ei îl urmăresc cu o privire mereu căutătoare și fierbinte. Dar el strînge din dinți și îi întoarce spatele.

Fața fetiței devine străvezie, iar într-o zi e anunțat la masa de comandă a multiplelor sale întreprinderi că e pe moarte. El vine și stă în picioare lîngă pat, iar ochii copilului se deschid și se întorc spre el și, pe măsură ce el se apropie tot mai mult, mînuțele ei se întind spre el, implorîndu-l în tăcere. Dar fața bărbatului nu se schimbă nici acum, iar micuțele brațe cad fără putere înapoi pe cuvertura în dezordine, iar ochii plini de dor devin ficși ; o femeie pășește ușor înainte și îi închide pleoapele,

iar bărbatul se întoarce la planurile și proiectele sale.

Dar noaptea, cînd marea casă e tăcută, el se furișează în camera unde copilul încă mai stă întins și dă la o parte cearșaful alb și aspru.

— Moartă, e moartă, murmură el. Apoi ridică micul corp mort în brațele sale și sărută buzele și obrajii reci, ca și mînuțele reci, țepene.

Și în acest punct povestea mea devine imposibilă, căci visez că fetița moartă zace permanent sub cearșaf în acea cameră tăcută, că fața ei mică nu se schimbă niciodată și nici membrele sale nu se descompun. Aceasta mă face să rămîn uluit o clipă, dar curînd uit să mă mir, căci atunci cînd Zîna Viselor ne spune povești sîntem doar asemeni copiilor mici : stăm în jurul ei cu ochii deschiși, crezînd totul, deși minunîndu-ne că astfel de lucruri pot exista.

În fiecare noapte, cînd toți din casă dorm, ușa acelei camere se deschide fără zgomot, iar omul intră și o închide în urma lui. În fiecare noapte el trage la o parte cearceaful alb și ia în brațe micul trup mort ; și în orele nopții pășește încoace și încolo, ținîndu-l strîns la piept, sărutîndu-l și cîntîndu-i încet, ca o mamă, copilașului adormit.

Cînd prima rază a răsăritului pătrunde în cameră, el pune copilul mort din nou jos, netezește cearșeaful deasupra lui și se furișează afară.

Și el reușește să prospere în toate lucrurile ; în fiecare zi devine tot mai bogat, mai mare și mai puternic.

CAPITOLUL III

Am avut mult de furcă cu eroina noastră. Brown dorea să fie urîtă. Cea mai mare ambiție în viață a lui Brown e să fie original, iar metoda sa de a deveni original este să ia ceea ce nu este original și să facă invers. Dacă lui Brown i s-ar da o planetă a sa proprie ca să facă ce vrea cu ea, el ar numi ziua — noapte și vara — iarnă. I-ar face pe toți bărbații și femeile sale să meargă în mîini și să-și dea mîna cu picioarele; copacii săi ar crește cu rădăcinile în aer, iar cocoșul bătrîn ar trebui să facă toate ouăle, în timp ce găina ar sta pe gard și ar face cucurigu. Apoi s-ar da cu un pas înapoi și ar spune:

— Vedeți ce lume originală am creat; e în întregime ideea mea proprie!

Există mulți alții pe lîngă Brown a căror noțiune de originalitate ar fi exact la fel.

Cunosc o fetiță, descendenta unei lungi serii de politicieni. Instinctul ereditar este atît de puternic dezvoltat la ea încît este aproape incapabilă să gîndească singură. De aceea o copiază în totul pe sora ei mai mare, care o ia cu totul pe urmele mamei. Dacă sora ei servește două porții de budincă de orez la cină, atunci ia și ea două porții de budincă de orez. Dacă sora ei nu este flămîndă și nu dorește să ia de loc cina, atunci merge și ea la culcare fără să mănînce.

Această lipsă de caracter a copilului o îngrijorează pe mama sa, care nu este o admiratoare a virtuților politice și care, într-o seară, luînd-o pe cea mică în poală, i-a vorbit serios :

— Încearcă să gîndești tu însăți, a spus ea. Nu fă întotdeauna exact ce face Jessie, căci e o prostie. Din cînd în cînd ai și tu o idee proprie. Fii cît de cît originală. Copilul a promis că va încerca și a mers la culcare gînditoare.

În dimineața următoare, la micul dejun, s-a pus pe masă o farfurie cu pește afumat și una cu rinichi, una lîngă alta. Ei bine, fetița se dădea în vînt după pește afumat și preferința ei aproape că echivala cu o pasiune, în timp ce nu putea suferi rinichii mai mult decît praful de pușcă. Era singurul subiect asupra căruia într-adevăr avea o opinie.

— Un rinichi sau un pește afumat pentru tine, Jessie ? întrebă mama, adresîndu-se întîi copilului mai mare.

Jessie a ezitat o clipă, în timp ce sora ei stătea privind-o cu un suspans ce se transforma în agonie.

— Pește afumat, te rog, mămico, răspunse Jessie în cele din urmă, iar copilul mai mic întoarse capul într-o parte pentru a-și ascunde lacrimile.

— Tu mănînci un pește afumat, desigur, Trixy, spuse mama, care nu observase nimic.

— Nu, mulțumesc, mămico, spuse mica eroină, înăbușindu-și un suspin și vorbind cu o voce seacă și tremurătoare. O să mănînc un rinichi.

— Dar credeam că nu poți suferi rinichii, exclamă mama, surprinsă.

— Nu, mamă, nu-mi plac.

— Și-ți place așa de mult peștele afumat !

— Da, mamă.

— Ei bine, atunci, pentru Dumnezeu, de ce nu mănînci unul ? !

— Fiindcă Jessie vrea unul şi tu mi-ai spus să fiu originală. Şi aici, biata micuţă, reflectînd asupra preţului pe care urma să-l plătească pentru originalitatea ei, izbucni în lacrimi.

Noi ceilalţi trei am refuzat să ne sacrificăm pe altarul originalităţii lui Brown. Ne-am hotărît să ne mulţumim cu obişnuita fată frumoasă.

— Să fie bună sau rea ? întreabă Brown.

— Rea, răspunse MacShaughnassy emfatic. Ce spui, Jephson ?

— Ei, replică Jephson, scoţîndu-şi pipa din gură şi vorbind cu acel ton melancolic şi mîngîietor pe care nu-l schimba niciodată, fie că spunea o glumă despre o nuntă, fie o anecdotă legată de o înmormîntare, nu chiar rea. Rea, dar cu instincte bune şi instinctele bune ţinute bine sub control.

Mă întreb, murmură MacShaughnassy gînditor, de ce oamenii răi sînt mult mai interesanţi decît cei buni ?

— Nu cred că motivul e foarte greu de găsit, răspunse Jephson. Este mai multă nesiguranţă legată de ei. Te ţin mai mult în alertă. Este ca şi deosebirea dintre a călări o mîrţoagă bine dresată, care merge cuminte şi un tînăr mînz plin de viaţă cu idei proprii. Cu unul călăreşti confortabil, dar celălalt îţi asigură mai mult exerciţiu. Dacă porneşti cu o femeie bună din toate punctele de vedere ca eroină, renunţi la poveste încă din primul capitol. Toată lumea ştie precis cum se va comporta în orice combinaţie imaginabilă de împrejurări în care aş putea-o

plasa. Cu fiecare ocazie ea va face același lucru, adică lucrul care trebuie.

Cu o eroină rea, pe de altă parte, nu poți fi niciodată sigur ce se va întîmpla. Din cele cincizeci de feluri de comportament ce i se oferă, ea l-ar putea alege pe cel corect, sau ar putea lua unul din cele patruzeci și nouă greșite, iar tu o urmărești cu multă curiozitate ca să vezi care va fi.

— Dar există cu siguranță o mulțime de eroine bune care sînt interesante, am spus eu.

— Din cînd în cînd, atunci cînd fac ceva rău, răspunse Jephson. O eroină permanent imposibilă este la fel de enervantă cum trebuie să fi fost Socrate pentru Xantipa, sau cum este băiatul model la școală pentru toți ceilalți băieți. Luați obișnuita eroină din romanul de dragoste al secolului al XVIII-lea. Ea nu-și întîlnește niciodată iubitul decît pentru a-i spune că nu poate să fie a lui și, în general, plînge constant pe toată durata întîlnirii. Nu uită niciodată să pălească la vederea sîngelui, sau să leșine în brațele lui în momentul cel mai nepotrivit cu putință. Ea este hotărîtă să nu se căsătorească niciodată fără consimțămîntul tatălui ei și este în egală măsură hotărîtă să nu se mărite cu nimeni altcineva decît cu acea persoană despre care crede că nu va vrea niciodată să se însoare cu ea. Ea este o tînără minunată și aproape la fel de neinteresantă ca o celebritate acasă.

— Ei, dar tu nu vorbești acum despre femei bune, am observat eu. Vorbești despre ideea prostească a cuiva despre o femeie bună.

— Admit aceasta întru totul, replică Jephson. Și încă nu sînt pregătit să spun ce este o femeie bună. Consider subiectul prea profund și complicat de judecat pentru o simplă ființă omenească. Dar eu

vorbesc despre femeile care se conformau ideii larg răspîndite de bunătate feciorelnică din epoca în care aceste cărți au fost scrise. Trebuie să vă amintiți că bunătatea nu este o calitate cunoscută. Diferă de la epocă la epocă, de la localitate la localitate și, în general vorbind, „persoanele stupide" despre care vorbești sînt cu adevărat răspunzătoare de standardele ei schimbătoare. În Japonia, o fată „bună" este o fată care-și vinde onoarea pentru a oferi mici extravaganțe părinților ei în vîrstă. În anumite insule ospitaliere din ținuturile calde o „bună" soție este gata să facă lucruri pe care noi le-am considera cu totul lipsite de sens, pentru a-l face pe oaspetele soțului să se simtă ca acasă. În epoca ebraică antică, Jael a fost socotită o femeie bună pentru că a omorît un bărbat care dormea, iar Sarai nu era în nici un pericol de a-și pierde stima în mica ei lume cînd l-a pornit pe Hagar împotriva lui Abraham. În Anglia secolului al XVIII-lea, stupiditatea supranaturală și prostia ajunsă la un grad ce trebuie să fi fost greu de atins erau considerate a fi virtuți feminine și într-adevăr au rămas încă așa, iar autorii, care sînt întotdeauna printre cei mai servili adepți ai opiniei publice, și-au modelat marionetele lor în conformitate cu acest lucru. În zilele noastre, vizitarea cartierelor sărace în scopuri caritabile este virtutea cea mai apreciată și astfel toate eroinele noastre cele mai bune merg să viziteze mahalalele și sînt „bune față de cei săraci".

— Cît de folositori sînt săracii, remarcă MacShaughnassy cam brusc, punîndu-și picioarele pe marginea căminului într-un unghi care ne-a făcut să ne îndreptăm atenția asupra lui cu un interes plin de speranță. Nu cred că noi cei care mîzgîlim hîrtia ne dăm vreodată pe deplin seama cît datorăm „să-

racilor". Unde s-ar duce eroinele noastre angelice și eroii noștri cu suflete prea nobile dacă nu ar fi „săracii"? Vrem să arătăm că scumpa de fată este la fel de bună cum este de frumoasă. Ce facem? Îi punem pe braț un coș plin de pui fripți și sticle cu vin, îi aranjăm o pălărioară de soare pe cap și o trimitem printre săraci. Cum dovedim că eroul nostru, aparent doar un neisprăvit, este de fapt un tînăr cu inimă nobilă? Ei bine, explicînd că este bun cu săracii.

Ei sînt la fel de folositori în viața reală ca și în lumea cărților. Ce consolare are comerciantul cînd actorul care cîștigă 80 de lire pe săptămînă* nu-și poate plăti datoriile? Lecturarea în revistele de teatru a unor descrieri pline de sentimentalism a generozității invariabile față de cei săraci a neprețuitului individ. Ce liniștește mica dar iritanta voce a conștiinței cînd am îndeplinit cu succes încă vreo mare faptă eroică de excrocherie? Faptul că cei nobili se hotărăsc să dea 10% din profiturile nete celor săraci.

Ce face un om cînd se vede îmbătrînind și simte că a venit vremea să se gîndească serios cum să-și asigure o poziție cît mai bună pe lumea cealaltă? Păi, el devine dintr-o dată bun față de cei săraci. Dacă cei săraci nu ar fi aici pentru ca el să poată fi bun, ce ar mai putea face el? Ar fi, pur și simplu, incapabil să se mai îndrepte. Este o mare mîngîiere să te gîndești că săracii vor fi întotdeauna alături de noi. Ei sînt scara pe care urcăm în cer.

---

* Aluzie ironică la veniturile extrem de mici ale actorilor, realizată prin utilizarea unei hiperbole, 80 de lire pe săptămînă fiind o sumă foarte mare pe vremea aceea. Veniturile mici ale actorilor îi obliga să trăiască în pragul sărăciei.

Cîteva clipe a fost tăcere, timp în care MacShaughnassy pufăi viguros, chiar aproape cu sălbăticie, din pipă, după care Brown spuse :

— Vă pot spune o întîmplare destul de ciudată, care se potrivește foarte bine cu subiectul. Un văr de-al meu era misit de bunuri imobile într-un orășel de țară și printre casele de pe lista sa era un conac vechi și frumos care rămăsese nelocuit mai mulți ani. Ajunsese la disperare crezînd că nu-l va mai putea vinde vreodată, cînd, într-o zi, o doamnă în vîrstă, îmbrăcată cu haine foarte scumpe, veni cu mașina la biroul lui și-l întrebă în legătură cu acesta. Ea a spus că dăduse peste conac din întîmplare, în timp ce călătorea prin acea parte a țării toamna trecută și fusese mult impresionată de frumusețea și pitorescul lui. Adăugă apoi că era în căutarea unui loc liniștit unde s-ar putea stabili ca să-și petreacă în tihnă restul zilelor și credea că acel loc ar putea fi chiar ceea ce dorea.

Vărul meu, încîntat de șansa găsirii unui cumpărător, o conduse imediat la proprietate, care era cam la 8 mile distanță de oraș, parcurgînd drumul împreună. Vărul meu s-a dezlănțuit cu multă elocvență, dezvoltînd subiectul avantajelor conacului.

S-a oprit asupra liniștii și izolării lui, apropierii, dar nu prea mare, de biserică și a distanței convenabile de sat.

Totul indica un deznodămînt satisfăcător al afacerii. Doamna era fermecată de așezare și împrejurimi și încîntată de casă și de parc. Considera prețul acceptabil.

— Și acum, domnule Brown, spuse ea, în timp ce stăteau lîngă poarta conacului, spuneți-mi, ce fel de săraci aveți în preajmă ?

— Săraci ? răspunse vărul meu, nu sînt săraci.

— Nu sînt săraci ? exclamă doamna. Nu sînt oameni săraci în sat sau pe undeva prin apropiere ?

— Nu veți găsi un singur sărac pe o rază de 5 mile de proprietate, replică el mîndru. Vedeți, stimată doamnă, acesta este un comitat puțin populat și foarte prosper : în special acest district. Nu există o familie în el care să nu fie, vorbind comparativ cu alte locuri, înfloritoare.

— Îmi pare rău să aud asta, spuse doamna cu o voce dezamăgită. Locul mi s-ar fi potrivit de minune, cu excepția acestui lucru.

— Dar, cu siguranță, doamnă, strigă vărul meu, pentru care necesitatea de a exista persoane sărace era o idee cu totul nouă, nu vreți să spuneți că *doriți* oameni săraci ! Ei bine, pînă acum am considerat întotdeauna acest lucru ca una din principalele atracții ale proprietății : nimic care să șocheze ochiul sau să rănească susceptibilitățile celui mai sensibil ocupant.

— Dragul meu domn Brown, replică doamna, voi fi cu totul sinceră față de dumneavoastră. Îmbătrînesc, iar viața mea trecută poate nu a fost trăită în întregime cum trebuie. Este de dorința mea să ispășesc... ei bine, să spunem... prostiile tinereții, printr-o bătrînețe plină de fapte bune și pentru a-mi putea atinge acest scop este esențial să fiu înconjurată de un anumit număr de săraci merituoși. Sperasem să găsesc în această regiune atît de fermecătoare a dumneavoastră proporția obișnuită de săraci și nefericire, în care caz aș fi luat casa fără ezitare. Așa cum stau lucrurile, trebuie să caut în altă parte.

Vărul meu a rămas perplex și trist.

— Sînt o mulțime de oameni săraci în oraș, spuse el ; multe cazuri foarte interesante și dumneavoastră v-ați putea asuma întreaga grijă. Nu va fi nici o obiecție, sînt sigur de asta.

— Mulțumesc, replică doamna, dar chiar nu aș putea merge așa de mult ca să ajung la oraș. Ar trebui să fie la o distanță ușor accesibilă cu mașina, sau altfel n-am ce face cu ei.

Vărul meu își frămîntă creierul din nou. Nu intenționa să lase să-i scape printre degete un cumpărător dacă asta sta în puterea sa. În cele din urmă un gînd minunat îi fulgeră prin minte.

— O să vă spun ce am putea face, spuse el. Este o bucată de teren sterp la celălalt capăt al satului ; nu am putut face niciodată mare lucru cu el ca rezultat al faptului că este foarte mlăștinos. Dacă doriți, vom construi repede o duzină de case pe acel teren, cît mai ieftine — va fi cu atît mai bine ca ele să fie un pic șubrede și nesănătoase — și vom găsi niște săraci pe care îi vom pune în ele pentru dumneavoastră.

Doamna reflectă asupra ideii și îi păru a fi bună.

— Vedeți, continuă vărul meu, profitînd de avantaj, adoptînd această metodă vă veți putea alege proprii dumneavoastră săraci. Vă vom procura niște săraci frumoși, curați, recunoscători și vom face treaba plăcută pentru dumneavoastră.

Discuția s-a încheiat prin acceptarea ofertei vărului meu de către doamnă, care i-a dat o listă de oameni săraci pe care ar dori să-i aibă la îndemînă. Ea a ales o femeie bătrînă țintuită la pat (prefera să aparțină de Biserica Anglicană), un bătrîn paralitic, o fată oarbă care dorea să i se citească cu voce tare, un ateu sărac, dornic să fie convertit, doi

invalizi, un tată beţiv care ar consimţi să i se vorbească moralizator despre asta, un individ bătrîn şi dezagreabil care necesită multă răbdare, două familii mari şi patru cupluri obişnuite.

Vărul meu a avut dificultăţi în găsirea tatălui beţiv. Majoritatea taţilor beţivi pe care i-a intervievat în legătură cu subiectul aveau o obiecţie de fond împotriva ideii de a li se ţine lecţii pe tema asta. După o lungă căutare, totuşi, a descoperit un omuleţ blînd, care atunci cînd a aflat pretenţiile doamnei şi i-au fost explicate intenţiile ei caritabile, acceptă să se califice pentru postul vacant, îmbătîndu-se cel puţin o dată pe săptămînă. El a spus că nu poate promite să se îmbete pentru început mai mult de o dată pe săptămînă, posedînd, din nefericire, o aversiune naturală puternică pentru toate băuturile alcoolice, pe care era necesar să o depăşească. Pe măsură ce el se obişnuia cu ele, se va comporta mai bine.

În legătură cu bătrînul dezagreabil, vărul meu a avut de asemenea greutăţi. Era greu să găseşti un grad corespunzător de a fi dezagreabil. Unii erau extrem de neplăcuţi. În cele din urmă a ales un şofer de taxi decăzut şi cu opinii foarte radicale, care a insistat să i se facă un contract pe trei ani.

Planul a mers extrem de bine şi merge astfel pînă în zilele noastre, îmi spune vărul meu. Tatăl beţiv şi-a învins complet neplăcerea faţă de băuturile tari. De peste trei săptămîni deja nu a mai fost treaz şi în ultima vreme a început să-şi ia la bătaie nevasta. Tipul dezagreabil îşi ia în serios rolul şi a devenit un adevărat blestem pentru întreg satul. Ceilalţi s-au identificat cu respectivele lor roluri şi se comportă aşa cum se aşteaptă din partea lor. Doamna îi vizitează tot a doua după-

amiază și este foarte darnică. Ei o numesc Doamna Mărinimie și toți o binecuvîntează.

Brown s-a ridicat după ce a terminat de vorbit și și-a făcut într-un pahar un amestec de whisky și apă, cu aerul mulțumit de sine al unui om binevoitor, gata să răsplătească pe cineva pentru că a făcut o faptă bună ; iar MacShaughnassy ridică vocea pentru a vorbi.

— Și eu știu o poveste legată de acest subiect, spuse el. S-a întîmplat într-un sat mititel din Yorkshire* — un loc pașnic, respectabil, unde oamenii găsesc viața a fi puțin cam plicticoasă. Într-o zi, însă, a sosit un nou diacon și acest fapt a trezit la viață lucrurile în mod considerabil. Era un tînăr frumos și, avînd un venit propriu frumușel, era o pradă cu totul de dorit. Toate femeile necăsătorite din localitate umblau după el, fără excepție.

Dar obișnuitele lingușiri feminine păreau să nu aibă nici un efect asupra lui. Era un tînăr cu înclinații serioase, iar odată, în timpul unei conversații întîmplătoare despre dragoste, a fost auzit spunînd că el nu va fi niciodată atras doar de simpla frumusețe și de farmec. Ceea ce i-ar plăcea, a spus el, ar fi bunătatea unei femei, mila și bunăvoința ei față de cei săraci.

Ei bine, asta a pus toate fustele pe gînduri. Ele și-au dat seama că studiind revistele de modă și exersînd expresiile la zi o luaseră pe o cale greșită. Cartea pe care trebuiau să o joace era „săracii".

---

* Ținut care are în centrul lui orașul York, aflat la întretăierea meridianului 1° vest de Greenwich și paralela 54°.

Dar aici s-a ivit o dificultate serioasă. În întreaga parohie exista numai o singură persoană săracă, un bătrîn certăreț care locuia într-o căsuță pe jumătate ruinată din spatele bisericii și cincisprezece femei voinice (din care unsprezece fete, trei fete bătrîne și o văduvă) doreau să fie „bune“ cu el.

Domnișoara Simmonds, una din fetele bătrîne, a fost prima care a pus mîna pe el și a început să-l hrănească de două ori pe zi cu supă de carne concentrată ; apoi văduva îi servea masa cu vin de Porto și stridii. Spre sfîrșitul săptămînii, celelalte din grup se repeziră asupra lui și voiau să-l ghiftuiască cu aspic și pui.

Bătrînul nu putea înțelege ce se petrecea. Era obișnuit să primească cîte un sac mic de cărbuni din cînd în cînd, însoțit de o lungă dăscăleală asupra păcatelor sale și ocazional cîte o sticlă cu ceai de păpădie. Această schimbare bruscă a Providenței îi zăpăci. Totuși nu a spus nimic și a continuat să ia cît putea de mult din toate cele. La sfîrșitul unei luni ajunsese prea gras pentru a mai putea trece prin ușa din spatele casei.

Competiția în rîndul femeilor devenea în fiecare zi mai activă, iar în cele din urmă bătrînul a început să-și dea ifose și să le dea bătaie de cap. El le punea să-i facă în casă curat, să-i gătească mîncare și cînd se plictisea să le mai vadă prin casă, le punea să muncească în grădină.

Ele mormăiau nemulțumite și o dată a fost vorba despre un fel de grevă, dar ce puteau face ? Era singurul sărac pe o distanță de mile și el o știa. Avea monopolul și, asemeni tuturor monopoliștilor, profita de poziția lui.

Le punea să-i facă comisioane, le trimitea să-i cumpere „tabacul“ pe cheltuiala lor. Odată a tri-

mis-o pe domnișoara Simmonds cu un ulcior să-i aducă berea pentru cină. La început ea refuzase cu indignare, dar el i-a spus că dacă o să-și dea aere în fața lui, o va da afară și nu va mai intra niciodată în casa lui. Dacă ea nu voia, erau multe altele care o vor face. Ea știa asta și s-a dus.

Luaseră obiceiul să-i citească doar cărți bune, cu scopuri educative. Dar acum el pusese piciorul în prag în legătură cu asta. A spus că nu dorea gogoriță de școală de duminică la vîrsta asta. I-ar fi plăcut ceva picant. Și le-a făcut să-i citească romane franțuzești și povești despre călătorii pe mare, scrise într-un limbaj realist. Și ele nu aveau voie să omită ceva, căci el știa imediat motivul pentru care au făcut-o.

A spus că-i place muzica, așa că mai multe au pus mînă de la mînă și i-au cumpărat un armoniu. Planul lor era să cînte împreună imnuri și melodii de înaltă clasă, dar acesta nu a fost și al lui. Pe gustul lui erau cîntece ca „Să trăiască bătrînica la mulți ani“ și „Ea a făcut din celălalt ochi“, cîntate în cor și însoțite de dans de fuste și asta au trebuit să cînte.

E greu de spus pînă unde ar fi mers tirania lui dacă nu s-ar fi întîmplat un eveniment care a dus puterea sa la o prăbușire prematură. Aceasta a fost căsătoria bruscă și cam neașteptată a diaconului cu o foarte frumoasă actriță de varietăți care de curînd jucase într-un oraș din vecinătate. Renunță la biserică odată cu logodna, ca urmare a obiecției logodnicei lui de a deveni soție de preot. Ea spunea că n-ar putea înțelege ceva din vizitele făcute la țară.

Odată cu această căsătorie a diaconului, scurta carieră de prosperitate a săracului bătrîn se sfîrși. L-au dus pachet la azil și l-au pus să spargă pietre.

Cînd și-a terminat povestea, MacShaughnassy și-a ridicat picioarele de pe marginea căminului și s-a apucat să le dezmorțească, iar Jephson urmă la rînd și începu să depene povești.

Dar nici unul din noi nu eram dispuși să rîdem de poveștile lui Jephson, căci ele nu vorbeau despre bunătatea celor bogați față de săraci, care este o virtute ce aduce beneficii rapide și foarte satisfăcătoare, ci despre bunătatea celor săraci față de cei săraci, o investiție mai puțin rentabilă și o problemă cu totul și cu totul diferită.

Pentru săracii înșiși — nu mă refer la săracii gălăgioși de profesie, ci la săracii tăcuți, luptători — ești înclinat să simți un respect adevărat. Îi onorezi, așa cum onorezi un soldat rănit.

În conflictul perpetuu dintre Umanitate și Natură, săracii stau întotdeauna în avangardă. Ei mor în șanțuri, iar noi mărșăluim peste corpurile lor cu steagurile fluturînd și cu tobele bătînd.

Nu te poți gîndi la ei fără un sentiment neplăcut că ar trebui să fii puțin rușinat pentru că trăiești în siguranță și confort, în timp ce-i lași pe ei să primească toate loviturile grele. Este ca și cum te-ai ascunde la adăpostul corturilor în tabără, în timp ce camarazii luptă și mor pe front.

Ei sîngerează și mor acolo în tăcere. Natura cu bățul ei teribil, „Supraviețuirea celor mai bine adaptați“ și Civilizația cu sabia ei crudă, numită „Cerere și ofertă“, îi respinge, iar ei cedează pas cu pas, luptînd pînă la capăt. Dar această luptă tăcută

și neiertătoare nu este suficient de pitorească pentru a fi eroică.

Îmi amintesc că am văzut un buldog bătrîn, într-o noapte de sîmbătă, stînd pe pragul unui mic magazin în New Cut *. Stătea acolo foarte liniștit și părea puțin cam somnoros și, deoarece avea o înfățișare sălbatică, nimeni nu-l deranja. Oamenii pășeau peste el intrînd și ieșind din magazin și ocazional, în acest timp, cîte unul îl lovea accidental cu piciorul și atunci el respira puțin mai tare și mai repede.

În cele din urmă, un trecător, simțind ceva ud sub picioare, s-a uitat în jos și a văzut că stătea într-o baltă de sînge ; uitîndu-se să vadă de unde venea, a descoperit că provenea dintr-un șuvoi gros, întunecat, de pe treapta pe care stătea cîinele.

Atunci s-a aplecat și a examinat cîinele, iar acesta a deschis ochii somnoros și l-a privit, a rînjit, ceea ce ar fi putut implica plăcere sau iritare pentru că era deranjat și a murit.

S-au adunat o mulțime de oameni, care au întors corpul mort al cîinelui pe o parte și au văzut o tăietură înspăimîntătoare în vintre din care se scurgea sînge și nu numai atît. Proprietarul magazinului a spus că animalul stătea acolo de peste o oră.

Știu că săracii mor în același mod tăcut, neîndurător — nu săracii pe care dumneavoastră, delicat — înmănușata mea doamnă Mărinimie și domnul meu foarte grozav Simon Facebine, îi cunoașteți, sau pe care ați dori să-i știți ; nu săracii care merg în procesiuni cu drapelele desfășurate și cutii de

---

* Stradă săracă din East End.

chete; nu săracii care vociferează în jurul cantinelor gratuite pentru nevoiași și vă cîntă imnuri cînd vă luați ceaiul, ci săracii pe care dumneavoastră nu-i știți cît sînt de săraci pînă ce povestea se află la ancheta parchetului * — săracii tăcuți, mîndri, care se trezesc în fiecare dimineață pentru a se lupta cu Moartea pînă cînd cade noaptea și care, cînd aceasta îi învinge în cele din urmă și-i doboară cu forța pe podeaua putredă a mansardei întunecoase, îi sugrumă și-i omoară cu dinții strînși.

Era un băiat pe care l-am cunoscut pe cînd locuiam în East End la Londra. Nu era un băiat deloc frumos. Nu era nici la fel de curat cum sînt băieții buni din revistele religioase și am cunoscut chiar un marinar care l-a oprit pe stradă și i-a reproșat că folosește un limbaj grosolan.

El, mama lui și un sugar bolnăvicios cam de 5 luni locuiau într-un beci la un colț al străzii Three Colt **. Nu prea știu ce se întîmplase cu tatăl. Aș crede că se lăsase „convertit" și făcea un tur prin țară pentru a predica ***. Băiatul cîștiga 6 șilingi pe săptămînă făcînd pe comisionarul, iar mama cosea pantaloni și în zilele cînd se simțea mai tare și energică cîștiga adesea 10 peni sau chiar un șiling. Din nefericire, erau zile cînd cei patru pereți goi păreau a se hăitui unul pe altul, iar lumînarea apărea doar ca o pată mică slabă de lumină aflată la o mare distanță; frecvența acestor momente de slăbiciune făcea venitul săptămînal al familiei să scadă uneori destul de mult.

---

* Procedură obișnuită în caz de moarte suspectă.

** Tot din East End.

*** Citiți: „dăduse bir cu fugiții, părăsindu-și familia".

Într-o noapte, pereții au dansat tot mai repede, pînă ce au dispărut cu totul purtați de dans, iar lumînarea s-a ridicat prin tavan și a devenit o stea; atunci femeia a știut că venise timpul să renunțe pentru totdeauna la cusut.

— Jim, spuse ea. Vorbea foarte încet și băiatul a trebuit să se aplece peste ea pentru a o auzi. Dacă scormonești în mijlocul saltelei vei găsi două lire. Le-am pus de o parte cu mult timp în urmă. Asta va fi de ajuns pentru înmormîntarea mea. Și, Jim, să ai grijă de copil. Să nu-l lași să ajungă în grija parohiei.

Jim a promis că așa va face.

— Spune: „Așa să-mi ajute Dumnezeu", Jim.

— Așa să-mi ajute Dumnezeu, mamă.

Atunci femeia, după ce și-a aranjat astfel afacerile lumești, s-a întins pe spate, iar Moartea a luat-o.

Jim și-a ținut jurămîntul. A găsit banii și și-a îngropat mama și apoi, punîndu-și tot avutul într-o roabă, s-a mutat într-un apartament mai ieftin — jumătate dintr-un șopron vechi, pentru care plătea 2 șilingi pe săptămînă.

Timp de 18 luni a locuit acolo împreună cu copilul. Îl lăsa la o creșă în fiecare dimineață, luîndu-l înapoi în fiecare seară cînd se întorcea de la lucru și pentru aceasta plătea 4 peni pe zi, ceea ce includea și puțin lapte. Cum reușea să se întrețină el însuși și să asigure ceva mai mult de jumătate din existența copilului din restul de 2 șilingi nu pot spune. Știu doar că reușea și că nimeni în lume nu l-a ajutat vreodată sau nu a știut că avea nevoie de ajutor. Îngrijea copilul, adesea plimbîndu-l prin cameră ore întregi, îl spăla uneori și îl scotea la aer în fiecare duminică.

În ciuda grijii sale, la sfîrșitul perioadei menționate mai sus, micuțul „s-a dus pe copcă", ca să folosim cuvintele lui Jim.

Procurorul a fost foarte sever cu Jim.

— Dacă ai fi luat măsurile corespunzătoare, a spus el, viața acestui copil ar fi putut fi salvată. (Se părea că el credea că ar fi fost mai bine dacă viața copilului ar fi fost salvată. Procurorii au idei bizare!) De ce nu te-ai adresat asistenței sociale?

— Fiindcă nu doream să-și vîre nasul, replică Jim supărat. I-am promis mamei că pruncul nu va ajunge niciodată la mila parohiei și nu a ajuns.

Incidentul a survenit, din fericire, în sezonul mort, iar ziarele de seară au preluat cazul și au făcut destulă vîlvă pe seama lui. Îmi amintesc că Jim a devenit aproape un erou. Oameni buni la suflet au scris, solicitînd ca cineva — proprietarul terenului sau Guvernul sau oricine altcineva interesat — să facă ceva pentru el. Și toți proferau injurii la adresa adunării parohiale locale. Chiar cred că ar fi ieșit ceva spre binele lui Jim din asta, dacă agitația ar fi durat puțin mai mult. Din nefericire, chiar în momentul ei culminant a survenit un caz de divorț picant, iar Jim a ieșit din paginile ziarelor și a fost uitat.

Le-am spus băieților povestea asta după ce Jephson o spusese pe a lui și, cînd am terminat, am văzut că se făcuse ora unu. Așa că, desigur, era prea tîrziu să mai lucrăm la roman în acea seară.

CAPITOLUL IV

Am ținut următoarea noastră întrunire de afaceri în casa mea plutitoare. Brown s-a opus cu totul la început să ne ducem pe vasul care îmi servea drept casă. El considera că nici unul din noi nu trebuie să părăsească orașul atît timp cît romanul era încă în lucru.

MacShaghnassy, din contră, era de părere că am putea lucra mai bine în casa plutitoare. În ceea ce-l privea, el a spus că nu se simțea niciodată mai dispus să scrie o operă cu adevărat mare decît atunci cînd zăcea într-un hamac printre frunzele foșnitoare, cu cerul albastru și profund deasupra lui și cu un pocal cu vin roșu de la gheață la îndemînă. Neavînd un hamac, găsea că un șezlong pe punte este un mare stimulent pentru munca intelectulă. În interesul romanului, el îmi recomanda cu insistență să iau cu mine cel puțin un șezlong confortabil și multe lămîi.

Nu puteam vedea nici un motiv pentru care nu am putea gîndi la fel de bine într-o casă plutitoare ca oriunde altundeva și în conformitate s-a stabilit ca eu să merg să mă stabilesc acolo, urmînd ca ceilalți să mă viziteze din cînd în cînd, cînd vom sta alături și vom trudi.

Această casă plutitoare a fost ideea Ethelberthei. Am petrecut o zi, vara trecută, într-o casă care aparținea unui prieten de-al meu și ea fusese fermecată

de viața de acolo. Totul era la o scară așa de încîntător de micuță. Locuiai într-o cameră micuță, dormeai într-un pătuț dintr-un dormitor mic, mic de tot și îți găteai o cină foarte mică la un foc micuț în cea mai mică bucătărioară pe care ai văzut-o vreodată.

— O, trebuie să fie minunat să locuiești într-o casă pe vas, spuse Ethelbertha cu respirația întretăiată de extaz ; este ca și cum ai locui într-o casă de păpuși.

Ethelbertha era foarte tînără — ridicol de tînără, așa cum cred că am menționat înainte — în acele zile despre care scriu, iar dragostea pentru păpuși și pentru rochiile superbe pe care le poartă păpușile și pentru casele cu multe ferestre, dar aranjate extrem de inconvenabil pe care le locuiesc păpușile sau în care presupunem că locuiesc ele — căci de regulă, se pare că ele preferă să stea pe acoperiș, cu picioarele bălăbănindu-se peste ușa din față, ceea ce mi s-a părut întotdeauna a nu fi pe măsura unei lady : dar, desigur, eu nu sînt o autoritate în ceea ce privește eticheta la păpuși — nu îi dispăruse, cred, cu totul. Ce zic, nu sînt sigur dacă îi dispăruse ? Oare nu-mi amintesc eu, cum, ani mai tîrziu, cînd uitîndu-mă pe furiș într-o anumită cameră, a cărei pereți erau acoperiți cu opere de artă astfel concepute încît să înnnebunească orice om cu simțul estetic, am văzut-o, stînd pe dușumea, în fața unei case de păpuși făcută ca din cărămidă roșie, conținînd două camere și o bucătărie ; și nu tremurau oare mîinile ei de încîntare în timp ce aranja cele trei farfurii din cositor adevărat pe bufetul din bucătărie ? Și nu bătea ea ciocănelul în placa de bronz adevărat de pe ușa din față pînă cînd aceasta ieșea

din locul ei și eu trebuia să mă așez jos lîngă ea pe dușumea și să o înșurubez din nou ?

Poate, totuși, este nechibzuit din partea mea să amintesc aceste lucruri și să le îndrept astfel împotriva ei, căci nu ar putea și ea, la rîndul ei, să rîdă de mine ? Nu am ajutat și eu la aranjarea și înfrumusețarea acelei case ? Îmi amintesc că am avut păreri diferite asupra covorului din salon. Ethelbertha și-a imaginat o catifea din albastru închis, dar eu eram sigur, luînd în considerare tapetul, că o nuanță de terra-cotta s-ar armoniza cel mai bine. În cele din urmă ea a fost de acord cu mine și am făcut unul dintr-o husă de protecție a unui vechi dulap. Avea un efect cu totul fermecător și dădea camerei un ton încîntător de cald. Catifeaua albastră am pus-o în bucătărie. Am considerat aceasta o extravaganță, dar Ethelbertha a spus că servitorii apreciază mult un covor bun și că merita să le faci pe plac în lucrurile miniaturale, cînd sînt realizabile.

Dormitorul avea un pat mare și un pătuț de copil, dar nu ne puteam da seama unde va dormi fata în casă. Arhitectul o trecuse cu totul cu vederea : asta este caracteristic pentru un arhitect. Casa suferea de asemenea de pe urma inconvenienței obișnuită rezidențelor din categoria ei : nu avea scări, astfel încît pentru a te muta dintr-o cameră în alta era necesar să-ți croiești drum prin tavan, sau, altfel, să ieși afară și să te cațeri înăuntru pe fereastră ; oricare din aceste metode trebuie să fie obositoare cînd ajungi să le folosești deseori.

În afară de aceste neajunsuri era totuși o casă pe care orice agent imobiliar pentru păpuși ar fi fost justificat să o descrie drept o „reședință familială de dorit“ și fusese mobilată cu o generozitate care atingea ostentația. În dormitor era un lavoar,

iar pe lavoar stăteau o cană și un lighean, iar în cană era apă adevărată. Dar toate acestea nu erau încă nimic. Am văzut case de păpuși aparținînd clasei burgheze de mijloc în care puteai găsi lavoare, căni și ligheane cu apă adevărată și, ei bine, chiar săpun ! Dar în acest sălaș al luxului exista pînă și un prosop adevărat, așa că un trup nu numai să se putea spăla, dar se putea și șterge după aceea și asta este o senzație de care, așa cum știu toate păpușile, te poți bucura numai în cele mai bune locuințe.

Apoi, în salon era un ceasornic care ticăia atîta timp cît continuai să-l scuturi (părea să nu obosească vreodată) ; de asemenea mai erau un tablou și un pian și chiar o carte pe masă, un vas de flori care se răsturna în clipa în care-l atingeai, exact ca un vas cu flori adevărat. Oh, era mult stil în camera asta, credeți-mă.

Dar mîndria casei era bucătăria. În această bucătărie erau toate lucrurile pe care inima și le putea dori : cratițe cu capace care se puteau pune și se luau, un fier de călcat și un făcăleț. Un serviciu de masă pentru trei persoane ocupa cam jumătate din cameră și spațiul rămas era umplut de sobă : o sobă *adevărată !* Gîndiți-vă la asta, o, voi posesori ai caselor de păpuși, o sobă în care ați putea arde bucăți adevărate de cărbune, o sobă pe care ați putea fierbe bucăți adevărate de cartof pentru cină — cu excepția cazului cînd unii spun că nu trebuie să încercați așa ceva pentru că este periculos și vă iau grătarul și sting focul, un lucru care deranjează enorm o bucătăreasă.

Nu am văzut niciodată o casă mai completă în toate detaliile. Nimic nu fusese trecut cu vederea, nici chiar familia. Aceasta zăcea pe spate, chiar în fața ușii din față, mîndră dar calmă, așteptînd să

intre în stăpînire. Nu era o familie numeroasă. Consta din patru membri : tata și mama, un copilaș și fata în casă : exact familia pentru un începător.

De asemenea, era o familie bine îmbrăcată : nu cu haine elegante doar pe dinafară, care să acopere o stare rușinoasă a lucrurilor pe dedesupt, cum, vai ! este prea adesea cazul în societatea păpușilor, ci cu toate articolele necesare și adecvate unei doamne și unui domn, pînă la acele articole pe care nu mă încumet să le menționez. Și toate aceste haine, trebuie să știți, puteau fi descheiate și dezbrăcate. Am cunoscut păpuși — păpuși destul de elegante : la unele din ele merită să te uiți — care se mulțumeau să meargă cu hainele lipite pe ele și, în unele cazuri, bătute cu ținte, ceea ce consider a fi un obicei ce denotă neglijență și e cu totul nesănătos. Dar această familie putea fi dezbrăcată în 5 minute, fără ajutorul apei fierbinți sau a unei dălți.

Nu că ar fi fost recomandabil din punct de vedere artistic ca vreuna din ele să fie dezbrăcată. Nu aveau o siluetă care să arate bine în stare naturală, nici chiar una din ele. Cu toate ar fi trebuit să fie puțin mai corpolente. Pe lîngă aceasta, fără haine, ar fi fost greu să distingi copilașul de tată, sau servitoarea de stăpînă și astfel ar fi putut apare complicații domestice.

Cînd totul a fost gata pentru primirea lor, i-am introdus în casă. Am pus cît mai mult din copil în pat, atîta cît putea intra în pătuț, și pe tăticul și pe mămica i-am aranjat confortabil în salon, unde stăteau pe dușumea și se uitau țintă, gînditori, unul la altul, peste masă. (Trebuiau să stea pe podea deoarece scaunele nu erau destul de mari.) Fata a

fost plasată în bucătărie, unde se sprijinea de bufet într-o atitudine sugestivă pentru un om cherchelit, îmbrățișînd mătura pe care i-o dădusem, cu multă afecțiune. Apoi am ridicat casa cu grijă și am dus-o cu precauție în altă cameră și cu îndemînarea unor conspiratori experimentați am depus-o la picioarele unui pat mic, în a cărui colț sud-vestic o persoană absurd de mică agățase un ciorap absurd de mic.

Ca să ne reîntoarcem la casa noastră de păpuși, Ethelbertha și cu mine, discutînd subiectul în timpul călătoriei de întoarcere cu trenul, am decis ca în anul următor vom poseda noi înșine o casă pe un vas; o casă mai mică, dacă era posibil, chiar decît aceea pe care tocmai o văzusem. Trebuia să aibă perdele de muselină și un steag, iar florile din jur trebuiau să fie trandafiri sălbatici și nu-mă-uita. Eu aș putea lucra toată dimineața pe acoperiș cu o marchiză de-asupra capului pentru a mă proteja de soare, în timp ce Ethelbertha ar îngriji trandafirii și ar face prăjituri pentru ceai, iar seara am sta afară pe mica punte și Ethelbertha ar cînta la chitară (ea ar urma să înceapă să învețe să cînte imediat), sau am putea sta liniștiți și am asculta privighetorile.

Căci, atunci cînd ești foarte, foarte tînăr, visezi că vara este făcută numai din zile însorite și nopți cu lună, că vîntul suflă întotdeauna blînd din vest și că trandafirii înfloresc pretutindeni. Dar, pe măsură ce îmbătrînești, te saturi să mai aștepți ca cerul înorat să se înseninеze. Așa că intri în casă și închizi ușa, te ghemuiești lîngă foc și te întrebi de ce vînturile suflă întotdeauna de la est: și renunți să mai încerci să crești trandafiri.

Am cunoscut o fetiță de la țară care și-a pus de o parte bani luni și luni de-a rîndul pentru a-și cumpăra o rochie nouă pe care să o îmbrace cînd va merge la o expoziție de flori. Dar ziua expoziției de flori a fost umedă, așa că ea a purtat o rochie veche în locul celei noi. Și toate zilele de sărbătoare, un timp destul de lung, au fost ploioase și ea se temea că nu va avea niciodată șansa de a-și purta frumoasa rochie albă. Dar în cele din urmă a venit și dimineața unei zile de sărbătoare care era luminoasă și însorită și atunci fetița a bătut din palme și a fugit sus pe scări și și-a luat rochia nouă (care fusese „noua ei rochie" de atîta timp încît era acum cea mai veche rochie pe care o avea) din cutia unde stătea împăturită frumos între lavandă și lămîiță ; a ridicat-o și a rîs gîndindu-se cît de drăguță va arăta în ea.

Dar cînd a încercat să o îmbrace, a descoperit că a crescut și că rochia îi era prea mică în toate privințele. Așa că a trebuit să poarte pînă la urmă o rochie veche din cele mai obișnuite.

După cum știți, așa se întîmplă lucrurile în lumea asta. Erau o dată un băiat și o fată care se iubeau foarte mult. Dar erau amîndoi săraci, așa că au căzut de acord să aștepte pînă ce el va face destui bani pentru ca să poată trăi confortabil, atunci se vor căsători și vor fi fericiți. I-a trebuit mult timp să-i facă, deoarece strîngerea banilor este o treabă tare înceată, iar el dorea, din moment ce o făcea, să adune destul pentru a fi cu adevărat fericiți. În cele din urmă el și-a atins scopul și s-a întors acasă bogat.

Atunci s-au întîlnit din nou în salonașul sărăcăcios mobilat unde se despărțiseră. Dar nu au stat la fel de aproape unul de altul ca în trecut.

Căci ea trăise singură atît de mult încît luase apucături de fată bătrînă și se simțea foarte enervată pentru că el îi murdărise covorul cu ghetele pline de noroi. Iar el trudise atît de mult pentru a cîștiga bani încît devenise dur și rece ca însăși banii și făcea eforturi să se gîndească la ceva afectuos pe care i l-ar putea spune.

Așa că pentru un timp au stat unul de o parte și altul de cealaltă a ornamentului care imita șemineul adevărat, amîndoi întrebîndu-se de ce au vărsat lacrimi atît de fierbinți în acea zi cînd s-au sărutat la despărțire, așa că atunci cînd au spus din nou „la revedere" s-au simțit ușurați.

Mai există o poveste cu o morală în mare parte asemănătoare, pe care am învățat-o la școală, consemnată într-un caiet. Dacă îmi amintesc corect, ea spune cam așa :

A fost o dată ca niciodată un greier înțelept și o furnică neghioabă. Cît a ținut vremea frumoasă de vară, greierul s-a distrat și s-a jucat zbenguindu-se cu tovarășii săi în toate părțile prin razele de soare, benchetuind somptuos în fiecare zi, bucurîndu-se de hrana frunzelor și picăturilor de rouă, nepăsîndu-i niciodată de ziua de mîine și cîntînd mereu același cîntec liniștit și monoton.

Dar a sosit iarna nemiloasă, iar greierul, uitîndu-se în jur, a văzut că prietenii săi, florile, au murit și a știut astfel că vremea sa se apropie de sfîrșit.

Atunci s-a simțit bucuros că fusese așa de fericit și nu și-a risipit viața.

— A fost foarte scurtă, și-a spus, dar a fost foarte plăcută și cred că am scos tot ce se putea scoate din ea. Am băut în soare, am trîndăvit în aerul cald și blînd, am jucat jocuri vesele în iarba

unduitoare, am gustat sucul frunzelor verzi, dulci. Am făcut tot ce am putut. Mi-am întins aripile, mi-am cîntat cîntecul. Acum îi voi mulțumi lui Dumnezeu pentru zilele însorite care au trecut și voi muri.

Spunînd aceasta, s-a trîntit sub o fruză ruginită și și-a întîmpinat soarta așa cum ar trebui s-o facă toți greierii curajoși ; iar o păsărică care trecea pe acolo l-a ridicat cu gingășie și l-a înmormîntat.

Ei bine, cînd neghioaba furnică a văzut asta, s-a umflat grozav, plină de o îngîmfare fariseică.

— Cît de mulțumită trebuie să fiu, spuse ea, că sînt harnică și prudentă, nu ca acest biet greier. În timp ce el zbura din floare în floare, distrîndu-se, eu munceam din greu, punînd deoparte pentru iarnă. Acum el e mort, în timp ce eu mă voi aranja comod în casa mea caldă ca să mănînc toate lucrurile bune pe care le-am strîns.

Dar, în timp ce vorbea, a venit grădinarul cu lopata și a nivelat mușuroiul unde locuia ea și a lăsat-o moartă printre ruine.

Atunci aceeași păsărică bună care înmormîntase greierul a venit, a ridicat-o și a înmormîntat-o și pe ea ; după aceea a compus și a cîntat un cîntec, al cărui refren era „Adunați boboci de trandafir cît timp puteți". Era un cîntec foarte frumos și un cîntec foarte înțelept, iar un om care trăia în acelle zile și pe care păsările, iubindu-l si simțind că era unul de al lor, l-au învățat limba lor, l-a auzit din fericire si l-a scris, astfel încît toți îl pot cînta pînă în ziua de azi.

Totuși, din nefericire pentru noi, Soarta este o educatoare aspră, care nu are nici o simpatie față de dorința noastră de a avea boboci de trandafiri.

— Nu te opri să culegi flori acum, dragul meu, strigă ea, cu vocea ei aspră și supărată, în timp ce ne apucă de braț și ne smucește înapoi pentru a ne întoarce pe drum ; nu avem timp azi. Te vei întoarce mîine ca să le culegi.

Și noi trebuie să o urmăm, știind, dacă sîntem copii cu experiență, că avem toate șansele să nu mai ajungem niciodată pe acel drum mîine, sau că, dacă vom veni, trandafirii vor fi morți.

Soarta nu a vrut să ne asculte dorința de a avea o casă plutitoare în vara aceea — care a fost o vară excepțional de frumoasă — dar ne-a promis că dacă vom fi cuminți și vom economisi bani, vom avea una în anul următor, iar Ethelbertha și cu mine, fiind niște copii naivi și fără experiență, ne-am mulțumit cu promisiunea și am avut încredere în ea.

Imediat ce am ajuns acasă, am informat-o pe Amenda de planul nostru. În clipa în care fata a deschis ușa, Ethelbertha a izbucnit cu :

— O, știi să înoți, Amenda ?

— Nu, doamnă, a răspuns Amenda, cu o totală absență a curiozității asupra motivului pentru care i se adresase o astfel de întrebare. Am cunoscut o singură fată care știa și aceea s-a înecat.

— Ei bine, atunci va trebui să te grăbești să înveți, continuă Ethelbertha, deoarece nu vei mai putea ieși la plimbare cu tînărul tău prieten ; va trebui să ieși înot ca să-l vezi. Nu vom mai locui într-o casă de acum înainte. Vom locui pe un vas, în mijlocul fluviului.

Obiectivul principal al vieții Ethelberthei în această perioadă era de a o surprinde și chiar șoca pe Amenda, iar supărarea ei cea mai mare era că nu reușise niciodată asta. Ea își făcuse mari speranțe în legătură cu acest enunț, dar fata a rămas nemișcată.

— O, da, doamnă ? răspunse ea și continuă să vorbească despre cu totul alte chestiuni.

Cred că rezultatul ar fi fost același dacă i-am fi spus că vom locui într-un balon.

Sînt sigur că nu știu exact cum stăteau lucrurile. Amenda era întotdeauna extrem de respectuoasă în comportarea ei. Dar avea un fel de a o face pe Ethelbertha și pe mine să ne simțim ca doi copii care se joacă de-a oamenii mari căsătoriți și ea ne făcea pe plac.

Amenda a stat cu noi aproape cinci ani — pînă ce lăptarul, economisind suficient pentru a-și cumpăra un „sector" al său propriu la care să ducă lapte, a devenit „util" — dar atitudinea ei față de noi nu s-a schimbat niciodată. Chiar atunci cînd am ajuns să fim o pereche căsătorită cu adevărat importantă, „proprietarii unei familii", era evident că ea considera că pur și simplu noi făcusem doar un pas înainte în cadrul jocului și făceam acum pe tata și mama.

Printr-un proces subtil ea a reușit să-i insufle și copilului această idee. Copilul nu mi s-a părut vreodată că ne-ar lua pe vreunul din noi în serios. Fetița se juca cu noi, sau ni se alătura într-o conversație ușoară ; dar cînd trecea la treburile serioase ale vieții, cum ar fi baia sau hrănirea, o prefera pe doica ei.

Ethelbertha a încercat să o scoată la plimbare în cărucior, într-o dimineață, dar copilul nici n-a vrut să audă de asta.

— Totul este în regulă, copilaș drag, îi explică Ethelbertha cu glas liniștitor. Copilașul iese la plimbare cu mama, în dimineața asta.

— O, nu, copilașul nu merge, a fost răspunsul copilului, ca ton, dacă nu în cuvinte. Copilul nu

riscă experienţe, cel puţin nu copilul ăsta. Nu vreau să fiu răsturnată sau călcată.

Biata Ethel! Nu voi uita niciodată cît de disperată a fost. Lipsa de încredere o rănise!

Dar acestea sînt amintiri ale altor zile, care nu au nici o legătură cu zilele despre care scriu — sau ar trebui să scriu; şi să deviezi de la un subiect la altul este, la un povestitor, un păcat grav şi un obicei care proliferează, ce trebuie condamnat. Prin urmare voi închide ochii la toate celelalte amintiri şi mă voi strădui să văd numai acea micuţă casă plutitoare vopsită în alb şi verde de lîngă feribot, care este scena colaborărilor noastre viitoare.

Pe atunci casele plutitoare nu erau construite la scara vapoarelor de pe Mississippi, dar această ambarcaţiune era una mică, chiar pentru acea epocă primitivă. Omul de la care am închiriat-o a descris-o ca un model „compact". Omul căruia, la sfîrşitul primei luni, am încercat să o subînchiriem, a caracterizat-o ca „de buzunar". În scrisorile noastre am negat această definiţie. În inimile noastre am fost de acord cu ea.

La început, totuşi, mărimea ei — sau mai degrabă, lipsa ei de mărime — a fost în ochii Ethelberthei, unul din farmecele ei principale. Faptul că dacă te dădeai jos din pat neatent puteai fi sigur că-ţi loveşti capul de plafon şi că unui bărbat îi era cu totul imposibil să-şi tragă pantalonii oriunde altundeva în afară de salon, era considerat de ea drept o glumă strașnică.

Că ea însăşi trebuia să-şi ia oglinda şi să meargă pe acoperiş pentru a-şi aranja părul la spate, considera a fi mai puţin amuzant.

Amenda a acceptat noua sa ambianţă cu obişnuita ei indiferenţă filozofică. Cînd a fost informată că

ceea ce crezuse a fi camera de călcat rufe era dormitorul ei, a remarcat că era un avantaj în asta și chiar era, acela că nu putea să cadă din pat, că nu era unde să cazi ; iar cînd i s-a arătat bucătăria a observat că ar trebui să-i placă pentru două motive : unul că putea sta așezată în mijloc și ajunge la orice fără a se ridica ; celălalt, că nimeni nu putea intra în cameră cît timp ea era acolo.

— Vezi, Amenda, explică Ethelbertha scuzîndu-se, noi vom locui de fapt afară.

— Da, doamnă, răspunse Amenda, aș spune că acolo-i locul cel mai indicat pentru a o face.

Numai că dacă am fi putut trăi mai mult pe afară viața ar fi devenit destul de plăcută, dar vremea a făcut acest lucru imposibil, șase zile din șapte, nu puteam face mai mult decît să privim afară pe fereastră și să fim recunoscători că avem un acoperiș deasupra noastră.

Am mai cunoscut veri ploioase înainte și după aceea. Am învățat din multe experiențe amare pericolul și nebunia de a părăsi adăpostul din Londra în orice perioadă între 1 mai și 31 octombrie. Într-adevăr, regiunea se asociază întotdeauna în mintea mea cu amintirea zilelor lungi plicticoase care treceau cu ploi nemiloase și seri triste petrecute îmbrăcați în hainele altor oameni. Dar n-am cunoscut niciodată și mă rog ziua și noaptea să nu mai cunosc niciodată o astfel de vară ca cea pe care am trăit-o (deși nimeni din noi nu s-a așteptat la asta) pe acea groaznică casă plutitoare.

Dimineața ne trezeam datorită ploii care-și croia drum prin fereastră pentru a uda patul și spăla salonul. După micul dejun încercam să lucrez, dar bătaia grindinei pe acoperiș, chiar deasupra capului

meu, îmi alunga orice idee din cap și, după o oră sau două irosite, îmi aruncam jos stiloul, o căutam pe Ethelbertha și ne îmbrăcam hainele de ploaie, ne luam umbrelele ca să vîslim. La amiază ne întorceam, ne puneam niște haine uscate și ne așezam la masă.

După amiază furtuna s-a înteţit, iar noi am fost ținuți destul de ocupați alergînd încoace și încolo cu prosoape și cîrpe, încercînd să împiedecăm apa să intre în camere să ne inunde. În timpul ceaiului salonul era de obicei iluminat de fulgerele despicate. Ne petreceam serile împachetînd lucrurile pe vas, după care mergeam cu rîndul în bucătărie să ne încălzim. La ora opt luam cina și începînd de atunci, pînă cînd venea ora de culcare, stăteam înveliți în pleduri, ascultînd mugetul tunetului, urletul vîntului și biciuitul valurilor și întrebîndu-ne dacă vasul va rezista pe timpul nopții.

Uneori veneau prieteni care doreau să-și petreacă ziua cu noi, oameni mai în vîrstă și nervoși, dornici de căldură și confort, oameni care, de regulă, nu se dau în vînt după călătorii oricît de scurte, chiar în condițiile cele mai favorabile, dar care fuseseră convinși de vorbele noastre nesăbuite că o zi pe rîu ar fi pentru ei ca un weekend petrecut de sîmbătă pînă luni în Paradis.

Ei soseau uzi pînă la piele, iar noi îi închideam în cușete diferite și-i lăsam să se dezbrace și să se îmbrace cu lucrurile Ethelberthei și ale mele. Dar, pe vremea aceea, Ethel și cu mine eram cît se poate de supli, așa că oamenii de vîrstă mijlocie, corpolenți, nu arătau și nici nu se simțeau fericiți îmbrăcați în hainele noastre.

Cînd reapăreau, îi duceam în salon și încercam să-i distrăm spunîndu-le ce intenționasem să facem

cu ei, dacă ziua ar fi fost frumoasă. Dar răspunsurile lor erau scurte și uneori arțăgoase, iar după o vreme conversația trena și rămîneam citind ziarele ultimei săptămîni și tușeam.

În clipa în care hainele lor erau din nou uscate (trăiam într-o atmosferă perpetuă de haine aburinde) insistau să plece, ceea ce-mi părea cu totul necurtenitor după tot ce făcusem pentru ei și după ce se îmbrăcau încă o dată plecau acasă pentru a se uda din nou înainte de a ajunge acolo.

În general, cîteva zile după aceea, primeam o scrisoare din partea unei rude, informîndu-ne că ambii pacienți se simțeau atît de bine cît se putea aștepta după o asemenea întîmplare și ne promitea să ne trimită o carte poștală pentru funeralii, în caz de recidivă.

Distracția noastră principală și singura noastră consolare din timpul lungilor noastre săptămîni de recluziune era de a urmări de la fereastră pe cei ce căutau plăcerea plimbîndu-se în mici bărci deschise, în timp ce reflectau de ce zi groaznică avuseseră parte sau urmau să aibă, după cum era cazul.

Înainte de prînz mergeau în susul apei — bărbați tineri cu iubitele lor, nepoți care-și scoteau la aer mătușile bătrîne și bogate, soți și soții (din care unii se potriveau, în timp ce alții nu se potriveau deloc), fete elegante însoțite de veri, bărbați energici însoțiți de cîini, grupuri tăcute din înalta societate, grupuri gălăgioase din clasa de jos, grupuri de familie certărețe — treceau barcă după barcă, uzi, dar încă plini de speranță, arătîndu-și unul altuia cîte un petec de cer albastru.

Seara se întorceau uzi pînă la piele și posomorîți, spunîndu-și lucruri dezagreabile unul altuia.

Un cuplu, și numai un singur cuplu, din multele sute care au trecut sub privirile noastre, s-a întors

după acest chin cu feţele vesele. El vîslea din greu şi cînta, cu o batistă legată în jurul capului pentru a-i susţine pălăria, iar ea rîdea de el, în timp ce încerca să ţină o umbrelă cu o mînă şi să conducă barca cu cealaltă.

Există doar două explicaţii a cauzelor care fac ca oamenii să fie veseli pe fluviu în ploaie. Una am respins-o ca fiind simultan prea crudă şi improbabilă. Cealaltă face cinste rasei umane şi, adoptînd-o, mi-am scos pălăria în faţa acestei perechi ude pînă la piele, dar vesele, în timp ce treceau prin faţa mea. Ei mi-au răspuns făcînd din mînă, iar eu am stat uitîndu-mă după ei pînă ce au dispărut în ceaţă.

Sînt înclinat să cred că acei tineri, dacă mai trăiesc încă, sînt fericiţi. Poate că soarta le-a zîmbit sau poate că nu a făcut-o, dar în oricare din aceste situaţii, îmi vine să cred că ei sînt mai fericiţi decît cei mai mulţi oameni.

Din cînd în cînd uraganul zilnic vuia cu o furie atît de mare de parcă ar fi vrut să riste atingerea propriului său scop, epuizîndu-se înainte de vreme. Profitînd de rarele ocazii, stăteam afară pe punte şi ne bucuram de luxul cu totul neobişnuit oferit de aerul proaspăt.

Era încîntător să nu auzi cam timp de o oră răpăiala apăsătoare a ploii, ci să asculţi peştii sărind, vîrtejul domol provocat de vreun şoarece de apă care înoată pe furiş printre trestii, flecăreala neîncetată a puţinelor păsări încă treze.

Un cristei bătrîn locuia aproape de noi şi modul în care obişnuia să deranjeze celelalte păsări nelăsîndu-le să doarmă era de-a dreptul ruşinos. Amenda, care era crescută la oraş, l-a luat la început drept un ceas deşteptător din cele mai ieftine şi se întreba cine-l întoarce şi de ce face asta toată noaptea şi, mai presus de toate, de ce nu-l unge.

Își începea reprezentația sa profană pe la ora amurgului, exact atunci cînd orice pasăre respectabilă se pregătea pentru noapte. O familie de sturzi își avea cuibul la cîțiva iarzi depărtare de el și se înfurjau grozav.

— Iarăși l-a apucat pe nebunul ăla, spunea sturzul femelă. De ce nu face așa în timpul zilei, dacă chiar trebuie să o facă ? (Ea vorbea, desigur, prin ciripituri, dar sînt sigur că cele de mai sus reprezintă o traducere corectă.)

După un timp, tinerii sturzi se trezeau și începeau să ciripească și atunci mama devenea și mai furioasă ca înainte.

— Nu poți să-i spui ceva ? striga ea indignată soțului ei. Cum crezi că pot să adoarmă copiii, bieții de ei, cu acest tărăboi îngrozitor care ține toată noaptea ? Am putea tot așa de bine să locuim într-un gater.

Rugat în acest fel stăruitor, sturzul soț își scotea capul din cuib și striga cu glas nervos, care parcă își cerea scuze.

— Ascultă, știi, tu cel de colo, aș dori să nu te superi că te rog să taci un pic. Soția mea spune că nu poate adormi copiii. Asta-i foarte rău, zău așa.

— Ia auzi, răspundea cristeiul arogant. Fă să-ți tacă nevasta : asta-i treaba ta. Și continua din nou, mai rău ca înainte.

Atunci o mierlă mamă ce stătea puțin mai departe, se alătura la sfadă.

— Ei, ăsta are nevoie de o chelfăneală bună, nu să-i vorbești. Și dacă aș fi bărbat, i-aș trage-o (Această remarcă o făcea pe un ton de dispreț nimicitor și se părea că se referă la o discuție anterioară.)

— Aveți întru totul dreptate, doamnă, replica d-na Sturz. Asta-i ce-i spun și eu soțului meu, dar

(cu vocea ridicată, astfel încît fiecare doamnă să poată auzi) *el nu se mișcă*, doamne dumnezeule, nici dacă eu și copiii ar fi să murim în fața ochilor lui din lipsă de somn !

— Ei, și nu-i singurul, draga mea, fluiera mierla ca răspuns : toți sînt la fel ; apoi cu o voce mai mult tristă decît furioasă : dar cred că nu-i vina lor, bieții de ei. Dacă n-ai în tine spirit adevărat de pasăre, n-ai ce-i face.

Mi-am încordat auzul în acel moment să aud dacă mierla tată a fost cît de cît mișcat de aceste reproșuri, dar singurul sunet pe care l-am putut detecta venind din vecini a fost acela al unui sforăit evident exagerat.

În acel moment întregul luminiș era treaz, exprimînd puncte de vedere referitoare la acel cristei, care ar fi rănit, fără îndoială, o natură mai puțin împietrită.

— Să fiu al naibii, Bil, ciripea în mijlocul zarvei o vrăbiuță de pădure obișnuită, dacă tipul nu-și închipuie că acum cîntă.

— Nu-i vina lui, replica Bill, cu o simpatie batjocoritoare. Cineva a pus un ban în automat și el nu se mai poate opri.

Iritat de rîsul pe care această remarcă îl provoca printre păsările tinere, cristeiul se silea să fie mai supărător ca oricînd și în acest scop își începea minunata sa imitație a zgomotului ascuțirii unui fierăstrău ruginit cu o pilă de oțel.

Dar la auzul acestui șuier, o cioară bătrînă, pe care nu o puteai băga în sperieți, strigă furioasă :

— Încetează o dată. Dacă am să cobor la tine o să te ciupesc de capul ăla țicnit, să știi.

Și așa se așternea tăcerea pentru un sfert de oră, după care întreaga poveste începea din nou.

CAPITOLUL V

Brown și MacShaughnassy au venit împreună sîmbătă după-amiază și, imediat ce s-au uscat și au băut puțin ceai, ne-am apucat de lucru. Jephson scrisese că nu va putea fi alături de noi pînă seara tîrziu, iar Brown a propus ca pînă la sosirea lui noi să ne ocupăm de problema intrigii.

— Ce-ați zice ca fiecare din noi, spuse el, să schițăm o acțiune ? După aceea le putem compara ca să o alegem pe cea mai bună.

Am și început să facem așa. Subiectele în sine le-am uitat, dar îmi amintesc că la o apreciere ulterioară fiecare am ales-o pe cea proprie și am fost atît de indignați față de critica aspră la care fusese supusă de către ceilalți doi, încît am rupt-o și, pentru următoarea jumătate de oră, am stat și am fumat în tăcere.

Pe cînd eram foarte tînăr doream cu înfocare să cunosc părerea altor oameni despre mine și despre lucrările mele ; acum scopul meu principal este să evit să o mai aud. În acele zile, dacă mi s-ar fi spus că a apărut o jumătate de rînd despre mine într-un ziar, aș fi traversat pe jos Londra să obțin acea publicație. Acum, cînd văd o coloană care are numele meu în titlu, mă grăbesc să împăturesc ziarul și să-l pun cît mai departe de mine, învingîndu-mi curiozitatea naturală de a-l citi, spunîndu-mi :

— De ce ai face-o ? Te-ar enerva doar pentru tot restul zilei.

În copilărie aveam un prieten. De atunci au intrat alți prieteni în viața mea — prieteni foarte dragi și prețioși — dar nici unul din ei nu a fost pentru mine ceea ce a fost acest prieten. Deoarece el a fost primul meu prieten și noi trăiam alături într-o lume care era mult mai mare decît aceasta — mai plină de bucurie și de durere — în acea lume iubeam și uram mai profund decît iubim și urîm în această lume mai mică în care am ajuns să trăiesc acum.

Și el avea în el setea care-l caracterizează pe omul foarte tînăr de a fi criticat și ne făcusem obiceiul să ne îndatorăm unul pe altul. Pe atunci nu știam că ceea ce înțelegeam de fapt cînd ceream o „critică“ e o încurajare. Credeam că eram puternici — așa se simte cineva la începutul bătăliei — și că putem suporta să auzim adevărul.

În consecință, fiecare îi scotea în evidență celuilalt greșelile, iar această îndatorire ne preocupa atît de mult încît nu aveam niciodată timp să ne spunem unul altuia un cuvînt de laudă. Sînt convins că aveam fiecare o părere foarte bună despre talentul celuilalt, dar capetele noastre erau pline de maxime stupide. Ne spuneam :

— Există mulți care laudă un om ; numai prietenul său îi va spune greșelile.

Și mai spuneam :

— Nimeni nu-și vede propriile defecte, dar cînd acestea îi sînt arătate de altul el este recunoscător și începe să și le corecteze.

Pe măsură ce am ajuns să cunoaștem lumea mai bine, am reușit să ne dăm seama de falsitatea aces-

tor idei. Dar atunci era deja prea tîrziu, căci răul fusese făcut.

Cînd unul din noi scria ceva, îi citea celuilalt, iar cînd termina spunea :

— Acum spune-mi ce crezi despre asta : cinstit și ca un adevărat prieten.

Așa sunau cuvintele lui. Dar gîndurile sale, deși se poate să nu fi fost conștient de ele, erau :

— Spune-mi că este un text bine scris și inteligent, prietene, chiar dacă nu crezi asta. Lumea este foarte crudă cu cei care nu au cucerit-o încă și, deși păstrăm o față nepăsătoare, inimile noastre tinere sînt crestate de zbîrcituri. Adesea obosim și devenim fricoși. Nu e așa, prietene ? Nimeni nu are încredere în noi și în orele noastre triste ne îndoim de noi înșine. Tu ești camaradul meu. Tu știi cît de mult din mine însumi am pus în această scriere pe care alții o vor considera doar o lectură de o jumătate de oră liberă. Spune-mi că este bună, prietene. Încurajează-mă puțin, te rog !

Dar celălalt, plin de pofta de a critica, care este substitutul pentru cruzime adus de civilizație, răspundea mai mult sincer decît prietenos. Atunci cel care scrisese se îmbujora de mînie și se schimbau cuvinte disprețuitoare.

Într-o seară îmi citi o piesă pe care o scrisese. Erau multe lucruri bune în ea, dar existau și greșeli (cum mai sînt în unele piese) și pe acestea le-am depistat și mi-am bătut joc de ele. Cu greu aș fi putut arăta față de piesă mai multă răutate inutilă, chiar dacă aș fi fost un critic profesionist.

Imediat ce m-am oprit din amuzamentul meu ca să răsuflu, el s-a ridicat și, luîndu-și manuscrisul de pe masă l-a rupt în două și l-a aruncat în foc — trebuie să vă amintesc că era doar un om foarte tî-

năr — și apoi, stînd în fața mea cu fața albă, mi-a spus, nerugat de nimeni, părerea lui despre mine și arta mea. După acest dublu eveniment este probabil inutil să vă spun că ne-am despărțit cît se poate de mînioși.

Nu l-am mai văzut timp de ani de zile. Străzile vieții sînt foarte aglomerate și dacă nu ne mai ținem de mînă sîntem repede împrînciți la distanță unul de altul. Cînd l-am întîlnit din nou a fost din pură întîmplare.

Plecasem de la Whitehall Rooms *) după un dineu public și, bucuros de aerul răcoros al nopții, mergeam încet acasă pe lîngă Embankment **). Un om, umblînd greoi pe sub copaci, s-a oprit cînd l-am depășit.

— Nu mă puteți servi cu un foc, șefule ? spuse el. Vocea suna straniu venind de la silueta care o produsese.

Am aprins un chibrit și l-am ținut în dreptul lui, protejîndu-l cu mîinile. Cînd lumina slabă i-a iluminat fața, am sărit înapoi și am lăsat chibritul să cadă :

— Harry !

El mi-a răspuns cu un rîs scurt, uscat.

— Nu știam că ești tu, a spus el, sau nu te-aș fi oprit.

— Ce s-a întîmplat, cum ai ajuns aici, bătrîne ? am întrebat, punîndu-mi mîna pe umărul lui. Haina

---

*) Whitehall Rooms : săli de recepție guvernamentale. Ministerele britanice se află în strada Whitehall și accesul în aceste sfere indică un înalt statut social și profesional.

**) Arteră ce șerpuiește de-a lungul Tamisei. Își trage numele de la lucrările de îndiguire ale malurilor fluviului. Este o zonă unde se găsesc și astăzi o mulțime de teatre importante.

sa era neplăcut de unsuroasă și mi-am tras din nou mîna cît mai repede am putut, încercînd să o șterg pe ascuns cu batista.

— O, este o poveste lungă, răspunse el nepăsător și prea obișnuită pentru a merita să fie povestită. Unii dintre noi urcă, după cum știi. Alții coboară Tu o duci destul de bine, după cum aud.

— Cred că da, am replicat ; am urcat cîteva măsuri pe un stîlp bine uns și încerc să rămîn acolo. Dar să vorbim despre tine. Pot face ceva pentru tine ?

În clipa aceea treceam pe sub o lampă de gaz... Și-a apropiat brusc fața de mine și lumina a căzut din plin și nemilos pe ea.

— Arăt eu ca omul pentru care ai putea face ceva ? spuse el.

Am mers în tăcere unul lîngă altul, eu căutînd cuvinte care ar putea să-l convingă.

— Nu trebuie să-ți bați capul cu mine, a continuat el, după o vreme ; mă simt destul de bine. Noi cei de aici de jos luăm viața ușor. De aceea nu avem nici o dezamăgire.

— De ce te-ai dat bătut ca un laș lipsit de putere ? am izbucnit cu furie. Aveai talent. Cu o perseverență obișnuită ai fi cîștigat.

— Poate, replică el, cu același ton plin de indiferență. Presupun că n-am avut energie. Cred că dacă cineva ar fi crezut în mine asta m-ar fi ajutat. Dar nimeni nu a făcut-o și în cele din urmă mi-am pierdut încrederea în mine. Și cînd un om își pierde încrederea este ca un balon căruia i se scoate gazul.

Am ascultat cuvintele lui cu indignare și uluire.

— Nimeni nu a crezut în tine ! am repetat. Dar *eu* întotdeauna am crezut în tine, știi asta. Eu...

Apoi am făcut o pauză, amintindu-mi de critica noastră „candidă" pe care ne-o făceam unul altuia.

— Chiar ai crezut? replică el liniștit. Nu te-am auzit niciodată spunînd asta. Noapte bună.

Pe parcursul drumului nostru spre Strand am ajuns în vecinătatea Savoy-ului și, în timp ce el vorbea, a dispărut după o cotitură întunecoasă de prin preajmă *).

Am luat-o grăbit după el, strigîndu-l pe nume, dar, deși îi auzeam pașii iuți cu puțin în fața mea, aceștia au fost curînd înghițiți de sunetul altor pași și, cînd am ajuns în scuarul unde era capela, i-am pierdut orice urmă.

Un polițist stătea lîngă gardul de metal al curții bisericii și l-am întrebat despre el.

— Ce fel de bărbat este, domnule? a întrebat el.

— Un domn înalt, subțire, îmbrăcat foarte sărăcăcos; ar putea fi confundat cu un vagabond.

— Ei, sînt o mulțime de felul acesta, care trăiesc aici în oraș, replică omul. Mi-e frică că o să fie cam greu să-l găsiți.

Astfel am auzit pentru a doua oară pașii lui pierzîndu-se și am știut că nu-i voi mai auzi niciodată apropiindu-se.

Mă întrebam în timp ce mergeam mai departe — mi-am mai pus această întrebare înainte și de atunci încoace — dacă Arta, chiar scrisă cu A mare, merită cu adevărat toată suferința produsă în numele ei — dacă ea sau noi sîntem mai buni după tot disprețul și batjocura, după toată invidia și ura care se fac în numele ei.

---

*) Între arterele principale, aproape paralele, Embankment — Victoria și Strand — Fleet Street, legătura e făcută de o multitudine de stradele la ale căror contururi întortochate face aluzie autorul.

Jephson a sosit pe la ora 9 cu feribotul. Am luat cunoștință de acest lucru izbindu-ne cu capetele de pereții salonului.

Unul sau altul tot își lovea capul ori de cîte ori sosea feribotul. Era o mașină mare și greoaie, iar barcagiul feribotului era un conducător neîndemînatic al bărcii cu fundul plat. El recunoștea asta deschis, ceea ce îi făcea cinste. Dar nu făcea nici o încercare pentru a se corecta ; aici greșea el. Metoda lui era de a aranja barca înainte de a porni, cu vîrful în direcția în care dorea să meargă, iar apoi o împingea cu forța cu ajutorul prăjinei, fără să se uite vreodată în spatele său, pînă ce era oprit brusc de ceva. Acesta era cîteodată malul, alte ori cîte o barcă, ocazional un vas cu aburi și cam de la șase la douăsprezece ore pe zi era locuința noastră plutitoare. Faptul că nu a reușit niciodată să ne strice această casă vorbește mult în favoarea celui care a construit-o.

Într-o zi ne-a izbit cu o forță colosală. În acel moment Amenda mergea pe coridor, iar consecințele pentru ea au fost faptul că a primit o lovitură violentă întîi în partea stîngă a capului și apoi în cea dreaptă.

Era obișnuită să primească o izbitură ca un lucru perfect natural și să o considere drept un semn de salut din partea băiatului care sosise, dar această dublă izbitură a supărat-o : atîta „stil“ era nelalocul lui din partea unui simplu băiat de pe feribot. Ca urmare s-a repezit la el extrem de indignată.

— Ce crezi că ești ? țipă ea, în timp ce-și echilibra socotelile pocnindu-l peste urechi, mai întîi dintr-o parte și apoi din alta, o torpilă ? Ce cauți aici de fapt ? Ce dorești ?

— Nu vreau nimic, explică băiatul, frecîndu-şi capul ; am adus un domn.

— Un domn ? spuse Amenda privind în jur, dar nevăzînd nici unul. Ce domn ?

— Un domn voinic cu o pălărie de paie, a răspuns băiatul, privind zăpăcit cu ochi mari în jur.

— Ei bine, unde e atunci ? întrebă Amenda ?

— Habar n-am, replică băiatul cu o voce speriată. Stătea aici, la celălalt capăt al bărcii, fumînd o ţigară de foi.

Tocmai atunci a apărut deasupra apei un înotător epuizat şi înfuriat, care se lupta cu apa între casa noastră plutitoare şi mal.

— O, uite-l ! strigă băiatul încîntat, evident foarte uşurat de această soluţie cu totul satisfăcătoare a misterului ; trebuie să fi căzut din barcă.

— Ai întru totul dreptate, băiete, exact aşa a şi făcut şi iată-ţi plata pentru că l-ai ajutat să o facă. Spunînd aceasta, prietenul meu ud pînă la piele, care se căţărase pe punte, s-a aplecat într-o parte şi, urmînd excelentul exemplu al Amendei, şi-a revărsat sentimentele asupra capului băiatului.

— Există o reflecţie mîngîietoare făcută în legătură cu această afacere luată în ansamblu şi aceasta e faptul că băiatul de pe feribot şi-a primit în cele din urmă răsplata potrivită pentru serviciile sale. Întotdeauna m-am simţit înclinat să-i dau ceva eu însumi. Cred că era, fără excepţie, cel mai neîndemînatic şi mai stupid băiat pe care l-am întîlnit vreodată şi asta spune foarte mult.

Mama sa a sugerat ca pentru trei şilingi şi şase peni pe săptămînă, el „să ne fie de ajutor la toate“ cîteva ore în fiecare dimineaţă.

Chiar astea au fost cuvintele bătrînei, iar eu le-am repetat Amendei.

— Acesta e James, Amenda, am spus eu. Va veni la noi în fiecare dimineață la ora 7 și ne va aduce laptele și scrisorile, iar de atunci pînă la ora 9 ne va fi de ajutor la toate.

Amenda n-a avut încredere în el.

— După cum arată, va fi o schimbare a ocupației pentru el, domnule, aș spune eu, remarcă ea.

După aceea, ori de cîte ori o ciocnitură mai grozavă decît de obicei sau cîte o izbitură care-ți îngheța sîngele în vine ne făcea să sărim de pe locurile noastre și să strigăm :

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat ?

Amenda replica :

— O, e doar James, coniță, care ne e de ajutor la toate.

Orice ridica, scăpa pe jos ; orice atingea strica ; lîngă orice se apropia și nu era bine fixat, răsturna ; dacă era bine fixat, îl răsturna pe *el*. Aceasta nu era neatenție : părea a fi un dar natural. Sînt convins că niciodată în viața lui nu a cărat undeva o căldare plină cu ceva fără a cădea peste ea înainte de a ajunge acolo. Una din îndatoririle lui era de a uda florile de pe acoperiș. Din fericire pentru flori, Natura, în vara aceea, dăduse de băut cu o generozitate suficientă pentru a satisface cea mai inveterată sugativă vegetală : altfel toate plantele de pe barca noastră ar fi murit de uscăciune. Nu au primit de la el nici o singură picătură de apă. Tot timpul lua apă pentru ele, dar nu ajungea niciodată acolo cu ea. De regulă răsturna găleata chiar înainte de a o urca plină pe barcă, iar acesta era cel mai bun lucru care se putea întîmpla, căci apa se întorcea pur și simplu înapoi în fluviu și nu făcea nici un rău nimănui. Uneori, totuși, el reușea

să o ridice pe barcă, iar atunci șansele erau ca el să o verse, fie pe punte, fie pe coridor. Din cînd în cînd reușea să urce scara pe jumătate înainte de a surveni accidentul. De două ori aproape că a ajuns sus și o dată a ajuns chiar pe acoperiș. Ce s-a întîmplat cu ocazia aceea memorabilă acolo nu vom ști niciodată. Băiatul însuși, cînd a fost culeș de pe jos, nu a putut explica nimic. Se presupune că și-a pierdut capul din cauza mîndriei de a fi încercat și de a fi reușit fapte vitejești pe care nici pregătirea sa anterioară și nici însușirile sale naturale nu i-ar fi permis să le fi încercat. Oricum ar fi fost, rămîne faptul că principala cantitate de apă a pătruns înăuntru pe hornul de la bucătărie și că băiatul și găleata goală au sosit împreună pe punte, înainte de a ști că porniseră într-acolo.

Cînd nu mai găsea nimic de stricat, încerca să nu-și stea în cale, pentru a-și face lui însuși un rău. Nu putea fi sigur că reușește să pășească în siguranță de pe propria lui barcă cu fundul plat pe vapor : cel mai adesea își prindea piciorul în lanț sau se împiedica de prăjina pentru împins barca și ateriza pe burtă.

Amenda obișnuia să-i împărtășească durerea.

— Mamei tale ar trebui să-i fie rușine, am auzit-o spunîndu-i într-o dimineață. Nu ar fi trebuit să te învețe să mergi. Tu ai nevoie de un țarc pe roți.

Era un băiat binevoitor, dar prostia lui era supranaturală. În acel an a apărut pe cer o cometă și toată lumea vorbea despre ea. Într-o zi mi-a spus :

— Vine o cometă, nu-i așa, domnule ? Vorbea despre ea ca și cum ar fi fost vorba de circ.

— Vine ! am răspuns ! Nu ai văzut-o ?

— Nu, domnule.

— Ei bine, uită-te la ea deseară. Merită să o vezi.

— Daa, domnule, aș vrea să o văd... Are coadă, nu-i așa domnule ?

— Da, o coadă foarte frumoasă.

— Daa, domnule, am auzit că are o coadă. Unde trebuie să mergi ca să o poți vedea, domnule ?

— Să mergi ! Nu e nevoie să mergi nicăieri. O vei vedea în propria ta grădină la ora zece seara.

Mi-a mulțumit și, căzînd peste un sac de cartofi, a plonjat cu capul înainte în barca lui și a plecat.

În dimineața următoare l-am întrebat dacă văzuse cometa.

— Nu, domnule, nu am putut-o vedea nicăieri.

— Te-ai uitat ?

— Daa, domnule. M-am uitat tare mult.

— Pentru dumnezeu, cum de ai reușit să nu o vezi atunci ? am exclamat. A fost o noapte destul de senină. Unde te-ai uitat ?

— În grădina noastră, domnule. Unde mi-ați spus.

— Unde în grădină, se amestecă în vorbă Amenda, care se întîmplă să fie prin preajmă : sub tufele de agrișe ?

— Daa, peste tot.

Asta făcuse el : luase lampa din grajd și căutase cometa peste tot în grădină.

Dar ziua în care a doborît propriul său record de prostie a fost trei săptămîni mai tîrziu. Mac-Shaughnassy stătea cu noi atunci și în acea vineri ne-a făcut o salată după o rețetă dată de mătușa lui. Sîmbătă dimineața toți eram, desigur, foarte

bolnavi. Întotdeauna toată lumea era grozav de bolnavă după ce mînca orice fel de mîncare preparată de MacShaughnassy. Unii încercau să explice acest fapt vorbind volubil despre „cauză și efect". MacShaughnassy susține că e pur și simplu o coincidență.

— De unde știi, spunea el, că nu te-ai fi îmbolnăvit dacă nu ai fi mîncat? Acum nu ești în apele tale, oricine poate vedea asta și-mi pare foarte rău pentru tine, dar orice ai spune, dacă nu ai fi mîncat din salata aceea, ți-ar fi fost mult mai rău — poate erai chiar mort. Și tot restul zilei își lua față de tine atitudinea unui om care te-a scos din mormînt.

În clipa cînd a sosit Jimmy, am pus mîna pe el.

— Jimmy, i-am spus, trebuie să alergi cît poți de repede la farmacie. Nu te opri pentru nimic în lume. Spune să-ți dea ceva pentru colică — rezultatul otrăvirii vegetale. Trebuie să fie ceva foarte puternic și destul pentru patru persoane. Nu uita să fie ceva care să contracareze efectele otrăvirii cu vegetale. Grăbește-te, sau va fi prea tîrziu.

Emoția mea s-a transmis băiatului. S-a rostogolit înapoi în barca sa și a pornit repede în larg. L-am urmărit trăgînd la mal și dispărînd în direcția satului.

A trecut o jumătate de oră, dar Jimmy nu s-a întors. Nici unul nu avea suficientă energie ca să pornim după el. Aveam doar atîta energie cît să stăm nemișcați și să-l ponegrim lipsiți de vlagă. La sfîrșitul unei ore ne simțeam toți mult mai bine. După o oră și jumătate eram bucuroși că nu se întorsese cînd ar fi trebuit să se fi întors și eram doar curioși să știm ce s-a întîmplat cu el.

Seara, cînd ne plimbam prin sat, l-am văzut stînd lîngă uşa deschisă a căsuţei mamei lui, învelit cu un şal. Arăta obosit şi bolnav.

— Ei, Jimmy, am spus, ce s-a întîmplat cu tine ? De ce nu te-ai întors azi dimineaţă ?

— Nu am putut, domnule, a răspuns Jimmy. Am fost aşa de bolnav că mama m-a băgat în pat.

— Păreai bine, dimineaţă, am spus ; ce te-a îmbolnăvit ?

— Ce mi-a dat domnul Jones, domnule : mi-a făcut groaznic de rău.

O lumină mă tulbură.

— Ce-ai spus, Jimmy, cînd ai ajuns la magazinul domnului Jones ? am întrebat.

— I-am spus ce aţi spus dumneavoastră, domnule : să-mi dea ceva pentru a contracara efectul otrăvirii vegetale. Şi că trebuie să fie foarte puternic şi destul pentru patru oameni.

— Şi ce a spus el ?

— A spus doar că asta e o prostie de-a dumneavoastră, domnule, şi că ar fi mai bine să iau o doză pentru o singură persoană pentru început şi apoi m-a întrebat dacă am mîncat din nou mere verzi.

— Şi tu ce i-ai spus ?

— Daa, domnule, i-am spus c-am mîncat cîteva şi el a spus că aşa-mi trebuie şi că speră să-mi fie învăţătură de minte. Şi apoi a pus ceva spumos într-un pahar şi mi-a spus să beau.

— Şi ai băut ?

— Daa, domnule.

— Nu ţi-a trecut de loc prin minte, Jimmy, că nu aveai nimic, că nu te-ai simţit niciodată mai bine în viaţa ta şi că nu aveai nevoie de medicament ?

— Nu, domnule.

— Nu ți-a trecut prin minte nici doar o scînteiere de gînd în legătură cu asta, Jimmy, de la început pînă la sfîrșit?

— Nu, domnule.

Oamenii care nu l-au întîlnit niciodată pe Jimmy nu cred povestea aceasta. Ei argumentează că premisele ei sînt în dezacord cu legile cunoscute care guvernează natura umană, că detaliile ei nu se pun de acord cu media probabilității. Oamenii care l-au văzut și au stat de vorbă cu Jimmy o acceptă cu o încredere desăvîrșită.

Sosirea lui Jephson — pe care cred că cititorul nu l-a uitat în întregime — ne-a înviorat considerabil. Jephson era întotdeauna în formă cînd toate celelalte lucruri erau în cea mai rea formă. Nu că lupta în maniera lui Mark Tapley * pentru a părea foarte vesel cînd era foarte deprimat, ci nenorocirile neînsemnate și ghinioanele într-adevăr îl amuzau cu adevărat și-i dădeau curaj. Cei mai mulți dintre noi ne evocăm experiențele neplăcute cu o afecțiune amuzantă; Jephson poseda acea filozofie robustă care-i dădea posibilitatea să se bucure chiar în timpul desfășurării lor. Sosi ud pînă la piele, dar chicotind nestăpînit la ideea de a fi venit în vizită pe o casă plutitoare pe o astfel de vreme.

Sub influența sa prietenoasă, liniile dure ale fețelor s-au îmblînzit și pînă la ora cinci eram independenți față de vreme, cum ar trebui să fie

---

* Personaj din romanul lui Charles Dickens „Martin Chuzzlewit", celebru pentru buna sa dispoziție indiferent de circumstanțe. Își părăsește postul pe care îl avea la un han pentru a căuta o slujbă în care această calitate a sa să fie cu adevărat apreciată, dar sfîrșește întorcîndu-se tot acolo.

toți englezii și englezoaicele care vor să se bucure de viață.

Mai tîrziu, ca și cum ar fi fost descurajată de indiferența noastră, ploaia a încetat și ne-am scos scaunele afară pe punte și am stat uitîndu-ne cum fulgerele își continuau jocul fără încetare. Apoi, deloc nefiresc, conversația noastră s-a îndreptat pe un canal mai serios și am început să relatăm povestiri care tratau latura sumbră și misterioasă a vieții. Unele din acestea merită să fie amintite, în timp ce altele nu. Aceea care a lăsat impresia cea mai puternică asupra minții mele a fost povestea care ne-a spus-o Jephson.

Eu relatasem o experiență proprie oarecum ciudată. Într-o zi am întîlnit pe Strand un om care credeam că-l știam foarte bine, deși nu-l văzusem de ani de zile. Am mers împreună spre Charing Cross, iar acolo ne-am strîns mîinile și ne-am despărțit. În dimineața următoare am menționat această întîlnire unui prieten comun și atunci am aflat pentru prima dată că omul murise cu șase luni înainte.

Deducția naturală era aceea că eu confundasem un om cu altul, o eroare care, neavînd o memorie bună pentru fețe, o repetam adesea. Ceea ce era remarcabil în legătură cu această poveste, era însă că pe tot parcursul plimbării noastre am conversat cu omul sub impresia că era celălalt om, cel mort și, prin coincidență sau nu, replicile lui nu mi-au sugerat niciodată greșeala pe care am făcut-o.

Imediat ce am terminat, Jephson, care ascultase foarte gînditor, m-a întrebat dacă cred în spiritism „în toate manifestările lui".

— Asta e o întrebare foarte generală, am răspuns. Ce înțelegi prin „spiritism în toate manifestările lui“ ?

Ei bine, crezi că spiritele celor morți au nu numai puterea de a revizita această lume atunci cînd vor, ci și puterea de acțiune sau mai degrabă aceea de a provoca acțiuni atunci cînd sînt aici ?... Să vă dau un exemplu precis. Un prieten spiritist, un om inteligent și în nici un caz fantezist, mi-a spus odată că o masă, prin intermediul căreia spiritul unui prieten obișnuia să comunice cu el, a înaintat într-o noapte încet prin cameră spre el, nesilită de nimeni, în timp ce stătea singur, și l-a împins strîngîndu-l la perete. Acum poate vreunul din voi crede asta, sau nu ?

— Eu aș putea, și-a asumat Brown răspunderea unui răspuns, dar înainte de-a o face, aș dori să fiu prezentat prietenului care ți-a spus această poveste. Vorbind în general, a continuat el, mi se pare că diferența între ceea ce noi numim natural și supranatural este pur și simplu deosebirea dintre frecvența și raritatea unui lucru. Avînd în vedere fenomenele pe care sîntem siliți să le admitem, cred că este ilogic să nu credem în ceva ce nu sîntem în stare să contrazicem.

— În ceea ce mă privește, a remarcat MacShaughnassy, eu cred mult mai ușor în capacitatea spiritelor prietene de a oferi spectacole neobișnuite, ca cele puse pe socoteala lor, decît cred în dorința lor de a proceda astfel.

— Vrei să spui, adăugă Jephson, că nu poți înțelege de ce un spirit, nesilit, așa cum sîntem noi, de exigențele societății, ar vrea să-și petreacă serile purtînd o conversație forțată și copilărească cu o cameră plină de oameni anormal de neinteresanți.

— Asta este exact ce nu pot înțelege, fu de acord MacShaughnassy.

— Nici eu, spuse Jephson. Dar mă gîndeam la ceva cu totul diferit. Presupunînd că un om a murit cu cea mai scumpă dorință neîmplinită, credeți că spiritul lui ar putea avea putere să se întoarcă pe pămînt ca să desăvîrșească lucrul întrerupt?

— Ei bine, răspunse MacShaughnassy, dacă admitem posibilitatea că spiritele își păstrează cît de cît oarecare interes în afacerile acestei lumi, este cu siguranță mai rezonabil să ni le imaginăm angajate într-o treabă de genul celei sugerate, decît să credem că se îndeletnicesc cu oferirea de spectacole constînd din simple trucuri de salon. Dar unde vrei să ajungi?

— Ei, la asta, replică, Jephson, așezîndu-se călare pe scaun și rezemîndu-și brațele pe spătar. În dimineața asta, un bătrîn doctor francez mi-a spus următoarea poveste la spital. Faptele reale sînt puține și simple; tot ce se cunoaște se poate citi în rapoartele poliției din Paris de acum 62 de ani.

Totuși, partea cea mai importantă a cazului este partea care nu este cunoscută și care nu va fi niciodată cunoscută.

Povestirea începe cu un mare rău făcut de un om altuia. Care era răul nu știu. Sînt înclinat totuși să cred că era legat de o femeie. Cred asta deoarece cel care fusese nedreptățit îl ura pe cel care îi făcuse răul cu o astfel de ură cum nu se aprinde prea des în mintea unui bărbat, dacă nu este stîrnită de amintirea respirației unei femei. Totuși, asta este doar o presupunere, iar problema este neimportantă. Omul care făcuse răul a fugit, iar celălalt a pornit după el. A devenit o cursă fără

ocolișuri, primul avînd avantajul că a plecat cu o zi mai înainte. Parcursul a fost lumea întreagă, în joc fiind viața primului om.

Călătorii erau puțini și la mare distanță unul de altul în acele zile și asta făcea ca drumul să fie ușor de urmat. Primul om, neștiind niciodată cît de departe sau de aproape era celălalt în spatele său și sperînd din cînd în cînd că l-ar fi putut înșela, se odihnea puțin. Cel de al doilea om, știind întotdeauna exact cît de departe era primul în fața sa, nu se oprea niciodată și astfel, în fiecare zi, omul care era îmboldit de Ură se apropia de omul care era îmboldit de Frică.

Într-un oraș, răspunsul la întrebarea veșnic neschimbată era :

— La ora șapte seara trecută, domnule.

— La șapte... ah, optsprezece ore. Dați-mi ceva să mănînc, repede, în timp ce puneți caii la trăsură. La următorul calcul vor fi doar șaisprezece ore.

Trecînd pe lîngă o cabană singuratică, domnul și-a scos capul pe fereastră.

— De cît timp a trecut pe drumul acesta o trăsură cu un domn înalt și blond în ea ?

— Una ca asta a trecut devreme dimineață, domnule.

— Mulțumesc, mergi mai departe. 100 de franci pentru fiecare din voi dacă treceți prin defileu înainte de revărsarea zorilor.

— Și cît dați pentru caii morți, domnule ?

— De două ori valoarea lor în viață.

Într-o zi, omul care era condus de Frică a ridicat privirile și a văzut în față ușa deschisă a unei catedrale și, intrînd, a îngenunchiat și s-a rugat. S-a rugat mult și fierbinte, căci bărbații, cînd sînt la mare ananghie, se agață cu înflăcărare de firele

credinței. S-a rugat să fie iertat de păcat și, mai important încă, să fie iertat de consecințele păcatului și să fie izbăvit de adversarul său ; și la cîteva scaune distanță de el, cu fața spre el stătea îngenunchiat dușmanul său, rugîndu-se și el.

Dar rugăciunea celui de al doilea bărbat, fiind doar o mulțumire, a fost scurtă, așa încît atunci cînd primul om și-a ridicat privirea, a văzut fața dușmanului său privindu-l țintă pe deasupra scaunelor, cu un zîmbet batjocoritor pe față.

Nu a făcut nici o încercare să se ridice, ci a rămas îngenunchiat, fascinat de expresia de bucurie care strălucea în ochii celuilalt bărbat. Iar celălalt bărbat a mutat unul cîte unul scaunele cu spătar înalt și a venit spre el cu pași ușori.

Apoi, exact în clipa în care omul căruia i se făcuse răul a ajuns lîngă cel care îi făcuse rău, plin de bucurie că îi venise în fine rîndul, din turnul catedralei a izbucnit un dangăt brusc de clopote, iar omul a cărui ocazie sosise a simțit cum i se frînge inima și a căzut pe spate mort cu acel zîmbet batjocoritor încă fluturîndu-i în jurul gurii.

Și a rămas astfel întins pe jos.

Atunci omul care făcuse răul s-a ridicat și a ieșit, mulțumindu-i lui Dumnezeu.

Nu se știe ce s-a întîmplat cu trupul celuilalt om. Era doar trupul unui străin care murise brusc în catedrală. Nu s-a găsit nimeni care să-l identifice și nimeni care să-l ceară.

Au trecut anii, iar supraviețuitorul acestei tragedii a devenit un cetățean demn și util și un om de știință vestit.

În laboratorul său erau multe obiecte care îi erau necesare în cercetări și printre ele se distingea un schelet de om așezat într-un colț. Era un

schelet foarte vechi și prea adesea reparat; într-o zi mult așteptatul sfîrșit sosi, cînd acesta se prăbuși în bucăți. Astfel a devenit necesar să cumpere altul.

Omul de știință vizită un negustor pe care-l știa bine, un bătrînel cu fața ca de pergament care ținea un magazin murdar, unde nu se vindea niciodată nimic, la umbra turnurilor de la Notre Dame.

Bătrînelul cu fața ca de pergament avea tocmai lucrul pe care-l dorea domnul: un obiect de studiu neobișnuit de frumos și bine proporționat. Va fi trimis și montat în laboratorul domnului chiar în acea după-amiază.

Negustorul s-a ținut de cuvînt. Cînd domnul a intrat în acea seară în laborator, obiectul era la locul său.

Domnul s-a așezat în scaunul său cu spătar înalt și a încercat să-și adune gîndurile. Dar gîndurile lui erau neobișnuite și predispuse să hoinărească și să o ia întotdeauna într-o anumită direcție.

Domnul a deschis un volum mare și a început să citească. A citit despre un om care a nedreptățit un altul și a fugit de el, celălalt om urmărindu-l. Descoperindu-se citind aceasta, a închis cartea furios și s-a îndreptat spre fereastră și a rămas lîngă ea privind afară. A văzut în fața sa naosul străbătut de soare al unei mari catedrale, iar pe pietre zăcea un om mort, cu un zîmbet batjocoritor pe față.

Blestemîndu-se că este nebun, s-a întors rîzînd. Dar rîsul i-a fost de scurtă durată, căci i se părea că în cameră mai era și altcineva care rîdea. A încremenit dintr-o dată, cu picioarele ca lipite de podea și a ascultat un timp: apoi a cercetat cu ochii de unde părea că vine sunetul. Dar obiectul alb ce stătea acolo rînjea doar.

Domnul și-a șters transpirația rece de pe cap și de pe mîini și a fugit afară.

Timp de două zile nu a mai intrat în cameră. A treia zi, spunîndu-și că temerile sale erau asemeni celora ale unei fete isterice, a deschis ușa și a intrat. Pentru a se rușina de teama sa, a luat lampa în mînă și traversînd spre colțul unde stătea scheletul, l-a examinat. Un set de oase cumpărate cu trei sute de franci ! Era el un copil să se sperie de așa o gogoriță ?

A ținut lampa sus în dreptul feței obiectului care rînjea. Flacăra lămpii a pîlpîit, ca și cum o respirație slabă ar fi trecut peste ea. Omul și-a explicat aceasta spunînd că pereții casei erau vechi și crăpați și că vîntul se putea strecura pe undeva. Și-a repetat această explicație în timp ce traversa din nou camera, mergînd cu spatele înainte, cu ochii fixați pe schelet. Cînd a ajuns la birou, s-a așezat și a strîns brațele scaunului pînă ce degetele i s-au albit.

A încercat să lucreze, dar orbitele goale ale craniului care rînjea păreau că-l trag spre ele. S-a ridicat și s-a luptat cu dorința de a fugi din cameră, țipînd. Privind cu teamă în jurul său, ochii i-au căzut pe un paravan înalt, așezat în fața ușii. S-a tras spre el și l-a plasat între el și schelet, astfel încît să nu-l poată vedea și nici să fie văzut de acesta. Apoi s-a așezat din nou să lucreze. Cîtva timp s-a silit să se uite la cartea din fața sa, dar în cele din urmă, incapabil de a se mai controla, și-a lăsat ochii să-și urmeze propria pornire.

Ar fi putut fi foarte bine o halucinație. Din întîmplare ar fi putut așeza paravanul așa încît să favorizeze o astfel de idee. Dar ce a văzut era o

mînă din oase ieșind de după colțul paravanului și, cu un strigăt, căzu pe dușumea leșinat.

Oamenii din casă au intrat alergînd și ridicîndu-l l-au scos afară și l-au întins pe pat. Imediat ce și-a revenit, prima sa întrebare a fost unde au găsit scheletul, unde era cînd au intrat în cameră ? Ei au spus că l-au văzut stînd acolo unde stătea întotdeauna și apoi au coborît în cameră să verifice din nou, în urma rugăminților lui frenetice. S-au întors încercînd să-și ascundă zîmbetele ; el i-a ascultat vorbind despre extenuare și despre necesitatea de schimbare și odihnă și le-a spus să facă ce vor cu el.

Așa că timp de multe luni ușa laboratorului a rămas încuiată. Apoi a venit o seară de toamnă rece, cînd omul de știință a deschis-o din nou și a închis-o în urma sa.

A aprins lumina și și-a adunat instrumentele și cărțile în jurul său și s-a așezat în fața lor în scaunul său cu spătar înalt. Și vechea teroare i s-a reîntors.

Dar de data asta el voia să-și domine spaima. Nervii îi erau mai puternici acum, iar creierul mai limpede ; va lupta cu frica sa irațională. A mers spre ușă și s-a încuiat pe dinăuntru și a aruncat cheia în celălalt capăt al camerei, unde a căzut printre recipiente și sticle cu un zăngănit plin de ecou.

Mai tîrziu, bătrîna sa menajeră, făcîndu-și ultima tură, i-a bătut la ușă și i-a urat noapte bună, așa cum îi era obiceiul. Nu a primit nici un răspuns la început și, enervîndu-se, a bătut mai tare și a strigat din nou : în cele din urmă i-a venit un răspuns de „noapte bună".

Atunci s-a gîndit puțin la acest răspuns, dar mai tîrziu și-a amintit că vocea care îi răspunsese era aspră, stranie și mecanică. Încercînd să o descrie, ea a asemănat-o cu o voce pe care și-ar fi imaginat-o venind de la o statuie.

În dimineața următoare, ușa a rămas tot încuiată. Nu era un lucru neobișnuit pentru el să lucreze toată noaptea și pînă tîrziu în ziua următoare, așa că nimeni nu a fost surprins. Cînd, totuși, a venit seara și el tot nu a apărut, servitorii lui s-au adunat în fața camerei, amintindu-și ce se întîmplase odată mai înainte.

Au ascultat, dar nu au putut auzi nici un sunet Au împins de ușă și l-au strigat, apoi au bătut cu pumnii în tăbliile de lemn. Dar nici un sunet nu venea din cameră.

Alarmîndu-se, s-au hotărît să spargă ușa și, după multe lovituri, aceasta a cedat și ei au năvălit înăuntru.

El se ținea drept în scaunul său cu spătar înalt. Au crezut la început că murise în somn. Dar cînd s-au apropiat și lumina a căzut pe el, au văzut urmele livide ale unor degete osoase în jurul gîtului său, iar ochii săi trădau o spaimă cum nu se vede adesea în ochii unui om.

Brown a fost primul care a rupt tăcerea care a urmat. M-a întrebat dacă am niște coniac la bord. A spus că simte că i-ar face bine un strop de coniac înainte de a merge la culcare. Asta este unul din farmecele principale ale povestirilor lui Jephson ele te fac întotdeauna să simți că vrei să bei puțin coniac.

CAPITOLUL VI

— Pisicile, mi-a făcut Jephson o remarcă într-o după-amiază, în timp ce stăteam în barcă discutînd subiectul romanului nostru, pisicile sînt animale pentru care nutresc un respect foarte mare. Pisicile și nonconformiștii îmi par singurii din lume care posedă o conștiință de lucru folositoare. Urmărește o pisică făcînd ceva meschin sau rău, dacă îți dă vreodată una ocazia ; observă cît de atentă este ca să n-o vadă nimeni făcîndu-o și cît de prompt pretinde, dacă este detectată, că nu face, că nici măcar nu se gîndea să îl facă, că, de fapt, era tocmai gata să facă altceva, cu totul diferit. Ai putea aproape crede că au suflet.

Chiar în dimineața asta mă uitam după pisica aia a ta de pe casa plutitoare. Se tîra pe acoperiș, după cutiile cu flori, apropiindu-se de un tînăr sturz care se cățărase pe un colac de sfoară. Crima îi strălucea în ochi, pofta de a ucide pătrunsese în fiecare mușchi contractat al corpului ei. În timp ce s-a ghemuit ca să sară, Soarta, favorizîndu-i o dată pe cei slabi, i-a îndreptat atenția spre mine și a devenit, pentru prima dată, conștientă de prezența mea. Faptul a acționat asupra ei ca o viziune cerească pogorîtă asupra unui criminal biblic. Într-o clipă era o ființă schimbată. Fiara rea, în căutarea pradei ce va fi devorată, a dispărut. În locul ei a apărut un înger cu blană și cu coadă lungă, privind în sus spre cer

cu o expresie care era cam o treime inocentă și două treimi admirație pentru frumusețile naturale. Ce făcea ea acolo, doream cumva să știu ? Cum, nu vedeam că se juca cu un pumn de țărînă ? Desigur că nu eram atît de rău intenționat să-mi imaginez că ea ar fi vrut să omoare acea scumpă păsărică, fie ea binecuvîntată.

Apoi observați un motan bătrîn furișîndu-se spre casă dimineața devreme, după o noapte petrecută pe un acoperiș cu renume prost. Vă puteți imagina o ființă mai puțin dornică de a atrage atenția ?

— Doamne, Dumnezeule, îl puteți auzi spunîndu-și, nu mi-am închipuit că este atît de tîrziu ; cum mai trece timpul cînd te distrezi. Sper că nu voi întîlni nici un cunoscut ; e foarte jenant, căci s-a făcut ziuă.

Vede un polițist de la distanță și se oprește brusc la adăpostul unei umbre.

— Ei, ce s-a găsit să facă aici, chiar atît de aproape de ușa noastră ? spune el. Nu pot să intru cît dă el pe acolo. Cu siguranță are să mă vadă și mă va recunoaște și ăsta e exact tipul de om care e în stare să spună servitorilor.

Se ascunde după un stîlp și așteaptă, uitîndu-se pe furiș după colț. Polițistul însă pare să se fi instalat definitiv chiar în acel loc, iar pisica devine îngrijorată și nervoasă.

— Ce face nebunul ăla ? mormăie el indignat ; e mort ? De ce nu se mișcă de acolo ? doar întotdeauna le spune la alții să o facă. Măgar bătrîn și prost !

Tocmai în clipa aceea se aude un strigăt îndepărtat : „Lapte ! !“ și pisica sare alarmată la culme.

— Drace, ia mai ascultă asta ! Într-o clipă toți vor ieși, înainte ca eu să intru. Ei bine, nu am ce face. Trebuie să risc.

Se uită în jur și ezită.

— Nu mi-ar păsa dacă nu aș arăta atît de murdar și neglijent, cugetă el ; oamenii sînt așa de dispuși să gîndească rău în lumea asta ! Ei bine, adăugă el scuturîndu-se, nu mai rămîne nimic de făcut. Trebuie să mă încred în Providență ; ea m-a mai sal at și înainte.

Își ia o înfățișare plină de supărare purificatoare și merge repede, cu un pas sfios și plin de tristețe. Este evident că vrea să exprime ideea că a fost plecat toată noaptea la lucru în legătură cu activitatea Asociației Vigilenței și acum se întoarce acasă cu inima grea de ceea ce văzuse.

Se strecoară înăuntru neobservat printr-o fereastră și are exact timpul necesar să se lingă în grabă înainte de a auzi pasul bucătăresei pe scări Cînd ea intră în bucătărie, el este încolăcit pe covoraşul din fața vetrei, dormind dus. Deschiderea obloanelor îl trezește. Se ridică și înaintează căscînd și întinzîndu-se.

— Doamne, s-a făcut deja dimineață ? spune el somnoros. Ei, asta-i ! D-am avut un somn așa de bun, bucătăreaso, și un vis atît de frumos despre biata mea mamă !

— Pisici ! așa le spuneți. Ei bine, ele sînt creștini în toate, cu excepția numărului picioarelor.

— Zău că sînt, am răspuns eu ; sînt niște animale extraordinar de viclene și nu sînt înrudite cu omul *numai* datorită instinctelor lor morale și religioase ; capacitatea minunată pe care o etalează în a avea grijă de „subsemnatul“ e demnă de însăși rasa umană. Niște prieteni de-ai mei aveau o pisică, un

motan mare negru : au încă și astăzi o jumătate din ei. L-au crescut dintr-un motănel și în felul lor simplu, neostentativ, ei îl iubeau. Nu există totusi nimic asemănător unei pasiuni în nici una din ambele părți.

Într-o zi a venit să locuiască în vecini o cincilă, aflată în grija unei bătrîne celibatare și cele două pisici s-au întîlnit la o petrecere de pe zidul unei grădini.

— Ce fel de casă ai ? întrebă cincila.

— O, destul de bună.

— Oameni drăguți ?

— Da, destul de drăguți -- așa cum pot fi oamenii.

— Destul de binevoitori ? Au grijă de tine și ai tot ce-ți trebuie ?

— Da... o, cred că da. Nu le pot găsi nici un cusur în privința asta.

— Cum e mîncarea ?

— Destul de obișnuită, îți dai seama : oase și resturi și, din cînd în cînd, o bucățică de biscuit pentru cîini, ca o variație.

— Oase și biscuiți pentru cîini ! Vrei să spui că mănînci oase ?

— Da, cînd le am. Ei, dar ce-i rău cu ele ?

— O, pe umbra lui Isis din Egipt, oase și biscuiți pentru cîini ! Nu primești niciodată pui micuți și fragezi, cîte o sardea sau un cotlet de miel ?

— Pui ! Sardele ! Despre ce vorbești ? .Ce sînt sardelele ?

— Ce sînt sardelele ! ? O, dragul meu copil — cincila era o adevărată doamnă și întotdeauna îi numea pe domnii prieteni care erau puțin mai în

vîrstă ca ea „dragul meu copil“ — oamenii ăștia ai tăi te tratează într-un mod cu totul scandalos. Vino, așază-te aici și spune-mi totul despre asta. Pe ce te lasă să dormi ?

— Pe dușumea.

— Așa mă gîndeam și eu. Și-ți dau lapte smîntînit și apă, nu-i așa ?

— Este un pic cam subțire.

— Îmi închipui. Ei bine, trebuie să părăsești acești oameni, imediat.

— Dar unde trebuie să merg ?

— Oriunde.

— Dar cine mă va lua în grijă ?

— Oricine, dacă acționezi cum trebuie. De cîte ori crezi că mi-am schimbat stăpînii ? De șapte ori ! și am progresat de fiecare dată. Știi tu unde m-am născut ? Într-o cocină de porci. Eram trei, mama, eu și fratele meu mai mic. Mama ne părăsea în fiecare seară, întorcîndu-se acasă chiar cînd se lumina de ziuă. Într-o dimineață nu s-a mai întors. Noi am așteptat și am așteptat, dar ziua a trecut și ea nu a revenit iar noi flămînzeam tot mai tare. În cele din urmă ne-am culcat unul lîngă altul, plîngînd pînă ce-am adormit.

Seara, privind printr-o gaură în ușă, am văzut-o venind de-a curmezișul cîmpului. Se tîra foarte încet, cu corpul aproape de pămînt. Am strigat-o și ea ne-a răspuns cu un mieunat slab, dar n-a grăbit pasul. S-a tîrît înăuntru și a căzut pe o parte, iar noi am alergat spre ea, căci muream aproape de foame. Am stat mult la pieptul ei și ea ne-a lins tot timpul.

Am adormit lîngă ea, dar în timpul nopții m-am trezit simțind că mi-e frig. M-am tîrît și mai aproape de ea, dar asta m-a făcut să-mi fie și mai frig ; ea

era udă și lipicioasă din cauza unei umezeli întunecate care se scurgea din ea. Pe atunci nu știam ce este, dar după aceea am învățat.

Asta era pe cînd abia aveam patru săptămîni și din acea zi pînă acum am avut singură grijă de mine ; trebuie să faci asta în această lume, dragul meu. Un timp, eu și cu fratele meu am trăit împreună în acea cocină și am supraviețuit. La început a fost o luptă neîndurătoare, doi pui luptînd pentru viață, dar am reușit. Cam la capătul a trei luni, mergînd mai departe de casă decît de obicei, am ajuns la o căsuță care se găsea în cîmp. Prin ușa deschisă arăta caldă și confortabilă și am intrat : am avut întotdeauna nervii tari. Niște copii se jucau pe lîngă foc și ei m-au întîmpinat și m-au înconjurat cu multă atenție. Era o senzație nouă pentru mine și am stat acolo. Pe vremea aceea credeam că locul acela era un palat.

Poate aș fi continuat să cred asta dacă nu s-ar fi întîmplat ca, trecînd prin sat într-o zi, să zăresc o cameră în spatele unui magazin. Pe dușumea era un covor și în fața focului un covoraș. Nu știusem pînă atunci că există astfel de case în lume. M-am hotărît să-mi fac cămin din acel magazin și așa am făcut.

— Cum ai reușit ? întrebă pisica neagră, care devenea tot mai interesată.

— Pur și simplu intrînd și așezîndu-mă acolo. Dragul meu copil, îndrăzneala este „Sesam deschide-te“ pentru orice ușă. Pisica care muncește din greu moare de foame, pisica inteligentă e aruncată cu piciorul pe scări în jos, fiind luată drept tîmpită, iar pisica virtuoasă este înecată ca un hoț de drumul mare ; dar pisica îndrăzneață doarme pe o pernă de catifea și mănîncă smîntînă și carne de cal. Am

mers drept înăuntru și m-am frecat de picioarele bătrînului. El și soția sa au fost cuceriți de ceea ce ei numeau „încrederea“ mea în ei și m-au adoptat cu entuziasm. Hoinărind pe cîmp seara, adesea auzeam copiii din căsuță strigîndu-mă pe nume. Săptămîni întregi au trecut pînă cînd au renunțat să mă mai caute. Unul din ei, sora cea mai mică, suspina pînă adormea noaptea, crezînd că sînt moartă ; erau copii foarte iubitori.

Am locuit cu prietenii mei care țineau magazinul aproape un an și de la ei am trecut la alții noi care veniseră de curînd în cartier și care aveau o bucătăreasă extraordinară. Cred că aș fi putut fi foarte mulțumită cu acești oameni, dar, din nefericire, s-au ruinat și au trebuit să renunțe la casa mare și la bucătăreasă și să se mute într-o căsuță, iar eu nu aveam chef să mă întorc la o astfel de viață.

Ca urmare, am căutat o nouă perspectivă. Nu departe locuia un bătrîn ciudat. Oamenii spuneau că este bogat, dar nimeni nu-l înghițea. Era făcut altfel decît ceilalți oameni. Vreo două zile am întors problema pe o parte și pe alta în minte, iar apoi m-am hotărît să fac o încercare cu el. Fiind un om singuratic, ar fi putut face mult caz de mine, iar dacă nu, puteam pleca.

Presupunerea mea s-a dovedit corectă. Nu am fost niciodată mai alintată decît am fost de către „Canalia“, cum îl porecliseră băieții din sat. Protectoarea mea e destul de nebună după mine, Dumnezeu mi-e martor, dar are alte relații, în timp ce „Canalia“ nu avea nici un alt suflet pe care să-l iubească, nici chiar pe al lui însuși. Nu-i venea să creadă cînd i-am sărit pentru prima dată pe genunchi și m-am frecat de fața lui urîtă.

— Ei bine, pisicuțo, a spus el, știi că tu ești prima ființă care a venit vreodată la mine de bună voie ? Și în ochii lui mici, roșii și caraghioși erau lacrimi în timp ce spunea asta.

Am rămas doi ani alături de „Canalie“ și am fost cu adevărat fericită. Apoi s-a îmbolnăvit și în casă au venit oameni ciudați, iar eu am fost neglijată. „Canaliei“ îi plăcea să mă urc și să stau întinsă pe pat, unde mă putea mîngîia cu mîna sa lungă și subțire și la început făcea adesea acest lucru. Dar un om bolnav nu este cea mai bună companie, cum îți poți imagina, iar atmosfera unei camere de bolnav nu e prea sănătoasă, așa că, luînd în considerare toate lucrurile astea, am simțit că era timpul să fac o nouă mișcare.

Mi-a fost cam greu să plec. „Canalia“ întreba întotdeauna de mine, iar ei încercau să mă țină lîngă el : părea că zace mai ușor pe patul de suferință cînd eram eu acolo. Totuși am reușit să scap în cele din urmă și, odată afară, am lăsat o distanță suficientă între mine și casă, ca să mă asigur că nu voi fi prinsă, căci știam că, atît cît va trăi, „Canalia“ nu va înceta niciodată să spere să mă aducă înapoi.

Unde să merg, nu știam. Mi s-au oferit două sau trei case, dar nici una dintre ele nu-mi convenea întru totul. Într-un loc unde m-am dus de probă într-o dimineață, să văd doar cum mi-ar place, era un cîine, iar în altul, care altfel ar fi corespuns admirabil, aveau un copilaș. Orice ai face, nu te opri niciodată la o casă unde au un prunc. Dacă un copil mare te trage de coadă sau îți leagă o pungă de hîrtie în jurul capului, poți să te răzbuni și nimeni nu te va învinui pentru asta.

— Ei bine, așa-ți trebuie, vor spune ei strengarului care urlă, nu trebuie să necăjești bietul ani-

mal. Dar dacă nu-ți place să te apuce un copilaș de gît și să încerce să-ți scoată un ochi cu o lingură de lemn, toți strigă că ești o fiară răzbunătoare și te gonesc prin toată grădina. Dacă oamenii au copii mici, nu mă au pe mine, asta-i regula.

După ce am încercat trei sau patru familii, în cele din urmă m-am stabilit la un bancher. Mi se făceau oferte mai avantajoase din punct de vedere pămîntesc. Puteam merge la un restaurant, unde hrana era pur și simplu nelimitată și unde ușa din spate era lăsată deschisă toată noaptea. Dar în casa bancherului — care era și epitrop, iar soția sa nu zîmbea niciodată la nimic în afară de o glumă făcută de episcop — era o atmosferă de respectabilitate solidă, care simțeam că s-ar potrivi cu natura mea. Dragul meu copil, vei da peste cinici care rîd de respectabilitate : nu-i asculta. Respectabilitatea este propria-i răsplată — și o răsplată cît se poate de reală și de practică. Poate să nu-ți aducă mîncăruri alese și paturi moi, dar îți aduce ceva mai bun și de durată. Îți aduce conștiința că trăiești așa cum trebuie, că faci lucrul care trebuie, atît cît se poate stabili pe baza inteligenței pămîntene, că mergi la locul care trebuie și că alți oameni nu o fac. Nu lăsa vreodată pe cineva să te atîțe împotriva respectabilității. Este cel mai satisfăcător lucru pe care îl cunosc în această lume — și cam cel mai ieftin.

Am stat aproape trei ani cu această familie și mi-a părut rău cînd a trebuit să plec. Nu aș fi plecat niciodată, dacă aș fi putut, dar într-o zi s-a întîmplat ceva la bancă care a făcut necesar ca bancherul să plece într-o călătorie neașteptată în Spania și, după aceea casa a devenit un loc prea neplăcut pentru a mai putea fi locuit. Oameni gălăgioși și cu totul dezagreabili băteau continuu la ușă și

făceau scandal la intrare, iar noaptea aruncau cărămizi în ferestre.

Pe vremea aceea starea sănătății mele era delicată și nervii mei nu au mai putut rezista la așa ceva. Mi-am luat rămas bun de la oraș și m-am întors la țară pentru a mă adăposti la o familie de acolo.

Erau mari granguri, dar aș fi preferat să fie mai casnici. Sînt o fire afectuoasă și îmi place ca toți cei din preajma mea să mă iubească. Erau destul de buni cu mine, deși relativ indiferenți : nu mă prea observau și curînd am obosit să-mi risipesc atențiile asupra unor oameni care nici nu le prețuiau și nici nu răspundeau la ele.

De la acești oameni am mers la un negustor de cartofi, retras din afaceri. Era o coborîre din punct de vedere social, dar un progres în ceea ce privește confortul și aprecierea. Păreau să fie o familie extrem de drăguță, care mă îndrăgea foarte mult. Spun „păreau“ a fi astfel, deoarece ceea ce a urmat a dovedit că nu erau nici una nici alta. La șase luni după ce am venit la ei au plecat, părăsindu-mă. Nu m-au rugat niciodată să-i însoțesc. Nu au făcut nici un aranjament pentru mine ca să am unde să rămîn. În mod evident nu le-a păsat ce se va întîmpla cu mine. Nu întîlnisem niciodată o astfel de indiferență egocentristă față de cerințele prieteniei. Mi-a zdruncinat credința — niciodată prea puternică — în natura umană. M-am hotărît ca, în viitor, nimeni să nu mai aibă ocazia de a-mi înșela încrederea. Mi-am ales stăpîna de acum la recomandarea unui prieten de-al meu care a locuit înainte la ea. El mi-a spus că-ți pune la dispoziție cea mai bună mîncare. Singurul motiv pentru care o părăsise era că îi pretindea să fie în casă la ora 10 în fiecare

seară și acea oră nu se potrivea cu celelalte aranjamente ale sale. Dar acest lucru nu are nici o importanță pentru mine — de fapt nu mă dau în vînt după aceste reuniuni de la miezul nopții care sînt atît de populare printre noi. Sînt prea multe pisici prezente pentru ca să te poți distra cum trebuie și mai repede sau mai tîrziu cu siguranță că va apare și cîte un zurbagiu. M-am oferit ei și ea m-a acceptat cu recunoștință. Dar nu mi-a plăcut niciodată și nici n-o să-mi placă vreodată. E o bătrînă neghioabă și mă plictisește. Totuși, îmi este devotată și, dacă nu apare ceva foarte atrăgător, voi rămîne la ea.

Aceasta, e, dragul meu, povestea vieții mele, atît cît a fost. Îți spun asta pentru a-ți arăta ce ușor este să fii „luat în casă". Decide-te asupra casei și miaună jalnic la ușa din spate. Cînd se deschide, aleargă înăuntru și freacă-te de primul picior peste care dai. Freacă-te bine și uită-te în sus încrezător. Am observat că nimic nu impresionează mai repede ființele umane decît încrederea. Au parte de atît de puțină, încît le face plăcere. Arată întotdeauna că ai încredere în ele. În același timp, fii pregătit să faci față pericolelor. Dacă ai totuși îndoieli în ceea ce privește primirea, încearcă să te uzi un pic. De ce preferă oamenii o pisică udă unei pisici uscate, nu am putut niciodată să înțeleg ; dar este un fapt cert că o pisică udă e practic sigură că este primită în casă și îndrăgită, în timp ce o pisică uscată riscă să fie udată cu furtunul din grădină. De asemenea, dacă poți, mănîncă o bucățică de pîine uscată, dacă ți se oferă. Omenirea este întotdeauna mișcată pînă în fundul sufletului la vederea unei pisici care mănîncă o bucățică de pîine uscată.

Motanul negru al prietenului meu a profitat de înțelepciunea cincilei. O pereche fără pisică venise de curînd să locuiască în vecini. El s-a hotărît să-i adopte de probă. În consecință, în prima zi ploioasă, a ieșit imediat după prînz și a stat patru ore în cîmpul deschis. Seara, ud pînă la piele și simțindu-se destul de flămînd, s-a îndreptat mieunînd spre ușa lor. Una din servitoare a deschis, el s-a repezit sub fustele ei și s-a frecat de picioare. Ea a țipat și stăpînul și stăpîna au coborît să afle ce s-a întîmplat.

— E o pisică rătăcită, coniță, a spus fata.

— Dă-o afară, a spus stăpînul.

— O, nu, nu, a spus stăpîna.

— O, bietul animal, e ud, a spus servitoarea.

— Încearcă-l cu o bucățică de pîine uscată, a rostit cu un ton batjocoritor stăpînul, care scria la ziar și credea că știe totul.

I-a fost oferită o coajă veche. Pisica a mîncat-o cu lăcomie și apoi s-a frecat cu recunoștință de pantalonii subțiri ai stăpînului. Aceasta a făcut ca omului să-i fie rușine de el și de pantalonii săi.

— Ei bine, să-l oprim, dacă vrea, a spus el.

Astfel pisica s-a făcut comodă și a rămas.

Între timp, familia lui îl căuta peste tot. Nu le păsase prea mult de el cît timp îl avuseseră ; acum că plecase, erau de neconsolat. Văzînd lucrurile prin prisma absenței lui, le părea că era singurul lucru care transformase locuința lor într-un cămin. Umbrele suspiciunii s-au adunat în jurul acestui caz. Dispariția pisicii, la început privită ca un mister, a început să ia forma unei crime. Soția își acuza deschis soțul că nu i-a plăcut niciodată animalul și a făcut mai mult decît aluzie la faptul că el și grădinarul ar putea da împreună relații destul de exacte

asupra ultimelor lui momente, o insinuare pe care soțul a respins-o cu atîta înfocare încît a făcut-o și mai credibilă.

Terrierul a fost adus în fața judecății și examinat cu minuțiozitate. Din fericire pentru el, nu luptase absolut cu nimeni timp de două zile întregi. Dacă s-ar fi detectat pe el cea mai mică urmă recentă de sînge, ar fi avut de înfruntat mari riscuri.

Persoana care a suferit cel mai mult a fost băiatul cel mai mic. Cu trei săptămîni în urmă, el îmbrăcase pisica cu hainele păpușii și o plimbase prin grădină într-un cărucior. El însuși uitase incidentul, dar Justiția, deși cu întîrziere, era pe urmele lui. Ticăloșia a fost brusc rememorată chiar în momentul cînd regretul inutil pentru pierderea favoritului era la apogeu. În aceste condiții o palmă primită peste cap, care să-l trimită direct la culcare, a fost simțită ca o adevărată alinare.

La sfîrșitul a două săptămîni, pisica, găsind că, la urma urmelor nu și-a îmbunătățit situația, s-a întors. Familia a fost atît de surprinsă la început încît nu putea fi sigură dacă era în carne și oase, sau doar un spirit venit să-i consoleze. După ce l-au urmărit mîncînd o jumătate de livră *) de carne crudă, au hotărît că este adevărat și l-au luat în brațe și l-au strîns la piept. Timp de o săptămînă l-au supraalimentat și au făcut mare caz de el. Apoi, emoția potolindu-se, s-a văzut revenind la vechea lui situație care nu-i făcu plăcere și merse din nou alături.

Oamenii din vecini îi duseseră și ei dorul și îi întîmpinară reîntoarcerea cu aceeași izbucnire excesivă de bucurie. Acest lucru i-a dat motanului o

---

*)Unitate de măsură echivalentă cu 453,6 grame.

idee. El a înțeles că jocul său era să facă cele două familii să lupte una împotriva celeilalte, ceea ce a făcut. Petrecea cîte două săptămîni la fiecare din ele, trăind pe picior mare. Întoarcerea sa era întîmpinată întotdeauna cu entuziasm și se încercau toate mijloacele pentru a-l face să stea. Micile sale mofturi erau studiate cu grijă, felurile preferate de mîncare îi stăteau la dispoziție în mod constant. În cele din urmă, destinația plecărilor sale a ieșit la iveală și cele două familii s-au certat în legătură cu el, dialogînd peste gard. Prietenul meu l-a acuzat pe ziarist că l-ar fi ademenit. Ziaristul a ripostat că biata creatură i-a venit la ușă udă și moartă de foame și a adăugat că lui i-ar fi rușine să țină un animal numai pentru a abuza de el. În medie se certau de două ori pe săptămînă în legătură cu el. Într-una din zilele astea vor ajunge probabil să se bată.

Joseph a părut foarte surprins de această poveste. A rămas gînditor și tăcut. L-am întrebat dacă i-ar place să mai audă una și, deoarece nu a negat, am continuat. Probabil că era adormit ; această idee nu mi-a trecut atunci prin cap.

I-am spus despre pisica bunicii mele, care, după ce a dus o viață ireproșabilă pînă spre vîrsta de 11 ani și a crescut o familie cam de 66 de membri, fără a mai socoti pe cei care au murit în fragedă pruncie și în polobocul cu apă, s-a apucat de băut la bătrînețe și a murit călcată, în stare de ebrietate, de către o căruță cu bere (oh, dacă asta se poate numi dreptate). Am citit în tratatele de abstinență că nici un animal necuvîntător nu se atinge de un singur strop de băutură alcoolică. Sfatul meu este, dacă vreți să le mențineți respectabilitatea, să nu le dați ocazia să ajungă la ea. Știam un ponei — dar

să-l lăsăm pe el, vorbim despre pisica bunicii mele acum...

Cauza decăderii ei a fost un cep neetanș de la butoiul cu bere. O farfurioară era pusă sub el pentru a aduna picăturile. Într-o zi, intrînd însetată și negăsind nimic de băut, pisica a lipăit un pic, i-a plăcut și a mai lipăit puțin ; a ieșit o jumătate de oră și s-a întors ca să termine conținutul farfurioarei. Apoi s-a așezat lîngă ea și a așteptat să se umple din nou.

Din acea zi și pînă în clipa în care a murit, nu cred că pisica aceea a fost vreodată întru totul trează. Și-a petrecut zilele într-o somnolență de beţiv în fața focului din bucătărie. Nopțile și le petrecea în pivnița berăriei.

Bunica mea, șocată și nespus de întristată, a renunțat la butoiașul ei și a adoptat sticla. Pisica, condamnată astfel la abstinență silită, a rătăcit fără țintă prin casă o zi și jumătate, nefericită și arțăgoasă. Apoi a dispărut, întorcîndu-se la ora 11 beată criță.

Unde s-a dus și cum a reușit să facă rost de băutură, nu am descoperit niciodată ; dar același program s-a repetat în fiecare zi. În timpul dimineții ea reușea să ne înșele vigilența și să scape și tîrziu în fiecare seară se întorcea pe cîmp clătinîndu-se spre casă, într-o stare de care nu-mi voi murdări stiloul să o descriu.

Într-o sîmbătă noaptea și-a aflat tristul sfîrșit la care am făcut aluzie înainte. Trebuie să fi fost foarte beată, căci căruțașul ne-a spus că, datorită întunericului și a faptului că și caii săi erau obosiți, el mergea doar cu puțin mai repede decît viteza melcului.

Cred că bunica a fost mai degrabă ușurată decît altcum. Iubise foarte mult pisica cîndva, dar com-

portarea ei recentă i-a spulberat afecțiunea. Noi, copiii, am îngropat-o în grădină sub un dud, dar bătrîna a insistat că nu trebuie să ridicăm nici o piatră funerară, nici măcar o movilă. Așa că ea zace acolo, neonorată, într-un mormînt de beţiv.

I-am mai spus despre o pisică pe care o avusese odată familia noastră. Era fiinţa cea mai maternă pe care am cunoscut-o vreodată. Nu era niciodată fericită fără să aibă o familie. Într-adevăr, nu pot să mi-o amintesc fără să fi avut vreodată o familie. Nu era foarte pretenţioasă faţă de ce fel de familie era. Dacă nu putea avea pisicuţe, atunci se mulţumea cu căţeluşi sau şobolani. Orice putea spăla şi hrăni părea că o satisface. Cred că ar fi crescut pui de găină dacă i-am fi încredinţat aşa ceva.

Întreaga sa minte trebuie să se fi concentrat în sentimentul de mamă, căci nu arăta prea multă inteligenţă. Nu putea face niciodată deosebire între proprii ei copii şi cei ai altora. Credea că tot ceea ce e tînăr e şi pisicuţă. Odată i-am pus printre pui un căţeluş de spaniel care îşi pierduse mama. Nu voi uita niciodată uimirea ei cînd el a lătrat pentru prima dată. L-a lovit peste urechi şi apoi s-a aşezat privindu-l cu o expresie de supărare plină de indignare, care era într-adevăr mişcătoare.

— Tu trebuie să faci cinste mamei tale, părea ea să spună. Frumoasă mîngîiere eşti pentru oricine la bătrîneţe, făcînd un astfel de scandal. Şi uite la urechile tale care-ţi cad peste toată faţa. Nu ştiu de unde ai luat o astfel de ţinută.

Era un căţeluş bun. A încercat chiar să miaune şi să-şi spele faţa cu lăbuţa, să-ţi ţină coada nemişcată, dar succesul nu era pe măsura dorinţei sale Nu ştiu ce era mai trist : să te gîndeşti la efortu-rile lui de a deveni un motănel vrednic de laudă

sau la disperarea mamei sale adoptive în încercarea de a-l vedea astfel vreodată.

Mai tîrziu i-am dat să crească un pui de veveriță. Pe vremea aceea ea își creștea proprii ei pui, dar l-a adoptat cu entuziasm, avînd impresia că era un alt pisoi, deși ea nu prea înțelegea cum de nu-l băgase pînă atunci în seamă. El a devenit repede favoritul ei. Îi plăcea culoarea lui și se mîndrea ca o adevărată mamă cu coada lui. Ceea ce o necăjea era faptul că ea se ridica deasupra capului. I-o trăgea în jos cu o labă și i-o lingea cîte o jumătate de oră, încercînd să o facă să stea cum trebuie. Dar în clipa cînd îi dădea drumul, se ridica din nou. Am auzit-o strigînd de supărare din cauza asta.

Într-o zi a venit să o vadă o pisică din vecini și veverița a fost în mod clar subiectul conversației lor.

— Are o culoare bună, a spus prietena, uitîndu-se critic la presupusul pisoi, care stătea pe vine pieptănîndu-și mustățile. Ea menționa astfel singurul lucru plăcut la care se putea gîndi în legătură cu el.

— Are o culoare minunată, exclamă pisica noastră cu mîndrie.

— Nu-mi prea plac picioarele lui, remarcă prietena.

— Nu, a răspuns mama rămasă pe gînduri, ai dreptate în privința aceasta. Picioarele sînt punctul lui slab. Nu pot spune că eu însămi am o părere bună despre picioarele lui.

— Poate că se vor împlini mai tîrziu, a sugerat cu amabilitate prietena.

— O, sper că da, replică mama, recîștigîndu-și dispoziția spulberată pentru o clipă. O, da, vor deveni cum trebuie cu timpul. Și apoi, uită-te la coada

lui. Zău, ai văzut vreodată un pisoi cu o coadă mai frumoasă ?

— Da, e o coadă bună, consimți cealaltă ; dar de ce i-o porți sus, deasupra capului ?

— Nu i-o port *eu*, a răspuns pisica noastră. *Ea* stă în felul acesta. Nu pot înțelege de ce. Presupun că se va îndrepta pe măsură ce va crește.

— Va fi jenant, dacă nu va fi așa, spuse prietena.

— O, dar sînt sigură că se va îndrepta, replică pisica noastră. Trebuie să o mai ling puțin. Este o coadă care are nevoie de mult lins, poți ușor vedea asta.

Și timp de cîteva ore în după-amiaza aceea, după ce cealaltă pisică plecase, ea a stat aranjîndu-i-o, și, la sfîrșit, cînd și-a ridicat laba de pe ea, coada a zburat din nou în sus deasupra capului veveriței, ca un arc de oțel. Pisica a rămas și s-a uitat lung la ea cu sentimente pe care le vor putea înțelege numai acele din cititoarele mele care au fost mame.

— Ce-am făcut, părea ea să spună, ce am făcut să am parte de un asemenea necaz ?

Jephson s-a trezit cînd am terminat această anecdotă și s-a ridicat în capul oaselor.

— Se pare că tu și prietenii tăi ați fost posesorii unor pisici cu totul remarcabile, observă el.

— Da, am răspuns, familia noastră a fost neobișnuit de norocoasă la pisici.

— Cu totul neobișnuit, fu de acord Jephson ; eu nu am întîlnit niciodată decît un singur om de la care am auzit povești despre pisici mai nemaipomenite decît cele auzite de la tine.

— O, am spus, probabil nu fără o urmă de gelozie în voce ; și cine era omul ?

— Era un marinar, replică Jephson. L-am întîlnit în tramvaiul de Hampstead și am discutat despre inteligența animalelor.

— Da, domnule, a spus el, maimuțele este deștepte. Am întîlnit maimuțe care puteau da sfaturi la vreo doi nepricepuți sub comanda cărora am navigat ; și elefanții este destul de isteți, dacă poți crede tot ce se spune despre ei. Am auzit niște povești extra despre elefanți. Și, desigur, și cîinii are capete bine înfipte, nu spun că nu le are. Dar ce spun e că pentru o judecată simplă, echilibrată e nevoie de pisici. Vedeți, domnule, un cîine crede mult în om · niciodată nu este ceva mai deștept după părerea unui cîine decît omul și el are mare grijă ca toți să o știe. Și așa spunem că tocmai cîinele e cel mai intelectual animal. Ei, da, o pisică, ea are propria-i părere despre oameni. Ea nu spune multe, dar destule ca să te facă să nu vrei să auzi restul. Și atunci spunem că pisica nu e inteligentă. Aici lăsăm prejudecata să ne îndrume greșit judecata. În privința bunului simț, e evident că nu există nici o pisică în viață care să nu poată să se pună la adăpost față de un cîine și să dispară la timp din fața lui. Ei bine, ați observat vreodată un cîine legat în lanț, care încearcă să omoare o pisică ce stă liniștită spălîndu-se pe față doar la trei sferturi de inch *) de locul unde poate el ajunge la capătul lanțului său ? Desigur că ați văzut. Ei bine, cine are minte din cei doi ? Pisica știe că nu este în firea lanțurilor de oțel să se întindă. Cîinele, despre care ați crede că ar trebui să știe cu mult mai mult despre ele decît știe ea, e sigur că se vor întinde doar dacă va lătra destul de tare.

---

*) Unitate de măsură echivalentă cu 2.54 cm.

Apoi, nu te-a apucat vreodată furia datorită pisicilor care țipă noaptea și nu ai sărit din pat ca să deschizi fereastra și să urli la ele ? S-au mișcat ele un singur centimetru din această cauză, deși ai strigat destul de tare pentru a-i trezi și pe cei morți și ai dat din mîini ca o paiață ? Nu, n-au făcut-o. S-au întors să se uite la tine, asta e tot.

— Strigă, bătrîne, spun ele, ne place să te auzim: cu cît strigi mai tare, cu atît mai vesel e.

Atunci, ce ai de făcut ? Ei bine, pui mîna pe o perie de cap sau pe o gheată sau pe un sfeșnic, ca să te prefaci că ai arunca în ele. Ele ți-au sesizat atitudinea, au văzut ce ai în mînă, dar nu s-au mișcat nici un pic. Știu că nu-ți vei arunca lucrurile de valoare pe fereastră ca să riști să le pierzi sau să le strici. Ele au minte și cred că ai și tu. Dacă nu crezi că aceasta este explicația, încearcă să le amenințI cu o bucată de cărbune sau cu o jumătate de cărămidă, data viitoare, cu ceva ce ele știu că vei *arunca*. Înainte de a fi gata să ridici mîna, nu va mai fi nici o pisică după care să arunci.

Ei, după judecata și cunoștințele oamenilor, cîinii sînt adevărați bebeluși.

— Ați încercat vreodată să spuneți o poveste în fața unei pisici, domnule ?

Am replicat că pisicile fuseseră adesea prezente în timpul recitalurilor mele de anecdote, dar că, pînă acum nu am acordat o atenție specială comportării lor.

— Ei bine, nu pierdeți ocazia de-a o face într-o zi, domnule, a răspuns bătrînul : merită încercat. Dacă spui o poveste în fața unei pisici și ea nu devine agitată în timpul vreunei părți a ei, poți ști că ai pus mîna pe una, care o poți spune cu sigu-

ranță și domnului președinte al Curții Supreme a Angliei.

Am un camarad, continuă el, pe nume William Cooley. Îl strigam Billy cel Sincer. Este unul din cei mai buni marinari din cîți au pus vreodată piciorul pe o navă, dar cînd deapănă povești nu e tipul de om pe care te-aș sfătui să te bazezi. Ei bine, Bill are un cîine și l-am văzut spunînd în fața cîinelui povești care ar face o pisică să nu-și găsească locul, dar acel cîine le asculta și le credea. Într-o seară, acasă la nevasta lui, Bill ne-a spus o poveste pe lîngă care resturile de mîncare sărată care au făcut două voiaje pe mare ar părea pui fragezi. L-am urmărit pe cîine să văd cum o va primi. A ascultat-o de la început pînă la sfîrșit cu urechile ciulite, fără măcar să clipească. Din cînd în cînd se uita în jur cu o expresie de uimire sau încîntare care părea că spune :

— Minunat, nu-i așa ? Doamne, gîndește-te doar la asta ! Ți-ai închipuit așa ceva ? Ei bine, asta întrece orice imaginație ! Era un cîine tont ; puteai să-i fi spus orice.

Mă irita faptul că Bill avea în preajma sa un astfel de animal care să-l încurajeze și cînd a terminat i-am spus :

— Aș vrea să spui această poveste și la mine acasă într-o seară.

— De ce ? a întrebat Bill.

— O, e doar o toană de-a mea, am spus eu. Nu i-am spus că doream să o audă și bătrîna mea pisică.

— O, bine, spune Bill, amintește-mi de asta. Lui Bill îi plăcea grozav să povestească, zău așa.

A doua seară se instalează comod la mine acasă și eu la fel. Nefiind nimic potrivnic, el începu să povestească. Ne strînserăm cam o jumătate de du-

zină de oameni în jurul lui, iar pisica stătea în fața focului făcîndu-și toaleta. Înainte ca Bill să intre bine în subiect, ea s-a oprit din spălat și s-a uitat în sus spre mine, ca și cum ar fi nedumerită și ar spune :

— Ce avem aici, un misionar ?

I-am făcut semn să păstreze tăcerea, iar Bill și-a continuat povestea. Cînd a ajuns la partea despre rechini, ea s-a întors în mod deliberat spre el și l-a privit. Vă spun : era o expresie de dezgust pe fața acestei pisici care ar fi putut face să se simtă rușinat un vînzător ambulant. Era așa de umană, vă dau cuvîntul meu, domnule, încît am uitat pentru o clipă că bietul animal nu putea vorbi. Puteam *vedea* cuvintele care îi stăteau pe buze :

— De ce nu ne spui că ai înghițit ancora ?

Eu stăteam ca pe ace, temîndu-mă în fiecare clipă că le va spune cu voce tare. A fost o ușurare pentru mine cînd și-a întors spatele spre Bill.

Timp de cîteva minute a stat foarte liniștită și părea că se luptă cu sine însăși. Nu am văzut niciodată o pisică mai hotărîtă să-și controleze sentimentele, sau care să pară că suferă mai mult în tăcere. Mă durea inima văzînd-o.

În cele din urmă, Bill a ajuns la punctul unde el și căpitanul țineau amîndoi deschisă gura rechinului, în timp ce musul și-a vîrît capul cu totul în gura lui, scoțînd, nedigerat, ceasul și lanțul de aur pe care șeful echipajului le purta cînd a căzut peste bord. Auzind aceasta, bătrîna pisică a scos un țipăt și s-a rostogolit pe o parte, cu picioarele în aer.

Am crezut la început că biata ființă era moartă, dar și-a revenit după puțin. Părea epuizată, ca și cum și-ar fi adunat toate puterile să poată auzi totul pînă la capăt.

Dar, puțin mai tîrziu, Bill a spus prea mult ca ea să mai poată suporta și de data asta s-a dat bătută. S-a ridicat și s-a uitat la noi.

— Scuzați-mă, domnilor, spuse ea — sau cel puțin asta ar spune dacă privirile pot exprima ceva — poate că sînteți obișnuiți cu prostii de felul acesta și ele nu vă calcă pe nervi. În ceea ce mă privește, e altceva. Cred că am auzit atît cît poate suporta constituția mea din conversația nebunului ăstuia și, dacă nu aveți nimic împotrivă, voi ieși înainte de a mi se face rău.

Spunînd aceasta, se îndreptă spre ușă ; eu i-am deschis-o și a ieșit.

Nu poți prosti o pisică cu vorba așa cum poți prosti un cîine.

CAPITOLUL VII

Se îndreaptă omul vreodată ? Balzac spune că nu. Experiența mă face să fiu de acord cu Balzac — un fapt pe care admiratorii acestui autor au libertatea să-l folosească așa cum le place.

Pe cînd eram tînăr și obișnuiam să-mi împrumut opiniile asupra vieții de la oameni care erau mai în vîrstă decît mine și care știau mai bine, după cum spuneau ei, credeam că omul se îndreaptă. Mi se ofereau frecvent exemple de „caractere corijate" ; într-adevăr, satul nostru, situat la cîteva mile de un orășel care era port la mare, părea a fi deosebit de bogat în astfel de exemple. Erau, după toate opiniile, inclusiv ale lor proprii, persoane care mai înainte se comportaseră cu o destrăbălare cu totul inutilă și care, la data la care i-am cunoscut păreau să meargă într-o măsură supărător de mare în direcția opusă. Făceau parte, în mod invariabil, din una din cele două clase : deprimații sau agresivii antipatici. Ei spuneau, și eu îi credeam, că erau fericiți, dar nu puteam să nu mă gîndesc cît de triști trebuie să fi fost înainte de a fi fericiți.

Unul din ei, un bătrînel cu ochi blînzi și voce ascuțită, fusese un barbar fără pereche în tinerețe. Care fusese ticăloșia sa anume nu am putut descoperi vreodată. Oamenii răspundeau la întrebările mele spunînd că fusese „rău în general" și îmi sporeau dorința de a cunoaște detalii, adăugînd că bă-

ieții mici nu ar trebui să vrea să știe astfel de lucruri. Din tonul lor și din modul de comportare am presupus că trebuie să fi fost cel puțin pirat și îl priveam cu o teamă amestecată cu o admirație secretă.

Orice ar fi fost, fusese salvat de soția sa, o doamnă osoasă cu o înfățișare cu totul neatrăgătoare, dar cu păreri ireproșabile.

Într-o zi ne-a făcut o vizită mînat de-o treabă sau alta și, fiind lăsat singur cu el pentru cîteva minute, am profitat de ocazie pentru a-l întreba personal asupra acestui subiect.

— Ați fost foarte rău cîndva, nu-i așa ? am spus, căutînd prin accentuarea lui „cîndva“ să diminuez ceea ce simțeam a fi natura dezagreabilă a întrebării.

Spre marea mea surpriză, o licărire de bucurie amestecată cu rușine i-a luminat fața ofilită și un sunet, pe care am încercat să-l clasific drept oftat, dar care a sunat mai mult ca un chicot, i-a scăpat de pe buze.

— Da, replică el ; am fost un adevărat cal breaz la vîrsta mea.

Expresia „cal breaz“ în acest context m-a uimit. Pînă atunci crezusem că un „cal breaz“ e o persoană deosebit de conștiincioasă, în special se străduie pentru binele altora. Faptul că expresia putea fi folosită și pentru a desemna un individ păcătos a fost o revelație pentru mine.

— Dar acum sînteți un om bun, nu-i așa ? am continuat, renunțînd la alte reflecții asupra etimologiei expresiei „cal breaz“, lăsîndu-le pentru o ocazie mai potrivită.

— Da, da, răspunse el, expresia feței sale redobîndindu-și aspectul obișnuit de melancolie resemnată. Sînt un tăciune scos din foc, asta sînt. O încurcasem cu diaconul Sawyers.

— Și soția dumneavoastră a fost cea care v-a făcut bun, nu-i așa ? am insistat eu, hotărît să obțin o confirmare de prima mînă în toate privințele, acum că începusem această investigație.

La menționarea soției sale, trăsăturile feței s-au transformat brusc. Privind grăbit în jur, ca să se asigure, probabil, că nimeni cu excepția mea nu-l putea auzi, s-a aplecat spre mine și mi-a șuierat printre dinți, la ureche, aceste cuvinte — nu le-am uitat niciodată, căci exista o atît de evidentă sinceritate în ele :

— Mi-ar place s-o jupoi ; ce-aș da s-o jupoi de vie !

Aceasta m-a izbit, chiar în lumina judecății mele limitate de atunci, ca o dorință neîmplinită ; și astfel, de timpuriu, credința mea în posibila transformare a omului a primit prima din acele multe lovituri care au zdruncinat-o.

Natura, fie că e umană sau nu, nu a fost făcută pentru a fi schimbată. Te poți dezvolta, te poți controla, dar nu o poți schimba.

Poți lua un mic tigru și să-l înveți să stea pe covorașul din fața căminului și să lingă lapte ; atît timp cît îi vei asigura covorașul pe care să se întindă și suficient lapte să bea va toarce și se va comporta ca un animal domestic afectuos. Dar rămîne un tigru cu toate instinctele unui tigru, iar progeniturile lui vor fi tigri pînă în vecii vecilor.

În același fel, poți lua o maimuță și să o crești timp de cîteva mii de generații, pînă ce își va pierde coada și va deveni întru totul o maimuță superioară.

Poți continua să o cresti încă cîteva mii de generații, pînă ce-și va aduna din vaporii de rămășițe ale eternității un intelect și un suflet, cu ajutorul cărora va putea să-și țină mai mult sau mai puțin sub control natura originală de maimuță.

Dar maimuța a rămas încă acolo și va fi întotdeauna acolo și de fiecare dată cînd Polițistul numit Civilizație îi întoarce spatele pentru o clipă, cum s-a întîmplat în timpul „terorii spaniole" *) sau a „masacrelor din septembrie **) sau a legii linșajului ***) se tîrăște afară ca să muște și să sfîșie carnea tremurîndă, sau își vîră brațele păroase în sînge pînă la cot, dacă nu dansează în jurul unui negru care arde.

Știam odată un om — sau, mai degrabă am știut ceva despre un om — care era un bețiv înveterat. A devenit și a continuat să fie un bețiv nu datorită slăbiciunii, ci datorită vrerii sale. Cînd prietenii săi l-au mustrat, le-a spus să-și vadă de treburile lor și pe el să-l lase să-și vadă de ale lui. Dacă ar găsi vreun motiv pentru care să nu mai bea, ar renunța la băutură. Între timp îi plăcea să se îmbete și înțelegea să se îmbete cît mai des cu putință.

---

*) Aluzie la războaiele din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. În 1576, în urma tulburărilor religioase din Antwerp, garnizoana spaniolă a jefuit orașul, masacrînd mii de cetățeni și distrugînd sute de case. Ca reacție, în anul următor, populația Antwerpului i-a alungat pe spanioli, orașul ajungînd să fie condus de calviniști. În 1585 Antwerpul e din nou capturat de spanioli și scăldat în sînge.

**) În 1792, în timpul Revoluției franceze, Clubul iacobin a inițiat o serie de atentate împotriva oponenților revoluției, care au dus la uciderea multora din ei.

***) Formă de violență colectivă, constînd în bătaia sau asasinarea unor indivizi sau grupuri mici de indivizi, de obicei ca răzbunare sau ca urmare a unor instigări. A fost îndeosebi practicată de către rasiști în S.U.A., împotriva negrilor.

O făcea în mod deliberat și o ducea pînă la capăt. Se spune că aproape zece ani nu s-a culcat niciodată treaz. Asta ar putea fi o exagerare — ar fi un caz unic dacă nu ar fi așa — dar această poveste se poate considera ca fiind suficient de veridică pentru orice scopuri practice.

Apoi, a venit o zi cînd într-adevăr a întrevăzut un motiv pentru a nu se îmbăta. Nu a semnat nici o declarație, nu a făcut nici un jurămînt. A spus :

— Nu mă voi mai atinge de nici un strop de băutură și timp de 21 de ani s-a ținut de cuvînt.

La sfîrșitul acelei perioade a survenit o combinație de împrejurări care i-au făcut viața extrem de dificilă, așa încît s-a hotărît să scape de ea cu totul. Cînd dorea ceva ce era posibil de atins, era un om obișnuit să întindă mîna și să ia acel lucru. A trecut în revistă cazul său într-un mod lucid și s-a hotărît să se sinucidă.

Dacă acest lucru trebuia făcut, cel mai bine ar fi fost, din motive pe care dacă le-am expune ar face această povestire prea lungă, să se întîmple chiar în noaptea aceea și, dacă era posibil, chiar înainte de ora 11, care era cea mai timpurie oră la care o anumită persoană putea sosi dintr-un anumit loc.

Se făcuse patru după amiază. S-a îngrijit de o anumită afacere necesară și a scris niște scrisori care trebuiau scrise. Aceasta l-a ținut ocupat pînă la ora șapte. Apoi a chemat un taxi și a mers la un mic hotel din suburbii, a luat o cameră izolată și a comandat cele necesare pentru a face un punș special, ultima băutură pe care o băuse cu 26 de ani în urmă.

Timp de trei ore a stat acolo bînd zdravăn, cu ceasul în fața lui. La zece și jumătate a sunat, și-a plătit nota, s-a întors acasă și și-a tăiat beregata.

Vreme de un sfert de secol, oamenii numiseră acest om un „caracter reformat". Caracterul său nu se schimbase însă nici un pic. Setea de băutură nu murise niciodată. Timp de 26 de ani, fiind un om mare, și-o înăbușise. Cînd toate lucrurile îi deveniseră indiferente și-a slăbit strînsoarea și instinctul rău înflori în el la fel de puternic în ziua în care a murit, ca în ziua în care îl strangulase.

Asta e tot ce poate face un om, să găsească puterea necesară să zdrobească răul care este în el și să-l înăbușe zi de zi. Nu ascult niciodată discuții insipide despre „caractere schimbate" și „naturi reformate" fără să mă gîndesc la o predică pe care am ascultat-o la o întrunire a mișcării renascentiste wesleyene *) în Block Country **).

— O ! prieteni, noi toți îl avem pe diavol în noi. Eu îl am și voi îl aveți, strigă predicatorul. Era un bărbat bătrîn, cu părul și barba albe, cu ochi sălbatici de luptător. Majoritatea predicatorilor care au venit ca să aducă „renașterea", cum se spunea prin acel district, aveau astfel de ochi. Unii din ei aveau nevoie ei înșiși să „renască", în cu totul alt sens, înainte de a pleca. Vorbesc acum despre lucruri care au avut loc cu mai mult de treizeci de ani în urmă.

---

* În rîndurile bisericilor evanghelice au fost făcute mai multe încercări de renaștere a credinței religioase. Referința în text se face la mișcarea inițiată de John Wesley în cadrul Bisericii Anglicane. Între 1738—1791 el a pus bazele a ceea ce s-a numit apoi Biserica Metodistă Wesleyană. Pentru aceasta el a călătorit peste tot în insulele britanice, predicînd mulțimilor. Această tradiție s-a păstrat și după dispariția lui.

**) E vorba de zona industrială aflată la vest și la nord de Birmingham, conținînd 20 de orășele din centrul Angliei. Numele ei e dat de poluarea industrială intensă care a caracterizat această zonă încă din timpul revoluției industriale.

— A, așa e, îl avem — așa e, îl avem ! a venit răspunsul.

— Și nu puteți scăpa de el, a continuat vorbitorul.

— Noi nu, exclamă o voce înflăcărată din fundul sălii, dar Dumnezeu ne va ajuta.

Bătrînul se întoarse spre el aproape cu violență :

— Dar Dumnezeu nu o va face, strigă el : nu te bizui pe asta, flăcăule. Îl ai și trebuie să-l ții. Nu te poți descotorosi de el. Dumnezeu nu o vrea !

Aici izbucniră murmura de dezaprobare mînioasă, dar bătrînul continuă fără să-i ia în seamă.

— Nu-i bine pentru voi să scăpați de el. Trebuie să-l îmbrățișați strîns. Nu-l lăsați să plece. Țineți-l bine și... bateți-l măr. Vă spun că este un bun exercițiu creștinesc.

Discutasem acest subiect cu referire la eroul nostru. Brown sugerase ca o idee proaspătă, și deci una care se oferea singură pentru o abordare destul de originală, ca eroul nostru să fie un tip cu totul neisprăvit.

Jephson a sprijinit propunerea întrucît ne-ar da cu atît mai mult posibilitatea de a duce la bun sfîrșit opera artistică. Era de părere că ar trebui să fim mai fermi în conturarea unui ticălos decît în încercarea de a face portretul unui om bun.

MacShaugnassy terță (dacă pot inventa ceea ce adesea mi-a părut a fi un cuvînt foarte necesar) susținea propunerea cu ardoare. Era plictisit, spunea el, de tînărul din romane cu inima ca de cristal și cu gînduri nobile. Pe lîngă aceasta, era o lectură nepotrivită pentru o tînără. Îi dădea idei false și o făcea să fie nemulțumită de felul în care e alcătuită omenirea.

Ca atare, și-a dat drumul și ne-a schițat conturul ideii sale despre un erou, despre care pot doar

spune că nu mi-ar place să-l întîlnesc într-o noapte întunecoasă.

Brown, singurul nostru tovarăș serios, ne-a rugat, nu pentru prima dată și poate nu cu totul inutil, să fim rezonabili și ne-a amintit că aceste întîlniri aveau scopul de a discuta lucruri serioase, nu de a spune prostii.

Ideea lui Brown era că omul trebuie să fie un ticălos fără seamăn, pînă la mijlocul cărții, cînd un eveniment care va avea loc îl va transforma complet. În mod firesc, această propunere a împins discuția la întrebarea pe care am formulat-o la începutul acestui capitol : se schimbă omul vreodată ? Am pledat pentru răspunsul negativ și am expus motivele lipsei mele de încredere într-o manieră asemănătoare felului în care le-am prezentat aici. Mac-Shaughnassy, pe de altă parte, a susținut că se transformă și a dat drept exemplu cazul său : un om care, în tinerețe, după cum afirma el, fusese o persoană zăpăcită, lipsită de simț practic și cu totul inconștient.

Am susținut că acesta era doar un exemplu de puterea de voință enormă care-i dă posibilitatea unui om să depășească și să se ridice deasupra defectelor de caracter cu care natura l-a handicapat.

— Părerea mea despre tine, am spus, e că ești din fire un măgar bine intenționat, dar cu totul irresponsabil și lipsit de orice speranță de îndreptare. Dar, am continuat repede, văzîndu-i mîna întinzîndu-se spre un Shakespeare complet într-un singur volum, așezat pe pian, capacitățile tale mintale au o putere atît de extraordinară încît poți ascunde acest fapt și te prefaci că ești un om plin de sensibilitate și înțelepciune.

Brown a fost de acord cu mine că, în cazul lui MacShaughnassy erau foarte evidente urmele caracterului menționat anterior, dar a susținut că era o exemplificare nefericită și că nu ar trebui să cîntărească în discuție.

— Vorbind serios, a spus el, nu crezi că există unele experiențe care sînt suficient de mari pentru a reforma natura unui om ?

— Să o distrugă, da, am replicat eu, dar să o reformeze, nu. Trecerea printr-o mare încercare poate zgudui un om sau îl poate întări, tot așa cum trecerea printr-un furnal poate topi sau purifica metalul, dar nici un furnal aprins vreodată pe acest pămînt nu poate schimba o bară de aur într-o bară de plumb, sau o bară de plumb în una de aur.

L-am întrebat pe Jephson ce credea. El nu considera comparația cu bara de aur ca fiind bună. Caracterul omului, susținea el, nu e un element imutabil. El l-a asemănat cu un drog — fie otravă, fie elixir — alcătuit de fiecare om pentru el însuși din farmacopeea tuturor lucrurilor cunoscute de viață și timp și nu vedea nici o imposibilitate, deși exista o oarecare improbabilitate, ca acest conținut al paharului să fie aruncat de o parte și o doză proaspătă să fie preparată cu trudă și durere.

— Ei bine, am spus, să examinăm cazul din punct de vedere practic. Ați cunoscut vreodată un om al cărui caracter să se schimbe ?

— Da, răspunse el, chiar am cunoscut un om al cărui caracter mi-a părut a fi complet schimbat datorită unei experiențe pe care a avut-o. Se poate, așa cum spui tu, doar să fi fost zdruncinat sau ca lecția să-l fi învățat să-și țină totdeauna firea sub control. În orice caz, rezultatul a fost izbitor.

L-am rugat să ne facă istoria cazului și el o făcu.

— Era prietenul unor veri de-ai mei, începu Jephson, oameni pe care obișnuiam să-i văd adesea cînd eram student. Cînd l-am întîlnit pentru prima dată era un tînăr de douăzeci și șase de ani, puternic din punct de vedere mintal și fizic și cu o fire aspră și îndărătnică, pe care cei care-l simpatizau o numeau dominatoare, iar cei care îl dezaprobau — un grup cu mult mai numeros — îi spuneau tiranică. Cînd l-am văzut trei ani mai tîrziu, era un bătrîn în vîrstă de douăzeci și nouă de ani, blînd, docil, dincolo de limita slăbiciunii, neîncrezător în sine și atent față de alții într-o măsură care era adesea riscantă. Mai înainte, mînia sa era ușor și frecvent stîrnită. De la schimbarea despre care vorbesc, nu am mai văzut o umbră de mînie care să-i întunece fața, decît poate odată. Într-o zi, în timpul unei plimbări, am dat peste un derbedeu care îngrozea o fetiță, prefăcîndu-se că ațîță un cîine să se năpustească asupra ei. L-a apucat pe băiat cu o strînsoare care aproape i-a tăiat respirația și i-a dat o pedeapsă care mi-a părut cu totul disproporționată față de crima sa, oricît de brutală ar fi fost.

L-am dojenit cînd s-a întors la mine.

— Da, mi-a răspuns scuzîndu-se ; probabil că sînt un judecător prea aspru al unor nebunii. Și, știind ce văd ochii săi chinuiți, nu am mai spus nimic.

Era cel mai mic asociat al unei firme mari de comisionari ai ceaiului din City. Nu avea mare lucru de făcut în biroul său din Londra și, prin urmare, cînd o plantație de ceai din India de sud a căzut în mîinile firmei, ca rezultat al unor tranzacții de ipotecare, i s-a sugerat să plece și să-i preia conducerea. Planul i se potrivea admirabil. Era omul

potrivit în toate privințele să ducă o viață aspră, să facă față unui număr de loc de disprețuit de dificultăți și pericole, să conducă o mică armată de muncitori băștinași mai supuși fricii decît afecțiunii. O astfel de viață, necesitînd rațiune și acțiune, ar putea oferi naturii sale puternice mai mult interes și mai multă plăcere decît ar fi putut el spera vreodată să obțină în mediul mărginit al civilizației.

Numai un singur lucru ar fi putut pleda în mod întemeiat împotriva acestui aranjament și acela era soția sa. Era o fată fragilă și delicată, cu care se căsătorise supunîndu-se acelui instinct al atracției către ceva ce este opus, pe care Natura, în scopul menținerii echilibrului, l-a implantat în piepturile noastre — o ființă timidă, cu ochii blînzi, una din acele femei pentru care moartea este mai puțin groaznică decît pericolul, iar soarta mai ușor de înfruntat decît frica. Astfel de femei sînt cunoscute ca luînd-o la fugă țipînd speriate de un șoarece în timp ce întîmpină martiriul cu eroism. Ele nu-și pot controla nervii mai mult decît poate un plop tremurător să oprească tremurul frunzelor sale.

Dacă ar fi stat să ia în considerare sentimentele ei în această privință, i-ar fi trecut repede prin minte faptul că ea era cu totul nepotrivită pentru asta și ar fi fost nefericită datorită vieții la care o condamna acceptarea postului de către el. Dar să vadă o chestiune din oricare alt punct de vedere decît al său propriu nu-i stătea în fire. Nu poate fi nici o îndoială că o iubea cu pasiune, în felul său, ca un lucru care îi aparținea, dar era dragostea pe care astfel de oameni o au pentru cîinele pe care-l țin în lanț, pentru calul căruia îi rup spinarea dîndu-i pinteni. Nu i-a trecut niciodată prin minte să o consulte

asupra acestui subiect. Într-o zi, a informat-o asupra hotărîrii sale și a datei cînd urmau să plece pe mare și, înmînîndu-i un cec frumos, i-a spus să-și cumpere toate lucrurile care-i erau necesare și să-l încunoștiințeze dacă are nevoie de mai mult ; iar ea, iubindu-l cu o devoțiune de cîine, care nu era bună pentru el, și-a deschis ochii ei mari puțin mai mult, dar nu a spus nimic. S-a gîndit totuși mult la consecințele schimbării survenite asupra ei și, cînd nu era nimeni prin preajmă, plîngea încetișor ; apoi, auzind pașii lui, își ștergea în grabă urmele lacrimilor și mergea să-l întîmpine cu un zîmbet.

Ei bine, timiditatea și nervozitatea ei, care acasă fuseseră doar un motiv de tachinare, au devenit, în noile împrejurări ale vieții lor, un motiv de supărare serioasă pentru soț. O femeie care părea incapabilă să-și reprime un strigăt ori de cîte ori se întorcea și vedea în întuneric o pereche de ochi pătrunzători privind-o dintr-o față oacheșă sau care putea să cadă de pe cal de frică la auzul răgetului unei fiare la o distanță de o milă și care se albea la față și înghița de groază la simpla vedere a unui șarpe, nu era o persoană potrivită cu care să trăiești în vecinătatea junglei indiene.

El însuși era neînfricat și nu o putea înțelege. Pentru el era pur și simplu afectare. Avea o idee confuză, obișnuită la bărbații care au firea lui, că femeile pretind că sînt fricoase deoarece cred că le stă bine și li se potrivește. Credea că dacă cineva le-ar putea convinge de nebunia acestei idei, ele ar putea fi determinate să renunțe la ea tot așa cum au renunțat la pașii mărunți și vocea afectată. Un om care se mîndrea, așa cum o făcea el, cu cunoștințele sale despre cai, ar putea, s-ar crede, să fi se-

sizat natura mai profundă a fricii, care este o simplă problemă de temperament. Dar omul era doar un nerod.

Lucrul care-l supăra cel mai mult era groaza ei față de șerpi. El era nebinecuvîntat sau neblestemat — oricum ați vrea să numiți asta — de imaginație, de orice fel ar fi ea. Nu exista nici un fel de contradicție între el și seminția șerpilor. Pentru el, o creatură care se tîrăște pe burtă nu era cu nimic mai teribilă decît o ființă care mergea pe picioarele ei ; ba chiar dimpotrivă, căci știa că, de regulă, există mai puțin pericol din partea lor. O reptilă este oricînd dornică să scape de om. Dacă nu este atacată sau înfricoșată, ea nu va ataca. Majoritatea oamenilor se mulțumesc să-și dobîndească cunoștințele despre acest fel de fapte din cărțile de istorie naturală. El le-a pus la încercare singur. Servitorul său, un bătrîn sergent de dragoni, mi-a spus că l-a văzut oprindu-se cu fața la o distanță de șase inci de capul unei cobre cu glugă, urmărind-o nemișcat prin ochelari, pînă cînd s-a îndepărtat tîrîndu-se, știind tot timpul că o singură atingere a colților ei ar însemna moartea de care nu ar mai putea scăpa. Faptul că o ființă rațională ar putea fi cuprinsă de teamă, de o teamă îmbolnăvitoare de moarte, din cauza unor lucruri atît de jalnic de inofensive, i se părea monstruos și astfel s-a hotărît să încerce să o vindece de frică și pe ea.

A reușit în cele din urmă să facă acest lucru într-o măsură mai eficace decît anticipase, dar asta i-a lăsat în ochi o groază care nu l-a mai părăsit pînă în ziua de azi și care nu va ieși vreodată.

Într-o seară, mergînd călare spre casă printr-o parte a junglei nu departe de bungalowul său, a

auzit aproape de urechea sa un sîsîit slab, pe un ton jos și, uitîndu-se în sus, a văzut un piton balansîndu-se de ramura unui copac și apoi șerpuind rapid prin iarba înaltă. Cum fusese la vînătoare de antilope, pușca încărcată îi atîrna lîngă scărița șeii Sărind de pe calul înspăimîntat, a avut exact timpul să tragă în această creatură înainte de a dispare. În aceste împrejurări nu se prea aștepta ca să îl lovească. Din întîmplare, glonțul l-a lovit exact la joncțiunea capului cu vertebrele și l-a ucis instantaneu. Era un specimen superb și, cu excepția micii răni făcute de glonte, era cu totul nevătămat. L-a ridicat și l-a atîrnat de-a curmezișul șeii, pentru a-l duce acasă și a-l conserva.

În timp ce galopa, privind în jos din cînd în cînd la uriașul hidos ce se legăna și se răsucea în fața lui ca și cum ar mai fi fost încă viu, prin minte îi trecu o idee strălucită. Va folosi această reptilă moartă pentru a o vindeca pe soția sa de teama față de cele vii. Va aranja lucrurile astfel încît ea să o vadă și să creadă că este vie, să-i fie groază de ea ; apoi îi va arăta că fusese înspăimîntată de o simplă mortăciune : îi va fi rușine și se va vindeca de nebunia ei. Era tipul de idee care-i vine unui smintit.

Cînd a ajuns acasă, a dus șarpele mort în camera sa de fumat ; apoi, încuind ușa, idiotul și-a pus în aplicare rețeta. A aranjat monstrul într-o poziție foarte naturală și veridică. Părea că se tîrăște pe dușumea intrînd prin fereastra deschisă și oricine intra în cameră brusc, cu greu ar fi putut evita să nu calce pe el. Totul era făcut cu multă pricepere.

Terminînd totul, a luat o carte de pe raft, a deschis-o și a pus-o cu fața în jos pe canapea. Cînd

a terminat pregătirile, plin de satisfacție a descuiat ușa și a ieșit, foarte încîntat de el însuși.

După cină a aprins o țigară de foi și a fumat o vreme în liniște, șezînd pe scaun.

— Te simți obosită ? a întrebat-o într-un tîrziu, cu un zîmbet.

Ea a rîs și, spunîndu-i că-i un leneș, l-a întrebat ce dorea.

— Doar romanul pe care-l citeam. L-am lăsat în vizuina mea. Te superi dacă te rog să-l aduci ? Îl vei găsi deschis pe canapea.

Ea sări și alergă ușor spre ușă.

În timp ce se opri o clipă pentru a se uita din nou la el și pentru a-l întreba titlul cărții, el se gîndi cît era ea de drăguță și dulce ; și pentru prima dată o slabă licărire a naturii adevărate a lucrului pe care-l făcea îi trecu prin minte.

— Lasă, spuse el, ridicîndu-se pe jumătate, îl voi... ; apoi însă, îndrăgostit de strălucirea planului său, s-a stăpînit și ea dispăru.

I-a auzit pașii trecînd de-a lungul coridorului acoperit cu covoare și a zîmbit în sine. Credea că povestea urma să fie destul de amuzantă. E greu să-ți fie milă de el, chiar acum, dacă te gîndești la acest lucru.

Ușa de la camera de fumat s-a deschis și s-a închis și el stătea încă uitîndu-se visător la cenușa țigării sale de foi, zîmbind.

Poate a trecut o clipă, poate au trecut două, dar au părut mult mai lungi. Bărbatul suflă norul cenușiu din fața ochilor săi și așteptă. Apoi auzi ce se așteptase să audă — un țipăt pătrunzător. Apoi altul, care, așteptîndu-se să fie însoțit de trîntitul

ușii îndepărtate și a pașilor care alergau înapoi de-a lungul coridorului, l-a înmărmurit, zmulgîndu-i zîmbetul de pe buze.

Apoi altul și altul și altul, țipăt după țipăt.

Servitorul băștinaș, lunecînd fără zgomot prin cameră, a pus jos lucrul care îl avea în mînă și s-a îndreptat instinctiv spre ușă. Soțul s-a mișcat și l-a oprit.

— Stai unde ești, a spus el cu voce răgușită. Nu e nimic. Stăpîna ta este speriată, asta-i tot. Ea trebuie să învețe și să se vindece de prostia asta. Apoi a ascultat din nou, iar țipetele s-au transformat în ceea ce suna în mod curios ca un rîs înăbușit, după care a urmat o tăcere bruscă.

Și din acea tăcere fără sfîrșit, frica puse stăpînire pe bărbat pentru prima dată în viața lui, iar el și servitorul negru s-au uitat unul la altul cu ochi în care lucea o asemănare stranie ; mînați de un instinct comun s-au îndepărtat împreună spre locul de unde venea tăcerea.

Cînd bărbatul a deschis ușa, el văzu trei lucruri : unul era pitonul mort, zăcînd acolo unde îl lăsase ; al doilea era un piton viu, probabil tovarășul său, încolăcindu-se încet în jurul său ; al treilea era o grămadă zdrobită și însîngerată de carne, în mijlocul dușumelei.

El însuși nu și-a mai amintit nimic pînă ce, săptămîni după aceea și-a deschis ochii într-un loc întunecat și nefamiliar, dar servitorul băștinaș, înainte de a fugi strigînd din casă, și-a văzut stăpînul aruncîndu-se asupra șarpelui viu și apucîndu-l cu mîinile, iar cînd, mai tîrziu, alți oameni au năvălit în cameră și l-au prins tremurînd din tot corpul în brațele lor, au găsit al doilea piton cu capul sfărîmat.

Aceasta este întîmplarea care a schimbat caracterul omului meu — dacă s-a schimbat —, a conchis Jephson. Mi-a spus-o într-o noapte în timp ce stăteam pe puntea vasului, întorcîndu-ne din Bombay. El nu s-a cruțat. Mi-a spus povestea în același fel în care v-am spus-o eu, dar cu un ton egal, monoton, fără nici o emoție de vreun fel. L-am întrebat, cînd a terminat, cum poate suporta să o evoce.

— Să o evoc ? replică el, cu un slab ton de surpriză ; dar ea este întotdeauna cu mine !

CAPITOLUL VIII

Într-o zi am vorbit despre crimă și criminali. Discutasem posibilitatea unui roman fără un personaj negativ, dar am ajuns la concluzia că nu ar fi interesant.

Este o reflecție groaznic de tristă, a remarcat MacShaughnassy meditativ, dar cît de plictisitor ar fi acest pămînt dacă nu ar exista prietenii noștri, oamenii răi. Știți, continuă el, cînd aud despre oamenii care călătoresc pretutindeni în lume încercînd să-i schimbe pe toți și să-i facă buni, devin în mod cert nervos. Eradicați păcatul și literatura va aparține numai trecutului. Fără diverși oameni răi, noi, autorii, am muri de foame.

— Eu nu mi-aș face atîtea griji, replică Jephson pe un ton sec. O jumătate de omenire „îndreaptă" cealaltă jumătate într-un mod destul de constant de la începutul lumii ; cu toate acestea, pare să fi rămas o cantitate destul de apreciabilă de natură umană. Reprimarea păcatului este în mare măsură un lucru asemănător cu înăbușirea unui vulcan ; astuparea unei supape pur și simplu deschide alta. Răul va supraviețui epocii noastre.

Nu pot accepta părerea ta optimistă asupra acestui lucru, a răspuns MacShaughnassy. Mi se pare că crima — în orice caz, crima interesantă — este încetul cu încetul scoasă din existența noastră. Pirații și tîlharii de drumul mare au fost practic era-

dicați. Bătrînul Bill contrabandistul și-a topit hangerul transformîndu-l într-o halbă cu fundul fals. Gașca ce era întotdeauna gata să-l salveze pe eroul nostru de iminenta căsătorie a fost desființată. Nu există nici un lugher pe întreaga coastă care să mai poată fi capabil de o răpire. Bărbații își rezolvă „problemele de onoare" în tribunale și se reîntorc acasă răniți doar la buzunare. Atacurile asupra femeilor neprotejate sînt limitate la suburbii, unde eroii nu locuiesc și sînt răzbunate de cel mai apropiat judecător de pace. Hoțul modern este în general un zarzavagiu fără lucru. „Prada" sa constă, de obicei, dintr-un pardesiu și o pereche de cizme și încearcă să șteargă putina cu ceea ce l-a prins servitoarea. Sinuciderile și omorurile devin tot mai rare cu fiecare sezon ce trece. Dacă se păstrează gradul actual de descreștere, nu se va mai auzi de moarte prin violență în maximum un deceniu și se va rîde cînd se va povesti despre un omor ca de o faptă prea improbabilă pentru a putea fi interesantă. O anumită secțiune a oamenilor băgăreți se plîng chiar cu glas tare, cerînd impunerea celei de a șaptea porunci. Dacă reușesc, autorii vor trebui să urmeze sfatul dat în general lor de către critici și să se retragă cu totul din afaceri. Ascultați-mă pe mine : mijloacele noastre de existență ne sînt furate unul cîte unul. Scriitorii ar trebui să se organizeze într-o societate pentru sprijinirea și încurajarea crimei.

Principala intenție a lui MacShaughnassy cînd a făcut aceste remarci a fost aceea de a-l șoca și întrista pe Brown și a reușit să atingă acest scop. Brown este, sau era în vremea aceea, un tînăr serios cu un punct de vedere exaltat — unii erau înclinați să spună exagerat — asupra importanței și

demnității profesiunii de scriitor. Ideea lui Brown asupra temei Creațiunii era că Dumnezeu a făcut universul astfel încît să dea literaturii ceva despre care să scrie. Pe vremuri acordam credit lui Brown pentru originalitatea acestei idei, dar, pe măsură ce am îmbătrînit, am aflat că această teorie este foarte populară și obișnuită în cercurile cultivate.

Brown l-a criticat pe MacShaugnassy.

— Vorbești, a spus el, ca și cum literatura ar fi parazitul răului.

— Și ce altceva e ? replică MacSahughnassy cu entuziasm. Ce ar fi devenit literatura fără nebunie și păcat ? Ce altceva este munca literatului în afară de a scormoni, pentru a-și cîștiga existența, în grămada de cenușă a nenorocirii umane ? Imaginați-vă, dacă puteți, o lume perfectă — o lume unde bărbații și femeile nu ar spune niciodată lucruri absurde și niciodată nu ar face lucruri nechibzuite, unde băieții nu ar fi niciodată neascultători, iar copiii nu ar face niciodată remarci stînjenitoare, unde cîinii nu s-ar bate niciodată și pisicile n-ar țipa, unde nevestele nu și-ar ține niciodată soții sub papuc, iar soacrele nu ar cicăli, unde bărbații nu ar merge niciodată la culcare încălțați cu cizmele și căpitanii de marină nu ar înjura nici o singură dată, unde instalatorii ar ști ce fac, iar fetele bătrîne nu s-ar îmbrăca niciodată ca cele tinere, unde negrii nu ar fura niciodată pui de găină și oamenii mîndri nu ar avea niciodată rău de mare ! Unde ar fi atunci umorul și inteligența voastră ? Imaginați-vă o lume unde inimile nu s-ar frînge niciodată, unde buzele nu ar fi niciodată strînse de durere, unde ochii nu ar fi niciodată întunecați, unde picioarele nu ar fi niciodată obosite, unde stomacurile nu ar fi niciodată goale ! Unde ar fi patosul vostru ? Imaginați-vă o

lume în care soții nu ar iubi niciodată mai mult de o singură nevastă și aceea ar fi cea care trebuie, unde nevestele nu ar fi niciodată sărutate de altcineva în afară de soții lor, unde inimile bărbaților nu ar fi niciodată negre și gîndurile femeilor niciodată impure, unde nu ar exista ură și invidie, nici dorințe, nici disperare. Unde ar fi scenele voastre despre pasiune, complicațiile voastre atît de interesante, subtilele voastre analize psihologice ? Dragul meu Brown, noi scriitorii — romancieri, dramaturgi, poeți — ne îngrășăm pe seama suferinței semenilor noștri. Dumnezeu a creat bărbatul și femeia, iar femeia a creat literatul cînd și-a înfipt dinții în măr Am intrat în lume în umbra șarpelui. Sîntem corespondenții speciali ai armatei Diavolului. Îi prezentăm victoriile în romane de trei volume, înfrîngerile ocazionale în melodrame în cinci acte.

— Toate astea sînt foarte adevărate, a remarcat Jephson, dar trebuie să vă amintiți că nu numai literatul profită de pe urma nenorocirii. Doctorul, avocatul, predicatorul, proprietarul ziarului, cel ce prezice vremea — aș crede că nici unul nu va ura bun venit noului mileniu. Nu voi uita niciodată o anecdotă pe care unchiul meu obișnuia să o relateze, referindu-se la perioada cînd era capelan la închisoarea districtuală din Linconshire *). Într-o dimineață trebuia să aibă loc o execuție prin spînzurare. Obișnuitul grup de martori, constînd din șerif, guvernator, trei sau patru reporteri, un magistrat și vreo doi gardieni, s-a adunat în închisoare. Condamnatului, un bandit brutal care fusese găsit vinovat de omorîrea unei tinere fete în împrejurări extrem

*) Regiune din partea centrală a Marii Britanii, mărginită la est de Marea Nordului.

de revoltătoare, i s-au legat mîinile de către călău şi ajutorul său, iar unchiul meu folosea ultimele cîteva momente pe care le avea la dispoziţie încercînd să sfărîme indiferenţa posacă pe care individul o manifestase tot timpul, atît faţă de crima sa cît şi faţă de soarta sa.

Unchiul meu, guvernatorul, nereuşind să-i facă vreo impresie, s-a aventurat să adauge cîteva cuvinte de povaţă, la care omul s-a întors ameninţător către ei toţi.

— La dracu, strigă el, cu smiorcăielile voastre. Cine sînteţi voi să-mi ţineţi predici ? Sînteţi destul de bucuroşi că eu sînt aici — voi *toţi*. Ei bine, eu sînt singurul dintre voi care nu am de gînd să vărs nici o lacrimă pentru asta. Unde aţi fi voi toţi, aş vrea să ştiu, voi porci ipocriţi, dacă n-aş fi eu şi cei de teapa mea ? Ei bine, cei de teapa mea vă *ţin* pe voi ! Apoi merse direct spre spînzurătoare şi-i spuse călăului să se grăbească şi să nu-i facă pe domni să aştepte.

— Era multă tărie de caracter în acel om, spuse MacShaughnassy.

— Da, adăugă Jephson şi, de asemenea, multă inteligenţă.

MacShaughnassy suflă o gură de fum peste un păianjen care era gata să omoare o muscă. Aceasta făcu păianjenul să cadă în rîu, de unde o rîndunică supradotată pentru vînătoare l-a salvat repede.

— Mi-ai amintit, spuse el, de o scenă la care am asistat odată în biroul ziarului "The Daily" *), vreau să zic în biroul unui anumit ziar cotidian. Era în sezonul mort şi exista multă apatie. Într-o seară, pe cînd doi sau trei din noi mergem ca somnambulii

*) „Cotidianul" — titlu inventat.

pe scări, rugîndu-ne în secret să izbucnească un război sau foametea, Todhunter, reporterul de la rubrica „viața orașului", a trecut în goană pe lîngă noi cu un chiot și năvăli în camera subdirectorului. Noi l-am urmat. Își flutura carnetul deasupra capului și, vociferînd în maniera franțuzească, ceru stilouri, cerneală și hîrtie.

— Ce s-a întîmplat, strigă subdirectorul, molipsindu-se de entuziasmul său. E din nou epidemie de gripă ?

— Ceva mai grozav decît asta ! strigă Todhunter. S-a scufundat un vapor cu excursioniști. O sută și douăzeci și cinci de vieți pierdute : patru coloane bune cu scene sfîșietoare !

— Pe legea mea, spuse subdirectorul, nu putea să se fi întîmplat la un moment mai potrivit — și apoi s-a așezat și a scris pe nerăsuflate un articol de fond, în care exprima durerea și regretul pe care le simțea ziarul, trebuind să anunțe dezacordul și atrăgînd atenția asupra prezentării excepțional de simțite asigurate prin energia și talentul „reporterului nostru special".

— Este o lege a naturii, spuse Jephson : nu sîntem primul grup de tineri filozofi care am fost izbiți de faptul că nenorocirea unui om este șansa altuia.

— Iar ocazional al unei alte femei, am observat.

Mă gîndeam la un incident pe care mi l-a spus o soră. Dacă o soră de caritate cinstită nu știe mai mult despre natura umană, dacă nu vede mai clar în sufletul bărbaților și al femeilor decît toți romancierii din mica lume a cărților puși la un loc — aceasta se poate întîmpla doar pentru că este oarbă și surdă din punct de vedere fizic. Întreaga lume e o scenă, iar toți bărbații și femeile sînt simpli ac-

tori ; atîta timp cît sîntem sănătoși, ne jucăm rolurile cu curaj pînă la capăt, jucîndu-ne, în ansamblu, artistic și cu zel, uneori chiar pînă acolo că ne imaginăm că sîntem noi înșine oamenii care pretindem că sîntem. Dar o dată cu boala vine și uitarea rolului nostru și o anumită neglijență legată de impresia pe care o producem asupra audienței. Sîntem prea slabi pentru a pune vopsea și pudră pe fețele noastre, gătelile scenei zac nebăgate în seamă lîngă noi. Gusturile eroice și sentimentele virtuoase ne obosesc. În camera liniștită, întunecată, unde reflectoarele marii scene nu strălucesc asupra noastră, unde urechile nu se mai ciulesc pentru a prinde aplauzele sau fluierăturile orașului, sîntem pentru o clipă noi înșine.

Această soră era o femeie liniștită, micuță și modestă, cu o pereche de ochi enormi, blajini și visători, care aveau o putere curioasă de a absorbi tot ce trecea prin fața lor, fără a părea că se uită la ceva. Privind atît de multă viață dezgolită, a dobîndit o expresie ușor cinică, dar în spatele ei era multă bunătate.

În timpul serilor din timpul convalescenței mele, obișnuia să-mi vorbească despre experiența ei ca soră. Uneori m-am gîndit că voi scrie povestirile pe care mi le-a spus, dar vor face o lectură tristă. Majoritatea lor, mi-e teamă, ar arăta doar latura întortocheată, neplăcută a naturii umane și Dumnezeu știe că nu este nevoie să ne-o arătăm unul altuia, deși sînt atît de mulți în zilele noastre care par a crede că este singurul lucru care merită a fi făcut. Cîteva povestiri erau suave, dar cred că acestea erau și cele mai triste ; vreo două cred că erau bune și pentru rîs, dar nu ar fi fost un rîs de care să te bucuri.

— Nu intru niciodată pe ușa unei case în care am fost chemată, mi-a spus ea într-o seară, fără să mă întreb, în timp ce-i păşesc pragul, cum va fi această poveste. În camera unui bolnav mă simt întotdeauna ca şi cum aş fi în spatele unor scene din viaţă. Oamenii vin şi pleacă în preajma ta, tu îi asculţi şi rîzi, dar cînd priveşti în ochii pacientului ştii că totul e ca într-o piesă de teatru.

Întîmplarea de care mi-a amintit Jephson, mi-a fost povestită de către ea într-o după-amiază, în timp ce stăteam sprijinit lîngă foc, încercînd să beau un pahar de vin de Porto şi mă simţeam cam deprimat atunci cînd am descoperit că nu-mi place.

— Unul din primele mele cazuri, spuse ea, a fost o operaţie chirurgicală. Eram foarte tînără pe atunci şi am făcut o greşeală mai mult decît jenantă. Nu vreau să spun „o greşeală profesională" ; era totuşi o greşeală care, dacă aş fi avut mai multă minte, nu ar fi trebuit să o fac.

Pacientul meu era un domn chipeş, care vorbea frumos. Soţia era o femeie drăguţă, micuţă şi negricioasă, dar nu mi-a plăcut de la început. Era una din acele femei, de o decenţă perfectă şi rece, care întotdeauna îmi sugerau ideea că s-au născut într-o biserică şi că nu au depăşit niciodată frigul ei. Totuşi, părea să-l iubească foarte mult, la fel şi el pe ea. Îşi vorbeau foarte drăguţ — prea drăguţ pentru a fi adevărat, aş fi spus, dacă aş fi ştiut atunci atîtea cîte ştiu acum.

Operaţia a fost grea şi periculoasă. Cînd am intrat de serviciu seara, l-am găsit, cum mă aşteptam, delirînd. L-am ţinut cît mai liniştit posibil, dar pe la ora nouă, cînd starea i s-a înrăutăţit în ciuda tuturor eforturilor, am început să mă neliniştesc. M-am aplecat cît mai aproape de el şi am ascultat ce de-

lira. Am auzit mereu numele „Louise". De ce n-ar veni Louise la el ? Era atît de inuman din partea ei ! Săpaseră o groapă mare și îl împingeau în ea — o ! de ce nu venea să-l salveze ? Ar fi salvat dacă ea ar veni și l-ar lua doar de mînă.

Strigătele lui deveniră atît de jalnice, încît nu le-am mai putut suporta. Soția sa plecase să asiste la rugăciune, dar biserica era doar pe strada alăturată. Din fericire, sora de zi nu plecase încă : am chemat-o să-l urmărească pentru o clipă și, punîndu-mi pălăria, am dat o fugă pînă acolo. Am spus ce mă aducea acolo paraclisierului, iar el m-a dus la ea. Am deschis ușa stranei și, aplecîndu-mă, i-am șoptit.

— Vă rog veniți imediat. Soțul dumneavoastră delirează prea tare ca să mai pot face ceva și dumneavoastră l-ați putea calma.

Ea mi-a șoptit, fără a-și ridica capul :

— Voi veni îndată. Slujba nu va mai dura mult.

Răspunsul ei m-a surprins și m-a enervat.

— Veți acționa mult mai creștinește venind acasă cu mine, am spus cu asprime, decît rămînînd aici. El vă cheamă mereu și nu pot să-l adorm.

Și-a ridicat capul de pe mîini.

— Mă cheamă ? întrebă ea, cu un ton ușor neîncrezător.

— Da, am răspuns, a fost singurul său strigăt din ultima oră : unde este Louise, de ce nu vine Louise ?

Fața ei era în umbră, dar cînd s-a întors și lumina slabă de la una din duzele de gaz ce cădea în jos i s-a așternut pe față, am avut impresia că am văzut un zîmbet pe ea și mi-a displăcut mai mult ca oricînd.

— Mă voi întoarce cu tine, a spus ea, ridicîndu-se și punîndu-și deoparte cărțile. Am părăsit biserica împreună.

Mi-a pus multe întrebări pe drum.

— Cunosc pacienții, cînd sînt în stare de delir, oamenii din preajma lor ? Își aminteau ei de faptele reale, sau conversația lor este o vorbărie fără șir ? Ar putea fi gîndurile lor ghidate în vreo direcție ?

În clipa în care am intrat pe ușă, ea și-a aruncat mantaua și pălăria și a urcat scările repede și fără zgomot.

S-a îndreptat spre pat și a rămas în picioare privind în jos spre el, dar el era cu totul inconștient de prezența ei acolo și a continuat să bolborosească. I-am sugerat să-i vorbească, dar ea a spus că era sigură că ar fi inutil și trăgîndu-și un scaun înapoi în umbră s-a așezat lîngă el.

Văzînd că nu-i e de nici un folos, am încercat să o conving să meargă la culcare, dar ea a spus că ar prefera să stea, iar eu, fiind doar cu puțin mai mult decît o copilă pe atunci și fără prea multă autoritate, am lăsat-o. Toată noaptea el s-a zvîrcolit și a aiurat, singurul nume de pe buzele sale fiind mereu Louise... Louise... și toată noaptea femeia aceea a stat acolo în umbră, nemișcîndu-se, fără a vorbi, cu un zîmbet crispat pe buze, care mă făcea să doresc să o iau de umeri și să o scutur.

Odată și-a imaginat că era în zilele cînd îi făcea curte și se ruga :

— Spune-mi că mă iubești, Louise. Știu că mă iubești. Pot să o citesc în ochii tăi. Ce rost are să ne prefacem ? Ne cunoaștem bine unul pe altul. Cuprinde-mă cu brațele tale albe. Lasă-mă să-ți simt răsuflarea pe gît. Ah ! Știam asta, draga mea, dragostea mea.

Întreaga casă era scufundată într-o liniște de moarte și puteam auzi fiecare cuvînt al aiurelilor sale chinuite. Aproape că simțeam că nu am nici un

drept să fiu acolo, să le ascult, dar datoria mă ținea. Mai tîrziu și-a imaginat că plănuiește o vacanță cu ea, cel puțin așa am conchis eu.

— Voi pleca luni seara, spuse el, iar tu poți să te întîlnești cu mine miercuri la Dublin, la Hotelul Jackson și ne vom continua atunci drumul.

Vocea sa slăbi puțin, iar soția sa și-a tras mai în față scaunul și și-a aplecat capul mai aproape de buzele lui.

— Nu, nu, continuă el, după o pauză, nu este nici un pericol. Este un locușor singuratic, chiar în inima munților Galway. Este numită „Casa de la jumătatea drumului lui O'Mullen"... la cinci mile de Ballynahinch. Nu vom întîlni țipenie de om acolo. Vom avea trei săptămîni de paradis numai ale noastre, zeița mea, Doamna Maddose din Boston. Nu uita numele.

El rîse în delirul său, iar femeia ce stătea lîngă el rîse de asemenea și atunci m-a străfulgerat adevărul. Am alergat spre ea și am prins-o de braț.

— Numele dumneavoastră nu e Louise, am spus uitîndu-mă țintă la ea. Era un amestec impertinent, dar mă simțeam emoționată și am acționat sub impuls.

— Nu, a răspuns ea foarte liniștită, dar e numele unei foarte dragi colege de școală. Am găsit în noaptea asta cheia înțelegerii pe care o așteptam de doi ani. Noapte bună, soră. Mulțumesc că m-ai adus.

Ea se ridică și ieși, iar eu i-am ascultat pașii coborînd pe scări, apoi am ridicat jaluzelele, lăsînd zorile să pătrundă înăuntru.

— Nu am spus niciodată această întîmplare nimănui pînă în seara aceasta, conchise sora, în timp ce îmi lua din mînă paharul gol de vin de Porto și atița focul. O soră nu va obține multe angaja-

mente dacă are reputația că face gafe de felul acesta.

O altă poveste pe care mi-a spus-o arăta viața de familie mai atrăgătoare, dar atunci, după cum adăugă ea, cu o clipire cinică care strălucea așa de ciudat din ochii ei blînzi și sfioși, acest cuplu se căsătorise doar foarte recent, de fapt tocmai se întorsese din luna de miere.

Călătoriseră în Europa și amîndoi contactaseră febră tifoidă, care s-a manifestat imediat la întoarcerea lor acasă.

— Am fost chemată la ei chiar în ziua sosirii lor, spuse ea ; soțul a fost primul care a căzut la pat, iar soția a căzut și ea douăspreze ore după aceea. I-am plasat în camere alăturate și, cît mai des posibil, lăsam ușa deschisă larg, astfel încît să poată să-și vorbească.

Bieții de ei ! Erau doar cu puțin mai mult decît un băiețel și o fetiță și se îngrijorau mai mult unul de soarta celuilalt decît se gîndeau la ei înșiși. Singurul necaz al soției era că nu va putea să facă nimic pentru „bietul Jack".

— O, soră, vei fi bună cu el, nu-i așa ? obișnuia ea să spună cu ochii ei de copil plini de lacrimi, și în clipa în care mergeam la el, auzeam :

— O, nu-ți fă griji cu mine, soră, sînt bine. Ai grijă doar de soția mea, vrei ?

Am avut o perioadă grea, căci, cu ajutorul surorei ei, îi îngrijeam pe amîndoi. Era o treabă destul de neprofesională, dar îmi dădeam seama că nu mergeau deloc bine și l-am asigurat pe doctor că pot să mă descurc. Pentru mine merita să fac acest lucru dublu pentru simplul motiv că respiram atmosfera altruismului, care făcea mai plăcute cele două camere de suferință.

Bolnavul nu este suferindul răbdător pe care și-l imaginează oamenii. De regulă trăim într-o lume irascibilă, veșnic nemulțumită, autocompătimitoare și în ea devenim duri. Îngrijindu-i pe acești tineri, am dobîndit o inimă nouă.

Bărbatul a scăpat și a început să se restabilească în mod sigur, dar soția era o fetiță mică și slabă, iar forța ei — atît cît o avea — scădea pe zi ce trecea. Pe măsură ce el se înzdrăvenea, striga tot mai vesel spre ea prin ușa deschisă și o întreba cum se simte și ea se silea să-i dea răspunsuri amuzante. Fusese o greșeală să-i punem în camere alăturate și mă mustram că făcusem astfel, dar era prea tîrziu ca să-i schimbăm acum. Tot ce puteam face era să o rugăm să nu se epuizeze și să ne lase pe noi, cînd striga, să-i spunem că doarme. Dar gîndul de a nu-i răspunde sau de a nu-l striga o făcea așa de nenorocită, încît părea mai bine să o lăsăm să facă cum vrea.

Singura ei neliniște era ca el să nu știe cît de slabă era.

— L-ar îngrijora atîta, obișnuia ea să spună, e un om care nu-și găsește liniștea în privința mea. Iar eu mă *înzdrăvenesc* încet, nu-i așa, soră?

Într-o dimineață el i-a vorbit, ca de obicei, întrebînd-o cum se simte, iar ea i-a răspuns, deși a trebuit să aștepte cîteva secunde pentru a-și aduna puterile ca să o facă. El păru că descoperă efortul, căci a strigat din nou neliniștit.

— Ești sigură că te simți bine, dragă?

— Da, replică ea, îmi merge grozav. De ce?

— Am crezut că vocea îți sună cam slabă, dragă, răspunse el. Nu mai vorbi dacă te obosește.

Atunci pentru prima dată ea a început să se în-

grijoreze pentru ea — nu de dragul ei, ci datorită lui.

— Crezi că-mi pierd forțele, soră ? mă întrebă, fixîndu-și ochii pe mine cu o privire înspăimîntată.

— Doar pentru că vorbiți prea tare, am răspuns puțin cam aspru. Va trebui să țin ușa aceea închisă.

— O, nu-i spune lui — acesta era singurul ei gînd — nu-l lăsa să știe asta. Spune-i că sînt puternică, vrei soră ? Dacă va crede că nu merg bine, gîndul îl va ucide.

Am fost bucuroasă cînd a venit sora ei și eu am putut ieși din cameră, căci nu ești prea bună ca soră cînd te simți așa cum simțeam eu atunci, ca și cînd ai fi înghițit o lingură și ți s-a înfipt în gît.

Mai tîrziu, cînd m-am dus la el, m-a tras lîngă patul său și m-a rugat în șoaptă să-i spun drept cum se simte ea. Dacă ajungi să spui o minciună, trebuie să spui una ca lumea, așa că i-am spus că ea se simțea într-adevăr minunat și era doar puțin epuizată după boală, ceea ce era firesc și că mă așteptam să o pun pe picioare înaintea lui.

Bietul băiat ! Minciuna aceea i-a făcut mai mult bine decît o săptămînă de doftoriceală și de îngrijire, iar în dimineața următoare el a strigat-o mai vesel decît oricînd și s-a oferit să parieze pe o pălărie bărbătească nouă contra unei noi pălării de damă că el se va lua la întrecere cu ea și se va pune primul pe picioare.

Ea a rîs foarte veselă. Eram în camera lui atunci.

— Bine, a spus ea, vei pierde. Eu mă voi face bine prima și voi veni să te vizitez.

Rîsul ei era așa de vesel, iar vocea ei a sunat cu atît mai puternică, încît chiar am început să mă gîndesc că ea începuse să se simtă mai bine, așa

că atunci cînd intrînd la ea i-am găsit perna udă de lacrimi, nu am putut înțelege.

— Ei, ce s-a întîmplat? Eraţi atît de veselă cu o clipă în urmă, i-am spus.

— O, bietul Jack! Gemu ea, în timp ce degetele ei micuțe și slăbite se deschideau și se închideau pe cuvertură. Bietul Jack, îi va frînge inima.

Nu avea rost să-i spun nimic. Vine clipa cînd ceva îi spune pacientului tău tot ce se poate ști despre acel caz, iar doctorul și sora își pot păstra asigurările lor pline de speranță pentru acel loc unde vor fi de mai mare folos. Singurul lucru care i-ar fi adus alinare atunci ar fi fost să o convingă că el o va uita curînd și va fi fericit și fără ea. Atunci m-am gîndit la asta și am încercat să-i spun cam așa ceva, dar nu am reușit, iar ea nu m-ar fi crezut chiar dacă aș fi făcut-o.

Așa că tot ce am putut face a fost să mă întorc în cealaltă cameră și să-i spun că voiam ca ea să doarmă și că el nu trebuia să-i vorbească pînă ce nu-i voi spune.

Ea zăcu foarte liniștită toată ziua. Doctorul veni la ora lui obișnuită și se uită la ea. O bătu ușurel pe mînă și se uită doar la mîncarea neatinsă de lîngă ea.

— Da, spuse el liniștit. Ar fi mai bine să nu-i spun nimic, soră. Și eu am înțeles.

Spre seară și-a deschis ochii și i-a făcut semn surorii ei care stătea în picioare lîngă pat, să se aplece.

— Jeannie, șopti ea, crezi că este rău să înșeli pe cineva, cînd este spre binele său?

— Nu știu, spuse fata cu o voce uscată; nu cred. De ce întrebi?

— Jeannie, vocea ta a fost întotdeauna foarte asemănătoare cu a mea. Îți amintești, acasă ne confundau adesea. Jeannie, răspunde pentru mine... numai pînă ce... pînă ce el va fi puțin mai bine. Promite-mi.

Se iubeau una pe alta mai mult decît este obișnuit între surori. Jeannie nu a putut răspunde, dar și-a strîns sora și mai mult în brațe, iar cealaltă fu satisfăcută.

Apoi, adunîndu-și toată mica rezervă de viață printr-un efort final, copila se ridică în brațele sorei ei.

— Noapte bună, Jack, spuse ea tare și destul de clar pentru a fi auzită prin ușa închisă.

— Noapte bună, micuța mea soție, îi răspunse el vesel. Ești bine!

— Da, dragă. Noapte bună.

Corpul ei micuț căzut apoi pe pat, iar următorul lucru pe care mi-a amintesc este că am înșfăcat o pernă și am ținut-o bine apăsată pe fața lui Jeannie, de teamă ca sunetul suspinelor ei să nu pătrundă în camera alăturată, iar după aceea amîndouă am ieșit, cumva, pe cealaltă ușă și am fugit pe scări în jos și ne-am agățat una de alta în bucătăria din spate.

Cum noi două femei am reușit să continuăm înșelătoria, așa cum am făcut-o timp de trei zile, eu însămi nu voi ști niciodată. Jeannie stătea în camera unde sora ei moartă zăcea conturată sub cearceaful alb de la cap la picioarele înțepenite, iar eu am stat lîngă bărbatul viu, spunîndu-i minciuni și prefăcîndu-mă pînă ce am găsit o satisfacție în ele și a trebuit să mă feresc de pericolul de a le supralicita.

El se mira de ceea ce considera „noua mea dispoziție veselă", iar eu i-am spus că ea se datora plăcerii că soția sa era în afară de pericol; apoi am continuat pentru pura forță de hipnoză a situației și i-am spus că în urmă cu o săptămînă, cînd l-am lăsat să creadă că soția sa se înzdrăvenea, l-am înșelat, că, de fapt, ea era la acea dată în mare pericol și că eram adeseori alarmată în ceea ce o privea, dar că acum pericolul a trecut și ea era în siguranță. Am căzut la picioarele patului și am izbucnit într-o criză de rîs, de a trebuit să mă apuc de pat pentru a nu mă rostogoli la podea.

El tresărise în pat, cu o față albă, răvășită, cînd Jeannie îi răspunsese pentru prima dată din cealaltă cameră, deși vocile surorilor fuseseră atît de supranatural de asemănătoare încît eu nu fusesem niciodată în stare să disting una de alta. I-am spus că ușoara schimbare era rezultatul febrei, că propria sa voce era de asemenea schimbată puțin și asta era întotdeauna situația cu o persoană care se restabilea după o lungă boală. Pentru a-i îndepărta gîndurile de la orice indiciu real, i-am spus că Jeannie se simțea epuizată datorită munci îndelungate și că, ne mai fiind nevoie de ea, o expediasem la țară pentru a se odihni puțin. În acea după-amiază am născocit o scrisoare către el. Eu urmăream tot timpul ochii lui Jeannie cu un prosop în mînă în timp ce o scria, avînd grijă să nu cadă pe ea nici o lacrimă. În noaptea aceea ea a călătorit douăzeci de mile pe linia ferată Great Western pentru a o pune la poștă și s-a întors cu următorul tren.

Nici o suspiciune asupra adevărului nu i-a trecut prin minte, iar doctorul ne-a ajutat în minciuna noastră; totuși pulsul său, care zi de zi devenise

mai puternic, acum bătea tot mai slab cu fiecare oră. În acea parte a țării unde m-am născut și am crescut, oamenii spun că oriunde s-ar afla morții, fie că e vară sau iarnă, aerul devine tot mai rece și că nici un foc, chiar dacă pui bușteni pînă la jumătatea înălțimii hornului, nu-l va încălzi vreodată. În general, cîteva luni de pregătire într-un spital te vindecă de toate ideile imaginare despre moarte, dar de această idee n-am putut niciodată să scap. Termometrul poate să-mi arate șaizeci de grade* și eu pot încerca să cred că temperatura este șaizeci de grade, dar dacă mortul e lîngă mine simt frigul pînă în măduva oaselor. Puteam *vedea* răceala din camera moartei tîrîndu-se pe sub ușă, strecurîndu-se în preajma patului său și întinzîndu-i mîna pentru a-i atinge inima.

Jeannie și cu mine ne-am îndoit eforturile căci ne părea că Moartea aștepta alături pe culoar, urmărindu-ne cu ochii pe gaura cheii și pîndind ca una din noi să facă o greșeală și să lase adevărul să scape. Acum îl părăseam doar foarte rar, doar pentru a merge în cealaltă cameră ca să scormonesc un foc imaginar și să spun cîteva cuvinte în gluma unei femei imaginare de pe patul unde zăcea cea moartă, iar Jeannie stătea aproape de moartă și transmitea mesaje vesele sau răspunsuri de încurajare la întrebările sale neliniștite.

Uneori, știind că dacă am rămîne pentru încă o clipă în camerele acelea am țipa, ne strecuram ușor afară și fugeam pe scări și, închizîndu-ne într-o

---

* Pe scara termometrului Fahrenheit, apa îngheață la gradația 32 și fierbe la gradația 212, cu un interval de 180 de grade între cele două puncte. Acest sistem s-a răspîndit în toate țările anglo-saxone, unde este întrebuințat și astăzi. Temperatura de 60°F ar corespunde la 15,5°C.

pivniță sub curte, pentru a nu fi auzite, rîdeam isteric pînă ce mergeam clătinîndu-ne pe lîngă pereții murdari. Cred că amîndouă ne scrîntiserăm puțin.

Într-o zi — era a treia în acea viață de coșmar am aflat mai tîrziu a cîtea era, căci tot ce aș fi putut spune atunci ar fi fost că era a trei suta, căci Timpul părea să fi fugit din acea casă ca dintr-un vis, așa că toate lucrurile erau amestecate — am făcut o greșeală care a dus spre sfîrșit treaba chiar atunci.

Mersesem în cealaltă cameră. Jeannie își părăsise postul pentru o clipă, iar locul era gol.

Nu mă gîndeam ce făceam. Nu închisesem ochii, după cîte îmi pot aminti, de cînd murise soția, iar creerul și simțurile mele își pierdeau controlul unul asupra altuia. Mi-am făcut jocul meu obișnuit de a vorbi cu voce tare către cea de sub ccarceaful alb și băteam cu zgomot puternic pernele și zăngăneam sticlele pe masă.

Cînd m-am întors, el m-a întrebat cum se simțea ea, iar eu am răsuns, jumătate în vis :

— O, drăguțule, încearcă să citească puțin.

El s-a ridicat puțin în cot și a strigat-o, iar ca răspuns veni doar tăcerea — nu tăcerea care *este* tăcere, ci tăcerea care este ca o voce. Nu știu dacă înțelegeți ce vreau să spun cu asta. Dacă ați fi trăit printre morți atît de mult ca mine, ați ști.

M-am repezit spre ușă și m-am prefăcut că mă uit înăuntru.

— A adormit, am șoptit, închizînd ușa, iar el nu a spus nimic, dar ochii săi s-au uitat ciudat la mine.

În acea noapte, Jeannie și cu mine am rămas pe hol vorbind. El adormise devreme, iar eu am închiat ușa între cele două camere și am pus cheia în buzunar ; m-am furișat jos să-i spun ce se întîmplase și să mă consult cu ea.

— Ce putem face! Doamne, Dumnezeule, ce putem face! era tot ce putea spune Jeannie. Ne gîndisem că într-o zi sau două el se va înzdrăveni și i-am putea spune adevărul. Dar în loc de aceasta, el slăbise atît de mult încît să-i provocăm suspiciunile mutîndu-l pe el sau pe ea ar fi însemnat să-l omorîm.

Singura servitoare plecase, iar casa era foarte liniștită; atît de liniștită că puteam auzi ticăitul ceasului lui Jeannie din rochia ei. Dintr-o dată, tăcerea fu spartă de un sunet. Nu era un strigăt. Nu venea dintr-o voce omenească. Am auzit vocea durerii omenești pînă ce am ajuns să-i știu fiecare inflexiune și am devenit nepăsătoare față de ea; dar m-am rugat la Dumnezeu în genunchi să nu mai aud niciodată acel sunet din nou, căci era suspinul unui suflet. Hohotea prin casa liniștită, iar apoi a tăcut și nici una din noi nu s-a clintit.

În cele din urmă, cînd sîngele a început din nou să ne curgă prin vine, am urcat scările împreună. El se tîrîse din camera lui în a ei de-a lungul coridorului. Nu avusese destulă putere să tragă la o parte cearceaful, deși încercase. Zăcea de-a curmezișul patului cu o mînă ținînd-o pe a ei.

Sora a rămas o vreme fără să vorbească, un lucru destul de neobișnuit la ea.

— Ar trebui să-ți scrii experiențele, am spus.

— A, spuse ea, uitîndu-se fix în timp ce privea focul, dacă ați fi văzut în lume atît de multă durere cum am văzut eu, nu ați vrea să scrieți o carte tristă. Cred, adăugă ea, după o lungă pauză, ținînd încă vătraiul în mînă, că doar oamenii care nu au cunoscut niciodată suferința pot să citească despre ea. Dacă aș putea scrie o carte, aș scrie o carte, veselă... o carte care ar face oamenii să rîdă.

CAPITOLUL IX

Discuția s-a iscat astfel. Propusesem o căsătorie între eroul nostru negativ și fiica unui farmacist local, o fată de o noblețe rară și curată la cuget, unica dar merituoasa prietenă a eroinei.

Brown refuză să-și dea consimțământul pe motivul improbabilității unei astfel de uniuni.

— Ce naiba l-ar face să se căsătorească cu ea? întrebă el.

— Dragostea! am replicat eu. Dragostea, care arde la fel de puternic în pieptul celui mai meschin ticălos ca și în inima mîndră a tînărului bun.

— Încerci să fii amuzant și distractiv, răspunse Brown cu severitate, sau să presupunem că discuți problema cu seriozitate? Ce atracții ar putea avea o astfel de fată pentru un om ca Reuben Neil?

— Toate genurile de atracții, am replicat eu. Ea este exact contrastul său moral. Este frumoasă și dacă nu e destul de frumoasă, putem să o retușăm un pic și, cînd moare tatăl ei, îi va rămîne magazinul.

— În plus, am adăugat, ar face povestea să pară mai naturală dacă toți s-ar întreba ce naiba i-ar fi putut face să se căsătorească unul cu altul.

Brown nu și-a mai irosit alte cuvinte cu mine, ci s-a întors spre MacShaughnassy.

— Ți-l poți imagina pe prietenul nostru Reuben cuprins de o dorință arzătoare să se căsătorească cu Mary Holme? întrebă el cu un zîmbet.

— Desigur că pot, a spus MacShaughnassy. Îmi pot imagina orice și crede orice despre oricine. Doar în romane oamenii acționează rezonabil și în conformitate cu ceea ce se așteaptă de la ei. Am cunoscut un bătrîn căpitan de vapor care obișnuia să citească „Jurnalul tinerelor doamne" în pat și să plîngă pe el. Am cunoscut un agent de pariuri care purta întotdeauna la el în buzunar poeziile lui Browning *, pentru a le studia în tren. Am cunoscut un doctor din Harley Street care a făcutt la 48 de ani o pasiune bruscă și copleșitoare pentru optul zburător și își petrecea fiecare oră pe care o putea smulge practicii medicale la un bîlci sau la altul, unde zbura de trei peni, tură după tură. Am cunoscut un critic literar care oferea portocale (și nu din cele otrăvite) copiilor. Un om nu este un singur personaj, ci o duzină de personaje, unul din ele devenind proeminent, celelalte unsprezece rămînînd mai mult sau mai puțin dezvoltate. Am cunoscut odată un om ale cărui două personaje erau de valoare egală, fapt care a dus la consecințe specifice.

L-am rugat să ne relateze cazul și el a făcut-o.

— Era un absolvent al colegiului Balliol **, a spus MacShaugnassy, iar numele său de botez era Joseph. Atunci cînd l-am cunoscut era membru al clubului „Devonshire" și cred că era cea mai

---

* Robert Browning (1812—1889), unul din cei mai importanți poeți britanici al secolului al XIX-lea.

** Colegiul „Balliol" din Oxford.

extraordinară persoană pe care am întîlnit-o eu vreodată. Își bătea joc de "Saturday Review" *, spunînd că e revista preferată a clubului literar suburban și de „Atheneum" **, ca de organul comercial al scriitorului fără succes. Thackeray ***, considera el, era pe drept îndreptățit la poziția sa de autor preferat al funcționarului cultivat, iar pe Carlyle **** îl considera ca exponent al artizanului serios. Nu citea niciodată autori în viață, dar asta nu-l împiedica să-i critice cu dispreț. Singurii reprezentanți ai secolului nouăsprezece pe care i-a lăudat vreodată erau cîțiva romancieri francezi obscuri, despre care, cu excepția lui, nu auzise nimeni. Avea propria lui părere despre Dumnezeu și avea rezerve asupra Paradisului pentru contingentul puternic de rezidenți din Clapham *****, aflat acolo. Umorul îl făcea trist, iar prezența sentimentului îl îmbolnăvea. Arta îl irita, iar știința

---

* Săptămînal britanic care s-a impus interesului public în 1855. Printre colaboratorii lui au fost G. B. Shaw, Thomas Hardy, J. R. Green, Sir H. Maine.

** "The Atheneum" a fost fondat în 1828 de James Silk Buckingham. Sub conducerea lui Charles Wentworth Dilke devine una din cele mai importante reviste literar-artistice ale secolului al XIX-lea din Anglia și din lume. Și-a asigurat colaborarea unor scriitori de mare prestigiu.

*** William Makepeace Thackeray (1811—1863) romancier și poet, editor, personalitate de primă mînă a literaturii engleze.

**** Thomas Carlyle (1795—1881) critic literar și istoric, se impune și ca un prozator de mare rafinament.

***** Cartier din sud-estul Londrei.

îl plictisea. Își disprețuia propria familie și îi displăceau toți ceilalți. Căsca pentru a face exercițiu fizic, iar conversația sa era în principal limitată la o ridicare din umeri ocazională.

Nimeni nu-l simpatiza, dar toți îl respectau. Îi erai recunoscător pentru bunăvoința sa de a trăi.

Într-o vară pescuiam la Norfolk Broads *, și într-o zi de sărbătoare bancară **, gîndindu-mă că mi-ar place să-l văd pe artistul de music hall Harry Londonezul, aflat în plină glorie, am plecat urmărit de aceste gînduri la Yarmouth ***. Plimbîndu-mă pe țărmul mării într-o seară, dintr-o dată m-am trezit în fața a patru exemplare remarcabile ale acestui tip de artist. Se îndemnau unul pe altul în spectacolul lor nebunesc și ciudat, mergînd braț la braț. Cel care era cel mai aproape de drum cînta la un acordeon neobișnuit de răgușit, iar ceilalți trei zbierau refrenul unui cîntec de music-hall, eroina căruia părea să fie o anume „Hemmer“ ****.

---

* Norfolk este a patra regiune ca mărime din Anglia. Așezată pe malul estic al insulei, se mărginește la nord și răsărit cu Marea Nordului, la sud cu regiunea Suffolk, iar la vest cu regiunile Cambridgeshire și Linconshire. Norfolk Broads sînt un sistem de lacuri alimentate de trei rîuri confluente, începînd din secolul al XIX-lea sînt pe cale de dispariție treptată.

** Zilele de sărbătoare bancară sînt lunea Paștelui, prima luni din august și 26 decembrie.

*** Yarmouth este capitala ținutului Norfolk și un principal centru turistic, punctul de atracție principal fiind constituit de lacurile din împrejurimi. Estuarul rîurilor care se varsă în Marea Nordului sînt navigabile și pentru navele de mare tonaj.

**** Pronunție cockney pentru Emma.

S-au întins chiar de-a curmezișul trotuarului, silind toate femeile și copiii pe care-i întîlneau să treacă pe carosabil. Am rămas pe bordură, iar cînd au trecut frecîndu-se de mine, ceva în fața celui cu acordeonul m-a frapat ca fiind familiar.

M-am întors și i-am urmat. În mod evident, se distrau extraordinar de bine. La fiecare fată pe lîngă care treceau strigau :

— Oh, micuță tartă cu dulceață ! și fiecărei doamne în vîrstă i se adresau cu „Mămică". Cel mai zgomotos și cel mai vulgar dintre cei patru era cel cu acordeonul!

I-am urmat pe dig și apoi, depășindu-i în grabă, i-am așteptat sub o lampă cu gaz. Cînd bărbatul cu acordeonul veni la lumină și l-am văzut clar, am tresărit. După față aș fi putut jura că era Joseph, dar toate celelalte elemente legate de el făceau această presupunere imposibilă. Lăsînd la o parte timpul și locul și făcînd abstracție de comportare, tovarășii săi și instrumentul la care cînta, ceea ce rămînea era suficient pentru a face această sugestie absurdă. Joseph era întodeauna proaspăt bărberit ; acest tînăr avea o mustață murdară și un început de favoriți roșii. Era îmbrăcat în cel mai strigător costum în carouri pe care l-am văzut vreodată în afara scenei. Purta ghete de lac cu butoni din perle și o cravată care mai demult ar fi provocat căderea fulgerului din aer. Avea pe cap o pălărie joasă de tip gambetă, și între buze o țigară de foi mare, rău mirositoare.

Oricîte îndoieli aș fi avut, totuși fața era a lui Joseph și, mînat de curiozitate, nu m-am putut stăpîni și m-am ținut în preajma lui, urmărindu-l.

Odată l-am pierdut pentru o clipă, dar nu era mare pericol de a pierde din vedere acel costum un

timp îndelungat și după o scurtă căutare am dat peste el din nou. Stătea la capătul digului, într-un loc mai puțin aglomerat, cu brațul în jurul taliei unei fete. M-am strecurat mai aproape. Era o fată veselă, cu fața roșie, destul de arătoasă, dar comună pînă în cel mai înalt grad. Pălăria îi zăcea alături de ea, iar capul se odihnea pe umărul lui. Părea să-l iubească, dar el era în mod evident plictisit.

— Nu mă placi, Joe ? am auzit-o murmurînd.

— Ba, replică el, cam neconvingător, sigur că te plac.

Ea îl lovi cu palma afectuos, dar el nu răspunse și cîteva minute după aceea se ridică mormăind o scuză și o părăsi, iar eu l-am urmărit în timp ce se îndrepta către crîșmă. În ușă a întîlnit pe unul din tovarășii săi.

— Hei, căzu întrebarea, ce-ai făcut cu Liza ?

— O, nu pot s-o sufăr, fu răspunsul ; mă plictisește de moarte. Du-te și te distrează tu cu ea.

Prietenul său dispăru în direcția Lizei, iar Joe intră în cameră, eu ținîndu-mă în urma lui. Acum că el era singur, eram hotărît să-i vorbesc. Cu cît îi studiam mai mult trăsăturile, cu atît găseam mai multă asemănare în ele cu acelea ale fostului meu prieten Joseph.

El se întindea peste bar strigînd să i se dea un gin dublu, cînd l-am bătut pe umăr. Și-a întors capul, iar în clipa în care m-a văzut, fața sa a devenit lividă.

— Domnul Joseph Smythe, presupun, am spus eu cu un zîmbet.

— Cine-i domnul Joseph Smythe ? răspunse el cu glas răgușit. Numele meu e Smith, eu nu-s nici un Smythe. Cine sînteți ? Nu vă cunosc.

În timp ce vorbea, ochii mei zăboviră pe un inel curios de aur de proveniență indiană pe care-l purta în mîna stîngă. Acel inel nu putea fi confundat nici într-un caz ; trecuse prin mîna tuturor membrilor clubului de mai multe ori, ca o curiozitate unică. Ochii săi îmi urmăriră privirea. Izbucni în lacrimi și, împingîndu-mă în fața sa într-un colț liniștit al cîrciumei, s-a așezat în fața mea.

— Nu mă da de gol, bătrîne, spuse pe un ton plîngăreț ; pentru numele lui Dumnezeu. Nu mă trăda la vreunul din tipii de aici că sînt un membru al acelei lumi blestemate făcută din ceară, din Saint James *. N-o să-mi mai vorbească atunci niciodată. Ține-ți în primul rînd fleanca în legătură cu Oxfordul. N-aș vrea să știe că am fost la un colegiu, pentru nimic în lume.

M-am așezat îngrozit. Îl ascultam cum mă ruga Smith să-l țin pe veselul Harry cît mai departe de cunoștințele lui Smythe, persoana superioară. Iată-l pe Smith cuprins de o frică de moarte ca tovarășii săi să nu audă de identitatea sa cu aristocraticul Smythe și să-l îndepărteze. Atitudinea lui m-a lăsat perplex atunci, dar, cînd am ajuns să reflectez mai bine, m-am mirat de mine însumi că m-am așteptat să fie invers.

— Nu pot altfel, continuă el, trebuie să trăiesc două vieți. Jumătate de timp îs un fudul care stă cu nasu-n sus, care merită să i se dea un picior în fund.

---

* Cartierul rezidențial care are la nord Parcul Sf. James, la est clădirile guvernamentale din Whitehall, la sud Victoria Street, iar la vest cartierul Belgravia.

— Cînd, am întrerupt, te-am auzit exprimînd unele păreri extrem de puțin măgulitoare la adresa unor oameni ca „Arry“ *.

— Știu, replică el cu o voce trădînd o emoție puternică ; asta-i partea cea mai neplăcută. Cînd sînt filfizon, mă disprețuiesc pentru că știu că sub moaca aia batjocoritoare rămîn un blestemat de Arry. Cînd sînt Arry, mă urăsc pentru că știu că sînt un filfizon.

— Nu te poți hotărî ce personaj preferi și să te ții de el ? am întrebat.

— Nu, răspunse el, nu pot. Este un lucru ciudat, dar, oricare sînt, la capătul unei luni începe să-mi fie greață de mine, fără nici o îndoială.

— Zău că te înțeleg, am murmurat. Eu m-aș sătura în două săptămîni.

— Acum sînt eu însumi, a continuat el fără să observe remarca mea, cam de zece zile. Într-o dimineață, cam peste trei săptămîni, mă voi trezi în casa mea din Mile End Road ** și mă voi uita prin cameră la toate aceste haine atîrnate peste pat și acest acrodeon (îl strînse cu afecțiune) și voi simți că roșesc. Apoi voi sări din pat și mă voi privi în oglindă. Nemernic mic și scandalagiu, îmi voi spune, îmi cam vine să te strîng de gît. Atunci mă voi bărbieri și-mi voi pune un costum modest din serj bleu și un melon, și îi voi spune proprietăresei

---

* Smith este vorbitor al dialectului cockney, în timp ce Smythe e, firesc, vorbitor al englezei literare. Cînd devine personaj cockney, eroul împrumută toate particularitățile fonetice ale acestui dialect social londonez. Aici este evidențiată tendința acestor vorbitori de a nu-l pronunța pe *h* în poziție inițială atunci cînd e urmat de o vocală, *Harry* devenind *Arry*, în timp ce cuvintele care încep cu o vocală, *h* este adăugat automat.

** Suburbie din nord-estul Londrei.

să-mi păstrezę camerele pînă mă întorc. Apoi mă voi strecura afară din casă, voi lua prima birjă pe care o întîlnesc și mă întorc în Halbany *. Și o lună după ce mă voi reîntoarce în camerele mele din Halbany, îi voi zvîrli pe Voltaire și Parini ** în foc, mă voi speria de bustul bunului și bătrînului Omer ***, o să-mi trag pe mine din nou costumul bleu ca să mă întorc în Mile End Roard.

— Cum îți explici absența în fața ambelor tabere ?

Un zîmbet slab îi trecu peste față.

— N-ai pomenit asta nimănui ? întrebă el neliniștit.

— Nici unui suflet, am răspuns, deși mărturisesc că adesea m-am simțit tentat să o fac.

— O, asta e destul de simplu, replică el. Spun doar menajerei din Halbany că plec din oraș, iar prietenii mei de aici cred că eu călătoresc. Nimeni nu-mi duce prea mult dorul, adăugă el patetic. Nici unul din cele două personaje nu este deosebit de fermecător. M-am săturat să devin cînd unul cînd celălalt. Cînd sînt un Arry sînt prea Arry, iar cînd sînt fanfaron sînt unul din mîna-ntîi. Îmi pare ca și cum aș fi două extreme ale aceluiași om, fără a avea nimic la mijloc. Dacă m-aș putea amesteca puțin, aș fi exact cum trebuie.

Pufni pe nas de vreo două ori și apoi rîse.

---

* Strada Albany se află în nord-vestul Londrei, în apropiere de Regent's Park. Este o zonă rezidențială importantă din centru. Pentru pronunție vedeți nota anterioară.

** Giuseppe Parini (1729—1799) — poet și eseist iluminist italian.

*** Homer

— Ei, spuse el, alungîndu-și tristețea momentană, totul e un joc și care-i scorul atît timp cît ești fericit? Bei o dușcă?

Am refuzat băutura și l-am părăsit, lăsîndu-l să-și exteriorizeze sentimentele la acordeon.

Într-o după-amiază, cam o lună mai tîrziu, servitoarea intră cu o carte de vizită pe care era gravat numele „Domnului Joseph Smythe". Am rugat-o să-l conducă la mine. Intră cu aerul său obișnuit de îngîmfare apatică și s-a așezat cu o atitudine grațioasă pe sofa.

— Ei, ce zici, am spus imediat ce fata a închis ușa în urma ei, te-ai descotorosit de Smith?

— Sper sincer că nu o voi face niciodată, spuse el cu ton alarmat. Nu ai nici o idee cîtă supărare îmi provoacă povestea asta. Nu pot înțelege. Ce afinitate poate exista între mine și acel mic snob dezgustător depășește puterea mea de înțelegere. Te asigur, dragul meu Mac că dacă aș ști că sînt un șacal sau un vampir, asta mi-ar provoca mai puțină repulsie decît gîndul că sînt unul și același om cu acel tip mizerabil din Whitechapel. Cînd mă gîndesc la el, fiecare nerv din corpul meu...

— Nu te mai gîndi la el, l-am întrerupt, dîndu-mi seama de emoția lui puternic stăpînită. Sînt sigur că nu ai venit aici să vorbești despre el. Să-l alungăm din mijlocul nostru.

— Ba, replică el, într-un fel anume lucrurile sînt cam legate de el. Aceasta este singura scuză pentru că-ți impun subiectul. Ești singurul om căruia îi *pot* vorbi despre aceasta — dacă nu te plictisește.

— Nicidecum, am spus. Mă interesează foarte mult. Cum ezita încă, l-am întrebat direct despre ce era vorba.

El părea jenat.

— E cu totul absurd din partea mea, spuse el, în timp ce o foarte slabă nuanță de roz îi trecu peste fața de obicei lipsită de culoare, dar simt că trebuie să vorbesc cuiva despre asta. Adevărul e, dragul meu Mac, că sînt îndrăgostit.

— Grozav ! am strigat eu. Sînt încîntat să aud asta. Mă gîndesc că dragostea ar putea să-l facă om. Cunosc doamna ?

— Sînt înclinat să cred că trebuie să o fi văzut, replică el. Era cu mine pe digul din Yarmouth în acea seară cînd m-ai întîlnit.

— Sper că nu e Liza ! am exclamat.

— Ba ea e, răspunse el, domnișoara Elizabeth Muggins. El zăbovi ca un îndrăgostit asupra numelui.

— Dar, am spus eu, păreai — iartă-mă dar nu s-a putut să nu observ, atît era de evident — păreai cît se poate de neinteresat de ea. Ba chiar am dedus din remarca făcută către un prieten, că tovărășia ei era în mod evident neplăcută.

— Pentru Smith, mă corectă el. Ce cunoscător ar putea fi acel mic ticălos scandalagiu al valorii unei femei ! Repulsia unui astfel de om este o dovadă a meritelor ei.

— Poate mă înșel, am spus, dar mi-a făcut impresia că e un pic cam comună.

— Poate că nu este ceea ce lumea ar numi o lady, recunoscu el, dar, dragul meu Mac, părerea mea despre lume nu este de natură să confere mare valoare opiniilor ei. Sînt bucuros să spun că eu și lumea avem păreri deosebite asupra majorității subiectelor. Ea e frumoasă și bună și este alegerea mea.

— E o fată destul de veselă, am replicat eu, aș spune afectuoasă. Dar ai luat în considerare, Smythe, dacă ea este destul de... cum să spun... atît de intelectuală cît ar fi de dorit?

— Uite, ca să spun adevărul, nu mi-am bătut capul prea mult în legătură cu intelectul ei, replică el cu unul din zîmbetele sale batjocoritoare. Nu e nici o îndoială că volumul de intelect absolut necesar pentru formarea unui cămin britanic îl voi putea furniza chiar eu. Nu doresc nicicum o soție intelectuală. Ești silit de împrejurări să te întîlnești cu oameni plictisitori, dar dacă poți să eviți acest lucru, nu trăiești cu ei... Nu, continuă el, întorcîndu-se la un ton mai natural, cu cît mă gîndesc mai mult la Elisabeth, cu atît mai clar îmi apare că ea este singura femeie din lume care s-ar putea căsători cu mine. Înțeleg că pentru un observator superficial, alegerea mea poate părea extraordinară. Nu pretind că o explic, nici că o înțeleg. Studierea omenirii depășește forțele omului. Numai nebunii o încearcă. Poate mă atrage tocmai contrastul ei față de mine. Poate că natura mea mult prea spirituală simte probabil nevoia legăturii cu natura ei mai brutal pămînteană pentru a se perfecta. Nu știu. Aceste lucruri trebuie să rămînă totdeauna mistere. Singurul lucru pe care-l știu este că o iubesc... că, dacă se poate pune bază pe instinct, ea este tovarășa spre care mă împinge Artemis *.

Era evident că era îndrăgostit, așa că am încetat să mai discut în contradictoriu cu el.

— Ai întreținut cunoștința cu ea și după ce... era să spun „după ce ai încetat să fii Smith", dar,

---

* Artemis în mitologia greacă, Diana în cea romană, zeița vînătorii.

nedorind să-l tulbur menționînd acea persoană, am spus, după ce te-ai întors la Albany ?

— Nu exact, replică el. Am pierdut-o din vedere după ce am plecat din Yarmouth și nu am văzut-o din nou pînă acum cinci zile, cînd am întîlnit-o într-un magazin de pîine bine aerisit. Intrasem să iau un pahar de lapte și o chiflă și *ea* mi le-a adus. Am recunoscut-o imediat. Fața lui s-a luminat cu un zîmbet cît se poate de uman. Acum iau ceaiul acolo în fiecare după-amiază, adăugă el, uitîndu-se spre ceas, la ora patru.

— Nu prea e nevoie să întreb despre părerea *ei* asupra acestui subiect, am spus rîzînd. Sentimentele ei față de tine erau destul de evidente.

— Ei bine, asta-i partea curioasă, replică el, revenind către jena sa anterioară. Se pare că acum nu-i pasă de mine de loc. Mă respinge în mod evident. Spune — ca să mă exprim în propria limbă colorată a dragei mele copile — că nu m-ar lua cu nici un preț. Spune că ar fi ca și cum s-ar căsători cu un mecanism de ceasornic lipsit de cheie. Este mai mult sinceră decît măgulitoare, dar îmi place asta.

— Stai o clipă, am spus. Îmi trece o idee prin minte. Ea știe de identitatea ta cu Smith ?

— Nu, replică el alarmat, nu aș vrea să știe pentru nimic în lume. Chiar ieri a spus că îi amintesc de un tip pe care-l întîlnise la Yarmouth, asta dîndu-i mari emoții.

— Cum arăta cînd ți-a spus asta ? am întrebat.

— Cum arăta ? replică el, neînțelegîndu-mă.

— Care era expresia ei în acel moment ? am spus. Era severă sau tandră ?

— Ei bine, replică el, acum că mă gîndesc la asta, îmi pare că s-a înmuiat puțin chiar în clipa aceea.

— Dragă băiete, am spus, cazul e clar ca lumina zilei. Ea îl iubește pe Smith. Nici o fată care l-a admirat pe Smith nu ar putea fi atrasă de Smythe. Cu eul tău de acum n-o vei cîștiga niciodată. Oricum, peste cîteva săptămîni vei fi din nou Smith. Amînă chestiunea pînă atunci. Cere-o de nevastă ca Smith și ea te va accepta. După căsătorie poți să-l dezvălui pe Smythe cu delicatețea necesară.

— Doamne, exclamă el, ieșind din letargia sa obișnuită, nu m-am gîndit niciodată la asta. Adevărul e că, atunci cînd sînt în toate mințile, Smith și toate problemele lui îmi par ca un vis. Nici o idee legată de el nu mi-ar trece prin minte.

Se ridică și îmi întinde mîna. Sînt foarte bucuros că am venit să te văd, spuse el. Sugestia ta aproape că m-a împăcat cu soarta mea nenorocită. Într-adevăr, acum aștept cu nerăbdare să fiu o lună Smith din nou.

— Sînt atît de mulțumit, am răspuns, strîngîndu-i mîna. Ai grijă să vii să-mi spui cum te descurci. Afacerile de dragoste ale altui om nu sînt de obicei captivante, dar există un element de interes legat de ale tale, care face cazul de-a dreptul excepțional.

Ne-am despărțit și nu l-am mai văzut din nou timp de o lună. Apoi, tîrziu, într-o seară, servitoarea a bătut la ușa mea pentru a-mi spune că un domn Smith ar vrea să mă vadă.

— Smith, Smith, am repetat. Care Smith ? Nu ți-a dat o carte de vizită ?

— Nu, domnule, a răspuns fata. Nu prea pare tipul care ar avea carte de vizită. Nu e un gentle-

man, domnule, dar spune că-l cunoașteți. În mod evident, considera afirmația drept o remarcă răutăcioasă la adresa ei.

Eram gata să-i spun să zică omului că sînt plecat, cînd amintirea celuilalt eu al lui Smythe îmi străfulgeră prin minte și i-am ordonat să-l trimită sus.

A trecut un minut și apoi el a intrat. Purta un costum cu un model și mai țipător ca înainte, dacă așa ceva era posibil. Cred că trebuie să-l fi conceput el însuși. Arăta transpirat și soios. Nu s-a oferit să ne strîngem mîinile, ci s-a așezat cu stîngăcie pe marginea unui scaun mic și privea prin cameră cu uimire, ca și cum n-ar mai fi văzut-o niciodată înainte.

Mi-a transmis cu totul timiditatea sa. Nu-mi trecea prin cap ce să-i spun și am rămas pentru un timp cufundați într-o tăcere dureroasă.

— Ei bine, am spus, în cele din urmă, aruncîndu-mă cu capul înainte asupra problemei, așa cum obișnuiesc oamenii timizi. Ce face Liza?

— O, *ea* este cît se poate de bine, replică el, ținîndu-și ochii fixați pe pălărie.

— Ai făcut-o? am continuat.

— Ce să fac? a întrebat ridicînd privirea.

— Să te căsătorești cu ea.

— Nu, a răspuns el, revenind la contemplarea pălăriei.

— Te-a refuzat, deci? am spus.

— N-am cerut-o, răspunse el.

Nu părea să fie dornic să explice lucrurile de bună voie. A trebuit să transform conversația într-un fel de interogatoriu.

— De ce nu? am întrebat. Crezi că nu-i mai pasă de tine?

Izbucni într-un rîs aspru.

— Nu-i vorba de asta, spuse el. E ca și cum ai avea un ghips poros întins peste tot pe tine, să fiu al naibii dacă nu-i așa. Nu te poți descotorosi de ea. Aș vrea să-i placă de altul. Sînt sătul de ea pînă peste cap.

— Dar acum o lună erai entuziasmat de ea ! am exclamat eu surprins.

— Smythe poate să fi fost, a spus el. Nătăfletul ăla care are capul plin de scrobeală nu face nici doi bani. Oricum, n-o iau cît timp rămîn eu însumi. Sînt un tip prea isteț ca să fac asta. Felul ăsta de fete sînt destul de bune să te distrezi cu ele, dar nu-ți vine să te însori cu vreuna. Nu-ți fac nici un bine. Un bărbat are nevoie de o soție pe care să o poată respecta... de cineva care e cu puțin deasupra lui, care să-l salte cu o treaptă sau două... cineva la care să se poată uita în sus și pe care să o venereze. Soția unui bărbat trebuie să fie pentru el o zeiță... un înger...

— Se părea că întîlniseși acea doamnă, am remarcat întrerupîndu-l.

Se înroși de tot și deveni dintr-o dată extrem de absorbit de modelul covorului. Dar în clipa următoare se uită în sus din nou, iar fața sa părea literalmente transformată.

— O, domnule MacShaughnassy, izbucni el cu un ton de curaj autentic în voce, nu știți cît de bună și de frumoasă este. Nu-s demn nici să-i șoptesc numele în gîndurile mele. Și-i așa de deșteaptă ! Am întîlnit-o la Toynbee Hall * !

---

* Așezare universitară și centru social-cultural din estul Londrei, datînd de la 1884. La început activitatea universitară s-a desfășurat cu sprijinul universităților Oxford și Cambridge.

Avea loc o petrecere pentru filfizoni acolo. V-ar fi plăcut, domnule MacShaughnassy, dacă ați fi putut-o asculta. Își bătea joc în fața tatălui ei de tablouri și de oamenii din preajmă.... Ce inteligență, ce educație, cîtă aroganță ! I-am urmărit pînă afară și i-am deschis ușa trăsurii, iar ea și-a tras fusta deoparte și s-a uitat la mine ca și cum aș fi fost noroiul de pe drum. Aș vrea să fiu, căci atunci, poate, într-o zi i-aș putea săruta picioarele.

Emoția ea era atît de reală încît nu m-am simțit înclinat să rîd de el.

— Ai aflat cine era ? am întrebat.

— Da, răspunse el. L-am auzit pe bătrînul domn spunînd „Acasă“ către servitori și vizitiu și am alergat după trăsură tot drumul pînă în strada Arley *. Domnișoara Trevior, Hedith Trevior **.

— Domnișoara Trevior ! am strigat. O fată înaltă, brunetă, cu părul dezordonat și cu ochi cam slabi ?

— Înaltă și brunetă, replică el, cu un păr care pare că vrea să-i atingă buzele pentru a i le săruta, iar ochii ei sînt albaștri deschis, ca o cravată a studenților din Oxford sau Cambridge. O sută șaptezeci și trei era numărul.

— Exact, am spus eu. Dragul meu Smith, povestea asta devine complicată. Ai întîlnit doamna și ai vorbit cu ea timp de jumătate de oră ca Smythe, nu-ți amintești ?

— Nu, răspunse el, după ce s-a gîndit o clipă. Nu pot spune că îmi amintesc. Niciodată nu-mi pot

---

* Pronunție cockney pentru Harley, strada unde își au cabinetele cei mai cunoscuți medici britanici.

** Din nou pronunție cockney pentru Edith.

aminti prea multe despre Smythe. Îmi pare întotdeauna ca un coșmar.

— Ei bine, ai întîlnit-o, am spus. Sînt absolut sigur. Eu însumi i te-am prezentat, iar ea mi-a mărturisit după aceea că te considera un bărbat de-a dreptul fermecător.

— Nu, chiar ? a remarcat el, minunîndu-se în mod evident și înmuindu-și sentimentele față de Smythe. Și *mie* mi-a plăcut de ea ?

— Ei bine, ca să spun adevărul, am răspuns, nu cred. Păreai extrem de plictisit.

— Ei, fir-ar să fie, l-am auzit murmurînd pentru sine. Apoi a spus cu voce tare : Crezi că voi avea vreodată șansa s-o văd din nou cînd... sînt Smythe ?

— Desigur, am spus. Te voi duce eu însumi la ea... Apropo, am adăugat, sărind și uitîndu-mă pe polița căminului, am primit o invitație pentru o reprezentație cu „Cenușereasa“ în casa lor... ceva legat de o zi de naștere. Vei fi Smythe pe douăzeci noiembrie ?

— Daa, replică el, o, da... trebuie să fiu pînă atunci.

— Foarte bine, atunci, am spus. Voi trece pe la tine în strada Albany și vom merge împreună.

S-a ridicat și a stat în picioare netezindu-și pălăria cu mîna.

— Pentru prima dată că aștept cu nerăbdare să devin din nou acel cadavru viu. Smythe, spuse el încet. Să fiu al naibii dacă nu încerc să grăbesc treaba asta...

— Nu-ți va fi de folos pînă pe douăzeci, i-am amintit. Și, am adăugat în timp ce m-am ridicat să sun, ești sigur că e adevărat de data asta ? Nu te vei întoarce la Liza ?

— O, nu vorbi despre Liza cu aceeași răsuflare cu care pronunți Edith, replică el. Sună ca un sacrilegiu.

Stătea ezitînd, ținînd clanța ușii în mînă. În cele din urmă, deschizînd-i și uitîndu-se foarte insistent la pălărie, spuse.

— Acum mă duc în strada Arley. Mă plimb în sus și în jos în fața casei în fiecare seară, iar uneori, cînd nu se uită nimeni, am ocazia să-i sărut pragul.

Dispăru, iar eu m-am întors la scaunul meu.

La data de douăzeci noiembrie m-am dus la el, conform promisiunii. L-am găsit gata de a pleca la club : uitase totul despre întîlnirea noastră. I-am menționat-o, iar el și-a reamintit-o cu greutate și a consimțit, fără nici un entuziasm, să mă însoțească. Prin cîteva aluzii pricepute șoptite mamei ei (incluzînd menționarea întîmplătoare a venitului său), am manevrat treburile de așa manieră încît a avut-o pe Edith aproape în întregime pentru el întreaga seară. Eram mîndru de ce făcusem și, în timp ce mergeam spre casă împreună, așteptam să-i primesc gratitudinea. Cum părea că vine cam încet, am făcut aluzie la așteptările mele.

— Ei, bine, am spus, cred că am reușit să mă achit de sarcina mea într-un mod cît se poate de satisfăcător pentru tine.

— Ce ai reușit atît de satisfăcător ? spuse el.

— Păi, să te las pe tine și pe domnișoara Trevior împreună atît de mult timp în seră, am răspuns cam jignit. Eu am aranjat asta pentru tine.

— O, *tu* erai deci ! replică el. Și eu blestemam providența.

M-am oprit ca trăznit în mijlocul trotuarului, cu fața spre el.

— N-o iubești ? am spus.

— S-o iubesc ! repetă el cu cea mai mare surprindere. Ce dracu' poți iubi la ea ? Nu e nimic altceva decît o traducere proastă a unei comedii franceze moderne în care s-a omis partea interesantă.

— Asta pune capac la toate. Ai venit la mine acum o lună, am spus, îndrăgostit nebunește și dorind să fii noroiul de sub picioarele ei și să-i săruți pragul casei.

El se înroși foarte tare.

— Aș vrea, dragul meu Mac, spuse el, să-mi faci plăcerea de a nu mă confunda cu acel ticălos detestabil de care sînt din nenorocire legat. M-ai îndatora foarte mult dacă data următoare cînd încearcă să te inoportuneze cu aiureala lui vulgară ai să-i dai cu toată bunăvoința un picior în jos pe scară. Fără îndoială, adăugă el, cu un surîs batjocoritor, în timp ce continuam să mergem, domnișoara Trevior ar fi idealul său. Ea este exact tipul de femeie, aș spune, capabilă să farmece acel tip de bărbat. În ceea ce mă privește, nu apreciez femeia cu pretenții artistice și literare. În plus, continuă el, cu o voce mai profundă, îmi știi sentimentele. Nu-mi va păsa niciodată de vreo altă femeie în afară de Elizabeth.

— Iar ea ? am spus.

— Ea, oftă el, își frînge inima după Smith.

— De ce nu-i spui că ești Smith ? am întrebat.

— Nu pot, replică el, nici chiar pentru a o cîștiga. Pe lîngă asta, nici cel puțin nu m-ar crede.

Ne-am spus noapte bună la colțul străzii Bond *

---

* Arteră comercială de mare importanță a Londrei care face legătura dintre Oxford Street și Piccadilly.

și nu l-am mai văzut din nou pînă într-o după-amiază tîrzie din luna martie a anului următor, cînd am dat peste el în Ludgate Circus *. Purta costumul său bleu de tranziție și melonul. M-am îndreptat spre el și l-am apucat de braț.

— Care ești ? am spus.

— Nici unul, pentru moment, replică el, slavă Domnului. Acum o jumătate de oră am fost Smythe și peste o jumătate de oră voi fi Smith. Timp de jumătate de oră sînt om.

În vocea sa era un sunet plăcut și o lumină plăcută, amabilă în ochii săi și se purta sincer și direct ca un gentleman.

— Ești cu siguranță mult mai bun decît amîndoi, am spus.

Rîse cu un rîset vesel, străbătut doar de o umbră de tristețe.

— Știi ce cred eu despre Cer ? spuse el.

— Nu, i-am replicat, puțin cam surprins de întrebare.

— Ludgate Circus *, a fost răspunsul. Singurele momente într-adevăr satisfăcătoare ale vieții mele, spuse el, le-am petrecut în vecinătatea acestui loc. Am părăsit Piccadilly ca un pungaș nesănătos, bolnăvicios. În Charring Cross am început să-mi simt

---

* Drumul parcurs din centrul în estul Londrei de către Smythe pentru a deveni Smith e alegoric. El străbate un traseu lung din zonele rezidențiale bogate spre cele sărace, pornind din Piccadilly, trecînd prin preajma gării Charring Cross din apropierea Tamisei, prin Ludgate Circus, aflat la vest de Catedrala Sf. Paul, Cheapside la est de Catedrală, tot mai la est, luînd-o pe lîngă Banca Angliei, ca să ajungă apoi în zona săracă din Whitechapel.

sîngele mișcîndu-se în vine. Din Ludgate Circus pînă la Chepside sînt o ființă umană cu simțăminte omenești pulsîndu-mi în inimă și gînduri omenești în creier — cu idei, simpatii și speranțe. În Bank, mintea mea devine goală. În timp ce continui să merg, simțurile mele devin grosolane și necioplite, iar cînd ajung în Whitechapel sînt un biet ticălos necivilizat. Pe drumul de întoarcere se întîmplă același lucru, dar inversat.

— De ce nu locuiești în Ludgate Circurs, am spus, ca să fii întotdeauna cum ești acum ?

— Deoarece, răspunse el, omul este o pendulă și trebuie să-și descrie arcul său... Dragul meu Mac, spuse el apoi, punîndu-mi mîna pe umăr, există numai un singur lucru bun legat de mine și acesta este morala. Omul este așa cum a fost făcut : nu fi atît de sigur că poți să-l desfaci în bucăți ca să-l faci mai bun. Toată viața am căutat să devin eu însumi o persoană nefiresc de superioară. Natura s-a răzbunat, făcîndu-mă, de asemenea o persoană nefiresc de inferioară. Natura detestă strîmbătatea. Ea face omul ca un tot, pentru a fi dezvoltat ca un tot. Întotdeauna mă întreb, ori de cîte ori dau peste o persoană supranatural de pioasă, peste una supranatural de morală sau supranatural de cultivată, dacă acestea n-au și ele un revers.

Am fost șocat de argumentul sugerat și am mers alături de el un timp fără a vorbi. În cele din urmă, fiind deosebit de interesat de subiect, l-am întrebat cum progresau diversele sale povești de dragoste.

— Oh, ca de obicei, replică el : *un cul de sac** în care tot intru și ies. Cînd sînt Smythe o iubesc pe Eliza și Eliza mă detestă. Cînd sînt Smith o iubesc pe Edith și simpla mea vedere o face să se cutremure. Este la fel de regretabil pentru ele ca și pentru mine. Nu o spun cu lăudăroșenie. Cerul știe că este o picătură în plus de nenorocire în cupa mea ; dar e cert că Eliza realmente se prăpădește de dorul meu cînd sînt Smith și ca Smith îmi este imposibil să fiu măcar politicos cu ea, în timp ce Edith, biata fată, a fost destul de fără minte să-mi dea inima cînd sînt Smythe și ca Smythe ea îmi pare doar pielea unei femei umplută cu pleavă de învățătură și cu zdrențe rupte din cadavrul deșteptăciunii.

Am rămas absorbit în propriile mele gînduri un timp și nu am ieșit din ele pînă ce traversam spre Minories. Apoi, trecîndu-mi brusc prin minte o idee, i-am spus :

— De ce nu-ți iei o față cu totul nouă ? Trebuie să fie fete de mijloc, pe care atît Smith cît și Smythe le-ar putea place și care v-ar accepta pe amîndoi.

— Nici o fată, răspunse el. Aduc mai mult necaz decît merită. Alea pe care le vrei nu le poți avea, iar cele pe care le poți avea, nu le vrei.

Am tresărit și m-am uitat la el. Umbla greoi, cu mîinile în buzunare și cu o expresie goală pe față.

O repulsie bruscă m-a cuprins.

— Trebuie să plec acum, am spus oprindu-mă. Nu știam că am ajuns atît de departe.

---

* *Cul de sac*, în franceză în original : „fundătură", „impas".

El păru la fel de bucuros să scape de mine cum eram și eu să scap de el.

— O, trebuie, spuse el, întinzînd mîna. Ei bine, la revedere.

Ne-am dat mîna nepăsători. El dispăru în mulțime și asta a fost ultima dată cînd l-am văzut.

— Este aceasta o poveste adevărată ? a întrebat Jephson.

— Ei bine, am schimbat numele și datele, spuse MacShaughnassy, dar pe faptele principale te poți baza.

CAPITOLUL X

Întrebarea finală luată în discuție la ultima noastră întrevedere fusese : Ce va fi eroul nostru ? MacShaughnassy sugerase un autor, un critic urmînd să fie personajul negativ. Sugestia mea a fost un agent de bursă care are o notă de romantism în natura sa. Jephson, care are o minte practică, a spus :

— Întrebarea nu e ce ne place nouă, ci ce le place cititoarelor.

— Așa e, fu de acord MacShaughnassy. Propun să adunăm păreri ale femeilor asupra acestui punct. Eu voi scrie mătușii mele și voi ști de la ea părerea unei bătrîne doamne. Tu, spuse el, întorcîndu-se spre mine, poți expune cazul soției tale și cunoaște idealul tinerei doamne. Brown să-i scrie sorei lui din Newham și să afle cum preferă tînăra intelectuală, în timp ce Jephson poate afla de la domnișoara Medbury ce este cel mai atrăgător bărbat pentru fata cu bun simț.

Am adoptat acest plan, iar rezultatul este luat în considerare acum. MacShaughnassy a deschis procedura citind scrisoarea mătușii sale. Scria bătrîna doamnă :

Cred, dacă aș fi în locul tău, dragul meu băiat, că aș alege un soldat. Știi că bătrînul tău bunic, care a fugit în America cu acea ne-

trebnică *de doamnă Featherly, soția bancherului, era soldat și tot așa era bietul tău văr Robert, cel care a pierdut opt mii de lire la Monte Carlo. Intotdeauna m-am simțit atrasă în mod deosebit de soldați, chiar pe vremea cînd eram fată, deși dragul tău unchi, bietul de el, nu-i putea suporta. Vei găsi multe aluzii și la războinici în „Vechiul Testament" (vezi Jer. XLVIII, 14). Desigur nu-ți place să te gîndești la faptul că se luptă și se omoară unul pe altul, dar, se pare că un astfel de lucru nu se mai face în zilele noastre.*

— Atît de la bătrîna doamnă, spune Mac-Shaughnassy în timp ce împăturea scrisoarea și o repuse în buzunar. Ce spune cultura ?

Brown a scos din tabachera sa o scrisoare scrisă cu o grafie rotundă, curajoasă și a citit după cum urmează.

Ce ciudată coincidență ! Cîteva fete discutam chiar acest subiect seara trecută în casa lui Millicent Hightopper și pot să-ți spun pe loc că hotărîrea noastră a fost unanimă în favoarea soldaților. Vezi, dragul meu Selkirk, în natura umană atracția este către partea opusă. Pentru ucenica unei modiste, un poet ar fi fără îndoială satisfăcător ; pentru o femeie inteligentă ar fi o plictiseală de nespus. Ceea ce dorește intelectuala nu e o persoană potrivită pentru dispute, ci ceva la care să se uite. Pentru o femeie cu capul sec, îmi pot imagina că tipul soldatului se dovedește a fi insipid și neinteresant ; pentru femeia cu inteligență, el reprezintă idealul ei de bărbat, o creatură pu-

ternică, frumoasă, bine îmbrăcată și nu prea inteligentă.

— Asta ne dă două voturi pentru armată, remarcă MacShaughnassy, în timp ce Brown rupea în două scrisoarea sorei lui și arunca bucățile în coșul de hîrtii. Ce spune fata cu bun simț ?

— Întîi găsește fata cu bun simț, mormăi Jephson, puțin morocănos, după cum mi s-a părut. Unde crezi că putem să o găsim ?

— Ei bine, răspunse MacShaughnassy, mă așteptam să o găsesc în domnișoara Medbury.

De regulă, menționarea numelui domnișoarei Medbury aducea o îmbujorare de bucurie în fața lui Jephson, dar acum trăsăturile lui aveau o expresie ce se apropia în mod clar de ce am numi o expresie furioasă.

— O, replică el, te așteptai la asta ? Ei bine, atunci fata cu bun simț iubește de asemenea militarul.

— Cerule ! exclamă MacShaughnassy, ce lucru extraordinar ! Ce motiv oferă ea ?

— Că-l au pe vino-ncoa și că dansează de-a dreptul divin, răspunse Jephson scurt.

— Ei bine, să știi că mă surprinde, murmură MacShaughnassy. Sînt de-a dreptul uluit.

Apoi, întorcîndu-se spre mine, spuse :

— Și ce spune tînăra măritată ? Același lucru ?

— Da, am replicat, exact același lucru.

— Dar *ea* are vreun motiv ? întrebă el.

— O, da, am explicat. Acela că nu poți să-i reziști.

În următoarele cîteva minute a fost tăcere, timp în care am fumat și ne-am gîndit. Îmi imaginez că doream cu toții să nu fi pornit niciodată această investigare.

Faptul că patru tipuri distinct diferite de femei educate, cu o promptitudine și unanimitate cu totul nefeminine, au ales soldatul drept idealul lor, era cu siguranță cu totul descurajant pentru inima de civil. Dacă ele ar fi fost doici sau servitoare, m-aș fi așteptat la asta. Venerarea lui Marte de către Venus cu boneta albă este una din puținele religii pline de vitalitate lăsate acestei epoci lipsite de evlavie. Cu un an sau doi în urmă am locuit cu chirie lîngă o cazarmă și priveliștea ce se vedea în după-amiezele de duminică în jurul porților ei uriașe din metal n-o voi uita niciodată. Fetele începeau să se adune pe la ora unsprezece. Pe la două, oră la care militarii cu părul frumos uleiat și cu un băț în mînă erau gata pentru o plimbare, erau cam patru sau cinci sute așteptînd în șir. Fuseseră mai înainte o mulțime sălbatică și pe măsură ce soldații erau lăsați să iasă cîte doi de o dată, se luptau pentru ei precum leii pentru primii creștini. Aceasta a dus la scene de o dezordine și brutalitate atît de mari, încît poliția a fost obligată să intervină; acum fetele erau forțate să stea la *coadă,* cîte două în rînd și obligate de polițiștii repartizați în mod special în acest scop, să-și păstreze locurile și să-și aștepte rîndul cuvenit.

La ora trei, santinela de serviciu cobora la portiță și o închidea.

— Au plecat toți, dragele mele, striga el spre fetele care mai rămăseseră. Nu are rost să stați, nu mai avem alții pentru voi azi.

— O, nici unul, murmura cîte o biată copilă rugător, în timp ce lacrimile izvorau din ochii ei mari, rotunzi. Nici chiar unul cît de mic? Am așteptat *atît* de mult.

— N-am ce face, replica tînărul onest, cam țîfnos dar nu fără amabilitate, întorcîndu-se într-o parte pentru a-și ascunde emoția. Îi aveți pe toți printre voi. Noi nu-i facem, știți asta. Nu ai de unde să-i scoți dacă nu primești mai mulți, nu-i așa ? Vino mai devreme data viitoare.

Apoi pleca grăbit să scape de alte insistențe, iar polițiștii, care păreau că așteptaseră acest moment cu o anticipație lacomă, îmbrînceau răutăcios rămășițele plîngătoare ale grupului.

— Hai acum, circulați, fetelor, circulați, spuneau ei cu vocea aceea a lor iritant de lipsită de simpatie. Vi s-a oferit o șansă. Nu putem ține strada blocată toată după-amiaza cu demonstrația asta a fetelor neiubite. Circulați. Circulați !

În legătură cu aceeași cazarmă, femeia noastră cu ziua i-a spus Amendei, care i-a spus lui Ethelbertha, care mi-a spus mie, istoria pe care o spun eu acum băieților.

Într-o anumită casă, pe o anumită stradă din vecinătate, s-a mutat într-o anumită zi o anumită familie. Servitoarea lor îi părăsise — majoritatea servitoarelor plecau înainte de sfîrșitul săptămînii — iar în ziua următoare mutării lor s-a redactat un anunț pe care l-au trimis la „Chronicle". Acesta suna :

Se caută fată bună la toate, într-o familie mică de unsprezece oameni. Salar, 6 lire, fără alți bani de bere. Trebuie să se scoale devreme și să muncească serios. Spălatul rufelor se face acasă. Trebuie să fie bucătăreasă bună și să nu obiecteze la spălatul ferestrelor. Se preferă unitariană. Adresați-vă pentru referințe la A.B. etc.

Anunțul a fost publicat miercuri după-amiază. Joi dimineața la ora șapte întreaga familie a fost trezită de sunetul continuu al soneriei de la ușa de la stradă. Soțul, privind pe fereastră, a fost surprins să vadă o mulțime cam de cincizeci de fete care înconjurau casa. Și-a pus halatul de casă și a coborît să vadă ce s-a întîmplat. În clipa în care a deschis ușa, cincisprezece din ele au năvălit umplînd tumultuoase holul și dezechilibrîndu-l complet. Odată intrate, aceste cincisprezece au făcut stînga-mprejur și le-au împins pe celelalte vreo treizeci și cinci înapoi spre prag și le-au trîntit ușa în față. Apoi l-au luat în primire pe stăpînul casei, rugîndul politicos să le conducă la „A.B.".

La început, datorită larmei mulțimii de afară care bătea la ușă și striga blesteme pe gaura cheii nu a putut înțelege nimic, dar mai tîrziu au reușit să-i explice că erau servitoare venite ca răspuns la anunțul soției sale. Bărbatul a mers și i-a spus soției, iar soția a spus că le va vedea tot cîte una o dată.

Care va fi prima care va intra în audiență era o problemă prea delicată pentru a fi soluționată. Bărbatul, fiind solicitat, a spus că ar prefera să lase această hotărîre pe seama lor. În conformitate, fetele au discutat între ele problema. La sfîrșitul unui sfert de oră, cea ieșită victorioasă, după ce a împrumutat niște ace de păr și o oglindă de la femeia noastră cu ziua, care dormise la noi, a urcat sus pe scări, în timp ce restul de paisprezece au luat loc în hol, făcîndu-și vînt cu bonetele.

A.B. a fost foarte surprinsă cînd prima solicitantă s-a prezentat. Era o fată înaltă, cu înfățișare dichisită. Pînă ieri fusese servitoare șefă în casa ladyei Stanton, iar înainte de asta fusese ajutor de

bucătăreasă, timp de doi ani, la ducesa de York.

— Și de ce ați plecat de la lady Stanton ? a întrebat A.B.

— Pentru a veni aici, coniță, replică fata.

Doamna a rămas perplexă.

— Și vei fi mulțumită cu șase lire pe an ? întrebă ea.

— Sigur, doamnă, cred că este suficient.

— Și nu te deranjează munca grea ?

— O ador, doamnă.

— Și te scoli devreme ?

— O, da, doamnă. Nu pot să stau în pat după ora cinci jumătate.

— Știi că noi spălăm acasă ?

— Da, doamnă. Cred că este mult mai bine să le spălăm acasă. Spălătoriile, alea distrug hainele bune. Sînt așa de neatente.

— Ești unitariană ?

— Nu încă, doamnă, replică fata, dar aș dori să fiu.

Doamna i-a luat recomandarea și a spus că-i va răspunde în scris.

Următoarea solicitantă s-a oferit să vină pentru trei lire, considerînd șase lire ca fiind prea mult. Și-a exprimat dorința de a dormi în bucătăria din spate : un culcuș sub chiuvetă era tot ce-și dorea. Avea, de asemenea, o dorință arzătoare să treacă la unitarianism.

A treia fată nu cerea nici un fel de salar : nu putea înțelege de ce aveau nevoie servitoarele de el. Considera că salariul încurajează doar dragostea pentru găteli prostești și credea că un cămin confortabil într-o familie unitariană ar trebui să fie o leafă suficientă pentru orice fată.

Această fată a spus că există o singură condiție pe care dorea să o pună și asta era ca să i se permită să plătească toate stricăciunile cauzate de propria ei neatenție sau neglijență.

A obiectat împotriva sărbătorilor și serilor libere; susținea că acestea distrag atenția unei fete de la îndatoririle ei.

A patra candidată a oferit un premiu de cinci lire pentru a obține locul și atunci A.B. a început să se înspăimînte și a refuzat să mai vadă alte fete, convinsă că ele trebuie să fie nebune din vreun azil din vecinătate, care ieșiseră la plimbare.

În acea zi, mai tîrziu, întîlnind în prag doamna care locuia în vecini, ea a povestit experimentul ei de dimineață.

— O, nu e nimic extraordinar, spuse doamna de alături. Nici una din familiile care stau pe partea asta a străzii nu plătim leafă și avem la dispoziție cele mai bune servitoare din Londra. Ei bine, fetele ar veni chiar din celălalt capăt al țării pentru a intra servitoare în una din aceste case. Este visul vieții lor. Economisesc ani de zile pentru a putea veni aici pe gratis.

— Ce le atrage? întrebă A.B., mai uimită ca oricînd.

— Ei, nu vedeți? explică doamna de alături. Ferestrele noastre din spate dau spre curtea cazărmii. O fată care locuiește în casele astea este întotdeauna aproape de soldați. Uitîndu-se afară pe fereastră, poate vedea întotdeauna soldați și uneori un soldat îi face semn din cap, sau ar putea chiar să o strige. Nici nu se gîndesc să ceară leafă. Lucrează optsprezece ore pe zi și acceptă orice situații, numai pentru a li se permite să rămînă.

A.B. a profitat de această informație și a angajat fata care oferea un premiu de cinci lire. A descoperit că era o comoară de servitoare. Era în mod invariabil binevoitoare și respectuoasă, dormea pe canapeaua din bucătărie și era întotdeauna mulțumită doar cu un ou la cină.

Nu pot să garantez adevărul acestei povești. Eu personal o pot crede. Brown și MacShaughnassy nu au făcut nici o încercare în aces sens, ceea ce arată a fi o atitudine lipsită de prietenie. Jephson s-a scuzat sub pretextul unei dureri de cap. Admit că sînt puncte în ea care prezintă dificultăți de înțelegere pentru intelectualul mediu. Așa cum am explicat la început, mi-a fost spusă de Ethelbertha, care o știa de la Amenda, care o aflase de la femeia cu ziua ; e posibil să se fi strecurat exagerări în ea. Următoarele, însă, au fost întîmplări care au fost observate de mine personal. Ele oferă un exemplu și mai puternic al influenței exercitate de Tommy Atkins * asupra vieții casnice britanice și prin urmare am considerat potrivit să le relatez.

— Eroina lor, am spus, este Amenda noastră. Veți spune despre ea că e o tînără femeie îngrijită, cu o comportare ghidată de un tolerabil bun simț, nu-i așa ?

— Ea este idealul meu de respectabilitate neostentativă, a răspuns MacShaughnassy.

Asta era și părerea mea, am replicat. Prin urmare, vă puteți imagina sentimentele mele cînd, trecînd pe lîngă ea într-o seară pe Strada Mare din

---

* Nume atribuit în mod obișnuit soldatului britanic. Își trage originea de la numele inventat de autoritățile militare și întrebuințat în formularele oferite ca model soldaților.

Folkstone *, am zărit-o cu o pălărie de panama pe cap (pălăria mea de panama), cu brațul unui soldat în jurul taliei. Făcea parte din mulțimea ce urmărea detașamentul Trei Berkshire de Infanterie **, cantonată în tabăra din Sandgate ***. În ochii ei era o privire pierdută, extaziată. Mai degrabă dansa decît mergea, iar cu mîna stîngă bătea ritmul muzicii.

Ethelbertha era cu mine atunci. Am privit țintă procesiunea pînă ce a dat colțul, iar apoi ne-am uitat unul la altul.

— O, este imposibil, mi-a spus Ethelbertha.

— Dar aceea era pălăria mea, i-am spus Ethelberthei.

În clipa în care am ajuns acasă, Ethelbertha a căutat-o pe Amenda, iar eu mi-am căutat pălăria. Nici una nu era de găsit.

A bătut ora nouă, apoi a bătut de zece. La zece și jumătate, am coborît și ne-am luat singuri cina și am servit-o în bucătărie. La unsprezece și un sfert, Amenda s-a întors. A intrat în bucătărie fără nici un cuvînt, a atîrnat pălăria mea în spatele ușii și a început să strîngă vasele rămase de la cină.

Ethelbertha s-a ridicat calmă dar severă.

---

* Folkstone — centru municipal, port și stațiune balneoclimaterică din Kent, lîngă strîmtoarea Dover, la 17 mile de Canterbury.

** Berkshire — ținut din sudul Angliei, mărginit la nord de Oxfordshire și Buckinghamshire, la est de Surrey, la sud de Hampshire și la vest de Wiltshire. Cel mai important oraș e Reading, centru administrativ și universitar.

*** Localitate la vest de Folkstone, legată de oraș printr-o promenadă largă de-a lungul falezei.

— Unde ai fost, Amenda ? întrebă ea.

— Am hoinărit jumătate din district cu o mulțime de soldați, a răspuns Amenda, continuîndu-și treaba.

— Purtai pălăria mea, am adăugat.

— Da, domnule, replică Amenda, încă continuîndu-și treaba. A fost primul lucru care mi-a căzut la îndemînă. Sînt fericită că nu a fost cea mai bună pălărie a coniței.

Dacă Ethelbertha a fost domolită de sensul exact al acestei ultime remarci, nu pot spune, dar cred că e probabil. În orice caz, a răspuns mai mult cu o voce care trăda regretul decît indignare.

— Mergeai cu brațul unui soldat în jurul taliei cînd am trecut pe lîngă tine, Amenda ? a observat ea interogativ.

— Știu, doamnă, a recunoscut Amenda. Am descoperit eu însămi asta cînd s-a oprit muzica.

Ethelbertha arăta la fel de nedumerită pe cît erau întrebările sale. Amenda a umplut o tigaie cu apă și apoi a răspuns :

— Sînt o rușine pentru o casă respectabilă, spuse ea. Nici o stăpînă care se respectă nu m-ar ține o clipă. Ar trebui să fiu scoasă din casă cu valiza și leafa pe o lună.

— Dar atunci de ce ai făcut-o ? a spus Ethelbertha cu o uimire naturală.

— Pentru că sînt o proastă lipsită de apărare, doamnă. N-am ce face : cînd văd soldații, nu pot să nu-i urmez. E o boală de familie. Biata mea vară Emma a fost exact o astfel de proastă. Era logodită și urma să se căsătorească. El era un tînăr liniștit și respectabil, cu magazin propriu și cu trei zile înainte de căsătorie a fugit cu un regiment

de marinari la Cheltham* și s-a căsătorit cu un sergent. Așa voi sfîrși și eu. Am fost pînă la Sandgate cu grupul acela cu care m-ați văzut și am sărutat patru din nenorociții aceia scîrboși. Sînt tipul drăguț de față căreia îi șade bine să iasă la plimbare cu un lăptar respectabil.

Era atît de dezgustată de ea însăși, încît părea inutil pentru oricine altcineva să fie indignat pe ea, iar Ethelbertha și-a schimbat tonul vocii și a încercat să o consoleze.

— O, vei depăși prostia asta, Amenda, a spus ea rîzînd. Îți dai seama tu singură cît e de absurd. Trebuie să-i spui domnului Bowles să te țină departe de soldați.

— Nu pot să văd lucrurile în aceeași lumină ca dumneavoastră, doamnă, răspunse Amenda cam cu un reproș. O fată care nu poate vedea ceva roșu mărșăluind pe stradă fără să vrea să fugă afară și să alerge după el, nu e potrivită pentru a fi soția nimănui. Aș fi în stare să las magazinul baltă, fără a fi nimeni în el, cam de două ori pe săptămînă, iar el ar trebui să alerge prin toate cazarmele din Londra ca să mă caute. O să fac economii și o să mă internez într-un spital de nebuni, asta am să fac.

Ethelbertha începu să devină foarte tulburată.

— Asta e cu siguranță ceva cu totul nou, Amenda, spuse ea. Dar trebuie să fi întîlnit adesea soldați cînd ai ieșit în oraș la Londra.

— O, da, cîte unul sau doi odată, mergînd undeva. Asta nu pot suporta. Îmi pierd capul cînd sînt mulți și însoțiți de o orchestră. Nu vă dați seama

---

* Cheltham — oraș port din Kent, la aproximativ 30 de mile de Londra.

cum e, doamnă, adăuga ea, observînd expresia nedumerită a Ethelberthei. Nu ați trecut prin asta niciodată ? Sper doar să nu pățiți așa ceva vreodată.

Am supravegheat-o atent pe Amenda tot restul ședерii noastre la Folkstone și am fost foarte neliniștiți în perioada aceea. În fiecare zi cîte un regiment sau altul mărșăluia prin oraș și la primul sunet al muzicii lui, Amenda devenea neliniștită și emoționată. Flautul lui Pied Flautistul * nu ar fi putut tulbura copiii din Hamelin mai mult decît o făceau acele orchestre din Sandgate cu inima servitoarei noastre. Din fericire ele treceau în general dimineața devreme, cînd noi eram încă în casă, dar într-o zi, întorcîndu-ne acasă pentru prînz, am auzit melodii îndepărtate pierzîndu-se în distanță pe Hythe Road. Am intrat în grabă. Ethelbertha a alergat jos în bucătărie : era goală ! La etaj, dormitorul Amendei era gol ! Am strigat. Nici un răspuns.

— Nenorocita asta de fată a plecat din nou, a spus Ethelbertha. Ce nenorocire grozavă e pentru ea. Este o adevărată boală.

Ethelbertha a vrut să mă duc în tabăra de la Sandgate și să întreb de ea. Îmi părea și mie rău de fată, dar cînd mi-a venit în minte imaginea unui

---

* Aluzie la poemul „Pied Flautistul din Hamelin" de R. Browning, publicat în 1845, bazat pe o veche legendă care circulă în mai multe locuri. Pied se angajează față de cetățenii din Hamelin să-i scape de șobolani contra unei sume de 1 000 de guldeni. Atunci cînd el cîntă la flaut, șobolanii îl urmează și se înecă în rîul Weser. Cînd Pied nu-și primește plata, iese din nou în stradă și toți copiii sînt ademeniți de sunetul flautului său, urmîndu-l pînă la dealul Koppenberg, care se deschide și apoi se închide înghițindu-i.

tînăr bărbat cu aspect inocent umblînd printr-o tabără militară extrem de complicată, pentru a face cercetări legate de o servitoare, am spus că tare nu m-aș duce.

Ethelbertha m-a considerat lipsit de inimă și a spus că, dacă eu nu mă voi duce, va merge ea însăși. Am replicat că un singur membru feminin din casa mea era suficient în acea tabără o dată și am rugat-o să nu se ducă. Ethelbertha și-a exprimat părerea asupra comportării mele inumane refuzînd cu îndărătnicie să mănînce ceva la prînz, iar eu mi-am exprimat părerea asupra lipsei ei de înțelegere aruncînd toată mîncarea pe grătarul șemineului, după care pe Ethelbertha a apucat-o brusc o puternică afecțiune pentru pisică (care nu dorea dragostea nimănui, ci doar să ajungă sub grătar după mîncarea de prînz) și a devenit supranatural de absorbită de ziarul de alaltăieri.

După-amiază, cutreierînd prin grădină, am auzit plînsul slab al unei femei disperate. Am ascultat cu atenție și plînsul s-a repetat. M-am gîndit că suna ca vocea Amendei, dar de unde venea nu am putut înțelege. Se apropia, totuși, pe măsură ce mă apropiam de fundul grădinii și în cele din urmă am localizat-o într-un mic șopron de lemn, folosit de proprietarul casei drept cameră obscură pentru a developa fotografii.

Ușa era încuiată.

— Tu ești, Amenda ? am strigat prin gaura cheii.

— Da, domnule, se întoarse răspunsul înăbușit. Vreți să-mi dați drumul ? Veți găsi cheia pe jos, lîngă ușă.

Am descoperit-o pe iarbă cam la o distanță de un iard și i-am dat drumul.

— Cine te-a încuiat înăuntru ? am întrebat.

— Eu, domnule, replică ea. M'-am încuiat înăuntru și am împins cheia afară pe sub ușă. A trebuit să fac asta căci altfel aș fi plecat împreună cu blestemații ăia de soldați. Sper că nu v-am făcut dificultăți, domnule, adăugă ea, pășind afară. Am lăsat prînzul aranjat pentru dumneavoastră.

Pasiunea Amendei pentru soldați era singurul ei tribut plătit pasiunii. Față de toți ceilalți reprezentanți ai sexului bărbătesc își arăta o atitudine lipsită cu totul de sensibilitate, iar întîlnirile cu ei (care erau numeroase) erau abordate sau abandonate pe motive atît de sordide încît o șocau serios pe Ethelbertha.

Cînd a venit la noi, era logodită cu un măcelar de porci, ținînd un lăptar în rezervă. De dragul Amendei am cumpărat de la el, dar nu ne-a plăcut niciodată, iar carnea lui de porc ne plăcea și mai puțin. Cînd, prin urmare, Amenda ne-a anunțat că logodna cu el era „anulată" și ne-a comunicat că sentimentele ei nu vor suferi în nici un fel dacă vom merge în altă parte după șuncă, ne-am bucurat în secret.

— Sînt sigură că ai făcut bine, Amenda, a spus Ethelbertha. Nu ai fi fost niciodată fericită cu acel bărbat.

— Nu, doamnă, nu cred că aș fi fost vreodată, replică Amenda. Nu văd cum ar putea să fie vreo fată dacă nu are un stomac de struț.

Ethelbertha arăta nedumerită.

— Dar ce are digestia de-a face cu asta? întrebă ea?

— Destul de mult, doamnă, a răspuns Amenda, cînd te gîndești să te căsătorești cu un bărbat care nu poate face cîrnați buni de mîncat.

— Dar cu siguranță, exclamă Ethelbertha, nu vrei să spui că ai rupt logodna pentru că nu-ți plăceau cîrnații lui !

— Ei bine, cred că de aici se trage, fu de acord Amenda nepăsătoare.

— Ce idee groaznică ! a spus biata Ethelbertha după o lungă pauză. Crezi că l-ai iubit vreodată cu adevărat ?

— O, da, a spus Amenda, l-am iubit destul, dar nu are nici un rost să iubești un bărbat care vrea să mănînci cîrnați care te țin trează toată noaptea.

— Dar voia să trăiești mîncînd cîrnați ? persistă Ethelbertha.

— O, el nu a spus nimic despre asta, a explicat Amenda. Dar știți cum e, doamnă, cînd te căsătorești cu un măcelar de porci. Se așteaptă de la tine să mănînci tot ce rămîne. Asta-i greșeala pe care a făcut-o biata mea vară Eliza. S-a căsătorit cu un vînzător de brioșe. Desigur, ceea ce nu vindea, trebuiau să mănînce ei înșiși. Ei bine, într-o iarnă cînd el a avut un șir întreg de ghinioane, au trăit două luni mîncînd doar brioșe. Nu am văzut niciodată în viața mea o fată atît de schimbată. Trebuie să te gîndești la aceste lucruri, să știți

Dar cea mai scandalos de venală logodnă în care cred că a intrat vreodată Amenda a fost cea cu un taxator de autobuz. Locuiam atunci în partea de nord a Londrei, iar ea avea un tînăr, un negustor de brînzeturi, care avea un magazin în strada Lupus, Chelsea *. El nu putea veni la ea din cauza magazinului, așa că o dată pe săptămînă obișnuia să se ducă ea la el. În acele zile nu mer-

---

* Cartierul Chelsea e în sud-vestul zonei centrale a Londrei, la sud de Hyde Park.

geai zece mile cu un peni și ea găsea că prețul biletului de la Holloway * la stația Victoria ** și înapoi era o taxă aspră pentru punga ei. Același autobuz care o ducea la ora șase o aducea înapoi la zece. În timpul primei călătorii taxatorul s-a uitat țintă la Amenda ; în cea de a doua i-a vorbit, în timpul celei de a treia i-a dat o nucă de cocos, în a patra i-a cerut mîna și a fost prompt acceptat. După aceea Amenda a putut să-și viziteze negustorul de brînză fără cheltuieli.

Acest taxator era el însuși un caracter ciudat. Adesea am călătorit cu el în Fleet Street ***. Mă știa destul de bine (presupun că Amenda m-a arătat) și întotdeauna mă întreba de ea — cu voce tare, în fața tuturor celorlalți pasageri, ceea ce era penibil — și-mi dădea mesaje să i le transmit ei. Cînd era vorba de femei, el avea ceea ce se cheamă „trecere“ la ele și din numărul și varietatea cunoștințelor sale feminine și din tandrețea evidentă cu care majoritatea lor îl tratau, sînt înclinat să cred că faptul că Amenda l-a părăsit (ceea ce s-a întîmplat o dată cu părăsirea vînzătorului de brînzeturi) i-a provocat o suferință mai puțin prelungită decît ar fi putut fi cazul altfel.

Era un om datorită căruia m-am distrat destul de mult într-un fel sau altul. Gîndindu-mă la el, îmi vine în minte o întrebare cam ciudată.

---

* În nord-vestul Londrei.

** Victoria Coach Station și Gara Victoria se găsesc la sud de Green Park, la capătul dinspre apus al străzii Victoria.

*** Artera principalelor cotidiene britanice. Își trage numele de la rîul Fleet, înainte navigabil, iar astăzi canalizat, care se varsă în Tamisa.

Într-o după-amiază, am sărit în autobuzul său pe strada Seven Sisters Road *. Un bătrîn francez era singurul ocupant al vehicolului.

— Nu mă feți uita, îi spunea francezul cînd am intrat eu. Eu doresc Sharing Cross **. Nu uitați.

— E a treia oară că mă roagă să nu-l uit, remarcă el întorcîndu-se spre mine cu glas tunător. Nu-ți prea dă ocazia să-l uiți, nu-i așa ?

La colțul făcut cu Road Holloway ne-am oprit, iar taxatorul nostru a început să strige în maniera celor de felul său.

— Charing Cross... Charing Cross... Ați ajuns... Poftiți, doamnă... Charing Cross.

Micul francez sări în picioare și se pregăti să iasă. Taxatorul l-a împins înapoi.

— Stai jos și nu fi prost, spuse el. Asta nu-i Charing Cross.

Francezul arată nedumerit, dar se așază supus. Luăm cîțiva pasageri și plecăm mai departe. La o jumătate de milă în susul lui Liverpool Road o doamnă stătea pe bordura trotuarului uitîndu-se la noi în timp ce treceam, cu acel amestec patetic de dorință și neîncredere care este atitudinea femeii obișnuite față de mijloacele de transport de orice fel. Taxatorul nostru opri autobuzul.

— Unde vreți să mergeți ? o întrebă cu severitate. Strand... Charing Cross ?

Francezul nu a auzit sau nu a înțeles prima parte a replicii, dar a prins cuvintele „Charing Cross“ și sări în picioare și apoi pe scară. Taxa-

---

* Stradă din nord-estul Londrei.

** Charing Cross — una din principalele gări din centrul Londrei, între Strand și Victoria, în apropierea malului nordic al Tamisei.

torul l-a apucat de guler în timp ce cobora și l-a smucit înapoi cu sălbăticie.

— Nu poți sta liniștit un minut, strigă el indignat. Să fiu al naibii dacă nu trebuie să am grijă de tine ca de un copil !

— Eu freau să cobor la Sharing Cross, răspunse francezul uimit.

— Frei să cobori la Sharing Cross, repetă celălalt cu amărăciune, în timp ce îl conducea înapoi spre locul lui. O să te dau jos în mijlocul străzii, dacă mă mai încurci mult. Stai acolo pînă vin și te arunc afară. Nu cred să te las să treci de Sharing Cross. Voi fi foarte bucuros să scap de tine.

Bietul francez s-a potolit, iar noi am continuat să ne zdruncinăm. La „Angel", desigur, ne-am oprit.

— Charing Cross, strigă taxatorul și francezul sări în sus.

— O, doamne, spuse taxatorul, luîndu-l de umeri și forțîndu-l să stea jos pe locul din colț. Ce trebuie să fac ? Nu poate cineva să stea pe el ?

Îl ținu cu putere jos pînă ce autobuzul porni și apoi îl eliberă. În capătul lui Chancery Lane* avu loc aceeași scenă, iar bietul francez mititel deveni furios.

— Tot spune Sharing Cross, Sharing Cross, exclamă el, întorcîndu-se spre ceilalți pasageri și nu e nici un Sharing Cross. E nebun !

— Nu poți înțelege, replică taxatorul, la fel de indignat. Desigur că spun Sharing Cross — vreau să spun Charing Cross. Asta înseamnă... Și, dîndu-și seama din expresia goală de pe fața france-

---

* Arteră care dă în Fleet Street. Sîntem încă în nordestul Londrei.

zului de imposibilitatea totală de a-i clarifica vreodată problema, se întoarse spre noi cu un gest mișcător și întrebă :

— Știe vreun domn cum se spune în franceză „idiotul naibii“ ?

O zi sau două după aceea, s-a întîmplat să urc din nou în omnibuzul său.

— Ei, l-am întrebat, l-ai dus bine pe prietenul dumitale francez la Charing Cross ?

— Nu, domnule, replică el. N-o să vă vină să credeți, dar am avut un pic de scandal cu un polițist chiar înainte de a ajunge acolo și asta m-a făcut să uit de tot. Bine că nu l-am dus pînă la gara Victoria.

CAPITOLUL XI

Brown ne-a spus într-o seară :

— Există un singur viciu și acela este egoismul.

Jephson stătea în fața focului aprinzîndu-și pipa. Pufăi din tutun, făcîndu-l să strălucească, aruncă chibritul în jăratic și apoi spuse :

— Și sămînța tuturor virtuților, de asemenea.

— Stai jos și continuă-ți lucrul, spuse MacShaughnassy de pe sofa unde stătea întins cît era de lung, cu călcîiele pe scaun ; discutăm romanul. Paradoxurile nu se admit în timpul orelor de lucru.

Jephson, totuși, era înclinat spre dispută.

— Egoismul, continuă el, este pur și simplu un alt nume dat Voinței. Fiecare faptă, bună sau rea, pe care o facem, este determinată de egoism. Sîntem miloși doar pentru a ne asigura un loc bun în lumea cealaltă, pentru a ne face respectați în asta, pentru a ne ușura propria deznădejde provocată de cunoașterea suferinței. Un om este bun pentru că îi face plăcere să fie bun, tot așa cum altul este crud deoarece cruzimea îi face plăcere. Un om mare își face datoria deoarece pentru el simțul datoriei împlinite este o plăcere mai profundă decît ar fi tihna care ar rezulta din neîndeplinirea unei datorii. Omul religios este religios pentru că găsește o bucurie în religie ; omul moral e moral

datorită respectului său puternic pentru sine ; viciul ar însemna o nenorocire. Sacrificiul de sine în el însuși este doar un egoism subtil : preferăm exaltarea mintală cîștigată astfel, satisfacției senzuale care este răsplata alternativă. Omul nu poate fi altfel decît egoist. Egoismul este legea întregii vieți. Fiecare lucru, de la cea mai îndepărtată stea fixă, pînă la cea mai mică insectă care se tîrăște pe pămînt, luptă pentru sine după puterea sa ; și, meditînd asupra tuturor, Eternul lucrează pentru El însuși : acesta este universul.

— Ia un whiskey, spuse MacShaughnassy și nu mai fi atît de metafizic. Mă faci să mă doară capul.

— Dacă orice acțiune, bună sau rea, izvorăște din egoism, replică Brown, atunci trebuie să fie egoism bun și egoism rău, iar egoismul tău rău este ceea ce eu numesc în mod evident egoism, fără a fi calificat de nici un adjectiv. Astfel am ajuns înapoi de unde am pornit. Susțin că egoismul — egoismul rău — este rădăcina tuturor relelor și aici trebuie să fii de acord cu mine.

— Nu întotdeauna, insistă Jephson. Am cunoscut egoismul în sensul obișnuit al termenului — care determină acțiuni bune. Pot să-ți dau un exemplu dacă vrei.

— Are și o morală ? întrebă MacShaughnassy fără vlagă.

Jephson meditä un moment.

— Da, spunse el în cele din urmă ; o morală foarte practică... și una foarte folositoare pentru tineri.

— Asta-i tipul de povestire de care avem nevoie, spuse MacShaughnassy, ridicîndu-se în poziție șezîndă. Ascultă asta, Brown.

Jephson s-a așezat pe un scaun, în atitudinea lui preferată, cu coatele sprijinite pe spătar și fumă pentru un timp în tăcere.

— Există trei oameni în această povestire, începu el : soția, soțul soției și al doilea bărbat. În majoritatea dramelor de acest fel, soția este personajul principal. În acest caz, persoana interesantă este celălalt bărbat.

Soția — am cunoscut-o odată — era femeia cea mai frumoasă pe care am văzut-o vreodată și cu înfățișarea cea mai periculoasă, ceea ce spune multe pentru ambele afirmații. Îmi amintesc că în timpul unei plimbări pe jos făcută odată, am dat peste o casă mică și drăguță. Era cel mai drăguț loc imaginabil. Nu e nevoie să-l descriu. Este casa pe care o vezi în tablouri și despre care citești în poezia sentimentală. Mă sprijineam de gardul viu tăiat cu grijă, sorbindu-i frumusețea, cînd la una din ferestrele micuțe am văzut, uitîndu-se afară spre mine, o față. A zăbovit acolo doar o clipă, dar în acel moment casa a devenit oribilă și am plecat în grabă, înfiorat.

Fața acelei femei mi-a amintit incidentul. Era fața unui înger, pînă în clipa în care însăși femeia și-a făcut apariția. În clipa aceea erai izbit de discrepanța stranie dintre conținut și formă.

Am puține îndoieli asupra faptului că odată își iubise soțul. Femeile vicioase au puține vicii, iar sordidul nu este unul din ele. Probabil se măritase cu el purtată de unul din acele valuri ale pasiunii pe care sufletele naturilor animale se urcă și coboară continuu. După posesiune, însă, urmă repede sațietatea și din sațietate crescuse dorința pentru o nouă posesiune.

Pe vremea aceea locuiam la Cairo. Soțul ei deținea acolo o poziție oficială importantă și în virtutea acestui lucru și a propriei ei frumuseți și tact, casa ei deveni curînd centrul societății anglo-saxone care venea și pleca tot timpul din oraș. Femeile o displăceau, dar o copiau. Bărbații vorbeau disprețuitor despre ea în fața soțiilor lor, în mod ușuratic unul altuia și se comportau ca niște idioți cînd erau singuri cu ea. Ea le rîdea în față și își bătea joc de ei imitîndu-i pe la spate. Prietenii lor spuneau că era un lucru plin de spirit.

Într-un an a sosit un tînăr inginer englez, care venise pentru a supraveghea niște lucrări la un canal. Aduse cu el frumoase scrisori de recomandare și a fost imediat primit de rezidenții europeni ca o completare binevenită a cercului lor social. Nu era deosebit de arătos, nu avea un farmec ieșit din comun, dar poseda acel lucru la care puține femei pot rezista atunci cînd un bărbat e înzestrat cu el : forța. Femeia se uita la bărbat, bărbatul își întoarse privirea și drama începu.

Bîrfa zboară repede prin micile comunități. Înainte de a trece o lună, legătura lor era subiectul principal al conversației în tot cartierul. În mai puțin de două luni, ajunse la urechile soțului.

El era fie un caracter excepțional de josnic fie excepțional de nobil, după cum vede cineva problema. El își adora soția — așa cum bărbații cu inimi mari și minte slabă adesea venerează astfel de femei — cu un devotament de cîine. Singura sa teamă era ca scandalul să nu atingă proporții care să-l silească să-l ia în seamă și astfel să aducă rușine și suferință asupra femeii pentru care și-ar fi dat viața. I se părea natural ca un om care o vedea să o iubească ; ca ea să se fi plictisit de el, nu era

un lucru care să-l fi surprins. Îi era recunoscător că-l iubise odată pentru puțin timp.

În ceea ce-l privește pe celălalt bărbat, el se dovedi a fi o enigmă pentru bîrfitori. El nu încercase să fie discret; ba, mai degrabă, făcea paradă de subjugarea sau de cucerirea sa ; e greu de spus care termen e mai potrivit. Călărea sau mergea cu ea cu mașina, o vizita în public și în intimitate (în intimitatea care poate exista într-o casă plină de servitori care spionează și sporovăiesc) ; o încărca mereu cu daruri scumpe, pe care ea le purta în mod public și își tapeta camera de fumat cu fotografiile ei. Totuși, nu și-a permis niciodată să apară în cel mai mic grad ridicol ; ei nu i-a permis niciodată să se interpună între el și munca sa. O scrisoare primită de la ea o lăsa la o parte, nedeschisă, pînă ce termina ceea ce considera în mod evident drept o afacere importantă. Cînd budoarul și atelierul deveneau rivali, budoarul era cel care trebuia să aștepte.

Femeia își pierdea cumpătul confruntată cu autocontrolul lui, care o șfichiuea ca un bici, dar se agăța de el și mai cumplit.

— Spune-mi că mă iubești ! striga ea cu sălbăticie, întinzîndu-și brațele albe spre el.

— Ți-am spus asta, replica el calm, fără să se miște.

— Vreau să te aud spunîndu-mi-o din nou, se ruga ea cu o voce care tremura ca un suspin. Vino lîngă mine și spune-mi-o mereu și mereu.

Apoi, în timp ce ea zăcea cu ochii pe jumătate închiși, el revărsa un șuvoi de cuvinte pline de pasiune, suficiente pentru a satisface chiar și urechile ei însetate, iar după aceea, cînd porțile se închideau zăngănind în spatele lui, se apuca de o problemă

de inginerie, exact din punctul unde o alungase temporar din minte cu o jumătate de oră în urmă, o dată cu intrarea ei în cameră.

Într-o zi, un prieten apropiat îi puse direct întrebarea :

— Flirtezi din dragoste, sau din vanitate ?

La care bărbatul, după ce cugetă mult, dădu acest răspuns :

— Pe sufletul meu, Jack, n-aș putea să-ți spun.

Cînd un bărbat iubește o femeie care nu se poate hotărî dacă îl iubește sau nu, numim această complicație comedie ; acolo unde femeia este prinsă serios, rezultatul este în general tragedie.

Au continuat să se întîlnească și să facă dragoste. Vorbeau — așa cum sînt înclinați să vorbească oamenii aflați în situația lor — despre frumoasa viață pe care ar duce-o dacă n-ar fi în situația în care se aflau, despre paradisul pămîntesc sau, poate „lumesc", ar fi adjectivul cel mai potrivit, pe care fiecare l-ar crea pentru celălalt, dacă ar avea dreptul pe care nu-l aveau.

În această operă de imaginație, bărbatul se baza în special pe facultățile sale literare, care erau considerabile ; femeia pe dorințele sale. Astfel, scenele lui aveau o grație și o perfecțiune pe care ale ei nu le aveau, dar imaginile ei erau mai pline de viață. Într-adevăr, le zugrăvea atît de realist încît pentru ea însăși ele păreau realitățile care o așteptau. Atunci se ridica pentru a merge în întîmpinarea lor, pentru a se izbi de gîndul la ceea ce o despărțea de ele. La început ura doar lucrul, dar după un timp în ochii ei apăru o expresie de speranță.

Se apropia timpul ca bărbatul să se întoarcă în Anglia. Canalul era terminat și se fixase deja ziua cînd se va da drumul apei. Bărbatul s-a hotărît să

transforme evenimentul într-o ocazie pentru o întrunire socială. A invitat un mare număr de musafiri, printre care erau și femeia însoțită de soțul ei, pentru a veni la recepție. După aceea, grupul urma să se bucure de un picnic într-un loc frumos, împădurit, cam la trei sferturi de milă de prima ecluză.

Ceremonia inundării urma să fie inaugurată de către femeie, înalta poziție a soțului ei îndreptățind-o la o asemenea onoare. Între râu și capul ecluzei fusese lăsată o fîșie rezistentă de pămînt, străbătută de un șanț, care era ținut închis de o placă de oțel închisă. Femeia trase de mînerul care elibera această placă și apa țîșni și începu să preseze porțile stăvilarelor. Cînd apa a atins o anumită adîncime, stăvilarele fură ridicate și apa începu să curgă în marele bazin al ecluzei.

Era o ecluză excepțional de adîncă. Grupul s-a adunat în jur și urmărea apa care se ridica încet. Femeia privi în jos și se înfioră ; bărbatul stătea lîngă ea.

— Ce adînc este, spuse ea.

— Da, replică el. Cînd e plină cuprinde treizeci de picioare de apă *.

Apa se ridica centimetru cu centimetru.

— De ce nu deschideți porțile, lăsînd-o să intre repede ? întrebă ea.

— Nu ar fi bine să intre prea repede, explică el. Vom umple această ecluză pe jumătate și apoi vom deschide stăvilarul la celălalt capăt, lăsînd astfel apa să treacă.

Femeia privi la pereții netezi din piatră și la porțile placate cu fier.

---

* Aproximativ 9 m.

— Mă întreb ce ar face un om dacă ar cădea înăuntru și nu este nimeni în preajmă să-l ajute, spuse ea.

Bărbatul rîse.

— Cred că s-ar opri acolo, răspunse el. Vino, ceilalți ne așteaptă.

El zăbovi o clipă pentru a da cîteva instrucțiuni finale muncitorilor.

— Puteți să veniți cînd ați terminat treaba, spuse el, ca să mîncați ceva. Nu e nevoie de mai mult de unul pentru a opri apa. Apoi cei doi s-au îndreptat spre restul grupului, plimbîndu-se rîzînd și vorbind spre locul picnicului.

După prînz grupul s-a destrămat, așa cum e obiceiul acestui gen de oameni, hoinărind în grupuri și perechi. Bărbatul, a cărui îndatorire de gazdă îi acaparase pînă atunci întreaga atenție, căută femeia, dar ea plecase.

În preajmă se plimba un prieten, același care îi pusese întrebarea despre dragoste și vanitate.

— V-ați certat ? întrebă prietenul.

— Nu, replică bărbatul.

— Mi-am imaginat că da, spuse celălalt. Am întîlnit-o chiar adineaori, mergînd, din toți bărbații din lume, alături de soțul ei, și era foarte drăguță cu el.

Prietenul a mers mai departe, iar bărbatul s-a așezat pe un copac căzut și a aprins o țigară de foi. Fuma și se gîndea, iar țigara a ars complet și el stătea încă gîndindu-se. După un timp a auzit un foșnet slab al crengilor din spatele său și privind printre frunzele îmbinate care-l ascundeau, văzu silueta ghemuită a femeii furișîndu-se prin pădure.

Buzele lui s-au deschis pentru a-i striga numele, cînd ea își întoarse capul cu atenția încor-

dată în direcția lui, iar ochii lui căzură din plin pe fața ei. Ceva în ea, el nu ar fi putut spune ce, îl amuți, iar femeia se furișă mai departe.

Treptat, gîndurile nebuloase care pluteau prin mintea sa au început să se concretizeze într-o idee tangibilă și bărbatul porni inconștient înainte. După ce făcu cîțiva pași, o porni în fugă, căci ideea deveni mai clară. Ea continuă să devină din ce în ce mai clară și bărbatul alerga din ce în ce mai repede, pînă ce, în cele din urmă, se trezi gonind nebunește spre ecluză. Pe măsură ce se apropia, se uita în jur după paznic, care trebuia să fi fost acolo, dar omul plecase din postul său. Strigă, dar dacă vreun răspuns ar fi venit, ar fi fost înecat de mugetul apei care năvălea.

Ajunse la margine și se uită în jos. La cincisprezece picioare sub el era realitatea viziunii nebuloase pe care o avusese cu o milă în urmă în pădure : soțul femeii înotînd în cercuri ca un șobolan într-o găleată.

Rîul intra și ieșea din ecluză cu aceeași viteză de curgere, așa încît nivelul apei rămînea constant. Primul lucru pe care-l făcu bărbatul a fost de a închide stăvilarele de jos și apoi să le deschidă pe cele de la poarta de sus pînă la maximum. Apa începu să se ridice.

— Poți rezista ? strigă el.

Omul care se înneca întoarse spre el o față deja contorsionată de agonia epuizării și răspunse cu un „Nu“ slab.

Se uită în jur după ceva pentru a-i arunca omului în ajutor. Dimineață acolo se aflase o scîndură, își aminti el ; se împiedecase de ea și se plînsese

că a fost lăsată acolo ; se blestema acum pentru grija lui.

O cabană folosită de săpători pentru a-și ține uneltele era cam la distanță de o sută de iarzi * ; poate scîndura fusese dusă acolo, poate că acolo ar putea găsi chiar o frînghie.

— Numai o clipă, bătrîne, strigă el în jos, și mă întorc.

Dar celălalt nu-l auzi. Lupta agonizantă încetă. Fața sa se scufundă în apă, cu ochii pe jumătate închiși ca de o oboseală indiferentă. Nu era timp să facă nimic altceva decît să-și scoată cizmele de călărie și să sară în apă ca să apuce trupul lipsit de cunoștință ce se scufunda.

Acolo jos, în acea capcană închisă de ziduri, duse o luptă îndelungată cu Moartea pentru viața care stătea între el și femeie. Nu era un înotător experimentat, hainele îl stringeau, era deja epuizat de cursa lungă, povara din brațele sale îl tîra în jos, apa se ridica destul de încet, pentru a face tortura sa bună pentru iadul lui Dante **.

La început nu a putut înțelege de ce era așa, dar, privind încolo, văzu spre groaza sa că nu închisese bine stăvilarele de jos ; la fiecare, cam zece inchi rămăseseră deschiși, astfel că șuvoiul ieșea aproape cu jumătate din viteza pe care o avea la intrare. Ar mai fi fost necesare încă vreo douăzeci și cinci de minute înainte ca apa să fie destul de înaltă pentru ca el să ajungă la partea de sus.

Observă pînă unde ajunsese linia de umezeală pe peretele neted de piatră, apoi se uită din nou după un interval pe care el îl crezu lung de vreo

---

* Aproximativ 91 m.

** Aluzie la „Divina Comedie“ de Dante Alighieri.

zece minute și descoperi că se ridicase cu jumătate de inch cel mult. O dată sau de două ori a strigat după ajutor, dar efortul îi marcă sever respirația deja insuficientă, iar vocea doar se întoarse spartă într-o sută de ecouri de pereții închisorii.

Centimetru cu centimetru linia de umezeală se ridica, dar epuizarea puterii sale înainta mult mai repede. I se părea că tot ce avea înăuntrul său era apucat și smuls încet în afară : întregul său corp striga să-l lase să se scufunde și să se odihnească la fund.

În cele din urmă, povara sa inconștientă își deschise ochii și îl fixă cu o privire tîmpă, apoi îi închise din nou cu un suspin ; un minut mai tîrziu îi deschise din nou și se uită la el lung și intens.

— Lasă-mă, spuse el, ne vom îneca amîndoi. Tu singur ai putea reuși.

Făcu un efort slab să se elibereze, dar celălalt îl ținu.

— Stai liniștit, nebunule ! șuieră el printre dinți. Vei ieși de aici împreună cu mine, sau mă voi scufunda o dată cu tine.

Astfel, lupta cumplită continuă în liniște, pînă ce bărbatul, privind în sus, văzu creasta zidului de piatră cu puțin deasupra capului său ; făcu o săritură nebunească și se apucă de ea cu vîrfurile degetelor. Se menținu o clipă, apoi căzu înapoi cu un „pleosc“ și se scufundă. Cînd reveni la suprafață, făcu un nou salt și, ajutat de impulsul săriturii sale, apucă de data aceasta bine creasta zidului, cu toate degetele sale. Se trase în sus pînă ce ochii săi văzură iarba pipernicită și pînă cînd amîndoi se putură tîrî afară pe mal și să se întindă acolo, cu piepturile apăsate pe pămînt și cu degetele mîinilor

lor încleștate de pămînt, în timp ce apa care se revărsa se învolbura încet în jurul lor.

După un timp, se ridicară pentru a se uita unul la altul.

— Obositoare trudă, spuse celălalt bărbat, făcînd un semn spre ecluză.

Da, răspunse soțul. E groaznic de greu dacă nu ești un înotător bun. Cum de ai știut că am căzut ? Ai întîlnit-o cumva pe soția mea ?

— Da, a răspuns celălalt bărbat.

Soțul stătea privind țintă la un punct la orizont.

— Știi ce mă întrebam în dimineața asta ? spuse el.

— Nu, spuse celălalt bărbat.

— Dacă trebuie să te omor sau nu. Mi s-au spus, continuă el după o pauză, o mulțime de bîrfe prostești pe care am fost destul de nemernic să le cred. Acum știu că nu era nimic adevărat, căci, dacă ar fi fost, ei bine, nu ai fi făcut ce ai făcut.

Se ridică și se apropie de el.

— Te rog să mă scuzi, spuse el întinzîndu-i mîna.

— Și eu te rog același lucru, spuse celălalt bărbat, ridicîndu-se și luîndu-i-o. Și acum, vrei să mă ajuți la stăvilar ?

S-au pus pe treabă pentru a regla debitul ecluzei.

— Cum ai putut să cazi înăuntru ? întrebă celălalt bărbat, care ridica unul din stăvilarele de jos, fără a privi împrejur.

Soțul ezită, ca și cum ar fi găsit explicația dificilă.

— O, răspunse el nepăsător, soția și cu mine ne tachinam și ea mi-a spus că te-a văzut adesea

sărind pe deasupra — și rîse : un rîs cam forțat. Mi-a promis un sărut dacă sar și eu. A fost o nebunie.

— Da, a fost, spuse celălalt bărbat.

Cîteva zile după aceea, bărbatul și femeia s-au întîlnit la o recepție. A găsit-o într-un colț înfrunzit al grădinii, vorbind cu cîțiva prieteni. Ea înaintă pentru a-l întîlni, întinzîndu-i mîna.

— Ce pot spune mai mult decît că-ți mulțumesc ? murmură ea cu o voce joasă.

Ceilalți s-au împrăștiat, lăsîndu-i singuri.

— Se spune că ți-ai riscat viața ca să i-o salvezi pe a lui, spuse ea.

— Da, răspunse el.

Ea își ridică ochii spre ai lui, apoi îl lovi peste față cu mîna fără mănușă.

— Nebun blestemat, șopti ea.

El o apucă de brațele albe și o forță să pășească înapoi, în spatele portocalilor.

— Știi de ce ! spuse el vorbind rar și distinct. Deoarece mi-a fost teamă că dacă el moare, vei dori să mă căsătoresc cu tine și că, după lucrurile pe care ni le promiseserăm, mi-ar fi fost greu să evit să o fac și pentru că mă temeam că, fără el, care să stea între noi, te-ai fi dovedit o pacoste pentru mine. Poate ai putea interveni între mine și femeia pe care o iubesc, femeia la care mă întorc. Acum ai înțeles ?

— Da, șopti femeia, iar el o părăsi.

— Dar există doar doi oameni, a conchis Jephson, care nu consideră salvarea vieții soțului o acțiune cît se poate de nobilă și lipsită de egoism și aceștia sînt bărbatul și femeia înșiși.

— I-am mulțumit lui Jephson pentru povestirea sa și am promis să profităm de morală, cînd o vom

descoperi. Între timp, MacShaughnassy spuse că știe o poveste pe aceeași temă și anume atașarea prea strînsă a unei femei de un alt bărbat, poveste care într-adevăr avea o morală. Aceasta era : să nu aveți nimic de-a face cu invențiile.

Brown, care patentase o pușcă cu siguranță, pentru care nu găsise încă un bărbat destul de curajos să o încerce, a spus că era o morală nepotrivită. Am fost de acord să ascultăm amănuntele și să judecăm noi înșine.

— Această povestire, începu MacShaughnassy, vine din Furtwangen, un mic oraș din Pădurea Neagră. Trăia acolo un bătrîn minunat, numit Nicholaus Geibel. Meseria lui era de a face jucării mecanice, pentru care dobîndise o faimă aproape europeană. Făcea iepuri care ieșeau din inima unei verze, își fluturau urechile, își netezeau mustățile și dispăreau din nou ; pisici care-și spălau fețele atît de firesc, încît cîinii le confundau cu pisicile adevărate și se repezeau la ele ; păpuși cu fonografe ascunse în ele, care își ridicau pălăriile și spuneau „Bună dimineața, ce mai faceți ?“ și unele care chiar cîntau un cîntec.

Dar el era ceva mai mult decît un simplu mecanic : era un artist. Munca era pentru el un hobi, aproape o pasiune. Prăvălia sa era plină cu tot felul de lucruri ciudate care niciodată nu erau, sau nu puteau fi vîndute — lucruri pe care le făcuse, pur și simplu, din dragostea de a le face. Inventase un măgăruș mecanic care mergea la trap timp de două ore cu ajutorul electricității înmagazinate și mergea mult mai repede decît echivalentul său viu și cu mai puțin efort necesar din partea conducătorului ; o pasăre care se ridica în aer, zbura în cercuri și cădea la pămînt exact din locul de unde

plecase, un schelet care, sprijinit de o bară metalică, dansa un dans vioi, o păpușă în mărime naturală care putea cînta la scripcă și un domn cu un spațiu gol în interior, care putea fuma o pipă și bea mai multă bere decît oricare trei studenți germani obișnuiți puși la un loc, ceea ce spune mult.

Într-adevăr, orașul credea că bătrînul Geibel ar putea crea un om capabil să facă tot ceea ce un bărbat respectabil ar dori să facă. Într-o zi a făcut un om care făcea chiar prea multe și asta s-a întîmplat astfel.

Tînărul doctor Follen avea un copilaș, iar copilașul avea ziua de naștere. Prima sa zi de naștere puse casa doctorului Follen într-o oarecare agitație, dar cu ocazia celei de a doua zile de naștere, doamna doctor Follen a dat un bal în onoarea evenimentului. Bătrînul Geibel și fiica sa Olga au fost printre oaspeți.

În după-amiaza următoarei zile, trei sau patru prietene intime ale Olgăi, care fuseseră, de asemenea prezente la bal, au venit să vorbească despre el. În mod firesc, au ajuns să vorbească despre bărbați și să critice felul în care dansau. Bătrînul Geibel era în cameră, dar părea absorbit de ziarul său, așa că fetele nu-l luară în seamă.

— Orice bal la care mergi, spuse una din fete, pare să fie tot mai sărac în bărbați care știu dansa.

— Da și cei care știu își dau aere, spuse alta. Parcă ți-ar face o favoare să te invite.

— Și ce prostește vorbesc, adăugă a treia. Întotdeauna spun aceleași lucruri: „Ce fermecătoare arăți în seara asta", „Mergi deseori la Viena", „O, zău, ar trebui, este încîntător", „Ce rochie minunată porți!", „Ce zi caldă a fost", „Îți place Wagner?". Chiar aș vrea să se gîndească la ceva mai nou.

— O, mie nu-mi pasă cum vorbesc, spuse a patra. Dacă un bărbat dansează bine, poate fi oricît de prost din partea mea.

— În general este, se strecură în vorbă destul de înciudată o fată subțire.

— Eu merg la bal să dansez, continuă vorbitoarea anterioară, neluînd în seamă întreruperea. Tot ce cer de la partener este să mă țină bine, să mă învîrtă continuu și să nu obosească înaintea mea.

— Un manechin cu arc ar fi potrivit pentru tine, spuse fata care se amestecase în vorbă.

— Bravo ! strigă una din celellalte, bătînd din palme. Ce idee grozavă !

— Care e ideea grozavă ? întrebară ele.

— Ei, un dansator care ar avea un arc de ceas... sau, chiar mai bine... unul acționat cu electricitate, care să nu se oprească niciodată.

Fetele au preluat ideea cu entuziasm.

— O, ce partener drăguț ar fi, spuse una. Nu te-ar lovi niciodată cu piciorul sau nu te-ar călca pe degetele de la picioare.

— Sau să-ți rupă rochia, spuse alta.

— Sau să iasă din ritm.

— Sau să se ametească și să se sprijine de tine.

— Și nu ar dori niciodată să-și șteargă fața cu batista. Nu pot suferi să văd un bărbat făcînd asta după fiecare dans.

— Și nu ar vrea să-și petreacă întreaga seară în jurul unei mese cu bucate din sufragerie.

— Ei, cu un fonograf în interiorul său, care să spună tot stocul de remarci, nu ai putea să-l deosebești de un om adevărat, spuse fata care sugerase întîi ideea.

— O, da, spuse fata slăbuță, așa ar fi mult mai drăguț.

Bătrînul Geibel își puse jos ziarul și ascultă ascuțindu-și amîndouă urechile. La privirea unei fete în direcția lui, își ascunse totuși fața în grabă în spatele ziarului.

După ce fetele au plecat, intră în atelier, unde Olga îl auzi mergînd în sus și în jos și din cînd în cînd chicotind în sine. În noaptea aceea vorbi cu ea despre dans și dansatori — o întrebă ce spun și ce fac ei de obicei — care dansuri erau cele mai populare, care erau pașii care se făceau și multe alte întrebări asupra acestui subiect.

Apoi, timp de două săptămîni, stătu timp îndelungat în atelierul său și era foarte gînditor și ocupat, deși dispus, în cele mai neașteptate momente, să izbucnească într-un rîs înfundat, ca și cum s-ar bucura de o glumă pe care nu o știa nimeni altcineva.

O lună mai tîrziu avu loc alt bal în Furtwangen. De data aceasta a fost dat de bătrînul Wenzel, bogatul negustător de cherestea, pentru a sărbători logodna nepoatei sale, iar Geibel și fiica sa au fost din nou printre invitați.

Cînd a sosit ora pentru a pleca, Olga l-a căutat pe tatăl ei. Negăsindu-l în casă, ea bătu la ușa atelierului său. El apăru îmbrăcat în hainele de lucru, arătînd încălzit, dar radios.

— Nu mă aștepta, spuse el. Mergi, voi veni și eu după tine. Trebuie să termin ceva.

În timp ce ea se întoarse pentru a-i da ascultare, el îi strigă :

— Spune-le că voi aduce un tînăr cu mine — un tînăr extrem de drăguț și un excelent dansator. Toate fetele îl vor place. Apoi rîse și închise ușa.

Tatăl ei ținea în general faptele sale secrete față de toată lumea, dar ea era destul de șireată ca să-l suspecteze de ceea ce pusese el la cale, așa că, într-o anumită măsură, a putut să-i pregătească pe oaspeți pentru ce urma. Așteptările erau mari și sosirea renumitului mecanic era întîmpinată cu nerăbdare.

În cele din urmă afară se auzi zgomotul roților urmat de o mare zarvă în hol și bătrînul Wenzel însuși pătrunse în cameră, pentru a anunța cu voce tunătoare :

— Domnul Geibel... și un prieten.

Domnul Geibel și „prietenul" său intrară salutați cu hohote de rîs și aplauze și înaintară spre centrul camerei.

— Permiteți-mi, doamnelor și domnilor, spuse domnul Geibel, să vi-l prezint pe prietenul meu, locotenentul Fritz. Fritz, dragul meu, înclină-te în fața doamnelor și domnilor.

Geibel își așeză mîna încurajator pe umărul lui Fritz, iar locotenentul se înclină adînc, însoțindu-și acțiunea cu un țăcănit strident în gît, care sugera în mod neplăcut un horcăit. Dar acesta a fost doar un detaliu.

— Merge puțin cam țeapăn (bătrînul Geibel îl luă de braț și îl conduse înainte cîțiva pași. Într-adevăr mergea țeapăn), dar mersul nu este punctul său forte. Este în principal un dansator. Deocamdată am putut să-l învăț doar valsul, dar acesta este fără cusur. Veniți. Căreia dintre dumneavoastră, domnișoare, să vi-l prezint ca partener ? Ține ritmul perfect. Nu obosește niciodată. Nu vă va lovi cu piciorul și nu va călca pe rochia dumneavoastră. Vă va ține cît de strîns veți dori și va dansa atît de repede sau de încet cît vă va place. Nu se îmbată niciodată

și e plin de conversație. Vino,vorbește tu însuți pentru tine, băiatul meu.

Bătrînul domn răsuci unul din nasturii hainei sale și imediat Fritz își deschise gura și cu o voce slabă, care părea că vine din spatele capului său, remarcă brusc :

— Îmi faceți plăcerea ? și apoi își închise gura cu o pocnitură.

Că locotenentul Fritz făcuse o impresie puternică asupra societății era neîndoielnic ; totuși, nici una dintre fete nu păre dispusă să dansese cu el. Ele se uitau pieziș la fața lui de ceară, cu ochi ficși și zîmbetul neclintit și se cutremurau. În cele din urmă, bătrînul Geibel se îndreptă spre fata care dăduse ideea.

— Este propria ta sugestie, îndeplinită întocmai, spuse Geibel : un dansator electric. Îi datorați domnului șansa de a face o încercare.

Era o fată micuță, vioaie și veselă, care se dădea în vînt după șotii. Gazda se alătură cu rugăminții le sale, iar ea consimți.

Herr Geibel aranjă manechinul pentru ea. Brațul său drept a fost așezat în jurul taliei și o apucă bine. Mîna sa stîngă, delicat articulată, a fost făcută să se prindă de mîna ei dreaptă. Bătrînul făuritor de jucării i-a arătat cum să-i regleze viteza și cum să-l oprească și să se elibereze de el.

— Te va purta în jur descriind un cerc complet, explică el. Fii atentă ca nimeni să nu vă ciocnească și să-i schimbe traseul.

Muzica a început. Bătrînul Geibel a pus mecanismul electric în funcțiune, iar Anette și partenerul ei ciudat au început să danseze.

Un timp toți au stat urmărindu-i. Manechinul își îndeplinea menirea admirabil. Păstrînd ritmul și

pasul perfect și ținîndu-și micuța parteneră strînsă într-o îmbrățișare fermă, se învîrtea neîntrerupt, revărsînd, în același timp, un flux constant de conversație pițigăiată, întreruptă de scurte intervale de tăcere în care scîrțîia.

— Ce fermecătoare arătați în seara aceasta, remarcă el cu vocea sa subțire, care venea de departe. Ce zi frumoasă a fost... Vă place să dansați ?... Ce bine ni se potrivesc pașii... Îmi veți mai acorda un dans, nu-i așa ?... O, nu fi atît de crudă... Ce rochie minunată ai !... Nu este încîntător să valsezi ?... Aș putea dansa la nesfîrșit cu dumneata.... Ai cinat ?

Pe măsură ce se familiariza cu ciudata creatură, nervozitatea fetei se risipi și ea gustă partea nostimă a situației.

— O, este atît de drăguț, strigă ea rîzînd. Aș putea dansa cu el toată viața.

Pereche după pereche li se alătură acum și curînd toți dansatorii din cameră se învîrteau în spatele lor. Nicholaus Geibel stătea privindu-i, strălucind cu o încîntare copilărească de succesul său.

Bătrînul Wenzel s-a apropiat de el și i-a șoptit ceva la ureche. Geibel a rîs și a încuviințat din cap și cei doi își croiră drum în liniște spre ușă.

— În seara asta casa aparține tinerilor, spuse Wenzel, imediat ce au ajuns afară. Tu și cu mine vom fuma liniștiți o pipă și vom bea un pahar de vin alb dincolo, în birou.

Între timp dansul deveni mai iute și mai aprins. Micuța Anete slăbi șurubul ce regla ritmul de funcționare al partenerului, iar manechinul zbura cu ea tot mai repede. Pereche după pereche ieșea din dans epuizată, dar ei continuau să se învîrtă din ce în ce mai repede, pînă ce în cele din urmă au ajuns singura pereche rămasă în dans.

Valsul devenea tot mai nebunesc. Muzica rămînea în urmă : muzicanții, neputînd ține pasul, s-au oprit și stăteau privind țintă. Oaspeții mai tineri aplaudau, dar fetele mai în vîrstă deveneau neliniștite.

— N-ar fi mai bine să te oprești, dragă, spuse una din ele. Vei obosi prea tare.

Dar Anette nu răspunse.

— Cred că a leșinat, strigă o fată care îi zărise fața în timp ce aluneca pe lîngă ea.

Unul din bărbați sări înainte și apucă manechinul, dar impulsul lui îl azvîrli jos pe dușumea, unde picioarele de oțel îi loviră obrazul. Manechinul, în mod curios, nu intenționa să se despartă de prada sa cu ușurință.

Dacă cineva și-ar fi păstrat sîngele rece, nu se poate să nu te gîndești că ar fi putut fi oprit cu ușurință. Doi sau trei oameni, acționînd în comun, ar fi putut să-i ridice corpul deasupra dușumelei, sau să-l blocheze într-un colț. Dar puțini oameni sînt în stare să-și păstreze calmul sub imperiul emoției. Acei care nu sînt prezenți se gîndesc cît de proști trebuie să fie cei care sînt prezenți, acei care sînt acolo reflectează după aceea cît de simplu ar fi fost să facă asta sau aia, numai dacă s-ar fi gîndit la asta atunci.

Femeile au devenit isterice. Bărbații strigau unul la altul ordine contradictorii. Doi dintre ei s-au repezit prosteste la manechin, ceea ce a avut ca rezultat scoaterea lui în afara orbitei sale din centrul camerei și izbirea de pereți și de mobile. Un șuvoi de sînge apăru de sub rochia albă a fetei, întinzîndu-se de-a lungul dușumelei. Povestea devenea oribilă. Femeile alergau țipînd din cameră. Bărbații le urmau.

S-a făcut o singură sugestie logică :

— Găsiți-l pe Geibel. Aduceți-l pe Geibel !

Nici unul nu-l observase părăsind camera, nimeni nu știe unde era. Un grup a plecat să-l caute. Ceilalți, prea lipsiți de vlagă pentru a se întoarce în camera balului, s-au adunat dincolo de ușă, ascultînd. Puteau auzi huruitul neîntrerupt al roților pe dușumeaua lusturită, în timp ce manechinul se învîrtea mereu. Din cînd în cînd se auzea o bufnitură surdă cînd se izbea, împreună cu povara sa, de vreun obiect si ricoșa într-o nouă direcție.

Și fără întrerupere vorbea, cu vocea subțire, fantomatică, repetînd mereu aceeași formulă : „Ce fermecătoare arătați în seara asta", „Ce zi frumoasă a fost", „O, nu fi atît de crudă", „Aș putea dansa la nesfîrșit cu dumneata", „Ai cinat ?".

Desigur l-au căutat pe Geibel pretutindeni în afară de locul unde era el. S-au uitat în fiecare cameră din casă, apoi au alergat în corpore acasă la el, pierzînd minute prețioase trezind-o pe bătrîna sa menajeră surdă. În cele din urmă, unuia din grup i-a venit în minte că și Wenzel lipsea, iar așa le-a venit ideea unde era.

El s-a ridicat, foarte palid și i-a urmat. Geibel și bătrînul Wenzel și-au făcut drum cu forța prin mulțimea oaspeților adunați afară. Au intrat în cameră și au încuiat ușa în urma lor.

Dinăuntru venea sunetul înăbușit al vocilor joase și al pașilor repezi, un zgomot confuz de încăierare, apoi tăcere, după care s-au auzit vocile joase din nou.

După un timp ușa s-a deschis, iar cei de lîngă ea au încercat să intre, dar umerii largi ai bătrînului Wenzel barau calea.

— Am nevoie de tine și de tine, spuse el, adresîndu-se la doi bărbați mai în vîrstă. Vocea sa era calmă, dar fața lui era albă ca de mort. Restul vă rog să plecați. Îndepărtați femeile cît de repede puteți.

Din acea zi bătrînul Nicholaus Geibel s-a limitat să construiască iepuri mecanici și pisici care mieunau și își spălau fețele.

Am fost de acord că morala povestirii lui Mac-Shaughnassy era bună.

CAPITOLUL XII

Cît de mult din timpul nostru — din fericire nu prea prețios — l-am dedicat acestui minunat roman al nostru, nu pot spune exact. Întorcînd paginile cu colțurile îndoite ale jurnalului posomorît care zace în fața mea, găsesc însemnările ultimelor noastre discuții destul de confuze și incomplete. Săptămîni la rînd nu a apărut un singur cuvînt. Apoi urmează un proces verbal alarmant de precis al unei întruniri la care erau „Prezenți: Jephson, MacShaughnassy, Brown și Eu", la care „lucrările au început la 8.30". La ce oră s-au terminat lucrările și ce s-a realizat atunci, cronica nu spune însă. Totuși „scrie slab cu creionul pe marginea paginii, descifrez aceste hieroglife : "3.14.9 — 2.6.7", prezentînd un rezultat de "1.8.2". *. În mod evident, o noapte nerentabilă.

Pe 13 septembrie se pare că am devenit subit atît de plini de energie, încît citesc că „Am hotărît să începem imediat primul capitol", „imediat" fiind subliniat. După acest cuvînt ne-am odihnit pînă la 4 octombrie, cînd am discutat dacă va fi un roman de acțiune sau psihologic, fără a ajunge la vreo hotărîre definitivă, după cum lasă a se înțe-

---

* Operație de scădere în lire, șilingi și peni. Coloanele reprezintă în efectuarea calculului ordinea inversată a acestora, socotind de la dreapta spre stînga.

lege indicațiile jurnalului. Observ că în aceeași zi, „Mac a spus o povestire despre un bărbat care a cumpărat întîmplător o cămilă pusă în vînzare". Detaliile povestirii lipsesc, totuși, ceea ce este un evident noroc pentru cititori. Eu am sugerat ca erou „un bărbat de tipul lui Charley Buswell".

Bietul Charley, mă mir că m-a putut face să mă gîndesc la el în legătură cu eroii : caracterul său atrăgător, presupun, desigur, nu calitățile sale eroice. Îmi amintesc acum de fața sa băiețească (întotdeauna era o față băiețească), lacrimile curgîndu-i șuvoi în timp ce stătea în curtea școlii lîngă o găleată în care îneca trei șoareci albi și un șobolan domesticit. Ședeam în partea opusă lui și plîngeam în timp ce îl ajutam să țină un capac de oală peste micile și bietele creaturi și astfel s-a născut între noi o prietenie care a crescut.

Peste mormîntul acestor rozătoare ucise, el a făcut un jurămînt solemn, să nu mai încalce niciodată regulile școlii ținînd șoareci sau șobolani îmblînziți și să-și dedice întreaga sa energie în viitor pentru mulțumirea profesorilor și pentru a le oferi părinților o oarecare satisfacție în schimbul banilor cheltuiți pentru educația sa.

Șapte săptămîni mai tîrziu, pătrunderea în întreg dormitorul a unui efect olfactiv mai mult curios decît plăcut a dus la descoperirea că-și transformase cufărul într-o cușcă de iepuri. Confruntat cu unsprezece martori care dădeau din picioare și amintindu-i-se de promisiunile sale anterioare, el a explicat că iepurii nu erau șoareci și părea să creadă că împotriva lui fusese îndreptat un nou și jignitor regulament. Iepurii au fost confiscați. Care a fost soarta lor finală nu am știut niciodată cu certitudine, dar trei zile mai tîrziu ni s-a dat

la cină plăcintă cu carne de iepure. Pentru a-l consola, m-am străduit să-l asigur că aceștia nu puteau fi iepurii săi. El însă, convins că ei erau, a plîns neostoit în farfurie tot timpul cît i-a mîncat, iar, după aceea, pe terenul de joacă, s-a bătut cu pumnii cu un băiat din clasa a patra care ceruse o a doua porție.

În seara aceea a făcut un nou jurămînt solemn și luna următoare a fost băiatul model al școlii. A citit broșuri, și-a trimis banii de buzunar economisiți pentru a sprijini acțiunile de supărare a necredincioșilor și s-a abonat la „Tînărul Creștin" și „Hoinarul săptămînal", o miscelanee evanghelică (orice ar însemna asta). Lectura acestei literaturi dăunătoare i-a creat în mod natural o dorință către extrema opusă. Brusc a lăsat baltă „Tînărul creștin" și „Hoinarul săptămînal" și a cumpărat romane senzaționale ; ne mai fiind interesat în prosperitatea necredincioșilor, a economisit bani de a cumpărat cu ei un revolver de ocazie și o sută de cartușe. Ambiția sa, mi-a destăinuit, era de a deveni „un bun țintaș" și e un miracol că nu a reușit.

Desigur, a fost descoperit, ca de obicei, și a avut neplăcerile obișnuite, căința și corijarea obișnuită și obișnuita hotărîre de a începe o viață nouă.

Bietul băiat, trăia mereu „începînd o viață nouă". În fiecare zi de Anul Nou el începea o viață nouă, ca și de ziua lui de naștere, de zilele de naștere ale altor oameni. Îmi imaginez că, mai tîrziu, cînd a ajuns să cunoască importanța lor, și-a extins principiul la zilele de plată trimestriale.

— Pui lucrurile în ordine și o iei de la început, obișnuia el să spună.

Ca tînăr, cred că era mai bun ca majoritatea din noi. Dar îi lipsea acel mare dar care este tră-

sătura distinctivă a rasei vorbitoare de limbă engleză în toată lumea, darul ipocriziei. Părea incapabil de a face cel mai mic lucru fără a fi descoperit; aceasta este o mare nenorocire de care poate suferi un om.

Dragul și prostuțul de el, nu i-ar fi trecut niciodată prin cap că era ca ceilalți oameni — poate avea un pic de sinceritate în plus. Se considera un monstru de depravare. Într-o seară l-au găsit în garsoniera lui, angajat în truda sa sisifică * de a face ordine. În fața lui zăceau o grămadă de scrisori, fotografii și note de plată. Le rupea și le arunca în foc.

M-am îndreptat spre el, dar m-a oprit.

— Nu te apropia de mine, strigă el, nu mă atinge. Nu merit să dau mîna cu un om cumsecade.

Era exact genul de cuvinte care te fac să te simți jenat și în încurcătură. Nu știam ce să răspund și am murmurat ceva care ar fi vrut să însemne că nu e mai rău decît alții.

— Nu vorbi așa răspunse el emoționat; apoi asta doar pentru a mă consola. O știu prea bine, dar nu-mi place să o aud. Dacă aș crede că alți oameni sînt ca mine, mi-ar fi rușine că sînt om. Am fost un ticălos, bătrîne, dar, mulțumesc lui Dumnezeu, nu e încă prea tîrziu. Mîine dimineață încep o viață nouă.

Își termină opera de distrugere și apoi sună și-și trimise servitorul jos după o sticlă de șampanie.

---

* Aluzie la chipurile lui Sisif, legendarul rege al Corintului, pedepsit după moarte să rostogolească o stîncă mare pînă în vîrful muntelui, care se va prăbuși din nou în cîmpie de îndată ce va atinge culmea, pentru ca pedeapsa lui să fie eternă.

— Ultimul meu pahar de băutură ,spuse el în timp ce ciocneam. Pentru vechea viață care se termină și pentru noua viață care începe.

Luă o sorbitură și aruncă paharul cu ce a rămas în el în foc. Întotdeauna era puțin teatral, în special cînd vorbea foarte serios.

Mult timp după asta nu l-am mai văzut. Apoi, într-o seară, așezîndu-mă la cină într-un restaurant, l-am observat vizavi de mine, într-o societate care era mai mult decît dubioasă.

Se înroși și veni la mine.

— Cam de șase luni trăiesc ca o babă, îmi spuse el rîzînd. Nu mai pot suporta... La urma urmei, continuă el, pentru ce altceva ne e dată viața dacă nu pentru a o trăi ? Este doar o ipocrizie să încerci să fii ceea ce nu ești. Și știi ceva — se aplecă peste masă vorbind cu seriozitate — ca să fiu cinstit, sînt un om mai bun — o simt și o știu — atunci cînd sînt așa cum am fost făcut, decît atunci cînd încerc să fiu un sfînt imposibil.

Asta era greșeala pe care o făcea : întotdeauna cădea în extreme. Credea că un legămînt, cu condiția să fie destul de mare, ar putea înspăimînta Natura Umană, în loc de a servi numai ca o provocare. De acea, fiecare corijare era și mai nestăpînită decît ultima, pentru a fi urmată imediat de o oscilație și mai mare a pendulului în direcția opusă.

Fiind acum într-o dispoziție întru totul necugetată, ducea o viață cam libertină. Apoi, într-o seară, fără vreun semn prevestitor, am primit un bilet de la el.

— Vino să mă vezi joi. Este ajunul căsătoriei mele..

— M-am dus. El „făcea ordine“ din nou. Toate sertarele erau deschise, iar pe masă erau puse grămadă pachete de cărți de joc, cornete de pariuri și multă hîrtie scrisă, totul, ca și înainte, în curs de distrugere.

Am zîmbit : nu am putut să mă abțin și, deloc jenat, a rîs și el, cu obișnuitul lui rîs cinstit și sincer.

— Știu, exclamă el vesel, dar de data asta nu e la fel ca înainte.

Apoi, punîndu-și mîna pe umărul meu și vorbind cu seriozitatea bruscă ce apare așa de rapid la naturile superficiale, spuse :

— Dumnezeu mi-a ascultat ruga, vechi prieten. Știe că sînt slab. A trimis un înger din Ceruri să mă ajute.

Luă portretul ei de pe polița căminului și mi-l dădu. Mi-a părut fața unei femei dure, limitate, dar, desigur, el o suia în slava cerului.

În timp ce vorbea, aruncă pe podea, din grămada din fața lui, o veche notă de plată de la un restaurant ; aplecîndu-se, o ridică și o ținu în mînă, meditînd.

— Ai observat vreodată cum pare să adere la aceste lucruri parfumul de șampanie și de lumînări ? spuse el mirosind-o nepăsător. Mă întreb ce s-a întîmplat cu *ea* ?

— Cred că eu nu m-aș gîndi la *ea* în noaptea asta, am răspuns.

Slăbi strînsoarea mîinii, lăsînd să cadă hîrtia în foc.

Doamne Dumnezeule ! strigă el vehement, cînd mă gîndesc la tot răul pe care l-am făcut, la ruina ireparabilă și care se extinde mereu pe care am adus-o probabil în lume... O, Doamne ! dă-mi o viață

lungă ca să mă pot îndrepta... Fiecare oră, fiecare minut va fi închinat slujirii tale.

În timp ce stătea așa cu ochii, săi de băiat înflăcărat înălțați spre cer, o lumină păru că-i cade pe față și o ilumineză. Am împins fotografia înapoi spre el și acum stătea pe masă în fața lui. El a îngenunchiat și și-a apropiat buzele de ea.

— Cu ajutorul tău, draga mea și a Lui, murmură el.

Dimineața următoare era însurat. Ea era o fată bine intenționată, deși pietatea ei, așa cum se întîmplă cu majoritatea oamenilor, era de o structură negativă, iar antipatia ei față de rău era mult mai puternică decît simpatia ei pentru lucrurile bune. Pentru un timp, mult mai îndelungat decît mă așteptam, l-a ținut pe drumul drept — poate puțin prea drept. Dar în cele din urmă sosi inevitabila recădere.

M-am dus la el, ca răspuns la un mesaj emoționant. L-am găsit în culmea disperării. Era vechea poveste : slăbiciunea umană, combinată cu lipsa lamentabilă a celor mai obișnuite precauții luate pentru a nu fi descoperit. Mi-a dat detalii, presărate cu autodenunțarea sa exuberantă, iar eu am preluat sarcina delicată de împăciuitor.

A fost o muncă istovitoare, dar în cele din urmă ea a consimțit să-l ierte. Cînd i-am spus, bucuria lui a fost fără margini.

— Cît sînt de bune femeile, spuse el, în timp ce lacrimi îi curgeau din ochi. Dar ea nu o va regreta. Doamne Dumnezeule, de azi încolo voi...

S-a oprit și, pentru prima dată în viața lui, îndoiala de sine îi trecu prin minte. În timp ce stam urmărindu-l, bucuria îi pieri de pe față și primul semn de vîrstă trecu peste ea.

— Se pare că am făcut ordine și am luat-o de la început toată viața, spuse el obosit. Încep să văd unde se află dezordinea și singura cale de a scăpa de ea.

Nu am înțeles sensul cuvintelor sale atunci, dar l-am aflat mai tîrziu.

S-a străduit, după puterea sa, și a eșuat. Dar, printr-un miracol, greșeala sa nu a fost descoperită. Faptele au ieșit la lumină mult timp după aceea, dar atunci mai erau doar doi care le cunoșteau.

A fost ultimul său eșec. Tîrziu într-o seară, am primit un bilet scris în grabă de la soția sa, rugîndu-mă să vin la ei.

— S-a întîmplat un lucru groaznic, scria. Charley a urcat în biroul său după cină, spunînd că „are de pus ceva în ordine", așa cum numea el asta și nu dorea să fie deranjat. Făcînd curat pe birou, trebuie să fi umblat neatent cu revolverul, pe care îl ținea întotdeauna acolo, uitînd probabil că era încărcat. Am auzit o împușcătură și alergînd în cameră l-am găsit zăcînd mort pe dușumea. Glontele îi trecuse drept prin inimă.

Nu prea era tipul de om potrivit să fie un erou! Și totuși... nu știu. Poate că luptase mai mult decît mulți alți oameni care au ieșit învingători. În tribunalele lumii, sîntem siliți să judecăm numai după prezumție, iar martorul principal, sufletul omului, nu poate fi chemat la bară.

Îmi amintesc că subiectul bravurii se discuta într-o seară la cină, cînd un domn german prezent acolo a relatat o anecdotă al cărei erou era un tînăr ofițer prusac.

— Nu pot să vă spun numele lui, explică prietenul nostru german. Chiar omul mi-a spus povestea confidențial și, deși el personal și-ar putea permite

să facă publică această istorie, în virtutea faptelor sale de mai tîrziu, există alte motive pentru care nu trebuie să fie prea cunoscută.

Iată cum am aflat-o. Pentru o faptă vitejească făcută în timpul scurtului război împotriva Austriei, i s-a acordat Crucea de Fier. Aceasta, după cum știți cu toții, este decorația cea mai prețuită în armata noastră. Bărbații care au dobîndit-o sînt de obicei înfumurați datorită ei și au, într-adevăr, o oarecare scuză că sînt astfel. El, din contra, o ține încuiată într-un sertar și nu o scoate niciodată decît atunci cînd era obligat de eticheta oficială. Simpla ei vedere pare a-i provoca durere. Într-o zi l-am întrebat care era motivul. Sîntem prieteni foarte vechi și apropiați și el mi l-a spus.

Întîmplarea a avut loc pe cînd era tînăr locotenent. Era, într-adevăr prima sa luptă. Printr-o întîmplare, fusese separat de compania sa și, neputînd să o regăsească, se atașase la un regiment staționat la extrema dreaptă a liniilor prusace.

Efortul dușmanului era în principal îndreptat împotriva centrului stîng și pentru un timp tînărul nostru locotenent nu a fost decît un spectator de la distanță al bătăliei. Dintr-o dată, totuși, atacul s-a mutat, iar regimentul s-a găsit ocupînd o poziție extrem de importantă și critică. Obuzele începură să cadă neplăcut de aproape și s-a dat ordinul să se culce la pămînt.

Oamenii s-au trîntit cu fața în jos și așteptau. Obuzele brăzdau pămîntul în jurul lor, acoperindu-i cu noroi. O durere oribilă, pătrunzătoare cuprinse stomacul tînărului meu prieten și el începu să se tîrască în sus. Capul și inima lui păreau amîndouă a se strînge și a se răci. O ghiulea reteză capul omului de lîngă el, împroșcîndu-i fața cu sînge. O

clipă mai tîrziu, o alta a spintecat spatele unui biet om care stătea întins în fața sa.

Corpul său părea să nu-i mai aparțină de loc. O creatură străină, crispată, pusese stăpînire pe el.

Își ridică capul și cercetă terenul în jurul său. El și trei soldați — băiețandri, ca și el, care nu mai fuseseră înainte în foc — păreau a fi absolut singuri în acel iad. Ei erau ariergarda regimentului, iar configurația terenului îi ascundea complet de tovarășii lor.

Aceștia patru s-au uitat unul la altul și-și citiră unii altora gîndurile. Lăsîndu-și pușlile culcate pe iarbă, au început să se tîrască pe burtă, locotenentul conducîndu-i, ceilalți urmîndu-l.

La cîteva sute de iarzi în fața lor se ridica un mic deal abrupt. Dacă ar putea ajunge pînă acolo, ar ieși din cîmpul vizual. S-au grăbit, oprindu-se cam tot la treizeci de iarzi * pentru a sta liniștiți și a-și trage sufletul, grăbindu-se după aceea și mai tare decît înainte și sfîșiindu-și carnea pe terenul sfărîmițat.

În cele din urmă au ajuns la baza pantei și, furișîndu-se în jurul ei, și-au ridicat capetele și s-au uitat în urmă. De unde erau era imposibil să fie văzuți din liniile prusace.

Au sărit în picioare și au început o cursă sălbatică. La doisprezece pași mai încolo au ajuns față în față cu o baterie de cîmp austriacă.

Demonul care pusese stăpînire pe ei creștea tot mai mult pe măsură ce fugeau mai departe. Nu erau oameni, erau animale înnebunite de frică. Purtați de aceeași nebunie care îmboldea și alte creaturi

---

* Pentru distanțe aproximative, iardul poate fi echivalat metrului. Exact, 30 iarzi echivalează cu 27,5 m.

atinse de panică să coboare în goană o pantă ce dădea spre mare, acești patru oameni s-au aruncat cu un urlet și cu sabia în mînă asupra bateriei, iar întreaga baterie, uluită de caracterul năpraznic și neașteptat al atacului, crezînd că întreg batalionul era pe ei, a cedat și a fugit în dezordine în josul dealului.

La vederea acelor austrieci fugind, frica, la fel de subit cum îl cuprinsese, îl părăsi și simți doar dorința de a hăcui și a omorî. Cei patru prusaci fugiră după el, tăindu-i și lovindu-i în timp ce fugeau; și cînd cavaleria prusacă sosi vuind cu zgomot asurzitor, descoperi că tînărul meu locotenent și cei trei oameni ai săi capturaseră două tunuri și omorîseră o jumătate de duzină de dușmani.

În ziua următoare a fost invitat la comandant.

— Veți fi atît de bun să vă amintiți în viitor, domnule, spuse șeful Statului Major, că Majestatea Sa nu cere locotenenților Săi să execute manevre pe propria lor răspundere și, de asemenea, că atacarea unei baterii cu trei oameni nu se cheamă război, ci o prostie fără seamăn. Ar trebui să fiți trimis în fața curții marțiale, domnule.

Apoi, cu o voce oarecum diferită, bătrînul soldat adăugă, fața înmuindu-se într-un zîmbet :

— Totuși, vigilența și îndrăzneala, tînărul meu prieten, sînt calități bune, în special cînd sînt încoronate de succes. Dacă austriecii ar fi reușit să planteze ferm o baterie pe deal, ar fi fost greu să-i dislocăm. Poate, în aceste împrejurări, Majestatea Sa va trece cu vederea indiscreția dumneavoastră.

— Majestatea Sa nu numai că a trecut cu vederea acest lucru, ci mi-a și conferit Crucea de Fier, conchise prietenul meu. De dragul reputației armatei, am considerat mai bine să păstrez tăcerea

și să o primesc. Dar, după cum poți înțelege, vederea ei nu-mi evocă imagini plăcute.

Pentru a ne întoarce la jurnalul meu, văd că pe 14 noiembrie am ținut o altă întrunire. Dar la aceasta au fost prezenți numai „Jephson, MacShaughnassy și cu mine" ; despre numele lui Brown nu mai găsesc de aici încolo nici o urmă. În ajunul Crăciunului, noi trei ne-am întîlnit din nou, iar notele mele mă informează că MacShaughnassy a făcut un punș de whiskey după o rețetă proprie, un document sugestiv al unui Crăciun trist pentru toți trei. Se pare că n-am realizat nimic deosebit în nici una din aceste ocazii.

Apoi urmă o pauză pînă pe 8 februarie și adunarea s-a restrîns la „Jephson" și cu mine. Cu o licărire finală, ca a unei lumînări care moare, jurnalul meu, în acest punct, devine luminos, iluminînd conversația din acea seară.

Discuția noastră pare să fi fost despre multe lucruri, despre foarte multe lucruri, de fapt, cu excepția romanului nostru. Printre alte subiecte, am vorbit despre literatură în general.

— Sînt plictisit de această flecăreală eternă despre cărți, spuse Jephson, de aceste coloane de critică pentru fiecare rînd scris, de aceste cărți fără sfîrșit despre cărți, de aceste laude insistente și învinuiri tăioase, de această venerare prostească a romancierului Tom, de această ură prostească îndreptată împotriva poetului Dick, de această gîlceavă prostească legată de dramaturgul Harry. Nu este nici un pic de sobrietate sau de judecată în toată treaba asta. Ai crede, ascultînd Marii Preoți ai Culturii, că omul a fost făcut pentru literatură, nu literatura pentru om. Gîndirea a existat înainte de Tipar, iar oamenii care au scris cele mai bune o sută

de cărți nu le citesc niciodată. Cărțile își au locul lor în lume, dar nu sînt scopul ei. Ele stau alături de carnea de vacă și de oaie, de mirosul mării, de atingerea unei mîini, de amintirea unei speranțe și alături de celelalte lucruri care se însumează în șaptezeci de ani de viață. Totuși, vorbim despre ele ca și cum ar fi vocea Vieții, în loc de a fi doar ecoul ei slab. Poveștile sînt încîntătoare *ca povești* — dulci ca primulele după iarna lungă, odihnitoare ca croncănitul corbilor la asfințit. Dar acum, noi nu scriem „povești" : noi pregătim „documente umane" și discutăm suflete.

Se întrerupse brusc în mijlocul tiradei.

— Știi la ce mă face să mă gîndesc întotdeauna aceste „studii psihologice" care sînt atît de la modă acum ? O maimuță cercetînd o altă maimuță în căutarea de pureci... Și ce dezgolește, la urma urmei, stiloul nostru de disecții ? continuă el. Natura umană ? sau doar niște lenjerie de corp mai mult sau mai puțin lipsită de gust, care ascunde și desfigurează natura umană ? Există o povestire despre un vagabond bătrîn care, copleșit de nenorocire, a fost silit să se retragă un timp în singurătatea Portlandului *. Gazdele sale, dorind să vadă cît mai mult posibil din oaspetele lor, în timpul ședерii sale limitate la ei, au început să-i facă baie. I-au făcut baie de două ori pe zi, timp de o săptămînă, de fiecare dată aflînd mai multe lucruri despre el, pînă cînd, în cele din urmă, au ajuns la o cămașă de flanel.

---

* Portland — peninsulă pe coasta Dorsetului, în Anglia. Mulți o consideră insulă, fiind legată de țărm doar de un val de pămînt înalt de 30 de picioare, lat de 200 de iarzi și lung de 17 mile.

Au trebuit să se mulțumească cu asta, săpunul și apa neizbutind să ajungă mai departe.

Acel vagabond îmi apare simbolic pentru omenire. Natura Umană își poartă convențiile de atîta timp, încît obiceiul a pus stăpînire pe ea. În acest secol al XIX-lea este imposibil să spui unde sfîrșesc hainele obiceiului și unde începe omul natural. Virtuțile ne sînt predate ca un mod al „Comportării" ; viciile noastre sînt viciile recunoscute ale stăpînirii și alcătuirii noastre. Religia noastră atîrnă gata făcută lîngă leagănul nostru, pentru a fi îmbrăcați cu ea de către mîini îmbietoare. Gusturile ni le dobîndim cu dificultate ! Ne învățăm sentimentele pe de rost. Cu prețul unei suferințe infinite învățăm să ne placă whiskeyul și țigările de foi, arta înaltă și muzica clasică. Într-o epocă îl admirăm pe Byron * și bem șampanie dulce ; douăzeci de ani mai tîrziu este mai modern să-l preferăm pe Shelley **, și ne place șampanie seacă. La școală ni se spune că Shakespeare este un mare poet și că Venus di Medici *** este o sculptură frumoasă ; și așa, pentru tot restul vieții noastre, umblăm spunînd ce poet mare îl considerăm pe Shakespeare și că nu există o sculptură, după părerea noastră, atît de frumoasă ca Venus di Midici. Dacă sîntem francezi, ne ado-

---

* George Gordon Byron (1788—1824) a fost un mare poet romantic și revoluționar englez. A avut o mare influență atît asupra contemporanilor cît și asupra posterității, inclusiv asupra poeziei române din secolul al XIX-lea.

** Parcy Bysshe Shelley (1792—1822) e un alt mare reprezentant al poeziei romantice și revoluționare engleze.

*** Statuie ateniană care se află într-un muzeu din Florența. A fost imitată de mai mulți sculptori romani, fapt care explică existența mai multor copii.

răm mama ; dacă sîntem englezi, iubim cîinii și virtutea. Plîngem moartea unei rude apropiate timp de douăsprezece luni, dar pentru un văr de-al doilea sîntem triști doar trei. Omul bun are virtuțile sale reglementare, spre care aspiră, păcatele sale reglementare, pentru care se căiește. Am cunoscut odată un om bun care era foarte tulburat pentru că nu era mîndru și nu putea, prin urmare să se roage pentru umilință într-un mod rezonabil. În societate trebuie neapărat să fii cinic și rău cu moderație : în Bohemia, să fii un nonconformist conformist. Mi-o amintesc pe mama, mustrînd o prietenă, o actriță, care își părăsise un soț devotat și fugise cu un comediant de mîna a doua, dezagreabil și urît. (Mă refer la o perioadă de mulți, mulți ani în urmă.)

— Trebuie să fii nebună, spunea mama mea. Ce naiba te-a determinat să faci un astfel de pas ?

— Draga mea Emma, replică doamna. Ce altceva îmi rămînea de făcut ? Știi că nu prea pot să joc. A trebuit să fac *ceva* pentru a arăta că sînt o artistă.

Sîntem marionete îmbrăcate de gală. Vocea noastră este vocea saltimbancului nevăzut, vocea Convenienței ; chiar mișcările pasiunii și ale durerii noastre sînt doar răspunsuri date zguduirilor ei. Omul se aseamănă cu una din acele legături gigantice pe care le vezi în brațele doicilor. Este foarte voluminoasă și foarte lungă ; arată ca o masă de dantelă delicată, de blană bogată și țesături frumoase ; și undeva, ascuns vederii printre găteli, este o bucățică mică roșie de umanitate uluită, lipsită de voce și înzestrată doar cu un strigăt nebunesc.

— Există doar o singură povestire, continuă el, după o pauză lungă, rostindu-și propriile gînduri cu voce tare mai degrabă decît vorbindu-mi mie.

Stăm la mesele noastre de lucru și ne gîndim și scriem și scriem, dar povestirea este întotdeauna aceeași. Oamenii au spus-o și tot ei au ascultat-o cu mulți ani în urmă ; ne-o spunem unul altuia astăzi. Ne-o vom spune unul altuia și peste o mie de ani de aici înainte, iar povestea este aceasta. „Trăia odată un bărbat, iar o femeie îl iubea". Criticii mărunți strigă că acest lucru nu e nou și cer ceva proaspăt, crezînd — așa cum cred copiii — că există lucruri stranii în lume.

În acest punct, notele mele iau sfîrșit și nu mai urmează nimic în caiet. Dacă vreunul dintre noi s-a mai gîndit la roman, dacă ne-am mai întîlnit din nou ca să-l discutăm, dacă a fost început vreodată, dacă a fost abandonat vreodată — nu pot să spun... Este un basm pe care l-am citit cu mulți, mulți ani în urmă și nu a încetat niciodată să mă urmărească. Spune cum un băiețel s-a urcat odată pe un curcubeu. Iar la capătul curcubeului, exact în spatele norilor, a găsit un oraș minunat. Casele sale erau din aur, iar străzile lui erau pavate cu argint, iar lumina care strălucea deasupra lui era asemeni luminii care cade asupra lumii adormite în zori. În acest oraș erau palate atît de frumoase încît îți satisfăceau toate dorințele, numai să le privești. Templele erau atît de perfecte, încît cei care îngenunchiau în ele erau curățați de păcate. Și toți oamenii care locuiau în acest oraș minunat erau mari și buni, iar femeile mai frumoase decît femeile din visul unui tînăr. Iar numele orașului era „Orașul lucrurilor pe care oamenii au vrut să le facă".

CUPRINS

Cuvînt înainte, V
Capitolul I, 1
Capitolul II, 29
Capitolul III, 53
Capitolul IV, 71
Capitolul V, 89
Capitolul VI, 112
Capitolul VII, 135
Capitolul VIII, 152
Capitolul IX, 172
Capitolul X, 196
Capitolul XI, 216
Capitolul XII, 239